

**DIAGNOZA SYTUACJI
SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ
I PRZESTRZENNEJ GMINY
PRZEROŚL**

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	3
2. SFERA PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWA	4
2.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE I GEOGRAFICZNE	4
2.2. GLEBY ORAZ ZASOBY GEOLOGICZNE	12
2.3. POŁOŻENIE KOMUNIKACYJNE.....	17
2.4. WALORY PRZYRODNICZE.....	23
2.4.1. FLORA I FAUNA.....	23
2.4.2. OBSZARY CHRONIONE.....	23
2.4.3. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE.....	47
2.4.4. STAN POWIETRZA, KLIMAT I PROGNOZOWANE JEGO ZMIANY.....	61
2.4.5. SUSZA I OSUWISKA	65
2.5. WALORY KULTUROWE	71
2.6. LOKALNI TWÓRCY, POSTACIE ŚWIATA KULTURY.....	77
2.7. PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE.....	77
3. SFERA SPOŁECZNA	79
3.1. DEMOGRAFIA	79
3.2. WIEK I STRUKTURA WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW	87
3.3. MIESZKALNICTWO.....	93
3.4. STRUKTURA ZATRUDNIENIA I RYNEK PRACY, ŹRÓDŁA UTRZYMANIA MIESZKAŃCÓW	98
3.5. BEZROBOCIE	99
4. SFERA GOSPODARCZA	102
4.1. ROLNICTWO.....	102
4.2. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ	104
4.3. TERENY INWESTYCYJNE.....	108
5. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	109
5.1. INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA I KOMUNIKACYJNA.....	109
5.2. GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA	110
5.3. GOSPODARKA ODPADAMI.....	118
5.4. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA I GAZOWA.....	120
6. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	123
6.1. INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA.....	123

6.2. INFRASTRUKTURA SPORTOWA I REKREACYJNA	127
6.3. INFRASTRUKTURA KULTURY.....	127
6.4. INFRASTRUKTURA OCHRONY ZDROWIA I OPIEKI SPOŁECZNEJ	136
6.5. INFRASTRUKTURA BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO	139
7. FINANSE SAMORZĄDOWE.....	140
8. PODSUMOWANIE ANALIZY I DIAGNOZY	145
8.1. PODSUMOWANIE WYNIKÓW BADANIA ANKIETOWEGO.....	145
8.2. ANALIZA SWOT.....	160
9. SPIS TABEL, WYKRESÓW I RYSUNKÓW	165

1. WPROWADZENIE

Opracowana w ramach przedmiotowego dokumentu „Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Przerośl” będzie stanowiła punkt wyjścia i bazę dla opracowania strategii rozwoju gminy zgodnie z art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz.U. 2024, poz. 324 z późn. zm.).

Diagnoza została podzielona na trzy główne sfery, w ramach których zawarto opis poszczególnych dziedzin życia w gminie: sferę przestrzenno-środowiskową, społeczną i gospodarczą, ponadto opisano infrastrukturę techniczną, społeczną oraz finanse samorządowe. Diagnoza zawiera także podsumowanie wyników badania ankietowego, które zostało przeprowadzone na terenie Gminy Przerośl wśród jej mieszkańców.

Diagnoza przygotowana została w dwóch wariantach:

- 1) Dynamicznym – przeprowadzona została analiza trendów/tendencji społeczno-gospodarczych i przestrzennych zachodzących w gminie i jej otoczeniu w ostatnich latach. Diagnoza została zatem przeprowadzana w układzie dynamicznym (kilkuletnim), który pozwolił na uzyskanie informacji o dokonujących się zmianach.
- 2) Porównawczym – w diagnozie zastosowane zostały porównania, które pozwoliły umiejscowić gminę w szerszym kontekście, a jednocześnie mogą posłużyć jako podstawa do samodoskonalenia. Kluczowy w tym przypadku był dobór tła porównawczego. Gminę przedstawiono na tle powiatu, województwa, a niekiedy również kraju. Ponadto dokonano porównań gminy z jednostkami samorządu terytorialnego wchodzących w skład powiatu suwalskiego.

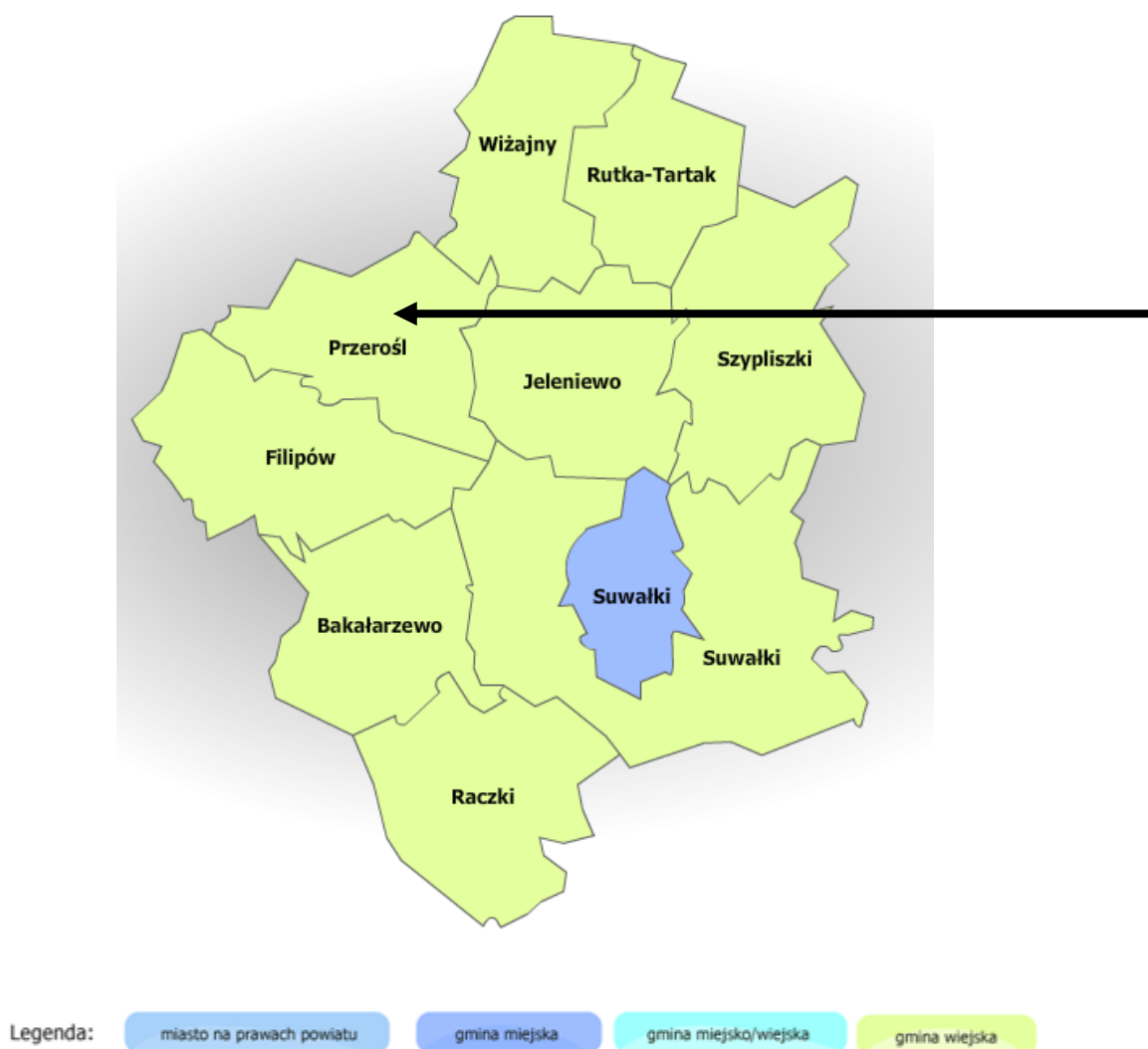
Na sam koniec warto wspomnieć, że diagnoza nie jest w procesie planowania celem samym w sobie, ale stanowi podstawę do dalszych prac. Ma ona bowiem umożliwić podejmowanie właściwych decyzji strategicznych, takich jak: określenie wizji rozwoju gminy, ustalenie celów, ukierunkowanie działań i instrumentów realizacyjnych, zdefiniowanie oczekiwanych rezultatów i wskaźników ich osiągnięcia, wskazanie obszarów strategicznej interwencji.

2. SFERA PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWA

2.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE I GEOGRAFICZNE

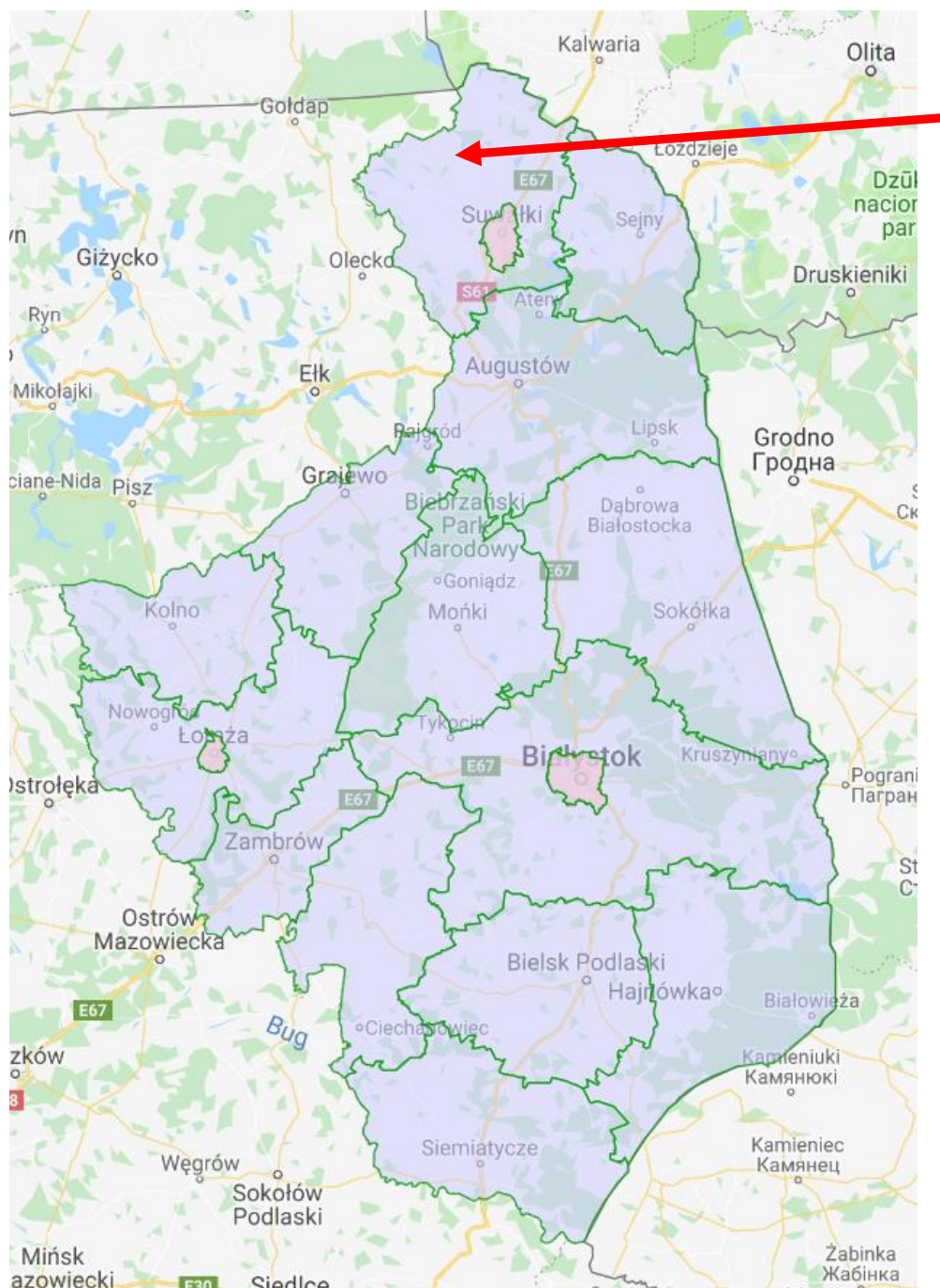
Gmina Przerośl leży w północno-wschodniej części Polski w województwie podlaskim, w pobliżu granicy z Litwą i Rosją, około 30 km na północny-zachód od Suwałk, około 30 km na południowy - wschód od Gołdapi i około 160 km od stolicy regionu – Białegostoku. Gmina Przerośl graniczy z następującymi gminami: Filipów, Suwałki, Jeleniewo i Wiżajny (powiat suwalski) oraz Dubeninki (województwo warmińsko-mazurskie).

Rysunek 1. Położenie Gminy Przerośl na tle powiatu suwalskiego

Źródło: <https://administracja.mac.gov.pl>

Rysunek 2. Lokalizacja w województwie podlaskim

Źródło: www.zpp.pl

Powierzchnia gminy w 2023 r., zgodnie z danymi GUS, wynosiła 124 km².

W skład Gminy Przerośl wchodzi 24 miejscowości, z których najwięcej mieszkańców posiada Przerośl – siedziba władz gminnych, zaś miejscowościami charakteryzującymi się najmniejszym potencjałem ludnościowym są Przystajne oraz Wersele.

W tabeli poniżej przedstawiono powierzchnię poszczególnych miejscowości położonych na terenie gminy (zgodnie z danymi gminy).

Tabela 1. Powierzchnia miejscowości położonych na terenie gminy

Nazwa	Gmina	ID w TERYT	Pow. ewd. [ha]
Blenda	Przerośl	201204_2.0001	555.1196
Bučki	Przerośl	201204_2.0002	252.1892
Hańcza	Przerośl	201204_2.0003	819.8167
Iwaniszki	Przerośl	201204_2.0004	208.2818
Kruszki	Przerośl	201204_2.0005	381.3770
Krzywólka	Przerośl	201204_2.0006	817.5206
Łanowicze Duże	Przerośl	201204_2.0007	364.1598
Łanowicze Małe	Przerośl	201204_2.0008	419.3803
Morgi	Przerośl	201204_2.0009	523.5395
Nowa Pawłówka	Przerośl	201204_2.0010	614.3787
Ólszanka	Przerośl	201204_2.0011	167.7555
Prawy Las	Przerośl	201204_2.0012	480.2035
Przełomka	Przerośl	201204_2.0013	419.7590
Przerośl	Przerośl	201204_2.0014	3015.2849
Przystajne	Przerośl	201204_2.0015	93.6020
Rakówek	Przerośl	201204_2.0016	992.4930
Romanówka	Przerośl	201204_2.0017	201.0912
Stara Pawłówka	Przerośl	201204_2.0018	390.4664
Śmieciuchówka	Przerośl	201204_2.0019	564.8999
Wersele	Przerośl	201204_2.0020	330.8518
Zarzecze	Przerośl	201204_2.0021	396.3344
Zusenka	Przerośl	201204_2.0022	352.3614

Źródło: dane Gminy Przerośl

W tabeli 2 zaprezentowano liczbę mieszkańców poszczególnych miejscowości położonych na terenie gminy (zgodnie z danymi gminy).

Tabela 2. Mieszkańcy poszczególnych miejscowości

Miejscowość, ulica	Razem	Wiek < 18 lat	Dorośli
wieś BLENDĄ	120	28	92
wieś BUĆKI	41	4	37
wieś HANCZA	101	24	77
wieś IWANISZKI	57	11	46
wieś KOLONIA PRZEROŚL	298	72	226
wieś KRUSZKI	83	15	68
wieś KRZYWÓLKA	132	27	105
wieś ŁANOWICZE DUŻE	94	24	70
wieś ŁANOWICZE MAŁE	69	18	51
wieś MORGI	82	14	68
wieś NOWA PAWŁÓWKA	147	48	99
wieś NOWA PRZEROŚL	124	23	101
wieś OLSZANKA	39	6	33
PAWŁÓWKA MAŁA	0	0	0
wieś PRAWY LAS	65	17	48
wieś PRZEŁOMKA	64	13	51
wieś PRZEROŚL	758	149	609
ul. DWORNA	298	54	244
ul. HOLENDRY	65	12	53
ul. JANA RYDZEWSKIEGO	11	1	10
ul. JERZEGO GRODZIENSKIEGO	3	0	3
ul. KATOWSKA	0	0	0
ul. KONSTANTEGO SZLASZYŃSKIEGO	9	1	8
ul. KOŚCIELNA	58	13	45
ul. KRÓTKA	0	0	0
ul. KRZYSZTOFA WIESIOŁOWSKIEGO	0	0	0
ul. KSIĘDZA STANISŁAWA KAMIŃSKIEGO	3	0	3
ul. MŁYŃSKA	0	0	0
ul. POLNA	4	2	2
ul. RYNEK	39	4	35
ul. SPACEROWA	5	0	5
ul. STEFANA BATOREGO	56	18	38
ul. STRAŻACKA	0	0	0
ul. SUWALSKA	23	4	19
ul. SZKILÓWKA	6	1	5
ul. WIELKA	34	2	32
ul. WIŻAŃSKA	33	10	23
ul. WOJCIECHA RADZYMIŃSKIEGO	0	0	0
ul. ZUSENKOWSKA	27	4	23
ul. ŻABIA	84	23	61
wieś PRZYSTAJNE	28	3	25
wieś RAKÓWEK	158	42	116
wieś ROMANÓWKA	27	2	25
wieś STARA PAWŁÓWKA	133	22	111
wieś ŚMIECIUCHÓWKA	133	16	117
wieś WERSELE	31	6	25
wieś ZARZECZE	46	9	37
wieś ZUSENKO	44	5	39
Razem	2874	598	2276

Źródło: dane Gminy Przerośl, stan na dzień 31.12.2023 r.

W tabeli 3 zaprezentowano szczegółowy podział sposobu zagospodarowania gruntów.

Tabela 3. Szczegółowy podział sposobu zagospodarowania gruntów na terenie gminy

Lp.	Wyszczególnienie	J. m.	Ilość	Wartość
1	użytki rolne, w tym:	ha		
	grunty orne	ha	19,1856	287.576,40
	łąki	ha	2,3726	33.418,74
	pastwiska	ha	3,7733	62.915,46
	grunty rolne zabudowane	ha	1,2567	27.860,70
	grunty pod stawami i rowami	ha	0,2362	4.806,30
2	lasy i grunty leśne	ha	0,5339	6.406,80
3	nieużytki i tereny różne	ha	3,92	84.051,10
4	tereny mieszkaniowe	ha	0,1557	31.140,00
5	tereny przemysłowe	ha	0,1313	26.260,00
6	inne tereny zabudowane	ha	2,2723	454.460,00
7	tereny rekreacyjno - wypoczynkowe	ha	1,8906	207.966,00
8	użytki kopalne	ha	0,2556	7.668,00
9	drogi	ha	131,0462	924.558,05
	Razem	ha	167,03	2.159.087,55

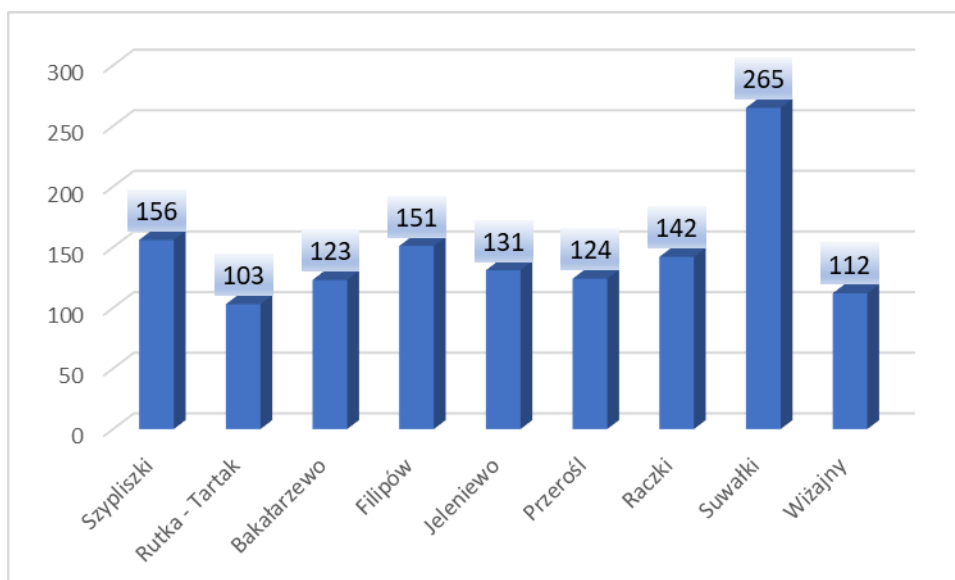
Źródło: dane Gminy Przerośl, stan na dzień 31.12.2023 r.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego przyjętego uchwałą Nr XXXVI/330/17 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 maja 2017 r. miejscowość Przerośl wymieniono wśród miejscowości gminnych z infrastrukturą funkcji ponadlokalnych (ponadstandardowych). Uznano, że jest to miejscowość z infrastrukturą turystyki i wypoczynku o znaczeniu regionalnym i krajowym, bazującymi na walorach dziedzictwa kulturowego.

Pod względem powierzchni Gmina Przerośl zajmuje czwarte od końca miejsce w powiecie suwalskim, największą powierzchnię zajmuje Gmina Suwałki.

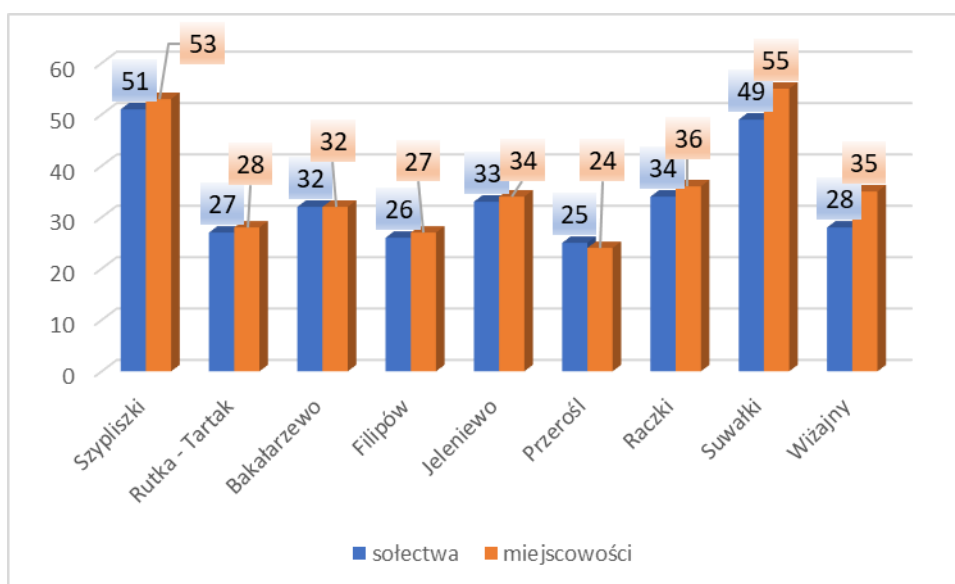
Na wykresie 2 zaprezentowano zestawienie miejscowości i sołectw zlokalizowanych w poszczególnych gminach. Na terenie powiatu suwalskiego najwięcej miejscowości znajduje się na terenie Gminy Suwałki (dane GUS), najmniej zaś w Gminie Przerośl.

Wykres 1. Powierzchnia gmin w powiecie suwalskim

Źródło: dane GUS za 2023 r.

Wykres 2. Sołectwa i miejscowości w gminach powiatu suwalskiego

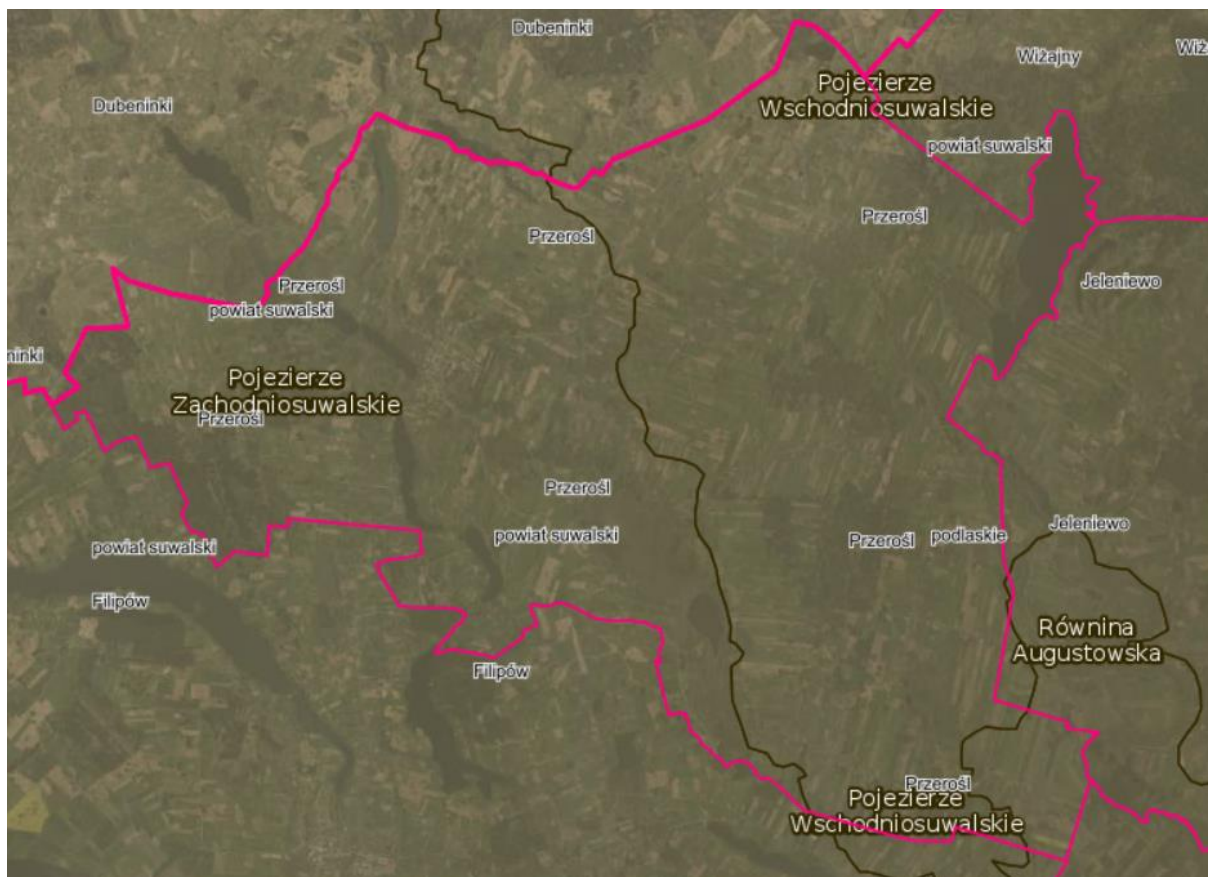

Źródło: dane GUS za 2022 r.

Pod względem fizyczno – geograficznym obszar Gminy Przerośl położony jest w obrębie:

- mezoregionu: Pojezierze Wschodniosuwalskie i Pojezierze Zachodniosuwalskie;
- makroregionu: Pojezierze Litewskie;
- podprovincji: Pojezierze Wschodniobałtyckie;
- prowincji: Niż Wschodniobałtycko-Białoruski;
- megaregionu: Niż Wschodnioeuropejski.

Rysunek 3. Położenie Gminy Przerośl na tle regionów fizycznogeograficznych, cz. 1

Źródło: geoserwis.gdos.gov.pl/mapy

Środowisko naturalne opisywanego terenu jak i całej północno-wschodniej części kraju charakteryzuje się zachowaniem bogatej bioróżnorodności fauny i flory, oraz niskim zanieczyszczeniem powietrza i gleb.

Obszar Gminy Przerośl położony jest na terenie Obniżenia Perybałtyckiego. Podłoże krystaliczne zbudowane jest ze skał magmowych prekambriu i starszego paleozoiku. Przeważają granitognejsy, migmatyty, dioryty, anortozyty i noryty. Przykryte są one osadami młodszego paleozoiku, mezozoiku i kenozoiku. Spośród osadów ery kenozoicznej na uwagę zasługują utwory czwartorzędowe, w którym to okresie odbyły się zmiany mające największy wpływ na obecne ukształtowanie powierzchni terenu. Utwory czwartorzędowe, w postaci lodowcowych i wodnolodowcowych żwirów, piasków, mułów, ilów i glin zwałowych mają miąższość 250-300 m.

2.2. GLEBY ORAZ ZASOBY GEOLOGICZNE

Gleby

Gleby na terenie gminy wykształciły się w większości na osadach pozostawionych przez lądolód i jego wody roztopowe. Główny budulec stanowią żwiry piaszczyste, piaski luźne, piaski słabo-gliniaste, piaski gliniaste lekkie i mocne, gliny lekkie, średnie i ciężkie, pyły zwykłe i pyły ilaste. Na charakter procesów glebowych największy wpływ miały: pokrywa roślinna, ukształtowanie powierzchni oraz przede wszystkim użytkowanie terenu. Na obszarze gminy można odnaleźć różne typy gleb, zarówno słabe, jak i dobre. Około 85% obszaru pokrywają gleby słabe, a jedynie 15% gleby dobre – są one zlokalizowane w południowo-wschodniej części gminy. Na obszarze gminy można wyróżnić następujące typy gleb:

- gleby brunatne kwaśne i wylugowane - duże kompleksy występują w okolicy wsi Przerośl,
- gleby brunatne właściwe - małe kompleksy występują lokalnie na terenie całej gminy,
- czarne gleby właściwe - małe kompleksy występują lokalnie na terenie całej gminy,
- bielice i pseudobielice - występują kompleksowo w środkowej i południowej części gminy,
- mułowo-torfowe - duże kompleksy występują w okolicy wsi Przerośl i mniejsze na terenie całej gminy,
- murszowo-mineralne i glejowe - małe kompleksy występują na terenie całej gminy.

Większość gleb w gminie to jednak gleby słabe. Wskazują na to klasy bonitacyjne gleb - mieszczą się one między IIIb a VI klasą bonitacji. Na terenie gminy można wyróżnić następujące kompleksy glebowo-rolnicze:

- zbożowo-pastewny mocny,
- zbożowo-pastewny słaby,
- żytnio-ziemniaczany dobry,

- żytnio-ziemniaczany bardzo dobry,
- żytnio-ziemniaczany słaby,
- żytnio-łubinowy.

Badania gleb pod kątem: odczynu pH, potrzeb wapnowania oraz zawartości w makroelementy: fosfor, potas i magnez przeprowadziła natomiast Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Białymstoku. W latach 2011-2014 przebadano próbki glebowe pobrane z użytków rolnych na terenie powiatu suwalskiego. W tabeli 4 zaprezentowano szczegółowe wyniki przeprowadzonych badań.

Tabela 4. Zestawienie zasobności gleb na terenie powiatu suwalskiego w latach 2011-2014

Liczba gospodarstw (szt.)		688
Liczba prób (szt.)		4 492
Zbadana powierzchnia (ha)		9 299,41
pH (%)	bardzo kwaśny	14
	kwaśny	29
	lekko kwaśny	29
	obojętny	20
	zasadowy	8
Potrzeby wapnowania (%)	konieczne	22
	potrzebne	14
	wskazane	14
	ograniczone	14
	zbędne	36
Zawartość fosforu (%)	bardzo niska	44
	niska	30
	średnia	12
	wysoka	6
	bardzo wysoka	8
Zawartość potasu (%)	bardzo niska	37
	niska	38
	średnia	17
	wysoka	4
	bardzo wysoka	4
Zawartość magnezu (%)	bardzo niska	3
	niska	12
	średnia	28
	wysoka	27

	bardzo wysoka	30
--	----------------------	----

Źródło: Wyniki badań odczynu i zasobności gleb na terenie poszczególnych powiatów woj. podlaskiego w latach 2011 – 2014

Jednym z podstawowych wskaźników oceny jest odczyn gleb. Zależy on od rodzaju skały macierzystej, składu granulometrycznego gleby, warunków przyrodniczych oraz zabiegów agrotechnicznych. Na terenie powiatu występuje 29% gleb kwaśnych, 29% - lekko kwaśnych i 14% - bardzo kwaśnych. Odczyn środowiska glebowego wpływa w znacznym stopniu na życie roślin, mikroorganizmów i fauny glebowej. Decyduje tym samym o aktywności biologicznej gleby. Częściej spotykane kwaśne odczyny gleb, powodują obniżanie plonowania roślin, jak również ułatwiają przyswajanie przez rośliny metali ciężkich. Z odczynem gleb ściśle związana jest potrzeba ich wapnowania. Wapnowanie poprawiające właściwości fizyczne, chemiczne i biologiczne gleb, jest zabiegiem agrotechnicznym, który powinien być stosowany na tych terenach, w których procentowy udział gleb wymagających wapnowania w przedziale koniecznym i potrzebnym przekroczył 30%. Na terenie powiatu suwalskiego dla 36% przebadanych gleb nie dostrzeżono potrzeby wapnowania.

Zawartość w glebie przyswajalnych form fosforu, potasu i magnezu jest ważnym wskaźnikiem pozwalającym ustalić poziom racjonalnego nawożenia.

Fosfor jest składnikiem niezbędnym dla rozwoju roślin, pełniąc ważne funkcje w procesach życiowych roślin: reguluje podziały komórek, rozwój korzeni, ma wpływ na procesy kwitnienia, zawiązywanie nasion oraz procesy dojrzewania. Potas jest jednym z trzech, obok wspomnianych wcześniej azotu i fosforu, makroskładników o zasadniczym znaczeniu w żywieniu roślin. Pierwiastek ten odgrywa istotną rolę w gospodarce wodnej rośliny, aktywuje enzymy, bierze udział w procesie fotosyntezy i transportu asymilatów oraz warunkuje wrażliwość na stres wodny związany z suszą. Z kolei magnez jest składnikiem o dużym znaczeniu fizjologicznym dla roślin. Podstawowa rola magnezu w roślinie jest związana z jego obecnością w cząsteczce chlorofilu, a zatem wpływem na procesy fotosyntezy. Ponadto magnez aktywuje enzymy i reguluje gospodarkę azotem w roślinie. Pierwiastek ma istotne znaczenie w kształtowaniu jakości produktów roślinnych, z punktu widzenia ich wartości żywieniowej dla zwierząt i człowieka.

Procentowy udział gleb o bardzo niskiej i niskiej zawartości fosforu (P_2O_6) na terenie powiatu wynosi 74%. Udział gleb o zawartości potasu (K_2O) bardzo niskiej i niskiej wynosi 75%, a magnezu - 15%. Określenie zasobności gleb w makroelementy jest podstawą do ustalenia optymalnych dawek nawozów sztucznych.

Monitoring chemizmu gleb ornych Polski jest realizowany od roku 1995. W 5-letnich odstępach czasowych pobierane są próbki glebowe z 216 stałych punktów pomiarowo-kontrolnych, zlokalizowanych na gruntach ornych charakterystycznych dla pokrywy glebowej kraju. Kolejna, szósta tura monitoringu przypadła na lata 2020 – 2022 i była realizowana przez Eurofins OBiKŚ Polska Sp. z o.o., na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska. Na terenie województwa podlaskiego przeprowadzono badanie w 6 punktach, jeden z nich zlokalizowany został na obszarze powiatu sejneńskiego, czyli w powiecie sąsiadującym z powiatem suwalskim:

- Miejscowość: Hołny Wolmera (Gmina Sejny),
- Kompleks: 4 (żytni bardzo dobry (pszenno-żytni)); Typ: AP (gleby płowe); Klasa bonitacyjna: IIIb,
- Gatunek gleby wg: BN-78/9180-11: pglp (piasek gliniasty lekki pylasty), PTG 2008: pg (piasek gliniasty),
- Wyniki pomiarów za 2020 r.:
 - Próchnica – 2,31%,
 - Węgiel organiczny - 1,34%,
 - Azot ogólny – 0,138%,
 - Radioaktywność – 747 Bq*kg⁻¹,
 - Zasolenie - 39 mg KCl*100g⁻¹,
 - Sód - 0,002%.

Co prawda punkt ten nie obejmuje bezpośrednio obszaru Gminy Przerośl, jednak należy stwierdzić, że jakość gleb na analizowanym terenie jest zbliżona do tej występującej w punkcie pomiarowym.

Nadmierna koncentracja soli powoduje zmniejszenie dostępności wody dla roślin, zniekształcenie równowagi jonowej w glebach oraz zwiększenie zawartości soli w roślinach i obniżenie ich wartości użytkowej. Do oceny zasolenia gleb stosuje się parametr przewodności elektrolitycznej właściwej, który wyraża się również jako równoważną zawartość chlorku potasu. Przeciętne wartości przewodności elektrolitycznej nie zmieniły się w kolejnych okresach badań monitoringowych i pozostawały na niskim, nieszkodliwym dla roślin i jakości gleb poziomie.

Próchnica glebowa jest mieszaniną substancji o skomplikowanej budowie i zróżnicowanych właściwościach, zależnych od stopnia humifikacji. Powstaje w wyniku biochemicznych przemian produktów biologicznego rozkładu związków organicznych, wchodzących w skład roślin i organizmów glebowych. Ubytek próchnicy jest ważnym wskaźnikiem pogorszenia warunków siedliskowych oraz żyzności gleb.

W warunkach Polski do oceny zasobności gleb w próchnicę najczęściej stosowane są następujące przedziały zawartości:

- <1% - niska;
- 1-2% - średnia;
- 2-3,5% - wysoka;
- >3,5% - bardzo wysoka.

W analizowanym punkcie odnotowano więc wysoką zawartość próchnicy.

Jako przedział optymalny dla procesów biologicznych, związanych z metabolizmem większości gatunków roślin i mikroorganizmów glebowych przyjmuje się wartości pH od 5,5 do 7,2 mierzone w 1M KCl. Zgodnie z informacjami z szóstej tury monitoringu w omawianym punkcie:

- odczyn „pH” w zawiesinie H₂O wynosił 7,20,
 - odczyn „pH” w zawiesinie KCl wynosił 6,7 (był najwyższy od 1995 r.),
- a więc mieści się w przedziale optymalnym.

Zgodnie ze „Stanem Środowiska w Polsce. Raport 2018” można zauważyć, iż historyczne zanieczyszczenia gleb pozostałościami środków ochrony roślin nie stanowią znacznego problemu dla produkcji rolniczej i zdrowia ludzi. Należy jednak zwrócić uwagę, że aktualnie następuje stały wzrost zużycia środków ochrony roślin w Polsce. Ten ogólny trend można również uznać za obecny na terenie gminy i wymagać on będzie dalszej obserwacji.

Zgodnie ze „Stanem Środowiska w Polsce. Raport 2022” w latach 2010 – 2021 odnotowano spadek łącznej powierzchni zajętej przez grunty orne, sady, łąki i pastwiska trwał o 1,8%, na rzecz m.in. powierzchni zajętej przez grunty zabudowane i zurbanizowane (0,72%), jak również przez lasy (0,53%). Poziom zanieczyszczenia gleb użytkowanych rolniczo metalami ciężkimi i związkami z grupy WWA jest niski. Zakwaszenie stanowi główny problem dla żyzności gleb ornych. W Polsce obserwuje się wysoki udział gleb o odczynie kwaśnym. Z kolei średni poziom zawartości próchnicy w glebach ornych utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Wspomniana w dokumencie Strategia „od pola do stołu” na rzecz sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego (COM(2020) 381) w zakresie gleb wyznacza dla UE na 2030 r. konkretne cele zmniejszenia o połowę wykorzystania pestycydów i nawozów, a także zwiększenia ilości gruntów pod rolnictwo ekologiczne.

Złóża zasobów geologicznych

Zgodnie z „Bilansem zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31.12.2022 r.” na terenie gminy występują złoża piasku i żwiru. Zestawienie posiadanych złóż zaprezentowano w tabeli 5.

Tabela 5. Złóża zasobów geologicznych

Lp.	Nazwa złoża	Stan zagospodarowania złoża	Zasoby geologiczne bilansowe	Zasoby przemysłowe	Wydobycie
Złóża piasku i żwiru – tys. t					
1	Blenda	Z	116	-	-
3	Prawy Las*	R	32	59	-
4	Przerośl	Z	334	-	-
5	Rakówek*	T	364	-	-
6	Romanówka*	R	104	104	-
7	Romanówka II*	Z	159	-	-

Źródło: Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31.12.2022 r.

Objaśnienia do tabeli:

*złoża zawierające piasek ze żwirem

Z - złożo, z którego wydobyć zostało zaniechane

R – złożo o zasobach rozpoznanych szczegółowo

E - złożo eksploatowane

Na terenie gminy występują surowce mineralne. Konieczne jest podejmowanie działań mających na celu ochronę dostępnych zasobów – zadbania o nie i efektywne ich wykorzystywanie (w razie takiej potrzeby) tak by pozostały one dla przyszłych pokoleń.

2.3. POŁOŻENIE KOMUNIKACYJNE

Na sieć drogową Gminy Przerośl składają się:

- drogi powiatowe,
- drogi gminne.

Zgodnie z „Raportem o Stanie Gminy Przerośl za 2023 r.” drogi asfaltowe stanowią 44,80% wszystkich dróg.

Tabela 6. Sieć drogową

Rodzaj nawierzchni /kategoria dróg	Powiatowe w km	Gminne w km
Asfaltowa	60,41	18,01
Brukowa	-	0,00
Kostka	-	1,43
Żwirowa ulepszona	13,17	34,40

Rodzaj nawierzchni /kategoria dróg	Powiatowe w km	Gminne w km
Gruntowa	7,91	33,31
Ogółem	81,49 km	87,15 km

Źródło: Raport o Stanie Gminy Przerośl za 2023 r.

Tabela 7. Wykaz dróg gminnych

Numer drogi	Nazwa drogi	Opis przebiegu drogi o nadanym numerze		Długość odcinka [km]	Kilometr		Numeracja wewnętrzna
		Początek odcinka drogi	Koniec odcinka drogi		Startowy	Końcowy	
101802B	Bućki - Zarzecze - Wersele	# DP 1091B	# DG G101843	3,866	0,000	3,866	G101802
101807B	Czostków - Rakówek	# DP 1092B	gr. gminy (Gmina Filipów)	2,745	0,000	2,745	G101807
brak	Droga gminna 101804B - jez. Boczne	# DG G101804	# DG G101837	0,979	0,000	0,979	G101855
brak	Droga gminna Blendą - Prawy Las - Prawy Las	# DG G101842	dz. ew. nr 308	0,706	0,000	0,706	G101854
brak	Droga powiatowa 1099B - droga powiatowa 1098B	# DP 1098B	# DP 1099B	0,972	0,000	0,972	G101856
101803B	Filipów I - Przystajne	# DP 1099B	dz. ew. nr 13/2	1,595	0,000	1,595	G101803
101812B	Huta - Rakówek	# DP 1092B	dz. ew. nr 13	1,042	0,000	1,042	G101812
101821B	Iwaniszki - Łanowicze Małe	# DP 1096B	# DG G101806	2,690	0,000	2,690	G101821
brak	Kolonia Przerośl - Blendą	# DP 1096B	# DP 1093B	2,000	0,000	2,000	G101844
brak	Kolonia Przerośl - Olszanka	# DP 1096B	# DP 1098B	2,411	0,000	2,411	G101853
brak	Kolonia Przerośl - rz. Błędzianka	# DG G101839	# DG G101840	0,541	0,000	0,541	G101857
brak	Kolonia Przerośl przez wieś	# DG G101839	# DG G101852	2,107	0,000	2,107	G101840
101801B	Kruszki - Hańcza	# DP 1094B	# DP 1095B	2,870	0,000	2,870	G101801
101809B	Morgi - Malesowizna	# DP 1096B	gr. gminy (Gmina Jeleniewo)	1,615	0,000	1,615	G101809
101808B	Morgi - Zarzecze Jeleniewskie	# DP 1096B	gr. gminy (Gmina Jeleniewo)	1,190	0,000	1,190	G101808
brak	Nowa Przerośl - Kolonia Przerośl	# DP 1091B	# DG G101804	2,560	0,000	2,560	G101852
brak	Nowa Przerośl - Stańczyki	# DP 1100B	gr. gminy (Gmina Dubeninki)	3,150	0,000	3,150	G101836
brak	Nowa Przerośl przez wieś	# DG G101804	# DG G101837	1,781	0,000	1,781	G101838
101806B	Pawłówka - Łanowicze	# DP 1097B	# DP 1096B	3,086	0,000	3,086	G101806
brak	Prawy Las - Blendą	# DP 1093B	# DP 1091B	2,505	0,000	2,505	G101842
101810B	Prawy Las - Wysoki Garb	# DG G101841	gr. gminy (gmina Dubeninki)	1,013	0,000	1,013	G101810
brak	Prawy Las przez wieś	# DP 1091B	# DP 1091B	1,783	0,000	1,783	G101841
brak	Przerośl (Hydrofornia) - Stańczyki	# DG G101804	gr. gminy (Gmina Dubeninki)	3,221	0,000	3,221	G101837
brak	Przerośl - Kolonia Przerośl	# DG G101861	# DG G101852	1,807	0,000	1,807	G101839
101804B	Przerośl - Sypytka - Stańczyki	# DG G101859	gr. gminy (Gmina Dubeninki)	3,782	0,000	3,782	G101804

Numer drogi	Nazwa drogi	Opis przebiegu drogi o nadanym numerze		Długość odcinka [km]	Kilometr		Numeracja wewnętrzna
		Początek odcinka drogi	Koniec odcinka drogi		Startowy	Końcowy	
101813B	Przerośl - do drogi powiatowej 427	# DP 1091B	# DP 1093B	0,979	0,000	0,979	G101813
101805B	Przerośl Mała - Przerośl Nowa	# DP 1092B	# DP 1100B	2,315	0,000	2,315	G101805
101817B	Przez wieś Bućki	# DP 1094B	# DG G101816	0,985	0,000	0,985	G101817
101819B	Przez wieś Pawłówka Stara	# DP 1096B	gr. gminy (Gmina Jeleniewo)	0,940	0,000	0,940	G101819
101815B	Przez wieś Przerośl Nowa	# DG G101834	# DG G101837	1,510	0,000	1,510	G101815
101818B	Przez wieś Przelomka	# DP 1094B	dz. ew. nr 208	1,066	0,000	1,066	G101818
101820B	Przez wieś Łanowicze Małe	# DP 1097B	dz. ew. nr 107/2	0,655	0,000	0,655	G101820
brak	Przelomka - Zarzecze	# DP 1094B	# DG G101802	1,283	0,000	1,283	G101843
101811B	Przystajne - Zusenko	# DP 1099B	gr. gminy (Gmina Filipów)	0,295	0,000	0,295	G101811
brak	Przystajne przez wieś	# DG G101803	# DG G101803	0,958	0,000	0,958	G101846
brak	Rakówek - Krzywólka	# DG G101814	# DG G101807	2,477	0,000	2,477	G101847
brak	Rakówek - granica województwa	# DP 1092B	gr. gminy (Gmina Dubeninki)	1,475	0,000	1,475	G101848
brak	Rakówek - Łoje	# DP 1092B	gr. gminy (Gmina Dubeninki)	1,225	0,000	1,225	G101849
brak	Ramanówka - Czostków	# DG G101850	gr. gminy (Gmina Filipów)	1,355	0,000	1,355	G101851
101822B	Zarzecze - Prawy Las	# DP 1091B	# DG G101802	2,439	0,000	2,439	G101822
101814B	Ze wsi Przerośl do Krzywólki	# DP 1092B	gr. gminy (Gmina Filipów)	2,465	0,000	2,465	G101814
101816B	Ze wsi Zarzecze - Blendka	# DG G101842	# DG G101802	2,149	0,000	2,149	G101816
brak	przez wieś Ramanówka	# DP 1099B	# DG G101851	2,141	0,000	2,141	G101850
brak	ul. Dworna	# DP 1099B	# DG G101858	0,734	0,000	0,734	G101860
101832B	ul. Jana Rydzewskiego	# DP 1091B	# DG G101828	0,141	0,000	0,141	G101832
101827B	ul. Jerzego Grodzieńskiego	# G101835	# DG G101828	0,505	0,000	0,505	G101827
101825B	ul. Katowska	# DG G101824	# DG G101804	0,576	0,000	0,576	G101825
101833B	ul. Konstantego Szlaszyńskiego	# DP 1091B	# DG G101828	0,144	0,000	0,144	G101833
101824B	ul. Kościelna	# DP 1100B	# DG G101858	0,426	0,000	0,426	G101824
brak	ul. Krzysztofa Wiesiołowskiego	# DP 1091B	# DG G101828	0,145	0,000	0,145	G101862
101830B	ul. Krótka	# DG G101859	# DG G101824	0,109	0,000	0,109	G101830
101828B	ul. Ks. Stanisława Kamińskiego	# DP 1096B	# DG G101859	0,707	0,000	0,707	G101828
101834B	ul. Młyńska	# DP 1100B	# DG G101815	0,276	0,000	0,276	G101834

DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ GMINY PRZEROŚL

Numer drogi	Nazwa drogi	Opis przebiegu drogi o nadanym numerze		Długość odcinka [km]	Kilometr		Numeracja wewnętrzna
		Początek odcinka drogi	Koniec odcinka drogi		Startowy	Końcowy	
brak	ul. Rynek	# DP 1096B	# DG G101858	0,395	0,000	0,395	G101858
101835B	ul. Spacerowa	# DP 1099B	# DG G101827	0,603	0,000	0,603	G101835
101829B	ul. Strażacka	# DP 1096B	# DG G101828	0,172	0,000	0,172	G101829
101823B	ul. Szkiłówka	# G101823.1	# DG G101860	0,124	0,000	0,124	G101823.2
101823B	ul. Szkiłówka	# DG G101824	dz. ew. nr 99	0,229	0,000	0,229	G101823.1
brak	ul. Wielka	# DG G101858	# DG G101861	0,593	0,000	0,593	G101859
101826B	ul. Wiżańska	# DP 1100B	# DG G101804	0,266	0,000	0,266	G101826
101831B	ul. Wojciecha Radzymińskiego	# DG G101860	# DG G101835	0,182	0,000	0,182	G101831
brak	ul. Żabia	# DG G101858	dz. ew. nr 205/2	0,890	0,000	0,890	G101861
brak	Łanowicze Duże - Zabagna	# DP 1097B	# DP 1097B	1,260	0,000	1,260	G101845

Źródło: dane Gminy Przerośl

Tabela 8. Drogi powiatowe przebiegające przez teren gminy

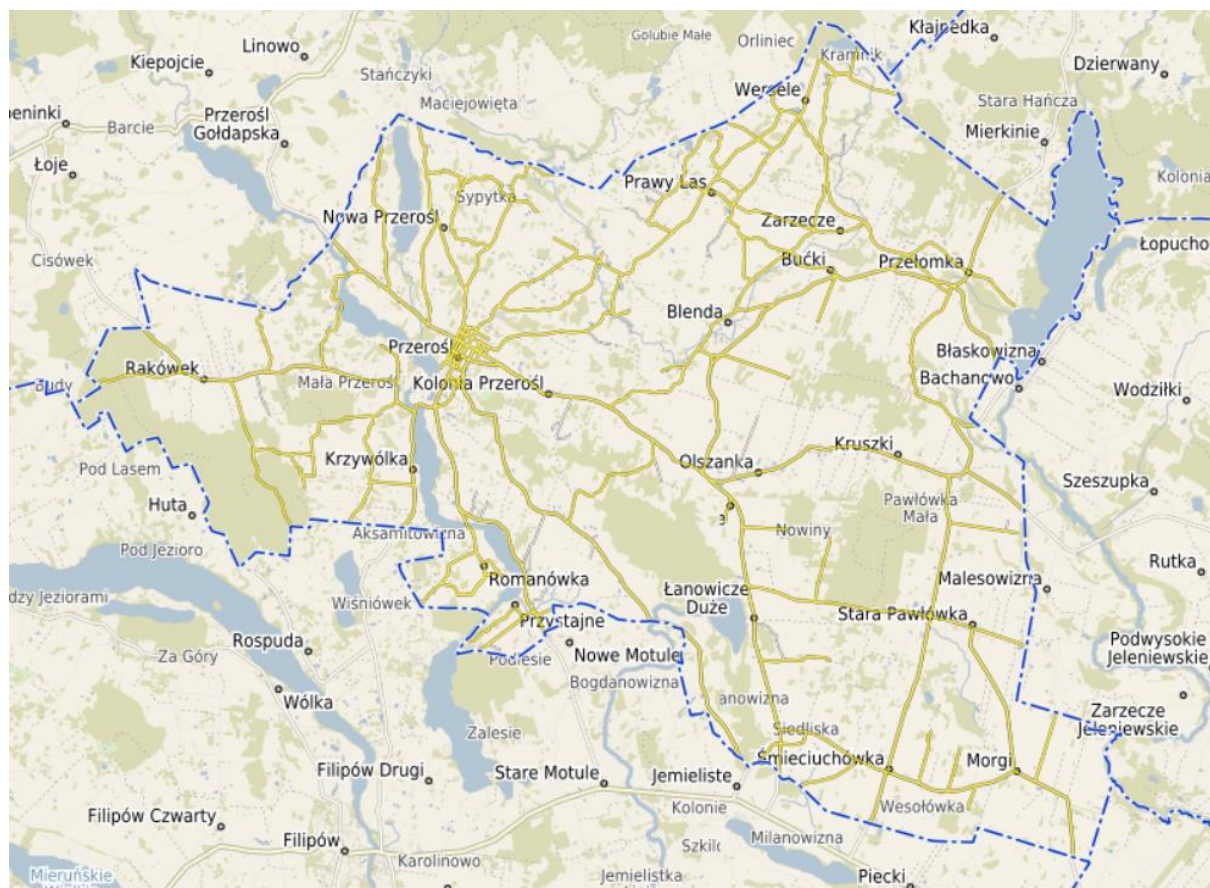
Nr i nazwa drogi	Kilometraż		Dł. odc. (km)
	od	do	
1091B Przerośl - Prawy Las - granica województwa -Dziadówek	0+000	9+840	9,840
1092B Filipów -Przerośl - granica województwa	6+325	12+090	5,765
1093B od drogi 1091B - Błęda	0+000	2+550	2,550
1094B Olszanka - Błęda - Przełomka - Mierkinie - Okliny -Rogożajny	0+000	8+000	8,000
1095B Hańcza - Bachanowo - Kruszki	0+000	4+340	4,340
1096B Przerośl - Olszanka - Kruszki - Nowa Pawłówka - Morgi - Czarnakowizna - Taciewo - Stara Chmielówka	0+000	16+700	16,700
1097B Olszanka - Łanowicze - do drogi 652	0+000	5+030	5,030
1098B Przerośl - Zusenko - Jemieliste	0+000	8+800	8,800
1099B Przerośl - Motule	0+000	4+610	4,610
1100B Przerośl - Rakówek - Cisówek - granica województwa	0+000	5+300	5,300
1101B Granica województwa - Rakówek	0+000	1+700	1,700
1114B Śmieciuchówka - Morgi	0+000	4+140	4,140
1115B Nowa Pawłówka - Milanowizna	0+000	3+565	3,565
1133B Kruszki - Szurpiły - Jeleniewo	0+000	1+150	1,150

Źródło: dane Gminy Przerośl

Przez teren gminy nie przebiegają linie kolejowe.

Zgodnie z danymi GUS w 2022 r. w zakresie transportu publicznego mieszkańcy mogli skorzystać z 26 przystanków autobusowych.

Rysunek 5. Szlaki komunikacyjne

Źródło: przerosl.e-mapa.net

Przez teren gminy przebiega szlak rowerowy transgraniczny – „Pierścień rowerowy Suwalszczyzny” R65 Żegary – Przystawańce – Puńsk – Budzisko – Rutka-Tartak – Ejszeryszki – Wiżajny – Leszkienie – Stańczyki – Przeróśl – Rakówek – Wólka – Filipów – Bakalarzewo – Raczki – Dowspuda – Grabowo – Barszcze – Dręstwo – Kopiec – Wrotki – Sztabin – Krasnybór – Lipsk – Rygałówka – Bartnik – Żabickie – Rubcowo – Gruszki – Rudawka – Muły – Rygol – Giby – Zelwa – Berzniki – Ogrodniki – Żegary.

Jak również Szlak Rowerowy Green Velo.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego przyjętego uchwałą Nr XXXVII/330/17 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 maja 2017 r. wymieniono Gminę Przeróśl wśród obszary o najniższej dostępności transportowej do ośrodka wojewódzkiego. Uznano, że należy ona do gmin o najniższej dostępności (uśrednionej w powiatach) samochodem osobowym powyżej 120 minut.

2.4. WALORY PRZYRODNICZE

2.4.1. LASY

Lasy w Gminie Przerośl charakteryzuje duży stopień naturalności oraz bogactwo florystyczne. Zbiorowiska leśne występują w kilku kompleksach. Najbardziej rozpowszechnione są tu lasy mieszane świeże zasiedlające wysoczyzny i zbocza na południowy zachód od Przerośli. Okolice jeziora Łanowicze porasta kompleks lasów wilgotnych i olsu z fragmentami boru bagiennego. Na terenie wsi Pawłówka i Iwaniszki występują płaty boru mieszanego i świeżego oraz bagiennego. W dolinie Błędzianki i Czarnej Hańczy występują lasy łąkowe z płatami olsu.

Biorąc pod uwagę leśnictwo wszystkich form własności, według danych GUS, powierzchnia gruntów leśnych ogółem w 2022 r. wynosiła 1 887,01 ha, a poziom lesistości wynosił 15,1%.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego przyjętego uchwałą Nr XXXVI/330/17 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 maja 2017 r. uznano, że na terenie Gminy Przerośl warto prowadzić sukcesywne zalesianie gruntów marginalnych dla potrzeb produkcji rolniczej

2.4.2. OBSZARY CHRONIONE

Na terenie Gminy Przerośl występują liczne obszary chronione:

- część parku krajobrazowego: Suwalski Park Krajobrazowy;
- 3 obszary chronionego krajobrazu: Dolina Błędzianki, Pojezierze Północnej Suwalszczyzny, Dolina Rospudy;
- rezerwat przyrody „Jezioro Hańcza”;
- użytek ekologiczny „Łanowicze”;
- 3 obszary NATURA 2000: Ostoja Suwalska, Dolina Górnej Rospudy, Jeleniewo;
- pomniki przyrody.

Tabela 9. Pomniki przyrody

Nazwa pomnika przyrody	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Miejscowość
Dąb szypułkowy	Orzeczenie Nr 41/78 z 04.11.1978 r. Dz. Urz. WRN w Suwałkach z 1978 r. Nr 11 poz. 46	pojedyncze drzewo	Śmieciuchówka
Klon zwyczajny/ Wiąz polny	Orzeczenie Nr 41/78 z 04.11.1978 r. Dz. Urz. WRN w Suwałkach z 1978 r. Nr 11 poz. 46	grupa drzew	Przełomka
Głaz narzutowy	Uchwała Nr VI/35 Prezydium WRN w Białymstoku z 03.02.1953 r. Dz. Urz. WRN w Białymstoku z 1953 r. Nr 3, poz. 13	granitognejs biotytowy, ciemnoszary, średnioziarnisty	Iwaniszki
Głaz narzutowy	Uchwała Nr XXIV/212 Prezydium WRN w Białymstoku z 26.06.1956 r. Dz. Urz. WRN w Białymstoku z 1956 r. Nr 3, poz. 12	granit szary	Pawłówka
Głaz narzutowy	Rozporządzenie Nr 32/96 Woj. Suwalskiego z dn. 26.06.1996 r. Dz. Urz. Woj. Suw. Nr 49, poz. 139	granit szary, średnioziarnisty	Przełomka
Głaz narzutowy	Uchwała Nr XXIV/212 Prezydium WRN w Białymstoku z 26.06.1956 r. Dz. Urz. WRN w Białymstoku z 1956 r. Nr 3, poz. 12	granit szary	Jemieliste
Klon zwyczajny	Rozporządzenie Nr 222/98 Woj. Suwalskiego z dn. 14.12.1998 r. Dz. Urz. Woj. Suw. Nr 74, poz. 510	po lewej stronie drogi prowadzącej do Jez. Hańcza, przy posesji Nr 19	Przełomka
Głaz narzutowy	Decyzja Wydz. Rol. I Leśnictwa Prezydium WRN w Białymstoku z 30.08.1962 r. Dz. Urz. WRN w Białymstoku z 1962 r. Nr 10, poz. 125	granit szaro – różowy	Przerośl
Głaz narzutowy	Decyzja Rlop-410b/3/1/14/69 Wydz. Rol. I Leśnictwa Prezydium WRN w Białymstoku z 05.09.1969 r. Dz. Urz. WRN w Białymstoku z 1969 r. Nr 9, poz. 84	piaskowiec kwarcytowy, jasnoszary, drobnoziarnisty	Kruszki
Głaz narzutowy	Decyzja Rlop-410b/3/1/14/69 Wydz. Rol. I Leśnictwa Prezydium WRN w Białymstoku z 05.09.1969	gnejs szaro-czarny, średnioziarnisty	Hańcza

Nazwa pomnika przyrody	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Miejscowość
	r. Dz. Urz. WRN w Białymstoku z 1969 r. Nr 9, poz. 84		
Głaz narzutowy	Decyzja Rlop-410b/3/1/14/69 Wyd. Rol. i Leśnictwa Prezydium WRN w Białymstoku z 05.09.1969 r. Dz. Urz. WRN w Białymstoku z 1969 r. Nr 9, poz. 84	granit szaro – różowy	Olszanka

Źródło: Rejestr pomników przyrody na terenie województwa podlaskiego – stan na dzień 08 kwietnia 2022 r.

Użytek ekologiczny „Łanowicze” – data ustanowienia: 23.06.1994 r., akt prawny: Rozporządzenie Nr 60/94 Wojewody Suwalskiego z dn. 06.06.1994 w sprawie uznania za użytki ekologiczne ekosystemów wodnych (Dz. Urz. Woj. Suw. z 1994 r., Nr 20, poz. 159). Inne akty związane z obszarem: Rozporządzenie Nr 20/01 Wojewody Podlaskiego z dnia 16.07.2001 r. w sprawie uznania oczka wodnego z dn. ekosystemem bagiennym jezior z dn. ekosystemami bagiennymi oraz jezior za użytki ekologiczne (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2001 r., Nr 24, poz. 392). Powołano go w celu ochrony naturalnego charakteru biocenoz jeziora o pow. 63,916 ha wraz z pasem zarośli i trzciny oraz 15-metrową strefą wokół jeziora stanowiącą miejsce gniazdowania i lęgu wielu gatunków ptaków.

Rezerwat przyrody „Jezioro Hańcza” - został on ustanowiony na mocy Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 10.05.1963 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (MP nr 48, poz. 244).

Inne akty związane z obszarem: Obwieszczenie Wojewody Podlaskiego z dnia 16 stycznia 2002 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Podla. z 2002 r. Nr 2, poz. 39), Zarządzenie Nr 56/2015 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 20 listopada 2015 r. w sprawie wyznaczenia miejsc udostępnionych do eksploracji zbiorników wodnych oraz akwenów udostępnionych do pływania w rezerwacie przyrody „Jezioro Hańcza” (data publikacji: 20.11.2015 r.), Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 15 lutego 2023 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Jezioro Hańcza” (Dz. Urz. Woj. Podla. z 2023 r., poz. 990).

Powierzchnia rezerwatu wynosi 305,25 ha. Celem ochrony jest zachowanie najgłębszego jeziora Polski o wybitnych walorach krajobrazowych. Rodzaj rezerwatu: wodny. Typ ochrony:

fitocenotyczny. Podtyp ochrony: zbiorowisk nieleśnych. Typ ekosystemu: wodny. Podtyp ekosystemu: jezior mezotroficznych i eutroficznych oraz stawów.

Zadania ochronne ustanowione na podstawie Zarządzenia nr 24/2023 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 7 lipca 2023 r. w sprawie zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody Jezioro Hańcza (data publikacji: 07.07.2023 r., obowiązuje do: 06.07.2028 r.). Rodzaj zadań ochronnych:

- Zarybianie następującymi gatunkami ryb: troć jeziorowa, sielawa, sieja, szczupak, węgorz, sum europejski.
- Połowy ryb na podstawie obowiązującego operatu rybackiego, z uwzględnieniem następujących warunków:
 - połowy sprzętem ciągnionym mogą odbywać się wyłącznie w okresie zimowym (od grudnia do końca lutego) w odległości nie mniejszej niż 20 m od brzegu jeziora. Każdorazowe prowadzenie odłowów wymaga wcześniejszego (przynajmniej 2-dniowego) poinformowania RDOŚ w Białymstoku.
 - połowy należy wykonać w sposób niepowodujący niszczenia roślinności, w szczególności ramienic Charophyceae.
- Monitoring zagrożeń środowiska wodnego oraz wpływu rolnictwa na proces eutrofizacji zbiornika.
- Wprowadzenie limitu osobowego w ramach amatorskiego połowu ryb w akwenu. Amatorski połów ryb może być prowadzony wyłącznie bez stosowania zanęt wędkarskich.
- Zbieranie i wywóz śmieci.
- Edukacja społeczeństwa.
- Wzmoczone patrolowanie obszaru rezerwatu przez Straż Suwalskiego Parku Krajobrazowego w okresie letnim.
- Naprawa i uzupełnianie oznakowań.
- Monitoring brzegów jeziora dotyczący nowej nielegalnej zabudowy strefy litoralnej oraz edukacja społeczeństwa w tym zakresie.

Suwalski Park Krajobrazowy został utworzony na mocy uchwały Nr III/14/76 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Suwałkach z dnia 12.01.1976 r. (Dz. Urz. WRN z 1976 Nr 1, poz. 3).

Inne akty związane z obszarem: Rozporządzenie Nr 4/06 Wojewody Podlaskiego z 31 sierpnia 2006 r. w sprawie Suwalskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Podla. z 2006 r. Nr 221, poz. 2157), Rozporządzenie Nr 2/07 Wojewody Podlaskiego z 14 marca 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie Suwalskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Podla. z 2007 r. Nr 64, poz. 538), Uchwała Nr XII/92/15 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia

22 czerwca 2015 r. w sprawie Suwalskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Podla. z 2015 r. poz. 2120), Uchwała Nr L/474/18 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 25 czerwca 2018 r. zmieniająca uchwałę w sprawie Suwalskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Podla. z 2018 r. poz. 2912).

Nie obowiązuje ochrona na podstawie prawa międzynarodowego. Do 30.11.2023 r. obowiązywał plan ochronny. Został on ustanowiony poprzez Rozporządzenie Nr 25/03 Wojewody Podlaskiego z dnia 6 listopada 2003 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Suwalskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Województwa Podlaskiego z 2003 r. Nr 117, poz. 2162).

Do szczególnych celów ochrony Parku należy:

Ze względu na wartości przyrodnicze:

- a) zachowanie unikatowego, młodoglacjalnego krajobrazu Północnej Suwalszczyzny w postaci licznie występujących moren czołowych i dennych, rynien i dolin rzeczno-jeziornych, głazów narzutowych,
- b) zachowanie ekosystemów wodnych, w tym Jeziora Hańcza - najgłębszego jeziora w Polsce,
- c) zachowanie chronionych i rzadkich gatunków zwierząt i roślin związanych z siedliskami charakterystycznymi dla Parku.

Ze względu na wartości historyczne i kulturowe:

- a) ochrona tożsamości kulturowej obszaru,
- b) ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego,
- c) odtwarzanie i ożywianie lokalnych tradycji;

Ze względu na walory krajobrazowe:

- a) zachowanie i ochrona zespołów krajobrazu otwartego, stanowiącego walor wizualny współistnienia gospodarki człowieka z naturalnymi elementami środowiska,
- b) ochrona struktur geomorfologicznych,
- c) przywracanie obszarom o krajobrazie niekorzystnie przekształconym ich potencjalnych walorów krajobrazowych i przyrodniczych,
- d) utrzymanie charakterystycznych typów zabudowy.

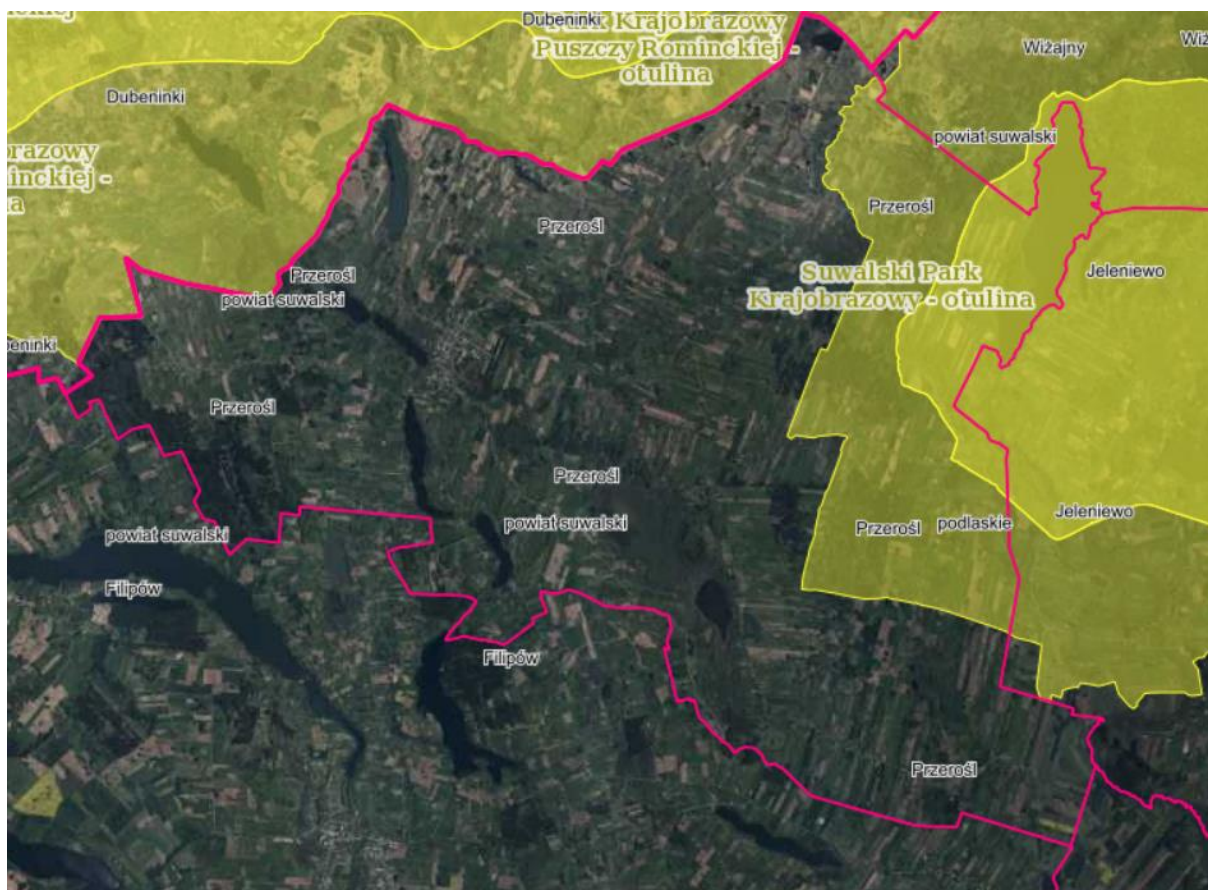
Zgodnie ze wspomnianym rozporządzeniem plan ochrony ustanowiono na okres od 1 grudnia 2003 r. do 30 listopada 2023 r.

W Parku występują następujące główne siedliska przyrodnicze:

- 1) szuwar darniowy paprociowy Thelypteridi – Phragmitetum
- 2) szuwar tatarakowy Acoretum calami
- 3) szuwar paprociowo- turzycowy Dryopteridi-Caricetum limosae
- 4) szuwar darniowy paprociowy Thelypteridi – Phragmitetum
- 5) szuwar kępowy z turzycą prosową Caricetum paniculatae
- 6) szuwar bagienny Dryopteridi - Caricetum limosae

- 7) turzycowisko z turzycą dziobkowatą *Caricetum rostratae*
- 8) turzycowisko szuwarowe z turzycą pęcherzykową *Caricetum vesicariae*
- 9) turzycowisko z turzycą zaniedbaną *Caricetum neglectae*
- 10) łąka bagienna z turzycą nitkowatą *Caricetum lasiocarpae*
- 11) łąka bagienna z turzycą darniową *Caricetum caespitosae*
- 12) kwaśne torfowisko niskie *Caricetum fusco – paniculatae*
- 13) kwaśne torfowisko niskie *Dryopteridi - Caricetum fuscae*
- 14) mszar torfowiska wysokiego *Sphagnetum magellanici*
- 15) mszar torfowiskowy z turzycą bagienną *Sphagno – Caricetum limosae*
- 16) torfowiskowa łąka z turzycą strunową *Caricetum chordorrhizae*
- 17) mokra łąka z turzycą obłą *Caricetum diandrae*
- 18) łąka wilgotna z ostrożeniem warzywnym *Cirsietum oleracei*
- 19) wilgotna łąka ostrożeniowa *Cirsietum rivularis*
- 20) ols *Carici elongatae – Alnetum*
- 21) łąg gwiazdnicowy *Stellario – Alnetum*
- 22) zbiorowisko krzewiaste łągowe *Pado – Alnion*
- 23) łąg olsowy *Circae – Alnetum*
- 24) las mieszany leszczynowo - świerkowy *Corylo – Piceetum*
- 25) grąd (las świeży) *Tilio – Carpinetum*
- 26) bór brusznicowy *Vaccinito vitis – idea – Pinetum*

Rysunek 6. Położenie Suwalskiego Parku Krajobrazowego na terenie Gminy Przerześl

Źródło: <https://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>, data dostępu: 18.04.2024 r.

Obszar Chronionego Krajobrazu „Pojezierze Północnej Suwalszczyzny” – celem ochrony ekosystemów Obszaru jest zachowanie różnorodności biologicznej siedlisk przyrodniczych związanych z urozmaiconą rzeźbą polodowcową Pojezierza Północnej Suwalszczyzny, z licznymi jeziorami, kemami, ozami i wzgórzami. Data wyznaczenia: 01.01.1991 r. Dane aktu prawnego o utworzeniu, ustanowieniu lub wyznaczeniu: Rozporządzenie Nr 6/91 Wojewody Suwalskiego z dnia 2 maja 1991 r. w sprawie zasad gospodarki przestrzennej na obszarach chronionego krajobrazu i wokół jezior województwa suwalskiego (Dz. Urz. Woj. Suwalskiego z 1991 r. Nr 17, poz. 167). Inne akty prawne związane z obszarem:

Rozporządzenie Nr 82/98 Wojewody Suwalskiego z dnia 15 czerwca 1998 r. w sprawie zasad gospodarki przestrzennej na obszarach chronionego krajobrazu województwa suwalskiego (Dz. Urz. Woj. Suwalskiego z 1998 r. Nr 36, poz. 194).

Rozporządzenie Nr 18/04 Wojewody Podlaskiego z dnia 16 września 2004 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad gospodarki przestrzennej na Obszarach Chronionego Krajobrazu województwa suwalskiego (Dz. Urz. Województwa Podlaskiego z 2004 r. Nr 142, poz. 1901),

Rozporządzenie Nr 20/05 Wojewody Podlaskiego z dnia 25 lutego 2005 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu "Pojezierze Północnej Suwalszczyzny" (Dz. Urz. Województwa Podlaskiego z 2005 r. Nr 54, poz. 733),

Rozporządzenie Nr 63/05 Wojewody Podlaskiego z dnia 21 lipca 2005 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu "Pojezierze Północnej Suwalszczyzny" (Dz. Urz. Województwa Podlaskiego z 2005 r. Nr 180, poz. 2098),

Rozporządzenie Nr 15/07 Wojewody Podlaskiego z dnia 14 listopada 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu "Pojezierze Północnej Suwalszczyzny" (Dz. Urz. Województwa Podlaskiego z 2007 r. Nr 252, poz. 2631).

Obecnie obszar działa na podstawie Uchwały Nr XII/88/15 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22.06.2015 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Pojezierze Północnej Suwalszczyzny” (Dz. Urz. Woj. Podlaskiego z 2015 r., poz. 2116) zmienioną uchwałą nr L/468/18 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 25.06.2018 r. (Dz. Urz. Woj. Podlaskiego z 2018 r., poz. 2906) oraz uchwałą nr XVIII/216/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27.04.2020 r. (Dz. Urz. Woj. Podlaskiego z 2020 r., poz. 2246).

Na Obszarze zakazuje się:

- 1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 2) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- 3) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 4) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztorowym, przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
- 5) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- 6) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;
- 7) budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od:
 - a) linii brzegów rzek, jezior i innych naturalnych zbiorników wodnych,

- b) zasięgu lustra wody w sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach płynących przy normalnym poziomie piętrzenia określonym w pozwoleniu wodnoprawnym, o którym mowa w art. 389 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne,
- z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.

Zakaz, o którym mowa w punkcie 2 nie dotyczy:

- 1) tworzących zadrzewienia śródpolne:
 - a) krzewów rosnących w skupisku, o powierzchni do 25 m²,
 - b) drzew, których obwód pnia na wysokości 5 cm nie przekracza:
 - 80 cm – w przypadku topoli, wierzb, klonu jesionolistnego oraz klonu srebrzystego,
 - 65 cm – w przypadku kasztanowca zwyczajnego, robinii akacjowej oraz platanu klonolistnego,
 - 50 cm – w przypadku pozostałych gatunków drzew,
- których usunięcie jest konieczne w celu przywrócenia użytkowania gruntów rolnych;
- 2) drzew i krzewów, które obumarły lub nie roją szansy na przeżycie (w tym złomów i wywrotów).

Zakazy określone w punktach 3 i 4 nie dotyczą części Obszaru, na których położone są złoża skał:

- 1) udokumentowane do dnia 31 grudnia 2004 r., których dokumentacje zostały zatwierdzone przez właściwy organ administracji geologicznej;
- 2) udokumentowane na podstawie koncesji na poszukiwanie i rozpoznawanie, udzielonych do dnia 31 grudnia 2004 r.;
- 3) udokumentowane na podstawie informacji geologicznych zawartych w dokumentacjach sporządzonych i zatwierdzonych przez właściwy organ administracji geologicznej do dnia 31 grudnia 2004 r.;
- 4) wykorzystywanych do celów leczniczych w rozumieniu ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych.

Zakaz określony w punkcie 7 nie dotyczy:

- 1) części Obszaru, dla których w dniu wejścia w życie niniejszej uchwały obowiązują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego lub ich zmiany w zakresie terenów przeznaczonych w tych planach pod zabudowę;

- 2) obszarów i terenów przewidzianych pod zabudowę w granicach określonych w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, na których dopuszcza się uzupełnianie zabudowy mieszkaniowej, usługowej i letniskowej pod warunkiem możliwości wyznaczenia nieprzekraczalnej linii zabudowy od brzegu wód, określonej poprzez połączenie istniejących budynków, z wyłączeniem obiektów małej architektury, na przylegających działkach w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz.U. 2023, poz. 977 z późn. zm.);
- 3) siedlisk rolniczych – w zakresie uzupełniania istniejącej zabudowy o obiekty do prowadzenia gospodarstwa rolnego, pod warunkiem nie przekraczania dotychczasowej linii zabudowy od brzegów wód;
- 4) obiektów budowlanych na terenach ogólnodostępnych kąpielisk, plaż i przystani wodnych niezbędnych do ich funkcjonowania;
- 5) odbudowy, rozbudowy lub nadbudowy istniejących obiektów letniskowych, mieszkalnych, usługowych oraz o funkcji mieszanej w celu poprawy standardów ochrony środowiska oraz walorów estetyczno-krajobrazowych, pod warunkiem nie przybliżania istniejącej linii zabudowy na działce do brzegów wód, a także nie zwiększania istniejącej powierzchni budynku:
 - a) o nie więcej niż 10 m² w przypadku budynków o powierzchni mniejszej lub równej 100 m²,
 - b) o nie więcej niż 10% w przypadku budynków o powierzchni powyżej 100 m²;
- 6) terenów wokół sztucznych zbiorników wodnych, o których mowa w § 4 ust. 1 pkt 7 lit. b, o powierzchni nie większej niż 0,5 ha i o głębokości nie większej niż 3 m;
- 7) terenów w granicach administracyjnych miasta Suwałki, z wyłączeniem doliny rzeki Czarna Hańcza;
- 8) obiektów małej architektury w rozumieniu ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (t.j. Dz.U. 2024, poz. 725 z późn. zm.), bez możliwości ich rozbudowy i zmiany użytkowania.

Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Błędzianki” – został wyznaczony na podstawie: Rozporządzenia Nr 6/91 Wojewody Suwalskiego z dnia 2 maja 1991 r. w sprawie zasad gospodarki przestrzennej na obszarach chronionego krajobrazu i wokół jezior województwa suwalskiego (Dz. Urz. Woj. Suwalskiego z 1991 r. Nr 17, poz. 167). Inne akty związane z obszarem: Rozporządzenie Nr 82/98 Wojewody Suwalskiego z dnia 15 czerwca 1998 r. w sprawie zasad gospodarki przestrzennej na obszarach chronionego krajobrazu województwa suwalskiego (Dz. Urz. Woj. Suwalskiego z 1998 r. Nr 36, poz. 194), Rozporządzenie Nr 18/04 Wojewody Podlaskiego z dnia 16 września 2004 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad gospodarki przestrzennej na Obszarach Chronionego

Krajobrazu województwa suwalskiego (Dz. Urz. Województwa Podla. z 2004 r. Nr 142, poz. 1901), Rozporządzenie Nr 16/05 Wojewody Podlaskiego z dnia 25 lutego 2005 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu "Dolina Błędzianki" (Dz. Urz. Województwa Podla. z 2005 r. Nr 54, poz. 729), Rozporządzenie Nr 59/05 Wojewody Podlaskiego z dnia 21 lipca 2005 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu "Dolina Błędzianki" (Dz. Urz. Województwa Podla. z 2005 r. Nr 180, poz. 2094), Uchwała Nr XII/87/15 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22.06.2015 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Błędzianki” (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2015 r., poz. 2115), Uchwała Nr L/472/18 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 25 czerwca 2018 r. zmieniająca uchwałę w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Błędzianki” (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2018 r. poz. 2910).

Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Błędzianki obejmuje tereny doliny rzeki Błędzianki wyróżniające się naturalnym charakterem oraz wysokimi walorami krajobrazowymi. Ochronie podlega zachowanie różnorodności biologicznej siedlisk występujących w dolinie rzeki Błędzianki.

Na Obszarze zakazane jest:

- 1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 2) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- 3) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 4) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwosuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
- 5) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- 6) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;
- 7) budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od:
 - a) linii brzegów rzek, jezior i innych naturalnych zbiorników wodnych,

b) zasięgu lustra wody w sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach płynących przy normalnym poziomie piętrzenia określonym w pozwoleniu wodnoprawnym, o którym mowa w art. 389 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne,
– z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.

Zakaz, o którym mowa w pkt 2 nie dotyczy:

1) tworzących zadrzewienia śródpolne:

a) krzewów rosnących w skupisku, o powierzchni do 25 m²,

b) drzew, których obwód pnia na wysokości 5 cm nie przekracza:

- 80 cm - w przypadku topoli, wierzb, klonu jesionolistnego oraz klonu srebrzystego,

- 65 cm - w przypadku kasztanowca zwyczajnego, robinii akacyjowej oraz platanu klonolistnego,

- 50 cm - w przypadku pozostałych gatunków drzew, – których usunięcie jest konieczne w celu przywrócenia użytkowania gruntów rolnych;

2) drzew i krzewów, które obumarły lub nie roją szansy na przeżycie (w tym złomów i wywrotów).

Zakazy, o których mowa w pkt 3 i pkt 4 nie dotyczą części obszaru, na których położone są złoża skał:

1) udokumentowane do dnia 31 grudnia 2004 r. których dokumentacje zostały zatwierdzone przez właściwy organ administracji geologicznej;

2) udokumentowane na podstawie koncesji na poszukiwanie i rozpoznawanie, udzielonych do dnia 31 grudnia 2004 r.;

3) udokumentowane na podstawie informacji geologicznych zawartych w dokumentacjach sporządzonych i zatwierdzonych przez właściwy organ administracji geologicznej do dnia 31 grudnia 2004 r.;

4) wykorzystywanych do celów leczniczych w rozumieniu ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 151 z późn. zm.).

Zakaz, o którym mowa w pkt 7 nie dotyczy:

1) części Obszaru, dla których w dniu wejścia w życie niniejszej uchwały obowiązują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego lub ich zmiany w zakresie terenów przeznaczonych w tych planach pod zabudowę;

2) obszarów i terenów przewidzianych pod zabudowę w granicach określonych w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, na których dopuszcza się uzupełnianie zabudowy mieszkaniowej, usługowej i lotniskowej pod warunkiem możliwości wyznaczenia nieprzekraczalnej linii zabudowy od brzegu wód, określonej poprzez połączenie istniejących budynków, z wyłączeniem obiektów małej architektury, na przylegających

działkach w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 977 z późn. zm.);

3) siedlisk rolniczych – w zakresie uzupełniania istniejącej zabudowy o obiekty do prowadzenia gospodarstwa rolnego, pod warunkiem nie przekraczania dotychczasowej linii zabudowy od brzegów wód;

4) obiektów budowlanych na terenach ogólnodostępnych kąpielisk, plaż i przystani wodnych niezbędnych do ich funkcjonowania;

5) odbudowy, rozbudowy lub nadbudowy istniejących obiektów letniskowych, mieszkalnych, usługowych oraz o funkcji mieszanej w celu poprawy standardów ochrony środowiska oraz walorów estetyczno-krajobrazowych, pod warunkiem nie przybliżania istniejącej linii zabudowy na działce do brzegów wód, a także nie zwiększania istniejącej powierzchni budynku:

a) o nie więcej niż 10 m² w przypadku budynków o powierzchni mniejszej lub równej 100 m²,

b) o nie więcej niż 10% w przypadku budynków o powierzchni powyżej 100 m²;

6) terenów wokół sztucznych zbiorników wodnych, o których mowa w pkt 7 lit. b, o powierzchni nie większej niż 0,5 ha i o głębokości nie większej niż 3 m;

7) obiektów małej architektury w rozumieniu ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (t.j. Dz.U. 2024, poz. 725 z późn. zm.), bez możliwości ich rozbudowy i zmiany użytkowania.

Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Rospudy – ochrona obszaru polega na zachowaniu różnorodności biologicznej siedlisk przyrodniczych występujących w dolinie rzeki Rospudy, charakteryzujących się dużym bogactwem rzadkich gatunków – 19 gat. storczyków, orlika krzykliwego, włośchatki i in. o łącznej powierzchni 23710,86 ha.

Data wyznaczenia: 01.01.1991 r. Dane aktu prawnego o utworzeniu, ustanowieniu lub wyznaczeniu: Rozporządzenie Nr 6/91 Wojewody Suwalskiego z dnia 2 maja 1991 r. w sprawie zasad gospodarki przestrzennej na obszarach chronionego krajobrazu i wokół jezior województwa suwalskiego (Dz. Urz. Woj. Suwalskiego z 1991 r. Nr 17, poz. 167). Dane pozostałych aktów prawnych: Rozporządzenie Nr 82/98 Wojewody Suwalskiego z dnia 15 czerwca 1998 r. w sprawie zasad gospodarki przestrzennej na obszarach chronionego krajobrazu województwa suwalskiego (Dz. Urz. Woj. Suwalskiego z 1998 r. Nr 92, poz. 880), Rozporządzenie Nr 18/04 Wojewody Podlaskiego z dnia 16 września 2004 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad gospodarki przestrzennej na Obszarach Chronionego Krajobrazu województwa suwalskiego (Dz. Urz. Województwa Podlaskiego z 2004 r. Nr 142, poz. 1901), Rozporządzenie Nr 17/05 Wojewody Podlaskiego z dnia 25 lutego 2005 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu "Dolina Rospudy" (Dz. Urz. Województwa Podlaskiego z 2005 r. Nr 54, poz. 730), Rozporządzenie Nr 60/05 Wojewody Podlaskiego z dnia 21 lipca 2005 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu "Dolina Rospudy" (Dz. Urz. Województwa Podlaskiego z 2005 r. Nr 180, poz. 2095),

Uchwała Nr XII/90/15 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 czerwca 2015 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu "Dolina Rospudy" (Dz. Urz. Województwa Podlaskiego z 2015 r. poz. 2118), Uchwała Nr L/471/18 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 25 czerwca 2018 r. zmieniająca uchwałę w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Rospudy” (Dz. Urz. Województwa Podlaskiego z 2018 r. poz. 2909).

Nie obowiązuje ochrona na podstawie prawa międzynarodowego. Obszar położony jest w województwie podlaskim, w powiecie augustowskim na terenie gmin: Augustów (3 103,75 ha) i Nowinka (5 062,59 ha) oraz w powiecie suwalskim na terenie gmin: Bakalarzewo (3 297,12 ha), Filipów (5 264,06 ha), Przerośl (463,84 ha), Raczki (6 193,35 ha) i Suwałki (326,15 ha). Czynna ochrona ekosystemów Obszaru polega na zachowaniu różnorodności biologicznej siedlisk przyrodniczych występujących w dolinie rzeki Rospudy.

Na obszarze zakazuje się:

- 1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 2) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- 3) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 4) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
- 5) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- 6) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;
- 7) budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od:
 - a) linii brzegów rzek, jezior i innych naturalnych zbiorników wodnych,
 - b) zasięgu lustra wody w sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach płynących przy normalnym poziomie piętrzenia określonym w pozwoleniu wodnoprawnym, o którym mowa w art. 389 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne,– z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.

Zakaz, o którym mowa w pkt 2 nie dotyczy:

1) tworzących zadrzewienia śródpolne:

a) krzewów rosnących w skupisku, o powierzchni do 25 m²,

b) drzew, których obwód pnia na wysokości 5 cm nie przekracza:

- 80 cm - w przypadku topoli, wierzb, klonu jesionolistnego oraz klonu srebrzystego,

- 65 cm - w przypadku kasztanowca zwyczajnego, robinii akacjowej oraz platanu klonolistnego,

- 50 cm - w przypadku pozostałych gatunków drzew, – których usunięcie jest konieczne w celu przywrócenia użytkowania gruntów rolnych;

2) drzew i krzewów, które obumarły lub nie roją szansy na przeżycie (w tym złomów i wywrotów).

Zakazy, o których mowa w pkt 3 i pkt 4 nie dotyczą części obszaru, na których położone są złoża skał:

1) udokumentowane do dnia 31 grudnia 2004 r., których dokumentacje zostały zatwierdzone przez właściwy organ administracji geologicznej;

2) udokumentowane na podstawie koncesji na poszukiwanie i rozpoznawanie, udzielonych do dnia 31 grudnia 2004 r.;

3) udokumentowane na podstawie informacji geologicznych zawartych w dokumentacjach sporządzonych i zatwierdzonych przez właściwy organ administracji geologicznej do dnia 31 grudnia 2004 r.;

4) wykorzystywanych do celów leczniczych w rozumieniu ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (t.j. Dz.U. 2023, poz. 151 z późn. zm.).

Zakaz, o którym mowa w pkt 7 nie dotyczy:

1) części Obszaru, dla których w dniu wejścia w życie niniejszej uchwały obowiązują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego lub ich zmiany w zakresie terenów przeznaczonych w tych planach pod zabudowę;

2) obszarów i terenów przewidzianych pod zabudowę w granicach określonych w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, na których dopuszcza się uzupełnianie zabudowy mieszkaniowej, usługowej i letniskowej pod warunkiem możliwości wyznaczenia nieprzekraczalnej linii zabudowy od brzegu wód, określonej poprzez połączenie istniejących budynków, z wyłączeniem obiektów małej architektury, na przylegających działkach w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz.U. 2023, poz. 977 z późn. zm.);

3) siedlisk rolniczych – w zakresie uzupełniania istniejącej zabudowy o obiekty do prowadzenia gospodarstwa rolnego, pod warunkiem nie przekraczania dotychczasowej linii zabudowy od brzegów wód;

4) obiektów budowlanych na terenach ogólnodostępnych kąpielisk, plaż i przystani wodnych niezbędnych do ich funkcjonowania;

5) odbudowy, rozbudowy lub nadbudowy istniejących obiektów letniskowych, mieszkalnych, usługowych oraz o funkcji mieszanej w celu poprawy standardów ochrony środowiska oraz walorów estetyczno-krajobrazowych, pod warunkiem nie przybliżania istniejącej linii zabudowy na działce do brzegów wód, a także nie zwiększania istniejącej powierzchni budynku:

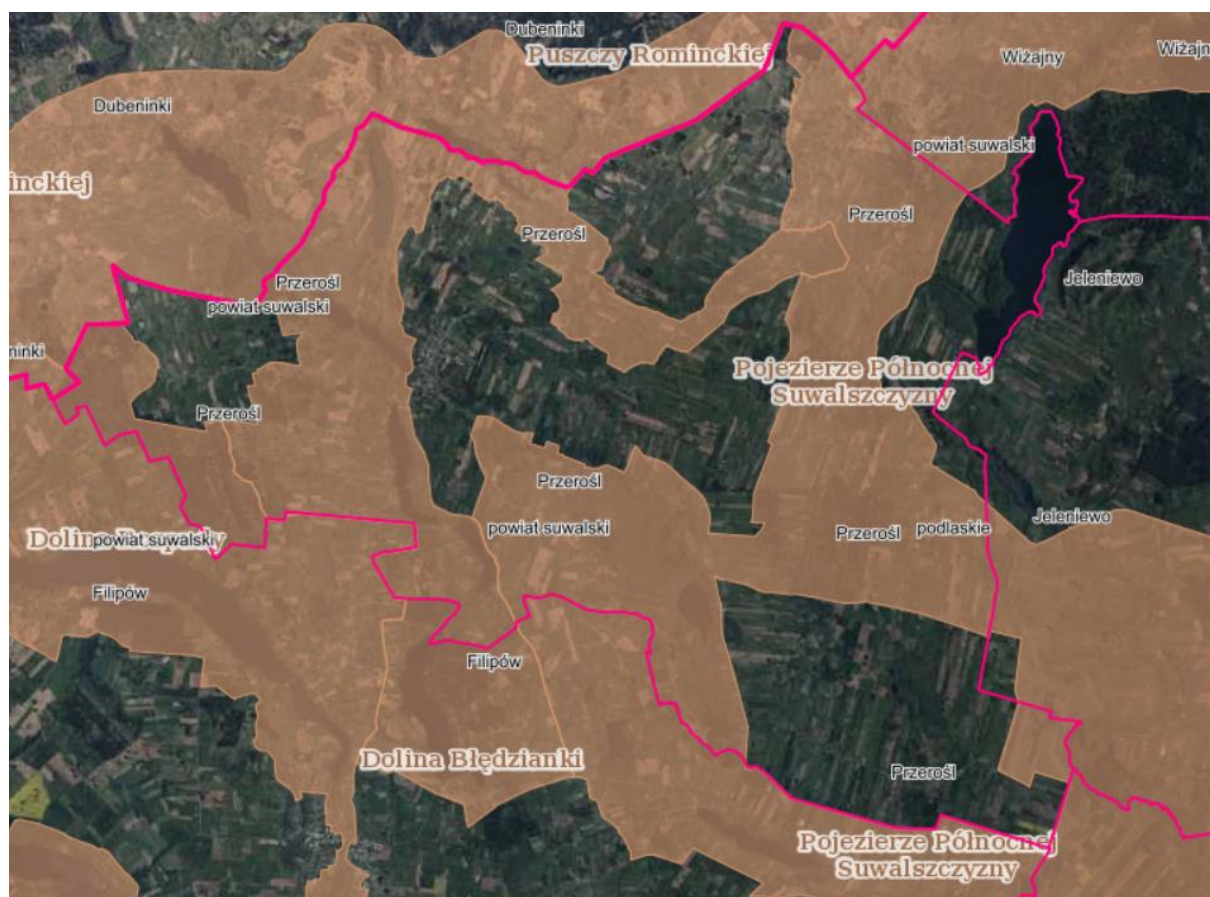
a) o nie więcej niż 10m² w przypadku budynków o powierzchni mniejszej lub równej 100 m²,

b) o nie więcej niż 10% w przypadku budynków o powierzchni powyżej 100 m²;

6) terenów wokół sztucznych zbiorników wodnych, o których mowa w pkt 7 lit. b, o powierzchni nie większej niż 0,5 ha i o głębokości nie większej niż 3 m;

7) obiektów małej architektury w rozumieniu ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (t.j. Dz.U. 2024, poz. 725 z późn. zm.), bez możliwości ich rozbudowy i zmiany użytkowania.

Rysunek 7. Obszary chronionego krajobrazu na terenie Gminy Przerośl

Źródło: <https://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>, data dostępu: 18.04.2024 r.

Wyznaczono tu także obszary NATURA 2000:

- Jeleniewo, PLH200001

Rodzaj: Dyrektywa siedliskowa. Data wyznaczenia przez KE: 15.01.2008 r. Data wyznaczenia w Polsce: 02.03.2022 r. Status: specjalny obszar ochrony siedlisk. Dane aktu prawnego o utworzeniu, ustanowieniu lub wyznaczeniu: Decyzja Komisji z dnia 13 listopada 2007 r. przyjmująca, na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG, pierwszy zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument C(2007)5043)(2008/25/WE) (Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 12 str. 383). Inne akty związane z obszarem: Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 14 stycznia 2022 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Jeleniewo (PLH200001) (Dz.U. 2022 poz. 388). Ogólna powierzchnia: 5 910,0700 ha.

Nie obowiązuje ochrona na podstawie prawa międzynarodowego. Ustanowiono plan zadań ochrony albo plan ochrony. Akty: Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 30 kwietnia 2014r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Jeleniewo PLH200001 (Dziennik Urzędowy Województwa Podlaskiego z 2014 r., poz. 1771), Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 26 kwietnia 2016 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Jeleniewo PLH200001 (Dziennik Urzędowy Województwa Podlaskiego z 2016 r., poz. 1991), Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 2 kwietnia 2019 r. zmieniające zarządzenia w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Jeleniewo PLH200001 (Dziennik Urzędowy Województwa Podlaskiego z 2019 r., poz. 1910).

Tabela 10. Cele działań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Jeleniewo

Przedmiot ochrony	Cele działań ochronnych
Twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki wodne z podwodnymi łąkami ramienic Charetea	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony, celem oceny stanu ochrony wszystkich płatów siedliska i zaplanowania działań ochronnych.
Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników Ranunculion fluitantis	Zachowanie dotychczasowego biegu rzek i potoków.
Murawy kserotermiczne (Festuco-Brometea) – priorytetowe są tylko murawy z istotnymi stanowiskami storczyków	Przywrócenie właściwego stanu ochrony siedliska poprzez ekstensywne użytkowanie muraw na co najmniej 75% płatów siedliska. Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony, celem pełnego rozpoznania występowania siedliska w obszarze, oceny jego stanu ochrony oraz zaplanowania działań ochronnych.
Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (Nardion – płaty bogate florystycznie)	Przywrócenie właściwego stanu ochrony siedliska poprzez ekstensywne użytkowanie muraw na co najmniej 75% płatów siedliska.
Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (Arrhenatherion elotioris)	Utrzymanie ekstensywnego użytkowania łąk. Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony, celem pełnego rozpoznania występowania siedliska w obszarze, oceny jego stanu ochrony oraz zaplanowania działań ochronnych.

Przedmiot ochrony	Cele działań ochronnych
Niżowe torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)	Zachowanie powierzchni siedliska i poprawa stanu ochrony siedliska. Stabilizacja procesów sukcesji wtórnej roślinności. Usprawnienie bilansu wodnego poprzez obniżenie ewapotranspiracji.
Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z Scheuchzerio-Caricetea)	Zachowanie powierzchni siedliska i poprawa stanu ochrony siedliska. Stabilizacja procesów sukcesji wtórnej roślinności. Usprawnienie bilansu wodnego poprzez obniżenie ewapotranspiracji.
Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	Zachowanie powierzchni siedliska i poprawa stanu ochrony siedliska. Stabilizacja procesów sukcesji wtórnej roślinności. Usprawnienie bilansu wodnego poprzez obniżenie ewapotranspiracji.
Bory i lasy bagienne	Ochrona seminaturalnego charakteru siedliska z możliwością regulacji zagęszczenia drzewostanu. Ochrona zbliżonego do naturalnego charakteru siedliska. Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony, celem oceny stanu ochrony wszystkich płatów siedliska i zaplanowania działań ochronnych.
Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe	Osiągnięcie właściwego stanu ochrony siedliska poprzez kształtowanie właściwego dla niego składu gatunkowego i struktury.
Nocek łydkowłosy <i>Myotis dasycneme</i>	Zachowanie parametrów stanu populacji i stanu siedliska na obecnym poziomie (FV).
Bóbr europejski <i>Castor fiber</i>	Zachowanie obecnej struktury i funkcji siedliska gatunku.
Wydra <i>Lutra lutra</i>	Zachowanie obecnej struktury i funkcji siedliska gatunku.
Traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>	Osiągnięcie właściwej struktury i funkcji siedliska gatunku.
Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>	Osiągnięcie właściwej struktury i funkcji siedliska gatunku.
Mopek <i>Barbastella barbastellus</i>	Brak danych potwierdzających występowanie gatunku w obszarze Natura 2000 z oceną populacji kwalifikującą go jako przedmiot ochrony. Istnieje konieczność weryfikacji Standardowego Formularza Danych.
Lipiennik Loesela <i>Liparis loeselii</i>	Osiągnięcie właściwej struktury i funkcji siedliska gatunku na co najmniej 50% stwierdzonych stanowisk jego występowania. Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony, celem oceny stanu populacji gatunku i zaplanowania działań ochronnych.

Źródło: Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 26 kwietnia 2016 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Jeleniewo PLH200001 (zarządzenie z 2019 r. nie dotyczy tego zagadnienia)

- Ostoja Suwalska, PLH200003

Rodzaj: Dyrektywa siedliskowa. Data wyznaczenia przez KE: 15.01.2008 r. Data wyznaczenia w Polsce: 25.02.2022 r. Status: specjalny obszar ochrony siedlisk. Dane aktu prawnego

o utworzeniu, ustanowieniu lub wyznaczeniu: Decyzja Komisji z dnia 13 listopada 2007 r. przyjmująca, na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG, pierwszy zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument C(2007)5043)(2008/25/WE) (Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 12 str.383).

Dane pozostałych aktów prawnych związanych z obszarem: Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 14 stycznia 2022 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Ostoja Suwalska (PLH200003) (Dz.U. 2022 poz. 349).

Ogólna powierzchnia: 6 349,5100 ha. Nie obowiązuje ochrona na podstawie prawa międzynarodowego. Ustanowiono plan zadań ochrony albo plan ochrony, za pomocą aktu/ów:

- Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 30 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Suwalska PLH200003 (Dziennik Urzędowy Województwa Podlaskiego z 2014 r., poz. 1772).
- Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 25 listopada 2016 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Suwalska PLH200003 (Dziennik Urzędowy Województwa Podlaskiego z 2016 r., poz. 4395).

Tabela 11. Cele działań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Suwalska PLH200003

Przedmiot ochrony	Cele działań ochronnych
Twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki wodne z podwodnymi łakami ramienic	Utrzymanie dotychczasowego stanu zachowania siedliska na znanych stanowiskach w obszarze na poziomie właściwym (FV). Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony, celem oceny stanu ochrony wszystkich płatów siedliska i zaplanowania działań ochronnych.
Murawy kserotermiczne	Utrzymanie ekstensywnego użytkowania. Odtworzenie właściwej struktury i funkcji siedliska na co najmniej 50% stanowisk występowania.
Ziolorośla górskie i ziolorośla nadrzeczne	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony, celem oceny stanu ochrony wszystkich płatów siedliska i zaplanowania działań ochronnych.
Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony, celem oceny stanu ochrony wszystkich płatów siedliska i zaplanowania działań ochronnych.
Torfowiska przejściowe i trzęsawiska	Zachowanie powierzchni siedliska i poprawa stanu ochrony siedliska. Stabilizacja procesów sukcesji wtórnej roślinności. Eliminacja ekspansywnych drzew i krzewów.
Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion	Dostępne dane na temat występowania siedliska w obszarze wskazują na to, że ocena reprezentatywności nie kwalifikuje siedliska jako przedmiotu ochrony. Stopień wykształcenia

Przedmiot ochrony	Cele działań ochronnych
	fitocenoz znacząco odbiega od typowych wzorców, a stosunkowo mała powierzchnia (5 m ²) wskazuje na nieistotne znaczenie siedliska w ochronie obszaru Natura 2000. Istnieje konieczność weryfikacji Standardowego Formularza Danych.
Grąb środkowoeuropejski i subkontynentalny	Utrzymanie właściwego składu gatunkowego i struktury drzewostanu połączone ze stopniowym wzbogaceniem ilości martwego drewna. Poprawa wskaźników ochrony siedliska poprzez kształtowanie właściwego dla niego składu gatunkowego i struktury.
Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe	Utrzymanie właściwego składu gatunkowego i struktury drzewostanu połączone ze stopniowym wzbogaceniem ilości martwego drewna. Poprawa wskaźników ochrony siedliska poprzez kształtowanie właściwego dla niego składu gatunkowego i struktury.
Nocek łydkowłosy <i>Myotis dasycneme</i>	Zachowanie parametrów stanu populacji i stanu siedliska na obecnym poziomie (FV).
Mopek <i>Barbastella barbastellus</i>	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony, celem oceny stanu populacji gatunku i zaplanowania działań ochronnych.
Bóbr europejski <i>Castor fiber</i>	Zachowanie obecnej struktury i funkcji siedliska gatunku.
Wydra <i>Lutra lutra</i>	Zachowanie obecnej struktury i funkcji siedliska gatunku.
Traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony, celem oceny stanu populacji gatunku i zaplanowania działań ochronnych.
Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony, celem oceny stanu populacji gatunku i zaplanowania działań ochronnych.
Koza <i>Cobitis taenia</i>	Monitorowanie stanu ochrony gatunku.
Głowacz białopłetwy <i>Cottus gobio</i>	Monitorowanie stanu ochrony gatunku.
Skójka gruboskorupowa <i>Unio crassus</i>	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony, celem oceny stanu populacji gatunku i zaplanowania działań ochronnych.
Czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i>	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony, celem oceny stanu populacji gatunku i zaplanowania działań ochronnych.
Czerwończyk fioletek <i>Lycaena helle</i>	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony, celem oceny stanu populacji gatunku i zaplanowania działań ochronnych.
Lipiennik Loesela <i>Liparis loeselii</i>	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony, celem oceny stanu populacji gatunku i zaplanowania działań ochronnych.
Rzepik szczeciński <i>Agrimonia pilosa</i>	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony, celem oceny stanu populacji gatunku i zaplanowania działań ochronnych.

Źródło: Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 25 listopada 2016 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Suwalska PLH200003

- Dolina Górnej Rospudy, PLH200022

Rodzaj: Dyrektywa siedliskowa. Data wyznaczenia przez KE: 08.02.2011 r. Data wyznaczenia w Polsce: 16.02.2022 r. Status: specjalny obszar ochrony siedlisk. Dane aktu prawnego związanego utworzeniem terenu: Decyzja Komisji z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2010) 9669) (2011/64/UE) (Dz. Urz. UE L 33 z 08.02.2011, str. 146). Dane pozostałych aktów prawnych: Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 14 stycznia 2022 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Dolina Górnej Rospudy (PLH200022) (Dz. U. z 2022 r. poz. 237).

Nie obowiązuje ochrona na podstawie prawa międzynarodowego. Został ustanowiony plan zadań ochronnych. Akty związane: Zarządzenie nr 24/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 9 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Górnej Rospudy PLH200022, Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 8 września 2017 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Górnej Rospudy PLH200022.

Tabela 12. Cele działań ochronnych, Dolina Górnej Rospudy

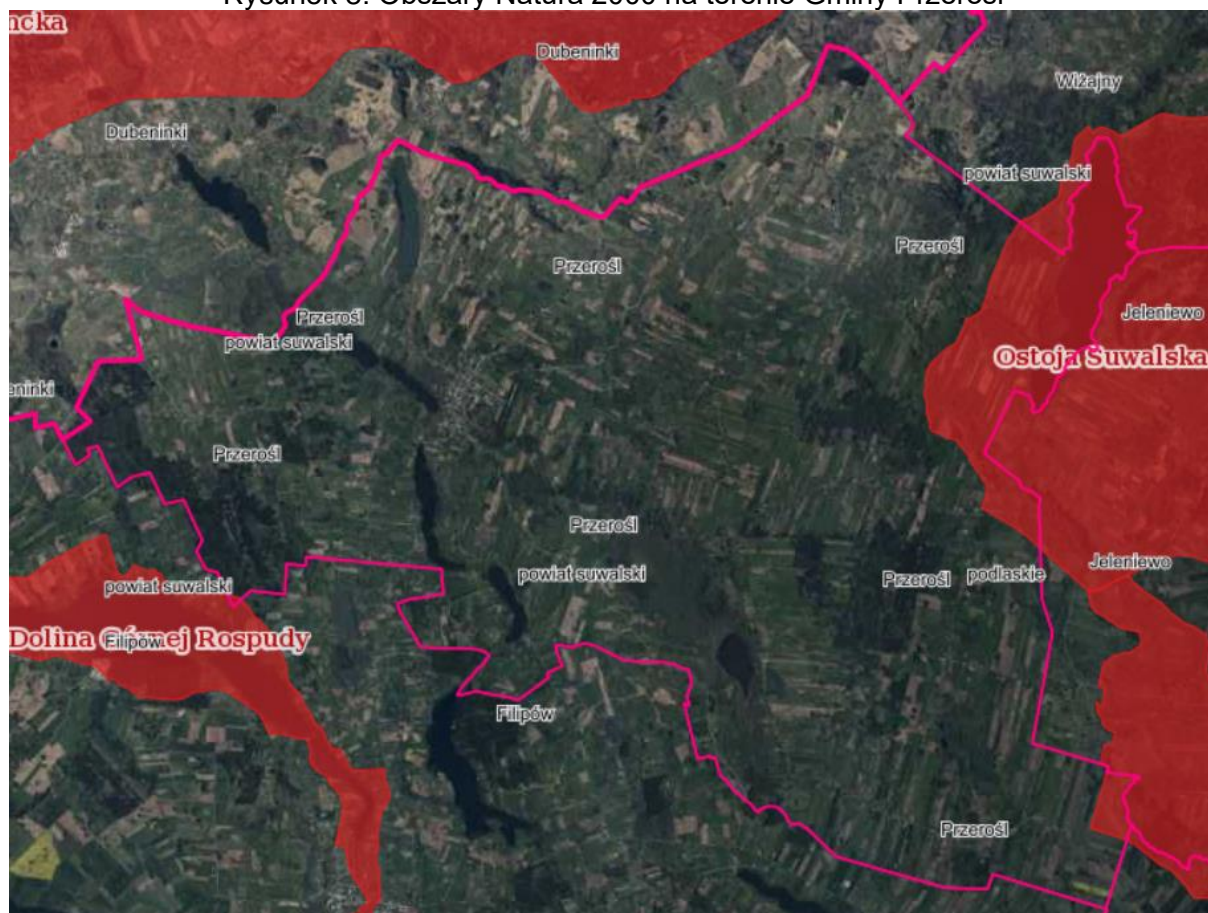
Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych
Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z Nympheion	Ograniczenie eutrofizacji wód.
Naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne	Osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego wód powierzchniowych wyrażonego właściwym składem gatunkowym ichtiofauny.
Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników	Ograniczenie eutrofizacji wód.
Ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (Koelerion glaucae)	W trakcie prac nad planem zadań ochronnych, zwanym dalej „PZO” nie potwierdzono występowania siedliska w reprezentatywności kwalifikującej go jako przedmiot ochrony w obszarze. Istnieje konieczność weryfikacji standardowego formularza danych, zwanego dalej „SDF”.
Murawy kserotermiczne	Utrzymanie aktualnej powierzchni siedliska. Utrzymanie właściwego stanu ochrony płatów siedliska z oceną FV. Poprawa stanu ochrony na co najmniej 25% powierzchni siedliska z U1 na FV. Poprawa stanu ochrony na co najmniej 25% powierzchni siedliska z U2 na U1.
Ziołorośla nadrzeczne	Utrzymanie aktualnej powierzchni siedliska.
Łąki świeże użytkowane	Zachowanie aktualnej powierzchni siedliska.

Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych
ekstensywnie	Utrzymanie siedliska w obszarze na poziomie co najmniej U1.
Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą	Zachowanie aktualnej powierzchni siedliska. Utrzymanie stanu ochrony siedliska w obszarze na poziomie co najmniej U1. Stabilizacja procesów sukcesji wtórnej roślinności. Usprawnienie bilansu wodnego poprzez obniżenie ewapotranspiracji. Odtworzenie refugium gatunków światłożądnych.
Torfowiska wysokie, zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji	W trakcie prac nad PZO nie potwierdzono występowania siedliska w reprezentatywności kwalifikującej go jako przedmiot ochrony bądź w reprezentatywności D. Istnieje konieczność weryfikacji SDF.
Torfowiska przejściowe i trzęsawiska na niżu	Zachowanie aktualnej powierzchni siedliska. Utrzymanie stanu ochrony siedliska w obszarze na poziomie co najmniej U1. Stabilizacja procesów sukcesji wtórnej roślinności. Usprawnienie bilansu wodnego poprzez obniżenie ewapotranspiracji. Odtworzenie refugium gatunków światłożądnych.
Torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	Wzrost ogólnej powierzchni siedliska w wyniku przywrócenia użytkowania i poprawa jego stanu ochrony na powierzchni 2 ha. Stabilizacja procesów sukcesji wtórnej roślinności. Usprawnienie bilansu wodnego poprzez obniżenie ewapotranspiracji. Odtworzenie refugium gatunków światłożądnych.
Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny	Utrzymanie aktualnej powierzchni siedliska.
Bory i lasy bagienne	Zachowanie aktualnej powierzchni siedliska. Utrzymanie właściwego stanu ochrony płatów siedliska z oceną FV poprzez zapewnienie optymalnych warunków hydrologicznych torfowiska.
Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe	Utrzymanie aktualnej powierzchni siedliska. Poprawa stanu ochrony siedliska na co najmniej 25% powierzchni z U1 na FV. Poprawa stanu ochrony siedliska na co najmniej 25% powierzchni z U2 na U1.
Haczykowiec (sierpowiec) błyszczący Hamatocaulis vernicosus (Drepanocladus vernicosus)	Poprawa stanu ochrony do poziomu co najmniej U1 przez przywrócenie właściwych stosunków wodnych i powstrzymanie sukcesji wtórnej. Odtworzenie do poziomu co najmniej U1 podstawowych ekologicznych cech struktury i funkcji siedliska gatunku. Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony, celem oceny stanu ochrony gatunku i zaplanowania działań ochronnych.
Leniec bezpodkwiatkowy Thesium ebracteatum	Utrzymanie aktualnej powierzchni siedliska gatunku i aktualnej liczebności populacji. Przywrócenie właściwego stanu ochrony gatunku przez przeciwdziałanie sukcesji wtórnej. Odtworzenie do poziomu FV podstawowych ekologicznych cech struktury i funkcji siedliska gatunku oraz jego bioróżnorodności.

Przedmiot ochrony	Cel działań ochronnych
Lipiennik Loesela Liparis loeselii	Poprawa stanu ochrony przez przywrócenie właściwych stosunków wodnych i powstrzymanie sukcesji wtórnej (przeciwdziałanie sukcesji krzewów i podrostu drzew oraz zapewnienie optymalnych warunków hydrologicznych torfowiska). Odtworzenie co najmniej do poziomu U1 podstawowych ekologicznych cech struktury i funkcji siedliska gatunku.
Rzepik szczeciniasty Agrimonia pilosa	Utrzymanie aktualnej powierzchni siedliska gatunku. Poprawa stanu ochrony do poziomu FV przez przeciwdziałanie sukcesji wtórnej. Odtworzenie do poziomu FV podstawowych ekologicznych cech struktury i funkcji siedliska gatunku oraz jego bioróżnorodności.
Różanka Rhodeus sericeus amarus	Zachowanie struktury i funkcji siedliska gatunku na poziomie właściwym.
Piskorz Misgurnus fossilis	Zachowanie struktury i funkcji siedliska gatunku na poziomie właściwym.
Traszka grzebieniasta Triturus cristatus	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony, celem oceny stanu ochrony gatunku i zaplanowania działań ochronnych.
Kumak nizinny Bombina bombina	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony, celem oceny stanu ochrony gatunku i zaplanowania działań ochronnych.
Bóbr europejski Castor fiber	Zachowanie struktury i funkcji siedliska gatunku na poziomie właściwym.
Wydra europejska Lutra lutra	Zachowanie struktury i funkcji siedliska gatunku na poziomie właściwym.

Źródło: Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 8 września 2017 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Górnej Rospudy PLH200022

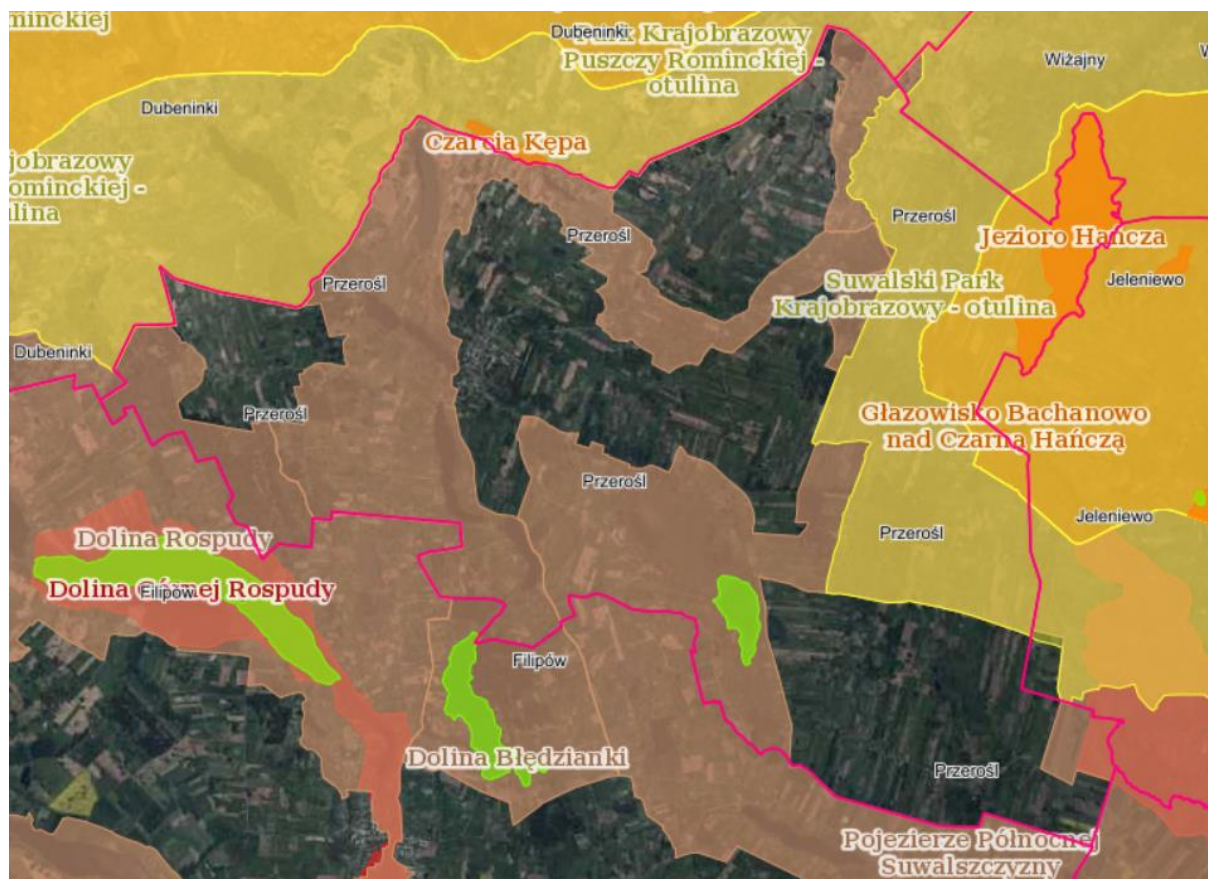
Rysunek 8. Obszary Natura 2000 na terenie Gminy Przerześl

Źródło: <https://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>, data dostępu: 18.04.2024 r.

Przez teren gminy przebiega także korytarz ekologiczny GKPn-4A Puszcza Augustowska – Puszcza Romincka. Odcinek ten zapewnia łączność między obszarami objętymi ochroną: SOOS Ostoja Wigierska PLH200004 (rys D, wilk C), Wigierski Park Narodowy, Ostoja Augustowska PLH200005 (rys B, wilk B) a SOOS Puszcza Romincka PLH280005 (rys C, wilk C).

Rysunek 9. Obszary chronione na terenie Gminy Przerośl

Źródło: <https://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>, data dostępu: 18.04.2024 r.

2.4.3. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE

Na terenie Gminy Przerośl występuje dobrze rozwinięta sieć wód powierzchniowych. Występują tu trzy zlewnie:

- Wisły - zasilana źródłami i niewielkimi ciekami. Jezioro Łanowicze daje początek rzece Zuśniance, która wpływa do Rospudy - dopływu Wisły;
- Niemna - w zachodniej części gminy wypływają niewielkie ciek zasilające Czarną Hańczę. Jednym z nich jest strumień Stara Hańcza płynący spod wsi Przełomka, drugi strumień Kazikówka - mający źródła na południe od wsi Hańcza;
- Pregoty - największa część gminy (północna i zachodnia) objęta jest systemem rzeczonym Bludzi i Błędzianki.

Ważnym elementem systemu wód terenu gminy są jeziora. Największe z nich to jezioro Hańcza będące rezerwatem przyrody. Ponadto znajduje się tu ciąg malowniczych jezior tworzących tzw. rynnę przeroślańską: jezioro Kościelne, Krzywe, Boczne, Przystajne oraz jeziora Wersle i Łanowicze.

Tabela 13. Wykaz większych jezior

Lp.	Nazwa jeziora	Powierzchnia (ha)
1.	Przystajne	31,38
2.	Krzywe (Krzywólka)	52,90
3.	Kościelne	55,16
4.	Boczne	59,91
5.	Wersele	12,25
6.	Hańcza	311,43
7.	Łanowicze	63,46

Źródło: Dane Urzędu Gminy Przerośl

Tabela 14. Jednolite części wód powierzchniowych związane z terenem gminy, cz. 1

KOD JCWP (układ jednostek planistycznych aPGW)	Nazwa JCWP
RW7000185824329	Gołdapa od źródeł do Czarnej Strugi, z Czarną Strugą
RW700018582831	Błędzianka od źródeł do granicy państwa
RW700018582845	Żytkiejmska Struga od źródeł do granicy państwa
RW800018641712	Jemieliścianka
RW800018641732	Rucawizna

Źródło: www.kzgw.gov.pl

Tabela 15. Jednolite części wód powierzchniowych związane z terenem gminy, cz. 2

Kod jcwp (układ jednostek planistycznych aPGW)	Nazwa JCWP	Kod jcwp	Kod punktu pomiarowo-kontrolnego (2022-2027)	Dorzecze
LW30614	Hańcza	LW30614	PL07S0802_0027	Dorzecze Niemna
LW30585	Krzywe Filipowskie	LW30585	PL08S0802_0172	Dorzecze Pręgoły
LW30587	Kościelne	LW30587	PL08S0802_0004	Dorzecze Pręgoły
LW30588	Boczne	LW30588	PL08S0802_0088	Dorzecze Pręgoły
RW2000252622379	Netta (Rospuda) do wypływu z jeziora Bolesty	RW2000182622379	PL01S0801_3436	Dorzecze Wisły
RW8000186413	Czarna Hańcza do wypływu z jeziora Hańcza	RW8000096439	PL07S0801_0059	Dorzecze Niemna
RW8000186419	Czarna Hańcza od wypływu z jeziora Hańcza do jeziora Wigry	RW8000096439	PL07S0801_0059	Dorzecze Niemna

Źródło: www.kzgw.gov.pl, zaktualizowane na podstawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły, Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Niemna, Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Pręgoły

W ostatnich latach umiejscawiano punkty badawcze wód powierzchniowych związanych z terenem Gminy Przerośl. W poniższych tabelach przedstawiono wyniki z lat 2016 – 2021 oraz z roku 2022.

Tabela 16. Stan jezior (2016 – 2021), cz. 1

Nazwa jcwp	Klasa elementów biologicznych			Klasa elementów fizykochemicznych (grupa 3.1 - 3.5)			Klasa elementów fizykochemicznych - specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne (3.6)		
	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa
Łanowicze	2019	2019	3	2019	2019	2	2019	2019	>2
Krzywe	2019	2019	3	2019	2019	<=2	2019	2019	2
Kościełne	2019	2021	3	2019	2021	>2	2019	2021	>2
Boczne	2019	2019	3	2019	2019	2	2019	2019	2
Hańcza	2016	2019	2	2016	2019	2	2016	2018	2

Źródło: Ocena stanu jednolitych części wód jezior w latach 2016-2021 na podstawie monitoringu, wody.gios.gov.pl

Tabela 17. Stan jezior (2016 – 2021), cz. 2

Nazwa jcwp	Klasyfikacja stanu / potencjału ekologicznego				Klasyfikacja stanu chemicznego			Ocena stanu jcwp		
	Rok najstarsz. badań	Rok najnowsz. badań	Klasa	Stan / potencjał ekologiczny	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Stan chemiczny	Rok najstarsz. badań	Rok najnowsz. badań	Ocena
Łanowicze	2019	2021	3	umiarkowany stan ekologiczny	2019	2021	stan chemiczny poniżej dobrego	2019	2021	zły stan wód
Krzywe	2019	2019	3	umiarkowany stan ekologiczny	2019	2021	stan chemiczny poniżej dobrego	2019	2021	zły stan wód
Kościełne	2019	2021	3	umiarkowany stan ekologiczny	2019	2021	stan chemiczny poniżej dobrego	2019	2021	zły stan wód
Boczne	2019	2021	3	umiarkowany stan ekologiczny	2019	2021	stan chemiczny poniżej dobrego	2019	2021	zły stan wód
Hańcza	2016	2019	2	dobry stan ekologiczny	2016	2021	stan chemiczny poniżej dobrego	2016	2021	zły stan wód

Źródło: Ocena stanu jednolitych części wód jezior w latach 2016-2021 na podstawie monitoringu, wody.gios.gov.pl

Tabela 18. Stan rzek (2016 – 2021), cz. 1

Nazwa jcwp	Klasa elementów biologicznych			Klasa elementów fizykochemicznych (grupa 3.1 - 3.5)			Klasa elementów fizykochemicznych - specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne (3.6)		
	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa
Gołdapa od źródeł do Czarnej Strugi, z Czarną Strugą	2016	2019	3	2016	2019	>2	2016	2016	2
Błędzianka od źródeł do granicy państwa	2019	2020	2	2020	2020	>2	2020	2020	2
Żytkiejmska Struga od źródeł do granicy państwa	2019	2019	2	2019	2019	>2	2019	2019	2
Jemieliścianka	2021	2021	3	2021	2021	>2	2021	2021	2
Rucawizna	2021	2021	3	2021	2021	>2	2021	2021	2
Netta (Rospuda) do wypływu z jeziora Bolesty	2016	2019	2	2016	2019	>2	2016	2019	2
Czarna Hańcza do wypływu z jeziora Hańcza	2017	2020	5	2017	2020	>2	2017	2020	2
Czarna Hańcza od wypływu z jeziora Hańcza do jeziora Wigry	2016	2019	2	2016	2019	>2	2016	2021	2

Źródło: Ocena stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w latach 2016-2021 na podstawie monitoringu, wody.gios.gov.pl

Tabela 19. Stan rzek (2016 – 2021), cz. 2

Nazwa jcwp	Klasyfikacja stanu / potencjału ekologicznego				Klasyfikacja stanu chemicznego			Ocena stanu jcwp		
	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa	Stan / potencjał ekologiczny	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Stan chemiczny	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Ocena
Gołdapa od źródeł do Czarnej Strugi, z Czarną Strugą	2016	2019	3	umiarkowany stan ekologiczny	2016	2019	stan chemiczny poniżej dobrego	2016	2019	zły stan wód
Błędzianka od źródeł do granicy państwa	2019	2020	3	umiarkowany stan ekologiczny	2019	2020	stan chemiczny poniżej dobrego	2019	2020	zły stan wód
Żytkiejmska Struga od źródeł do granicy państwa	2019	2019	3	umiarkowany stan ekologiczny	2019	2019	stan chemiczny poniżej dobrego	2019	2019	zły stan wód
Jemieliścianka	2021	2021	3	umiarkowany stan ekologiczny	2021	2021	stan chemiczny dobry	2021	2021	zły stan wód
Rucawizna	2021	2021	3	umiarkowany stan ekologiczny	2021	2021	stan chemiczny dobry	2021	2021	zły stan wód
Netta (Rospuda) do wypływu z jeziora Bolesty	2016	2019	3	umiarkowany stan ekologiczny	2016	2019	stan chemiczny poniżej dobrego	2016	2019	zły stan wód
Czarna Hańcza do wypływu z jeziora Hańcza	2017	2020	5	zły stan ekologiczny	2017	2021	stan chemiczny poniżej dobrego	2017	2021	zły stan wód
Czarna Hańcza od wypływu z jeziora Hańcza do jeziora Wigry	2016	2021	3	umiarkowany stan ekologiczny	2016	2020	stan chemiczny poniżej dobrego	2016	2021	zły stan wód

Źródło: Ocena stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w latach 2016-2021 na podstawie monitoringu, wody.gios.gov.pl

Tabela 20. Stan jezior, 2022 r.

Nazwa jcwp	Klasa elementów biologicznych			Klasa elementów fizykochemicznych (grupa 3.1 - 3.5)			Klasa elementów fizykochemicznych - specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne (3.6)		
	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa
Hańcza	2022	2022	2	2022	2022	2	2022	2022	2

Źródło: Klasyfikacja wskaźników i grup wskaźników w jednolitych częściach wód powierzchniowych jezior za rok 2022, wody.gios.gov.pl

Tabela 21. Stan rzek, 2022 r.

Nazwa jcwp	Klasa elementów biologicznych			Klasa elementów fizykochemicznych (grupa 3.1 - 3.5)			Klasa elementów fizykochemicznych - specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne (3.6)		
	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa
Netta do jez. Bolesty	2022	2022	3	2022	2022	2	2022	2022	2
Czarna Hańcza do jez. Wigry	2022	2022	3	2022	2022	2	2022	2022	2

Źródło: Klasyfikacji wskaźników i grup wskaźników w jednolitych częściach wód powierzchniowych rzek i zbiorników zaporowych za rok 2022, wody.gios.gov.pl

Tabela 22. Cele środowiskowe – jeziora, Dorzecze Pręgoły

Nazwa aJCWP	Cel środowiskowy na cykl 2022-2027		Wskaźnik, którego cel środowiskowy może być odroczony w czasie	Wskaźnik o złagodzonej celu środowiskowym	Klasa wskaźnika o złagodzonej celu środowiskowym - wskaźniki chemiczne (poniżej stanu dobrego)
	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny			
Krzywe Filipowskie	dobry stan ekologiczny	stan chemiczny, dla złagodzonych wskaźników - poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	Bromowane difenyletery (b), Rtuć (b); heptachlor (b)	Benzo(a)piren (w)	Benzo(a)piren (w)
Kościelne	dobry stan ekologiczny	stan chemiczny, dla złagodzonych wskaźników - poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	Bromowane difenyletery (b), Rtuć (b)	Benzo(a)piren (w)	Benzo(a)piren (w)
Boczne	dobry stan ekologiczny	stan chemiczny, dla złagodzonych wskaźników - poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	Bromowane difenyletery (b), Rtuć (b); heptachlor (b)	ND	

Źródło: Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 29 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Pręgoły (Dz.U. 2023, poz. 207)

Tabela 23. Cele środowiskowe – jeziora, Dorzecze Niemna

Nazwa JCWP	Cel środowiskowy na cykl 2022-2027		Wskaźnik, którego cel środowiskowy może być odroczony w czasie	Wskaźnik o złagodzonej celu środowiskowym
	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny		
Hańcza	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	Bromowane difenyletery (b), Rtuć (b); heptachlor (b)	ND

Źródło: Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 2 grudnia 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Niemna (Dz.U. 2023, poz. 114)

Tabela 24. Cele środowiskowe – rzeki, Dorzecze Niemna

Nazwa jcwp	Cel środowiskowy jcwp na lata 2022-2027		Wskaźnik, którego cel środowiskowy może być odroczone w czasie	Wskaźnik o złagodzonej celu środowiskowym	Klasa wskaźnika o złagodzonej celu środowiskowym wskaźniki chemiczne (poniżej stanu dobrego)
	Cel środowiskowy stan/potencjał ekologiczny	Cel środowiskowy stan chemiczny			
Czarna Hańcza do jez. Wigry	dobry stan ekologiczny, zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych	stan chemiczny, dla złagodzonych wskaźników - poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	fosforany	związki tributylocyny(w)	związki tributylocyny(w)

Źródło: Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 2 grudnia 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Niemna (Dz.U. 2023, poz. 114)

Tabela 25. Cele środowiskowe – rzeki, Dorzecze Wisły

Nazwa jcwp	Cel środowiskowy jcwp na lata 2022-2027		Wskaźnik, którego cel środowiskowy może być odroczone w czasie	Wskaźnik o złagodzonej celu środowiskowym
	Cel środowiskowy stan/potencjał ekologiczny	Cel środowiskowy stan chemiczny		
Netta do jez. Bolesty	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych; zapewnienie drożności cieku dla migracji gatunków o znaczeniu gospodarczym na odcinku cieku głównego Netta w obrębie jcwp (dla węgorza europejskiego)	dobry stan chemiczny	bromowane difenyletery(b), rtęć(b),	ND

Źródło: Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz.U. 2023, poz. 300)

Stan wód na terenie Gminy Przerośl wciąż wymaga przeprowadzania wielu prac polepszających ich stan. Potrzeba prac poprawiających m.in. stan chemiczny wód. Ocena stanu jcwp zarazem w przypadku jezior jak i rzek jest niezadawalająca.

Susza, korzystanie z zasobów dyspozycyjnych

Zgodnie z „Planem przeciwdziałania skutkom suszy” (przyjętym Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy, Dz. U. 2021, poz. 1615) na terenie Polski na 38,95% obszarów dorzeczy występuje normalny stopień wykorzystania zasobów dyspozycyjnych wód powierzchniowych (eksploatacja wód nie wyczerpuje całych zasobów wodnych), na 37,50% obszarów dorzeczy stopień jest intensywny (eksploatacja wody na poziomie maksymalnej dostępności zasobów), a na 23,55% bardzo intensywny (eksploatacja przewyższa ilość zasobów wodnych). Zlewnie o intensywnym stopniu wykorzystania są zlokalizowane m.in. na Pojezierzu Litewskim.

Ocenę możliwości korzystania z zasobów dyspozycyjnych wód powierzchniowych w czasie suszy determinuje wskaźnik stanu nienaruszalnych zasobów wód powierzchniowych. Uzyskane wyniki wskazują, iż podczas suszy hydrologicznej na 70,23% obszaru Polski zasoby nienaruszalne wód powierzchniowych nie zostają wyeksploatowane. Oznacza to, że mimo niskich stanów wód, wszyscy użytkownicy wód zlewni nie mają problemu z pojawiającym się brakiem wody. Również ekosystemy wodne i od wód zależne funkcjonują prawidłowo. Nie oznacza to jednak, że sytuacja nie może ulec pogorszeniu, np. w wyniku zwiększenia liczby użytkowników wód w zlewni (co przyczyni się do większego poboru) albo nałożenia się innych negatywnych czynników (np. wysoka temperatura wody, która uniemożliwi pracę elektrowni używających do procesów technologicznych zasobów wód powierzchniowych; zmniejszenie się zawartości tlenu w wodzie skutkującego przyduchą ryb oraz obniżeniem parametrów jakościowych wód płynących).

Na podstawie powyższych danych można wnioskować, że nawet w przypadku wystąpienia suszy zasoby nienaruszalne wód powierzchniowych nie zostają wyeksploatowane. Choć teren gminy leży na obszarze zlewni o intensywnym stopniu wykorzystania wód jest on w stosunkowo dobrej sytuacji. Wraz ze zmianami klimatycznymi sytuacja hydrologiczna terenu może się pogorszyć i stać się niebezpieczną dla zdrowia oraz życia jej mieszkańców.

Istnieje potrzeba przeprowadzenia prac polepszających stan wód powierzchniowych oraz zabezpieczeniem mieszkańców przed brakiem wody. Ważne jest przygotowanie na potencjalne zmiany klimatyczne, które mogłyby pogorszyć obecną stosunkowo zadawalającą sytuację w tym zakresie.

Wody podziemne

Gmina Przerośl położona jest w granicach jednolitej części wód podziemnych (JCWPd):

- Kod: PLGW200032, nazwa: 32,
- Kod: PLGW700021, nazwa: 21,
- Kod: PLGW800022, nazwa: 22.

JCWPd 32:

Liczba pięter wodonośnych: 3.

Udział zasilania podziemnego w odpływie całkowitym rzek w obrębie JCWPd: 48%.

Ekosystemy lądowe zależne od wód podziemnych: Mokradła (52% powierzchni obszarów chronionych).

Leje depresji (lej regionalny-lokalny) związane z poborem wód podziemnych, odwodnieniami kopalnianymi, wpływem aglomeracji itp.: Nie występują.

JCWPd 21:

Liczba pięter wodonośnych: 1.

Udział zasilania podziemnego w odpływie całkowitym rzek w obrębie JCWPd: 42%.

Ekosystemy lądowe zależne od wód podziemnych: Mokradła (21% powierzchni obszarów chronionych).

Leje depresji (lej regionalny-lokalny) związane z poborem wód podziemnych, odwodnieniami kopalnianymi, wpływem aglomeracji itp.: Nie występują.

JCWPd 22:

Liczba pięter wodonośnych: 3.

Udział zasilania podziemnego w odpływie całkowitym rzek w obrębie JCWPd: 38%.

Ekosystemy lądowe zależne od wód podziemnych: Mokradła (16% powierzchni obszarów chronionych).

Leje depresji (lej regionalny-lokalny) związane z poborem wód podziemnych, odwodnieniami kopalnianymi, wpływem aglomeracji itp.: Nie występują.

W 2022 roku Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, przeprowadził monitoring diagnostyczny stanu chemicznego wszystkich 174 jednolitych części wód podziemnych. Próbkę wód podziemnych pobrano w 1404 punktach pomiarowych.

Wyniki oznaczeń terenowych i laboratoryjnych poddano analizie i wyznaczono klasy jakości wód podziemnych w punktach pomiarowych. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra

Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 11 października 2019 r. w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu jednolitych części wód podziemnych (Dz. U. 2019 poz. 2148) klasyfikacja elementów fizykochemicznych stanu wód podziemnych obejmuje pięć następujących klas jakości wód podziemnych:

- I klasa – wody bardzo dobrej jakości,
- II klasa – wody dobrej jakości,
- III klasa – wody zadowalającej jakości,
- IV klasa – wody niezadowalającej jakości ,
- V klasa – wody złej jakości.

W tym roku nie przeprowadzono badań na terenie Gminy Przerośl. Na terenie powiatu suwalskiego umiejscowiono następujące punkty i określono w nich stan wody jako:

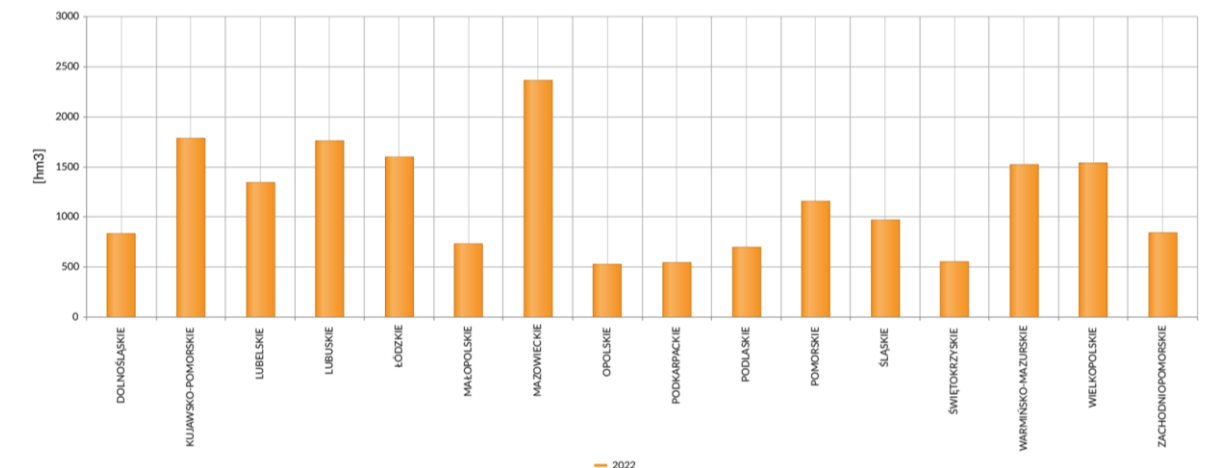
- miejscowość Wiżajny (Gmina Wiżajny) – klasa II (wody dobrej jakości),
- miejscowość Sobolewo (Gmina Suwałki) – klasa III (wody zadowalającej jakości),
- miejscowość Maszutkinie (Gmina Wiżajny) – klasa II (wody dobrej jakości),
- miejscowość Sidorówka (Gmina Jeleniewo) – klasa II (wody dobrej jakości),
- miejscowość Sidorówka (Gmina Jeleniewo) – klasa III (wody zadowalającej jakości),
- miejscowość: Poszeszupie – Folwark (Gmina Rutka – Tartak) – klasa III (wody zadowalającej jakości),
- miejscowość: Budzisko (Gmina Szypliszki) – klasa III (wody zadowalającej jakości),
- miejscowość: Wygorzel (Gmina Szypliszki) – klasa III (wody zadowalającej jakości),
- miejscowość: Raczki (Gmina Raczki) – klasa II (wody dobrej jakości).

Tym samym można uznać, że sytuacja na terenie Gminy Przerośl wygląda podobnie i jakość wód na jej terenie jest przynajmniej zadowalająca.

W 2023 roku Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, przeprowadził monitoring operacyjny stanu chemicznego jednolitych części wód podziemnych. Próbkę wód podziemnych pobrano dwukrotnie - wiosną i jesienią - w 362 punktach pomiarowych. Nie przeprowadzono badań na terenie powiatu suwalskiego.

Biorąc pod uwagę powyższe dane można uznać, że stan wód podziemnych na terenie gminy jest na co najmniej zadowalającym poziomie. Stan ten warto utrzymać.

Wykres 3. Zasoby wód podziemnych w województwach, 2022

Źródło: dane GUS

Na wykresie 3 zaprezentowano zasób wód w poszczególnych województwach w 2022 r., niższy od województwa podlaskiego poziom zasobów wód podziemnych wystąpił w województwach: opolskim, podkarpackim i świętokrzyskim.

Zgodnie z danymi GUS w 2022 r. zasoby eksploatacyjne wód podziemnych w województwie podlaskim wyniosły 695,5 hm³ i były o 0,5 hm³ wyższe niż w roku poprzednim.

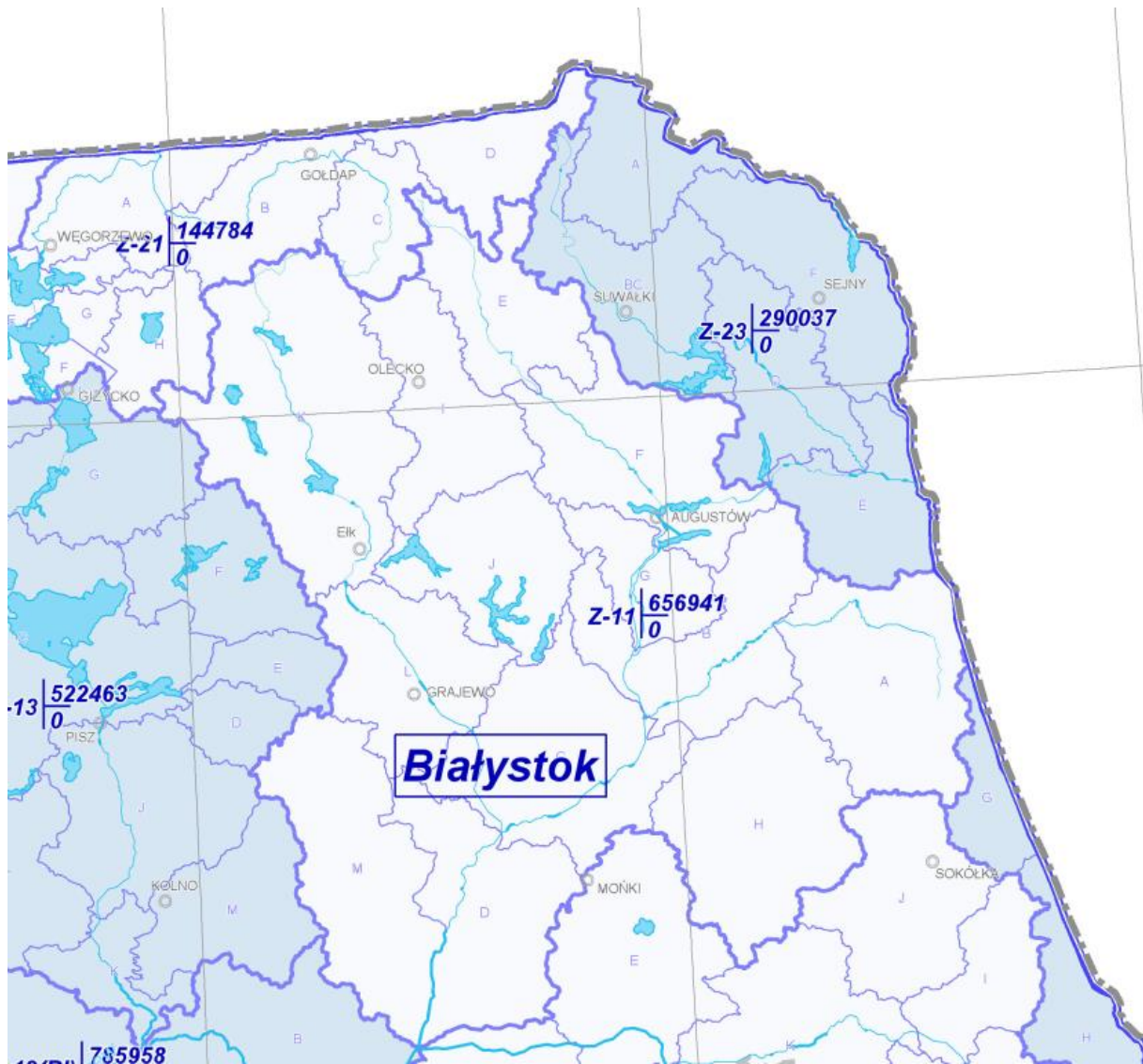
Można uznać, że sytuacja na terenie gminy i powiatu w porównaniu do innych części kraju (podobnie jak w przypadku całego województwa, na którego terenie są położone) mogłaby być jeszcze lepsza.

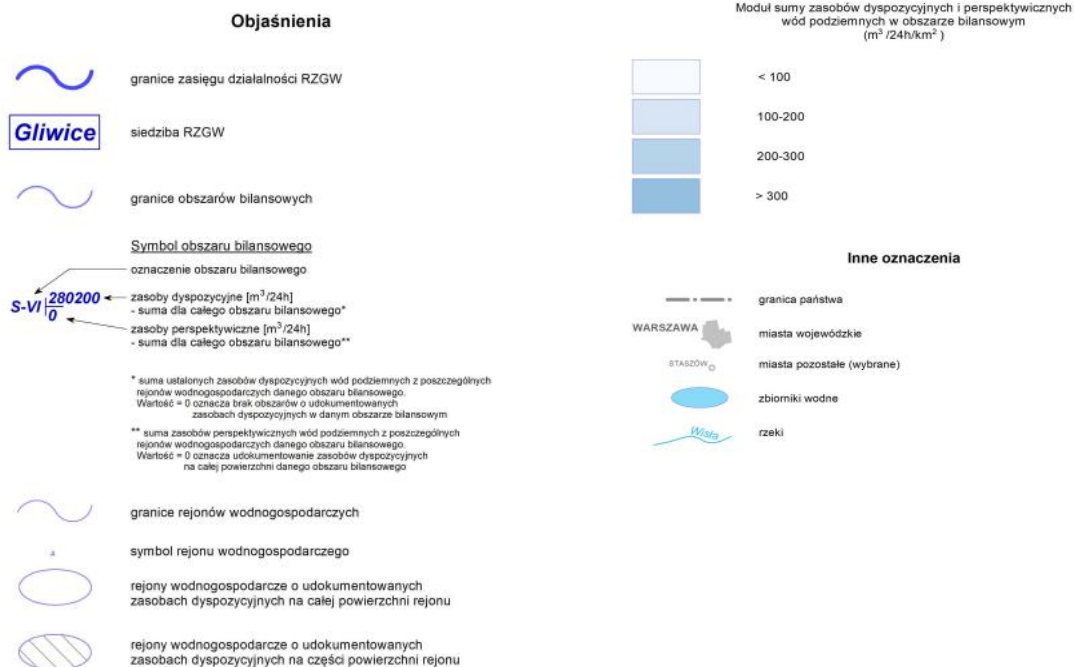
Istnieje potrzeba zadbania o posiadane zasoby i promowania oszczędzania zużycia wody.

Zasoby dyspozycyjne wód podziemnych na terenie gminy znajdują się jeszcze na zadawalającym poziomie. Wciąż należy jednak prowadzić prace służące zadbaniu o posiadane zasoby i rozsądne z nich korzystanie.

Mapę dotyczącą zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych na terenie Gminy Przerośl i jej otoczeniu prezentuje Rysunek 10.

Rysunek 10. Mapa zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych w obszarach bilansowych
(stan na 31.12.2023 r.)

Źródło: www.pgi.gov.pl

Zgodnie z danymi zaprezentowanymi w ISOK (Informatyczny System Osłony Kraju) na części terenu gminy występuje wstępne ryzyko powodziowe. W związku z zarządzaniem ryzykiem powodziowym na terenie gminy ważne są m.in. następujące działania nietechniczne: „Analiza skuteczności systemu zarządzania ryzykiem i rekomendacja zmian”, „Wdrożenie systemu monitorowania i gromadzenia informacji o podtopieniach i ich skutkach na obszarach zurbanizowanych i użytków rolnych” czy „Analiza możliwości zwiększenia retencji na terenach leśnych, rolniczych i zurbanizowanych”.

Rysunek 11. Mapa ryzyka powodziowego

Źródło: wody.isok.gov.pl

2.4.4. STAN POWIETRZA, KLIMAT I PROGNOZOWANE JEGO ZMIANY

W zawartym w „Rocznej ocenie jakości powietrza w województwie podlaskim. Raport wojewódzki za rok 2022” Zestawieniu gmin na obszarze których wystąpiło przekroczenie nie wskazano w żadnym przypadku przekroczenia na terenie Gminy Przerośl.

Ze względu jednak na występowanie przekroczeń w strefie podlaskiej (na której terenie leży gmina) wciąż istnieje potrzeba przeprowadzenia działań służących jego poprawie a przynajmniej temu by na terenie gminy nie uległ on pogorszeniu.

Gmina Przerośl leży w obrębie jednej z najzimniejszych dzielnic klimatycznych kraju. Specyfikę surowych warunków klimatycznych stanowią dni mroźne i dni gorące. Dni mroźnych (poniżej -10°C) średnio w roku jest 66. Dni o najwyższych temperaturach (powyżej 25°C) jest około 25. Przymrozki występują około 137 dni w roku, a okres wegetacyjny trwa około 200 dni. Wiatry wieją głównie z kierunku zachodniego oraz południowo – zachodniego i są silne.

Amplituda średnich miesięcznych temperatur dla okresu 1971-2022 wyniosła 65,8°C (na Stacji w Suwałkach). Średnia roczna temperatura powietrza w 2022 r. wynosiła 7,8°C.

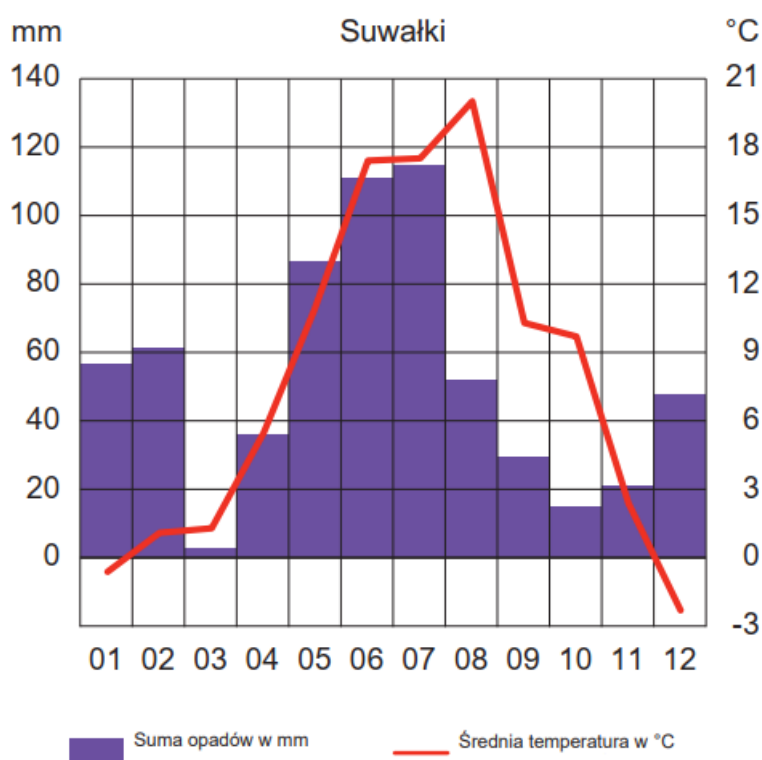
W stacji meteorologicznej w Suwałkach, zgodnie z danymi „Rocznika Statystyczny Województwa Podlaskiego 2023”, w 2022 r. usłonecznienie w godzinach wyniosło 1644.

Dominującą postacią fizyczną zasilania atmosferycznego w regionie są opady deszczu. W 2022 r. roczna suma opadów wyniosła 633 mm.

Średnia roczna prędkość wiatru w 2022 r. osiągała wartość do 3,0 m/s w Suwałkach.

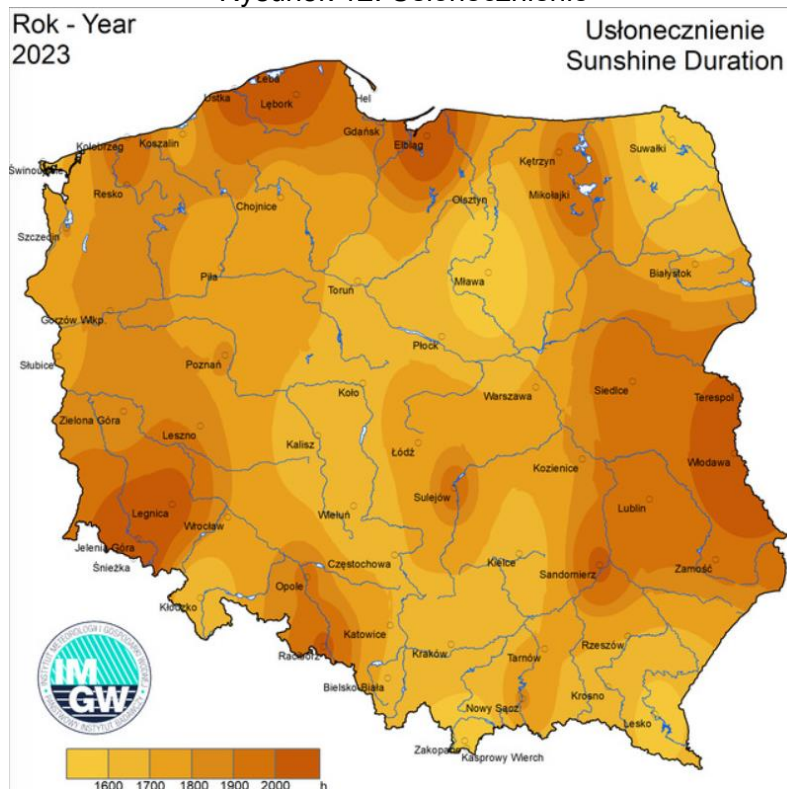
Dane z wyżej wymienionej stacji mają swoje przełożenie na sytuację w Gminie Przerzeń i można uznać, że reprezentują warunki meteorologiczne na niej występujące.

Wykres 4. Temperatury powietrza i opady atmosferyczne w stacji meteorologicznej w Suwałkach, 2022 r.

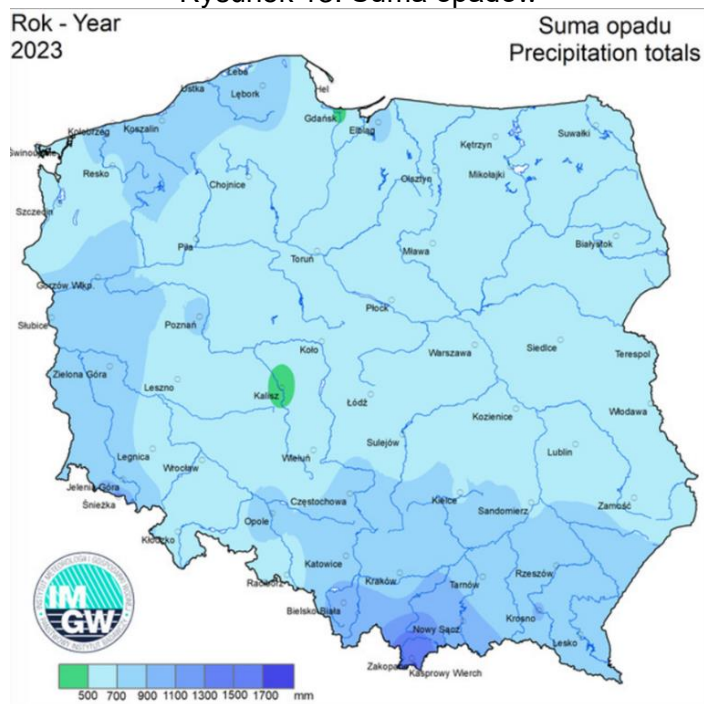
Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Podlaskiego 2023

Rysunek 12. Usłonecznienie

Źródło: <https://klimat.imgw.pl/pl>

Rysunek 13. Suma opadów

Źródło: <https://klimat.imgw.pl/pl>

Poziom usłonecznienia zapewnia opłacalność inwestycji związanych z wykorzystaniem energii słonecznej takich jak instalacje fotowoltaiczne.

W kolejnych latach na terenie Gminy Przerośl będzie miało miejsce nasilenie występowania katastrof i zdarzeń wynikających ze zmian klimatycznych. Obserwując zachodzące trendy, można się spodziewać zwiększenia liczby nagłych pożarów, powodzi czy innych zdarzeń nadzwyczajnych. Zgodnie bowiem z zapisami „Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030” w regionie północno – wschodnim do 2030 r.:

- zwiększy się średnia roczna temperatura oraz liczba dni z temperaturą >25°C;
- nastąpi zmniejszenie liczby dni z pokrywą śnieżną;
- zwiększy się długość okresów suchych;
- przewidywane sumy roczne opadów nie wykazują żadnego wyraźnego trendu zmian do 2030 r. Dokument wskazuje jednak, że należy się liczyć ze wzrastającą częstością występowania opadów ulewnych, szczególnie w dwóch najbliższych dekadach. Tak duża niestabilność intensywnych opadów może przyczyniać się do wywołania podtopień, jak i lokalnych gwałtownych powodzi.

Tabela 26. Zmiany warunków klimatycznych w regionie północno-wschodnim do 2030 r.

Wskaźniki klimatyczne	2000-2010	2010-2020	2020-2030
Temperatura średnia roczna	7,0	7,6	7,6
Liczba dni z temperaturą <0°C	121	115	115
Liczba dni z temperaturą >25°C	24	30	31
Liczba stopniodni <17°C	3748	3581	3582
Długość okresu wegetacyjnego >5°C (w dniach)	216	220	221
Max opad dobowy (w mm)	25	24	26
Długość okresów suchych <1 mm (w dniach)	20	23	23
Długość okresów mokrych >1 mm (w dniach)	8,0	8,0	8,1
Liczba dni z pokrywą śnieżną	104	93	93

Źródło: Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030

Wzrost dobowych temperatur, któremu będzie towarzyszyć wzrost sum opadów o charakterze nawałnym, wpłynie na zwiększenie intensywności i częstotliwości występowania susz. Wysokie sumy dobowe z opadów nawałnych, przy wskazywanym wzroście temperatury nie zrównoważą bowiem intensywnej letniej wielkości parowania. Opisane kierunki możliwych zmian wskazują na pogorszenie klimatycznego bilansu wodnego dla sezonu letniego i jesiennego oraz powodują konieczność realizacji projektu mających na celu zwiększenie retencji w granicach Gminy Przerośl.

2.4.5. SUSZA I OSUWISKA

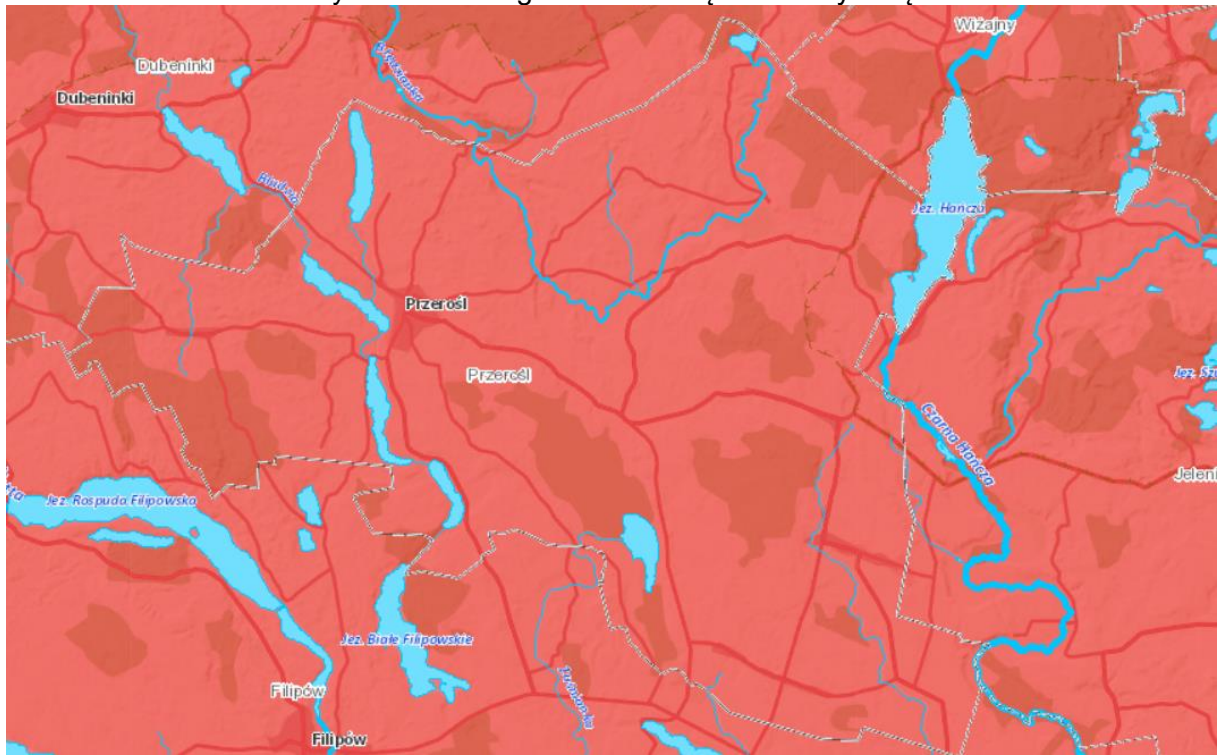
Zgodnie z zapisami „Planu przeciwdziałania skutkom suszy”, susza rozumiana jest jako: „zjawisko naturalne, wywołane przez długotrwały brak opadów atmosferycznych, przejawiający się okresowym obniżeniem poziomu wód powierzchniowych lub podziemnych, mogące skutkować ograniczeniami w możliwości korzystania z wód, dostępu do usług wodnych lub możliwości prowadzenia produkcji rolnej lub leśnej. W zależności od jej typów, tj. od tego, czy mamy do czynienia z suszą atmosferyczną, rolniczą, hydrologiczną czy hydrogeologiczną, prowadzi ona do powstawania różnorodnych skutków w zakresie korzystania z zasobów wodnych. Wspólnym mianownikiem skutków suszy jest wielkość dostępnych zasobów wodnych przeznaczonych do użytkowania i zabezpieczających funkcjonowanie ekosystemów”.

„Susza hydrologiczna to okres obniżonych zasobów wód powierzchniowych w stosunku do sytuacji przeciętnej w wieloleciu. Susza hydrologiczna jest z reguły kolejnym etapem pogłębiającej się suszy atmosferycznej i rolniczej, ale może również ujawnić się i przebiegać po zakończeniu okresu bezopadowego”. „Susza hydrogeologiczna, nazywana również niżówką hydrogeologiczną, przejawia się obniżeniem zwierciadła wód podziemnych poniżej stanów niskich ostrzegawczych”.

W „Planie przeciwdziałania skutkom suszy” określono klasy zagrożenia suszą dla poszczególnych terenów Polski. Zgodnie z danymi zaprezentowanymi na rysunkach 14 – 17, obszar Gminy Przerośl zaliczono do terenów:

- ekstremalnie zagrożonych suszą atmosferyczną;
- od słabego po ekstremalnie zagrożonych suszą rolniczą (z przewagą silnego zagrożenia);
- umiarkowanie i silnie zagrożonych suszą hydrologiczną;
- słabo zagrożonych suszą hydrogeologiczną.

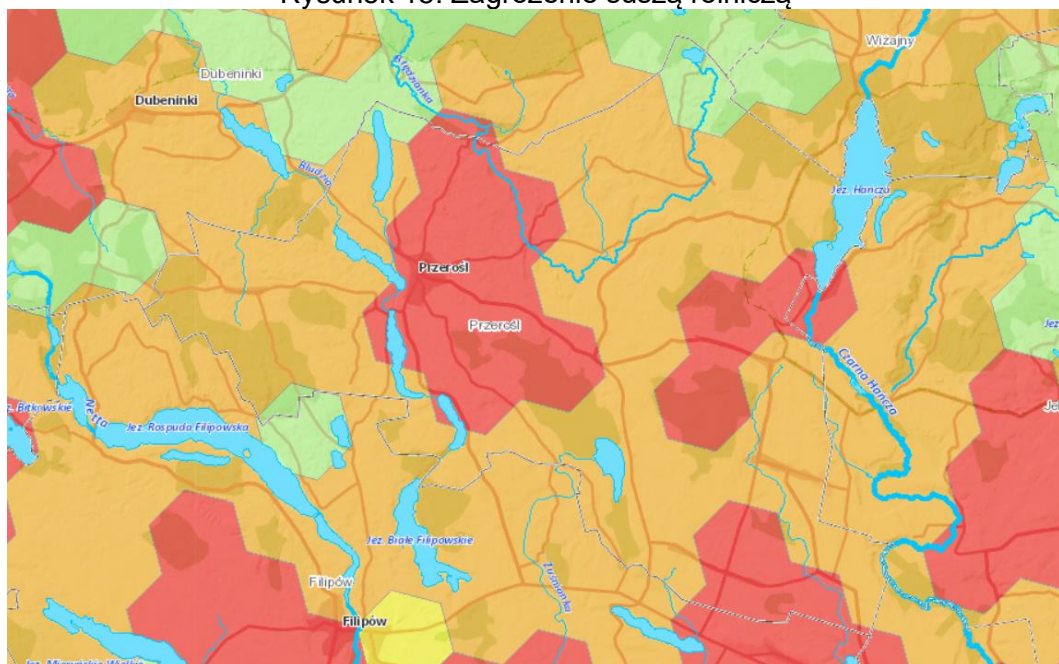
Rysunek 14. Zagrożenie suszą atmosferyczną

- klasa I - słabo zagrożone
- klasa II - umiarkowanie zagrożone
- klasa III - silnie zagrożone
- klasa IV - ekstremalnie zagrożone

Źródło: wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gmap=gpMZP, data dostępu: 22.04.2024 r.

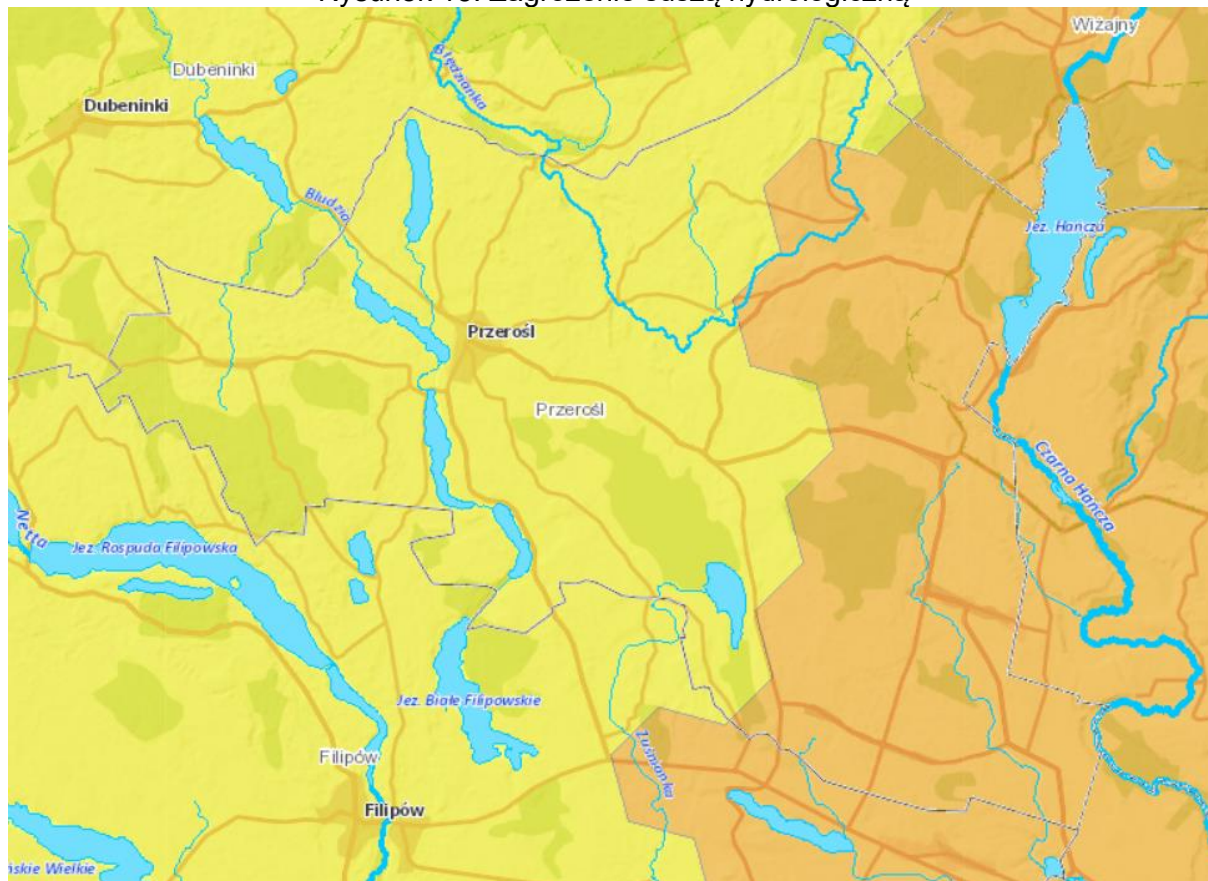
Rysunek 15. Zagrożenie suszą rolniczą

- klasa I - słabo zagrożone
- klasa II - umiarkowanie zagrożone
- klasa III - silnie zagrożone
- klasa IV - ekstremalnie zagrożone

Źródło: wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gmap=gpMZP, data dostępu: 22.04.2024 r.

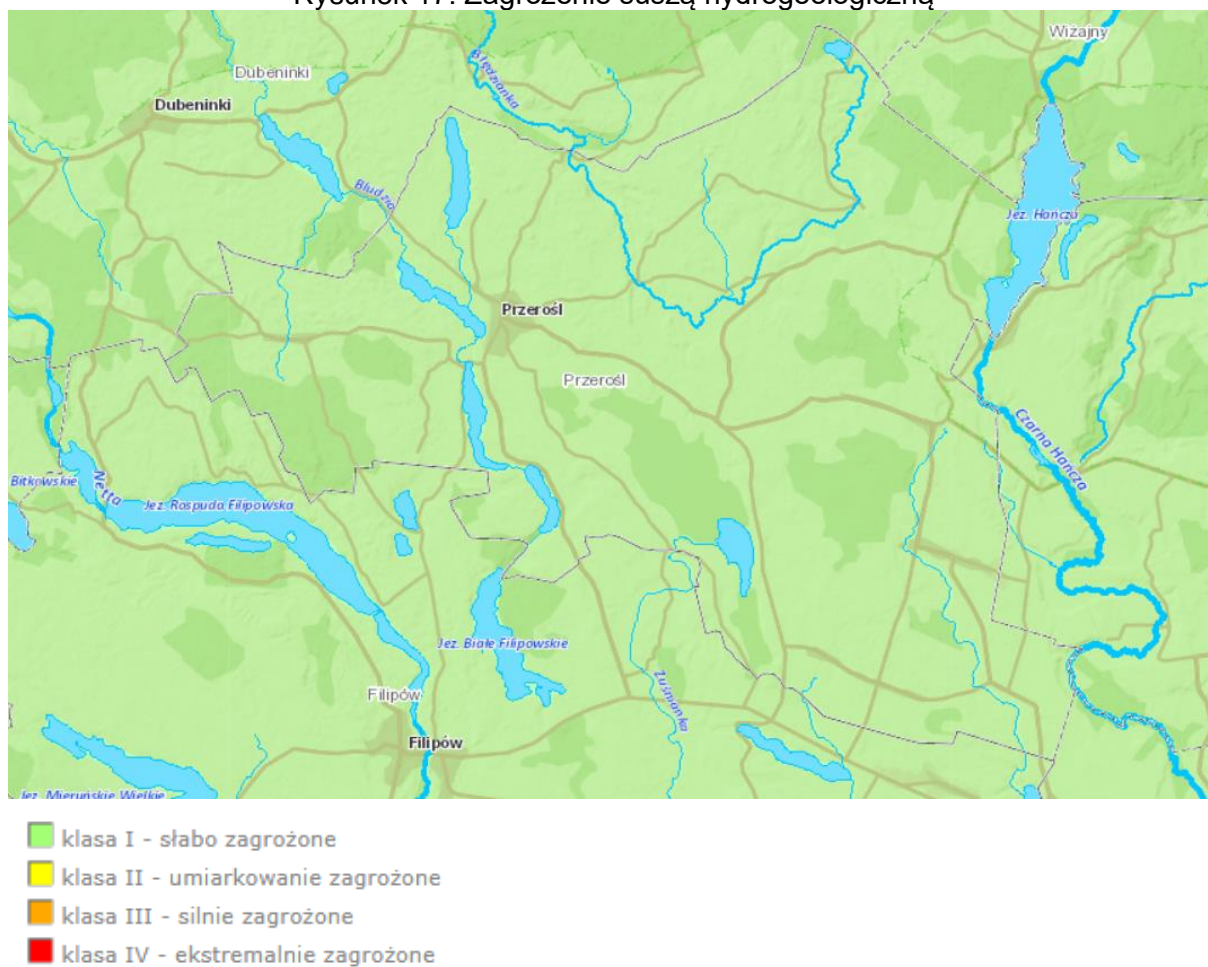
Rysunek 16. Zagrożenie suszą hydrologiczną

- klasa I - słabo zagrożone
- klasa II - umiarkowanie zagrożone
- klasa III - silnie zagrożone
- klasa IV - ekstremalnie zagrożone

Źródło: wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gmap=gpMZP, data dostępu: 22.04.2024 r.

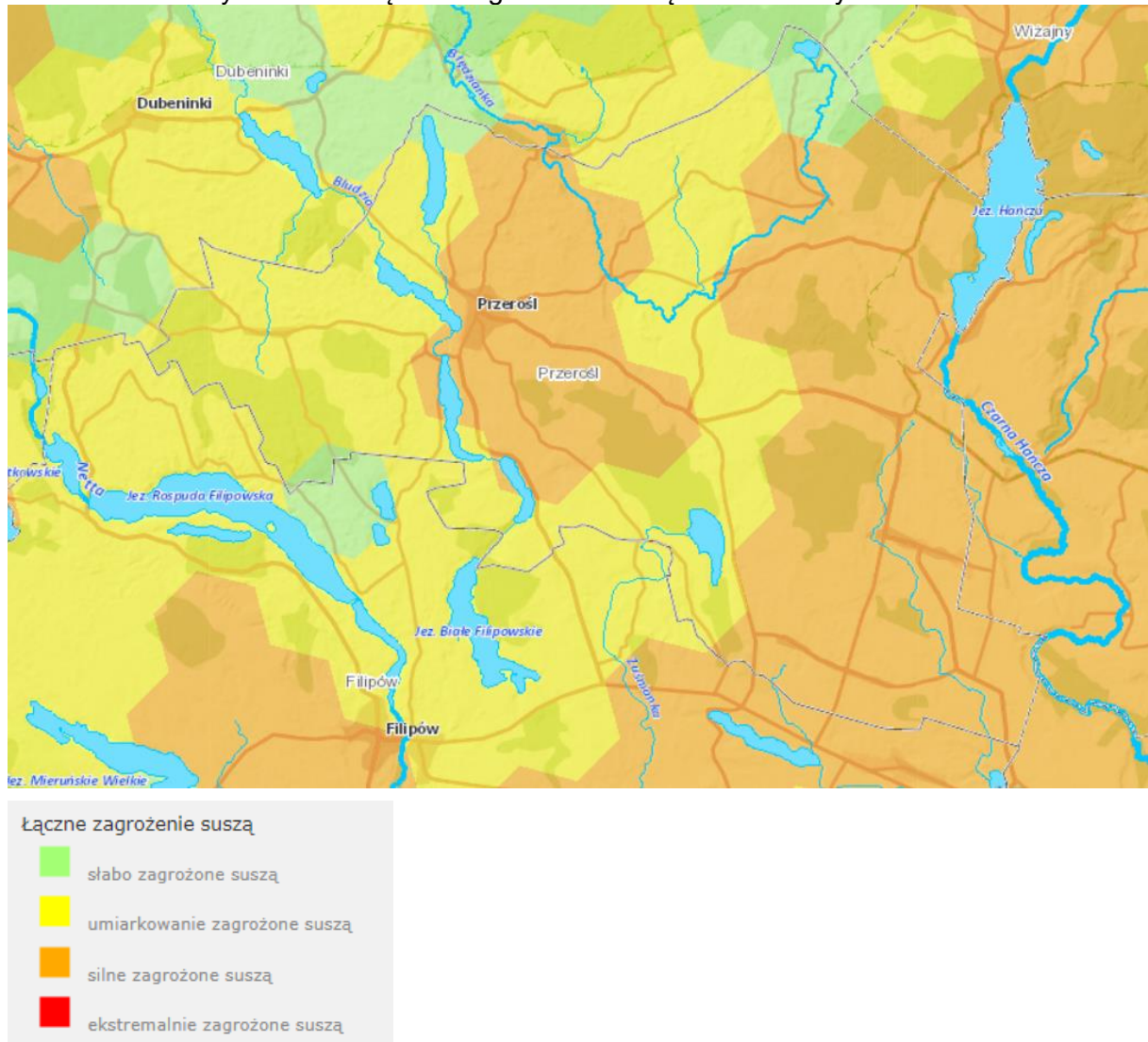
Rysunek 17. Zagrożenie suszą hydrogeologiczną

Źródło: wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gmap=gpMZP, data dostępu: 22.04.2024 r.

Na Rysunku 18 przedstawiono łączne zagrożenie suszą terenu Gminy Przeróśl. Zagrożenie to oscyluje od słabego po silne. W związku z występowaniem terenów silnie zagrożonych suszą konieczna jest realizacja działań mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku, do których można zaliczyć m.in. zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych.

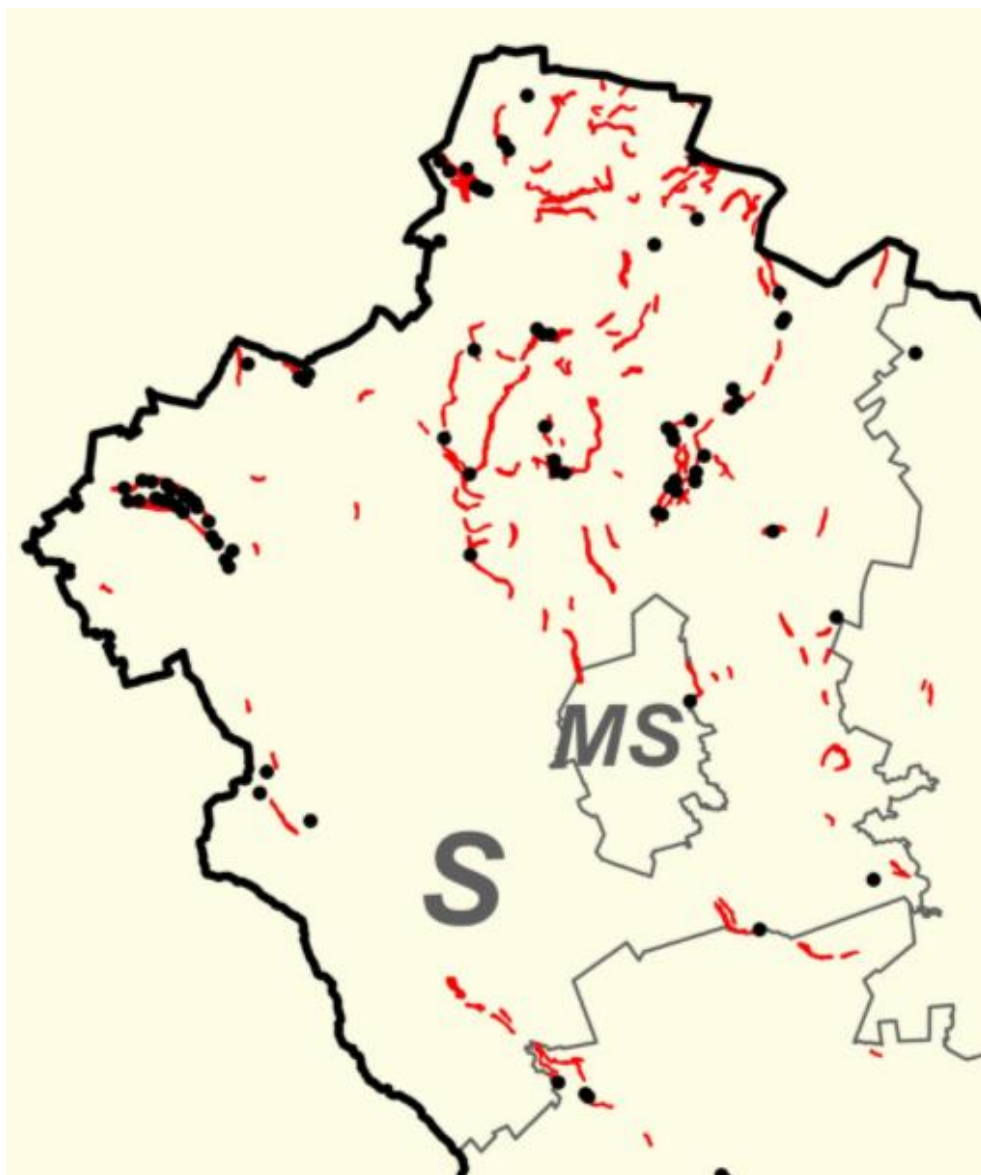
Rysunek 18. Łączne zagrożenie suszą terenu Gminy Przeróż

Źródło: wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gmap=gpSIGW, data dostępu: 22.04.2024 r.

Na terenie Gminy Przeróż odnotowano udokumentowane osuwiska, a ponadto wskazano tu obszary zagrożone występowaniem ruchów masowych w przyszłości.

Rysunek 19. Przeglądowa mapa osuwisk i obszarów predysponowanych do występowania ruchów masowych w powiecie suwalskim (S)

OBJAŚNIENIA

- Osuwiska istniejące
- Obszary predysponowane do występowania ruchów masowych
- Granice powiatów
- A** Symbole nazw powiatów: A - augustowski

Źródło: <http://geoportal.pgi.gov.pl>

Zgodnie z zapisami „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Przerośl” na terenie omawianej jednostki samorządu terytorialnego zostały

zainwentaryzowane 3 osuwiska, wszystkie wzdłuż dolin rzecznych Błędzianki i Czarnej Hańczy.

2.5. WALORY KULTUROWE

Zgodnie z Rejestrem A - Wykaz zabytków nieruchomych województwa podlaskiego, według stanu na dzień 26 marca 2024 r. na terenie Gminy Przerośl zlokalizowane są następujące zabytki:

- Nowa Pawłówka
 - kościół par. p.w. św. Trójcy, drewn., 1923, nr rej.: 473 z 10.07.1986,
 - dzwonnica, drewn., nr rej.: j.w.,
 - cmentarz par. rzym.-kat., nr rej.: 717 z 30.08.1989,
- Przerośl
 - układ urbanistyczny (część), 1562-1870, nr rej.: 438 z 28.11.1985,
 - dzwonnica przy kościele par., drewn.-szach., pocz. XIX, nr rej.: 525 z 27.09.1989,
 - plebania, drewn., 1885, nr rej.: 525 z 27.09.1989,
 - cmentarz rzym.-kat. par., nr rej.: 716 z 30.08.1989,
 - cmentarz ewangelicki, nr rej.: 674 z 26.08.1989,
 - cmentarz żydowski, nr rej.: 675 z 26.08.1989,
- Rakówek
 - cmentarz ewangelicki, XIX, nr rej.: A-1016 z 13.02.1995.

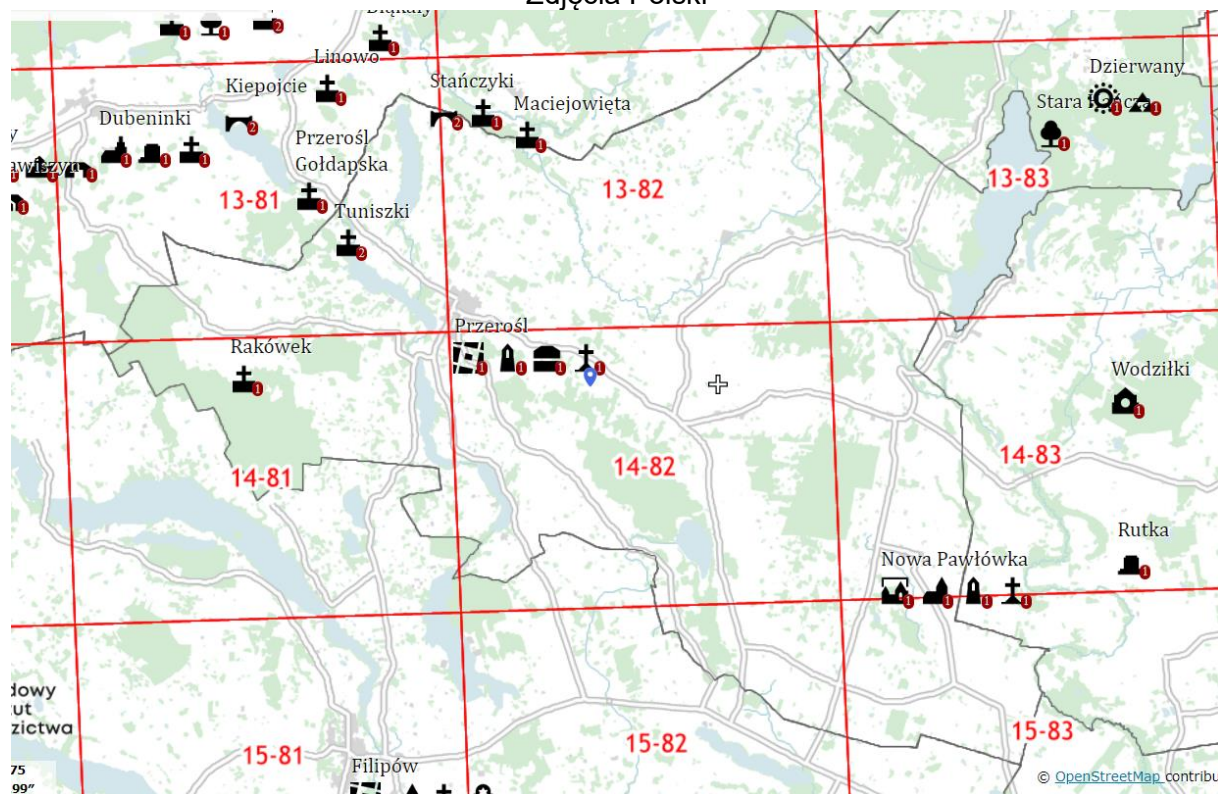
Tabela 27. Zabytki wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków nieruchomych

miejsowość	adres	zabytek	wpisany do rejestru	nr rej	I dz.
Hańcza	Hańcza nr 14	budynek mieszkalny-chałupa nr 14			
Hańcza	Hańcza nr 19	budynek mieszkalny-chałupa nr 19			
Hańcza	Hańcza nr 19	budynek gospodarczy-stodoła w zagrodzie nr 19			
Łanowicze		cmentarz ewangelicki			
Nowa Pawłówka		kościół. p.w. Trójcy Przenajświętszej	x	473 z dn. 07.10.1986 r.	KL. WKZ 534/473/d/86
Nowa Pawłówka		dzwonnica przy kościele p.w. św. Trójcy	x	473 z dn. 07.10.1986 r.	KL. WKZ 534/473/d/86

miejsowość	adres	zabytek	wpisany do rejestru	nr rej	l dz.
Nowa Pawłówka		cmentarz przykościelny			
Nowa Pawłówka		cmentarz rzymskokatolicki	x	717 z dn. 30.08.1989 r.	KL.WKZ 534/717/d/89
Przerośl		układ urbanistyczny (część)	x	438 z dn. 28.11.1985 r.	KL.WKZ 534/438/d/85
Przerośl	ul Kościelna	dzwonnica przy kościele parafialnym	x	525 z dn. 07.10.1986 r.	KL.WKZ 534/525/d/86
Przerośl		cmentarz rzymskokatolicki	x	716 z dn. 30.08.1989 r.	KL.WKZ 534/716/d/89
Przerośl		cmentarz żydowski	x	675 z dn. 26.08.1989 r.	KL.WKZ 534/675/d/89
Przerośl		cmentarz ewangelicki.	x	674, z dn. 30.08.1989 r.	KL.WKZ 534/674/d/89
Przerośl	ul. Kościelna nr 5	plebania	x	525 z dn. 27.09.1989 r.	KL.WKZ 534/525/d/86
Przerośl	ul. Młynowa nr 1	młyn wodny			
Rakówek		cmentarz ewangelicki	x	1016 z dn. 13.02.1995 r.	WKZ 534/1016/d/95
Śmieciuchówka	Śmieciuchówka nr 24	budynek mieszkalny-chałupa nr 24			
Śmieciuchówka	Śmieciuchówka nr 24	budynek gospodarczy - obora i chlew w zagrodzie nr 24			
Śmieciuchówka	Śmieciuchówka nr 25	budynek gospodarczy - obora w zagrodzie nr 25			
Śmieciuchówka	Śmieciuchówka nr 25	budynek gospodarczy - stodoła			
Śmieciuchówka	Śmieciuchówka nr 26	budynek mieszkalny-chałupa w zagrodzie nr 26			
Śmieciuchówka	Śmieciuchówka nr 26	budynek gospodarczy - stodoła w zagrodzie nr 26			
Śmieciuchówka	Śmieciuchówka nr 26	budynki gospodarcze - obora, chlew, wozownia w zagrodzie nr 26			
Śmieciuchówka	Śmieciuchówka nr 43	budynek mieszkalny-chałupa nr 43			
Śmieciuchówka	Śmieciuchówka nr 52	budynek mieszkalny nr 52			

Źródło: wuozbialystok.bip.gov.pl, Wojewódzka ewidencja zabytków nieruchomości. Stan na 26 marca 2024 roku

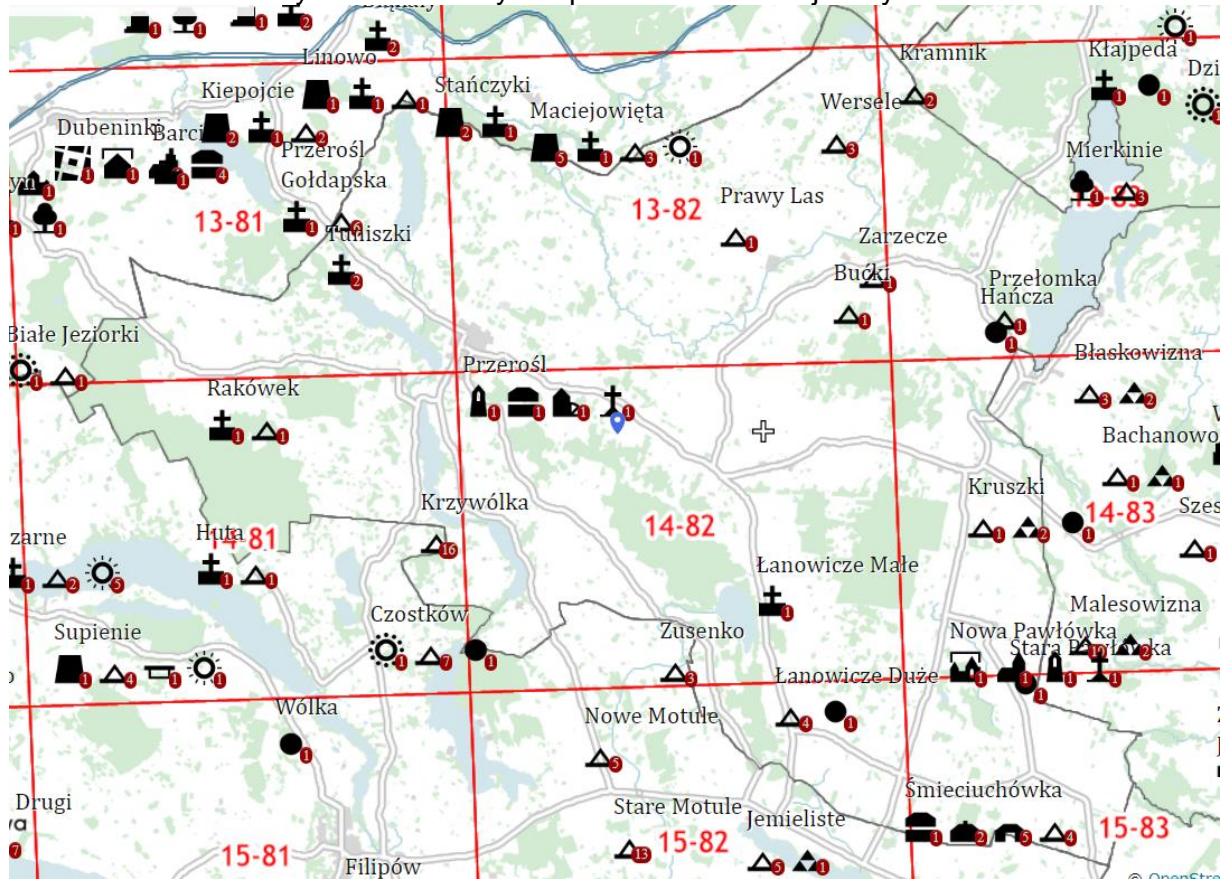
Rysunek 20. Zabytki wpisane do rejestru zabytków wraz z sekcjami Archeologicznego Zdjęcia Polski

- Zabytek nieruchomy**
- Układ przestrzenny
 - Zespół sakralny
 - Zespół pałacowy
 - Kościół rzymskokatolicki
 - Dzwonnica
 - Kościół protestancki
 - Kaplica
 - Obiekt sakralny
 - Pałac
 - Dwór
 - Budynek mieszkalny
 - Budynek gospodarczy
 - Most
 - Budowla
 - Kapliczka, figura
 - Cmentarz
 - Cmentarz rzymskokatolicki
 - Cmentarz protestancki
 - Cmentarz żydowski
 - Zieleń komponowana
- Zabytek archeologiczny**
- Grodzisko
 - Osada
 - Kurhan/Cmentarzisko kurhanowe

Źródło: mapy.zabytek.gov.pl/nid/, data dostępu: 22.04.2024 r.

Rysunek 21. Zabytki wpisane do ewidencji zabytków

- Zabytek nieruchomy
- Zespół sakralny
- Zespół
- Kościół rzymskokatolicki
- Dzwonnica
- Synagoga
- Kaplica
- Klasztor
- Obiekt sakralny
- Dwór
- Budynek mieszkalny
- Chałupa
- Budynek gospodarczy
- Młyn
- Budynek przemysłowy
- Dworzec
- Budowla
- Kapliczka, figura
- Cmentarz
- Cmentarz rzymskokatolicki
- Cmentarz protestancki
- Cmentarz żydowski
- Zieleń komponowana
- Zabytek archeologiczny
- Grodzisko
- Osada
- Wał
- Cmentarzysko
- Kurhan/Cmentarzysko kurhanowe
- Kopiec
- pozostałe zabytki archeologiczne

Źródło: mapy.zabytek.gov.pl/nid, data dostępu: 22.04.2024 r.

Tabela 28. Zabytki nieruchome zgodnie z gminną ewidencją

Lp.	Miejscowość	Adres	Nazwa Zabytku	Nr. ewid.	Uwagi
1	Łanowicze	gm. Przerośl	Cmentarz ewangelicki działka nr. 191	84	Skarb Państwa
2	Przerośl	gm. Przerośl	Młyn wodny	9	osoba fiz.
3	Nowa Pawłówka	gm. Przerośl	Cmentarz	98	Gmina Przerośl
4	Przerośl	gm. Przerośl	Układ urbanistyczny	615	PARK
5	Przerośl	gm. Przerośl ul. Kościelna	Dzwonnica	616	Kościół
6	Przerośl	gm. Przerośl ul. Kościelna	Budynek mieszkalny, plebania	617	Kościół
7	Przerośl	gm. Przerośl	Cmentarz żydowski	123	Związek wyznaniowy
8	Przerośl	gm. Przerośl	Cmentarz rzymsko-katolicki	124	Kościół
9	Przerośl	Gm. Przerośl ul. Holendry	Cmentarz ewangelicki	125	Skarb Państwa
10	Nowa Pawłówka	gm. Przerośl	Kościół pw. Trójcy Przenajświętszej	532	Kościół
11	Nowa Pawłówka	gm. Przerośl	Dzwonnica	531	Kościół
12	Nowa Pawłówka	gm. Przerośl	Cmentarz rzymsko-katolicki	99	Cmentarz komunalny
13	Rakówek	gm. Przerośl	Cmentarz ewangelicki działka nr. 197	13	Skarb Państwa
14	Hańcza	gm. Przerośl	Budynek mieszkalny chałupa	208	Osoba fiz.
15	Hańcza	gm. Przerośl	Budynek gospodarczy-stodoła	209	Osoba fiz.
16	Hańcza	gm. Przerośl	Budynek gospodarczy-stodoła	210	Osoba fiz.
17	Śmieciuchówka	gm. Przerośl	Budynek mieszkalny chałupa	1217	Osoba fiz.
18	Śmieciuchówka	gm. Przerośl	Budynek gospodarczy obora i chlew	1218	Osoba fiz.
19	Śmieciuchówka	gm. Przerośl	Budynek mieszkalny	1219	Osoba fiz.
20	Śmieciuchówka	gm. Przerośl	Budynek gospodarczy - obora	1220	Osoba fiz.
21	Śmieciuchówka	gm. Przerośl	Budynek gospodarczy-stodoła	1221	Osoba fiz.
22	Śmieciuchówka	gm. Przerośl	Budynek mieszkalny chałupa	1222	Osoba fiz.
23	Śmieciuchówka	gm. Przerośl	Budynek gospodarczy-stodoła	1223	Osoba fiz.
24	Śmieciuchówka	gm. Przerośl	Budynki gospodarcze-obora, chlew, wozownia	1224	Osoba fiz.
25	Śmieciuchówka	gm. Przerośl	Budynek mieszkalny chałupa	1225, 126	Osoba fiz.

Źródło: dane Gminy Przerośl

2.6. LOKALNI TWÓRCY, POSTACIE ŚWIATA KULTURY

Zgodnie z Krajowym Rejestrem Kół Gospodyń Wiejskich (dane na dzień 22.04.2024 r.) na terenie Gminy Przerośl funkcjonują:

- Koło Gospodyń Wiejskich Rakowianki w Rakówku,
- Koło Gospodyń Wiejskich "Zalesianki" w Prawym Lesie,
- Koło Gospodyń Wiejskich "Pawłowianki" w Starej Pawłowce,
- Koło Gospodyń Wiejskich Przeroślanki w Przerośli.

Na terenie gminy funkcjonują różne organizacje pozarządowe. Zaliczyć do nich można:

- a) Stowarzyszenie Przyjaciół Domu Dziecka w Pawłowce,
- b) OSP w Przerośli,
- c) OSP w Rakówku,
- d) OSP w Pawłowce.

2.7. PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

Gmina nie posiada obecnie ani nie prowadzi prac dotyczących programu rewitalizacji.

Na terenie Gminy Przerośl obowiązują plany zagospodarowania przestrzennego. Uchwały dotyczące planów:

- Uchwała nr VI/34/2015 Rady Gminy Przerośl z dnia 15 maja 2015 r. w sprawie ogłoszenia tekstu jednolitego uchwały nr VII/38/07 Rady Gminy Przerośl z dnia 10 sierpnia 2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obrębów geodezyjnych Łanowicze Duże, Śmieciuchówka, Morgi, Stara Pawłówka, Nowa Pawłówka w Gminie Przerośl;
- Uchwała nr VI/35/2015 Rady Gminy Przerośl z dnia 15 maja 2015 r. w sprawie ogłoszenia tekstu jednolitego uchwały nr XIV/101/08 Rady Gminy Przerośl z dnia 17 października 2008 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obrębów geodezyjnych Morgi, Stara Pawłówka w Gminie Przerośl.

Miejscowe plany powinny być sporządzone w oparciu o zasady i kolejność sporządzania, ustalone w obowiązującym Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Przerośl. Ostatnia zmiana dokumentu nastąpiła na podstawie Uchwały nr XXII/157/2013 Rady Gminy Przerośl z dnia 6 czerwca 2013 r. w sprawie trzeciej zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy

Przerośl (treść Studium zatwierdzona uchwałą Nr XIV/96/00 Rady Gminy Przerośl z dnia 21 lipca 2000 r. wraz ze zmianami przyjętymi uchwałą Nr VII/36/07 Rady Gminy Przerośl z dnia 10 sierpnia 2007 r. oraz uchwałą Nr XVI/109/2012 z dnia 9 października 2012 r.).

3. SFERA SPOŁECZNA

3.1. DEMOGRAFIA

Istotnym czynnikiem wpływającym na rozwój Gminy Przerośl jest sytuacja demograficzna oraz perspektywy jej zmian.

W czasie tworzenia Diagnozy dane GUS dotyczące 2023 r. były jeszcze niedostępne. Przeanalizowano więc lata 2017 – 2022.

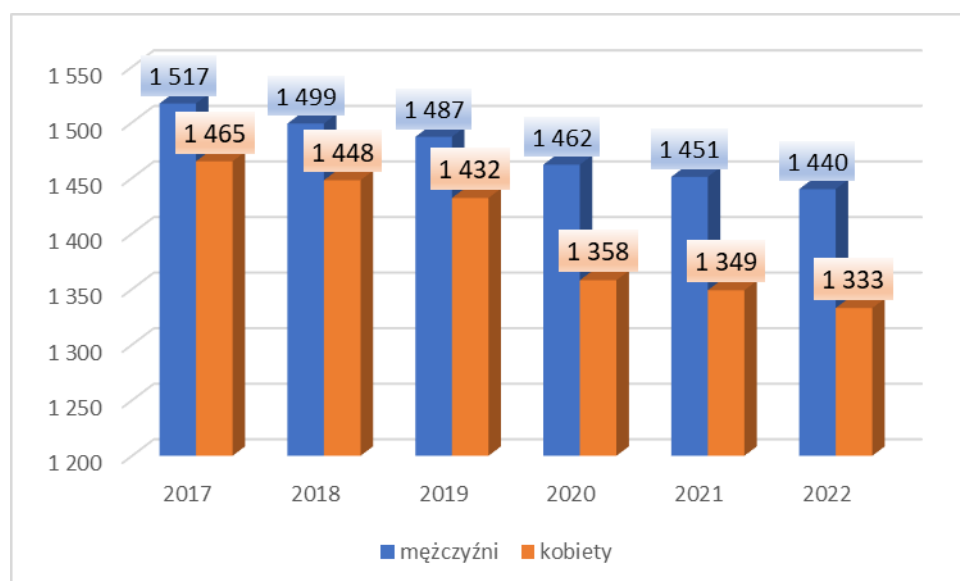
Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w 2022 r. teren Gminy Przerośl był zamieszkiwany przez 2 773 osób. Liczba mieszkańców w analizowanych latach spadała. W analizowanych latach więcej było mężczyzn niż kobiet.

Tabela 29. Stan ludności zamieszkującej teren gminy w latach 2017 – 2022

	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ogółem	osoba	2 982	2 947	2 919	2 820	2 800	2 773
mężczyźni	osoba	1 517	1 499	1 487	1 462	1 451	1 440
kobiety	osoba	1 465	1 448	1 432	1 358	1 349	1 333

Źródło: Dane GUS

Wykres 5. Ludność zamieszkująca teren gminy według płci, stan na 31.XII.

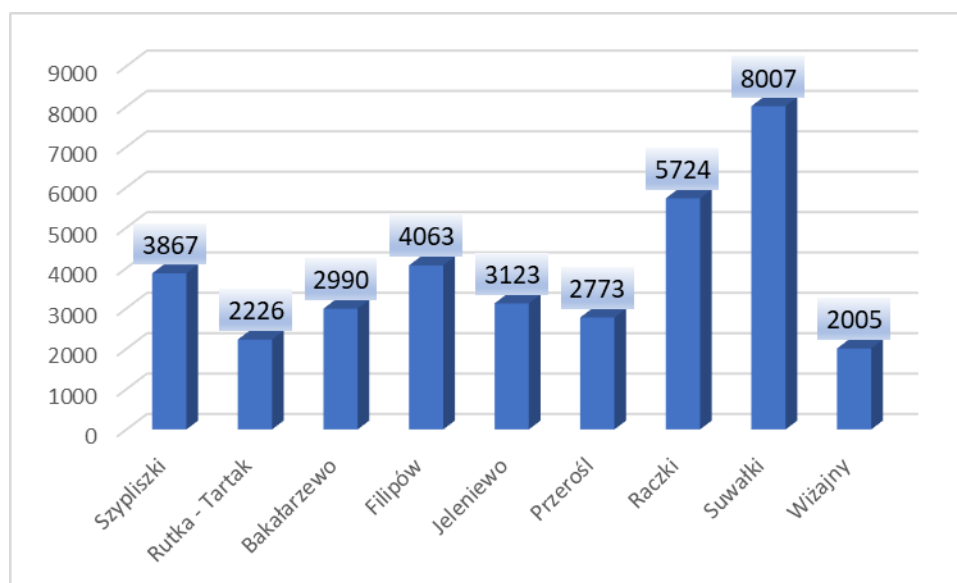
Źródło: Dane GUS

Patrząc na sytuację dotyczącą liczby ludności gminy w porównaniu do innych gmin położonych na terenie powiatu suwalskiego w 2022 r. to Gmina Przerośl zajmowała trzecie od końca

miejsce pod względem liczby ludności. Największa liczba mieszkańców zamieszkiwała Gminę Suwałki.

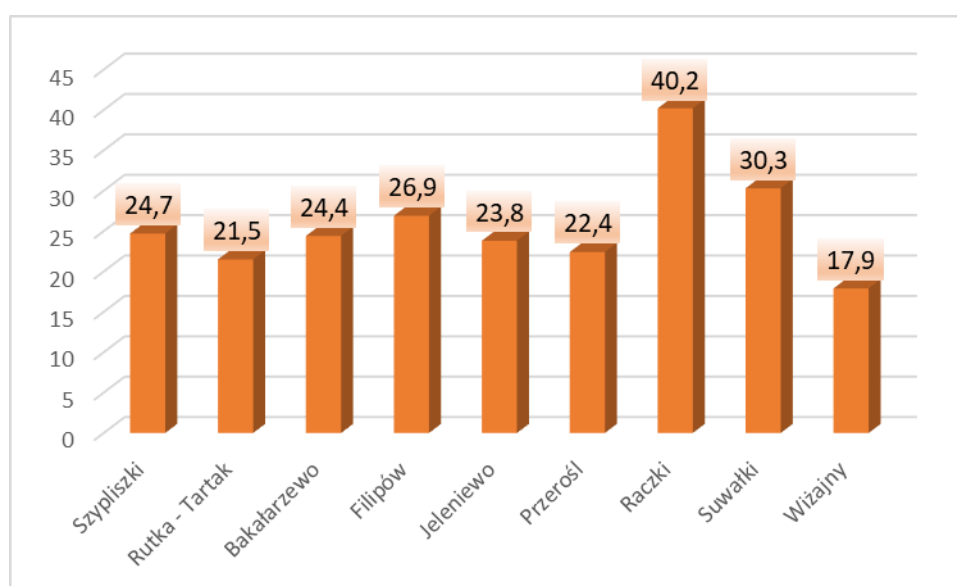
Patrząc zaś na gęstość zaludnienia sytuacja na terenie Gminy Przerośl w porównaniu do innych gmin na terenie powiatu suwalskiego ponownie omawiana jednostka samorządu terytorialnego zajmowała wśród nich trzecie od końca miejsce.

Wykres 6. Liczba mieszkańców w poszczególnych gminach powiatu suwalskiego, 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS za 2022 r.

Wykres 7. Gęstość zaludnienia w poszczególnych gminach powiatu suwalskiego, 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS za 2022 r.

Współczynnik feminizacji (liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn), według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w latach 2017 – 2022 oscylował pomiędzy 93 a 97 osobami. W 2022 r. był niższy niż w 2017 r.

Gęstość zaludnienia w 2022 r. wyniosła 22,4 osób na 1 km² i była najmniejsza w analizowanych latach. Najwyższa gęstość zaludnienia gminy wystąpiła w 2017 r. i wynosiła 24,1 osób na 1 km².

Tabela 30. Ludność na terenie gminy w latach 2017 – 2022

	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem							
w wieku przedprodukcyjnym	%	18,9	18,1	18,3	21,4	21,4	21,3
w wieku produkcyjnym	%	60,9	61,8	61,2	57,9	58,0	57,3
w wieku poprodukcyjnym	%	20,2	20,1	20,6	20,6	20,5	21,4
Współczynnik feminizacji							
ogółem	osoba	97	97	96	93	93	93
Gęstość zaludnienia oraz wskaźniki							
ludność na 1 km ²	osoba	24,1	23,8	23,6	22,8	22,7	22,4
zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców	osoba	1,3	-11,7	-9,5	-4,1	-7,1	-9,6
ludność w tysiącach	tys. osób	2,98	2,95	2,92	2,82	2,80	2,77
ludność w tysiącach mężczyźni	tys. osób	1,52	1,50	1,49	1,46	1,45	1,44
ludność w tysiącach kobiety	tys. osób	1,47	1,45	1,43	1,36	1,35	1,33

Źródło: Dane GUS

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na terenie Gminy Przerośl największy ujemny przyrost naturalny w analizowanych latach (2017 – 2022) wystąpił w 2021 r. W 2022 r. przyrost naturalny osiągnął poziom -12 i był bardziej korzystny niż w 2020 r. i 2021 roku.

Od 2020 r. przyrost naturalny na terenie gminy był ujemny co przyczynia się do zmniejszenia liczby ludności. Ujemny przyrost naturalny oznacza, że więcej było zgonów niż urodzeń. Dodatni sytuację odwrotną.

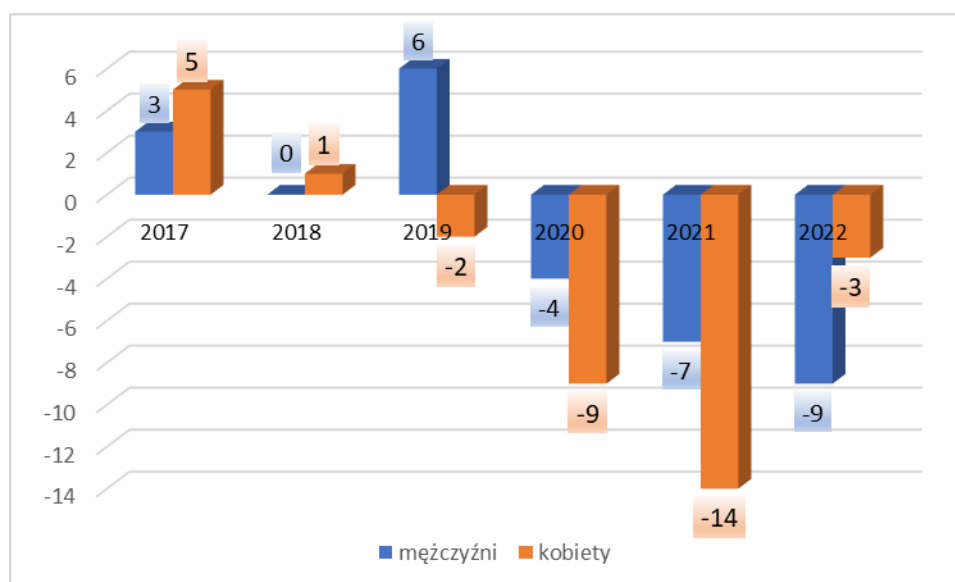
Tabela 31. Ruch naturalny w latach 2017 – 2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Urodzenia żywe						
ogółem	34	38	34	32	30	23
mężczyźni	17	22	21	17	18	13
kobiety	17	16	13	15	12	10
Zgony niemowląt						
ogółem	1	0	0	0	1	0
mężczyźni	0	0	0	0	1	0

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
kobiety	1	0	0	0	0	0
Zgony ogółem						
ogółem	26	37	30	45	51	35
mężczyźni	14	22	15	21	25	22
kobiety	12	15	15	24	26	13
Przyrost naturalny						
ogółem	8	1	4	-13	-21	-12
mężczyźni	3	0	6	-4	-7	-9
kobiety	5	1	-2	-9	-14	-3

Źródło: Dane GUS

Wykres 8. Przyrost naturalny według płci w latach 2017 – 2022

Źródło: Dane GUS

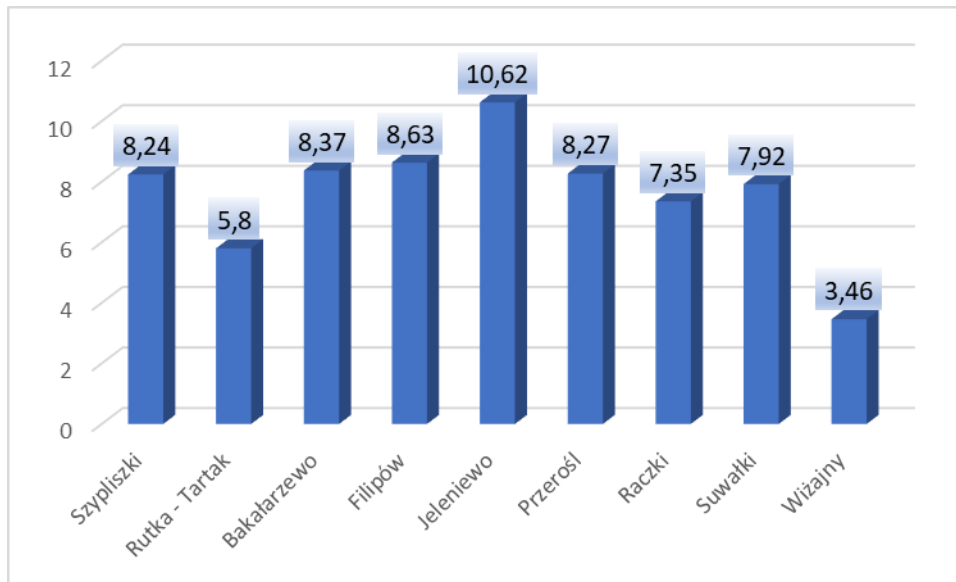
Porównując wskaźniki (dane za 2022 r.) dotyczące urodzeń żywych na 1000 mieszkańców można zauważyć, że Gmina Przerośl zajmowała czwarte miejsce w powiecie suwalskim. Najlepsza sytuacja wystąpiła na terenie Gminy Jeleniewo. Najgorsza zaś na terenie Gminy Wiżajny.

Patrząc na liczbę zgonów na 1000 mieszkańców w porównaniu do innych gmin położonych na terenie powiatu suwalskiego Gmina Przerośl zajęła czwarte miejsce będąc wśród gmin z najwyższym poziomem zgonów. Najgorsza sytuacja wystąpiła na terenie Gminy Wiżajny zaś najlepsza na terenie Gminy Suwałki.

Biorąc pod uwagę przyrost naturalny na 1000 mieszkańców analizowana jednostka samorządu terytorialnego ponownie zajęła czwarte od końca miejsce w porównaniu do innych analizowanych gmin.

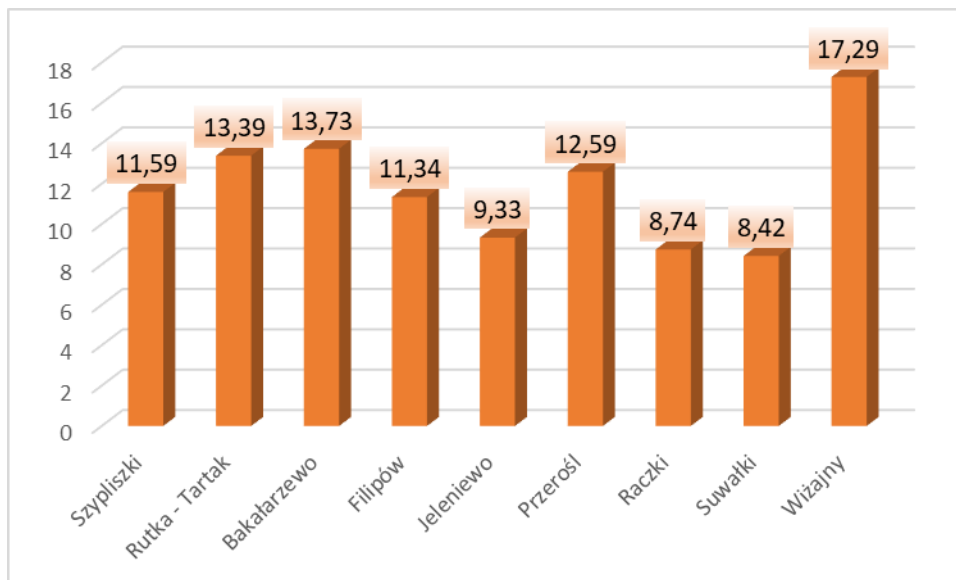
Sytuacja na terenie gminy nie jest w pełni satysfakcjonująca. Wciąż istnieje potrzeba zadbania by obecny stan uległ poprawie.

Wykres 9. Urodzenia żywe na 1000 mieszkańców w poszczególnych gminach powiatu suwalskiego, 2022 r.

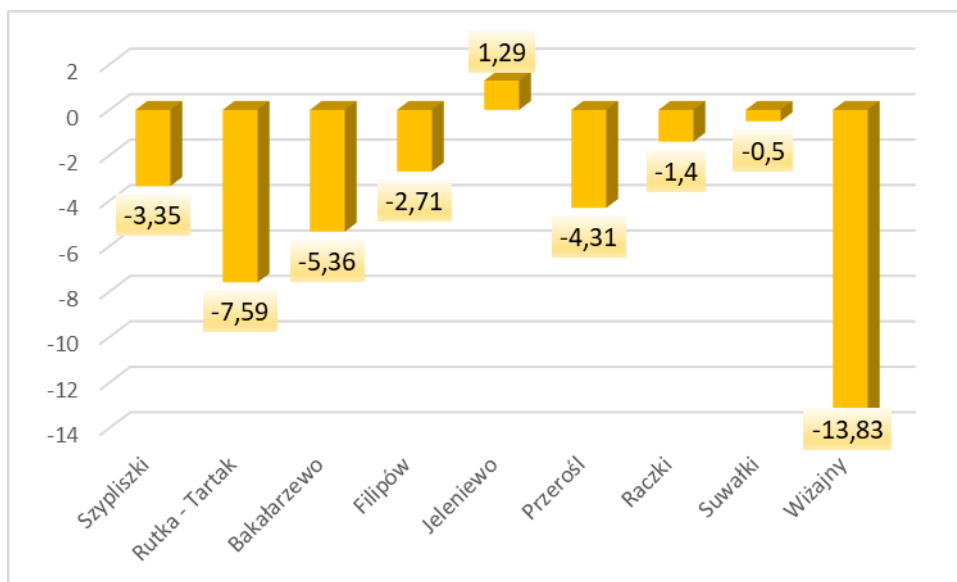
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS za 2022 r.

Wykres 10. Zgony na 1000 mieszkańców w poszczególnych gminach powiatu suwalskiego, 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS za 2022 r.

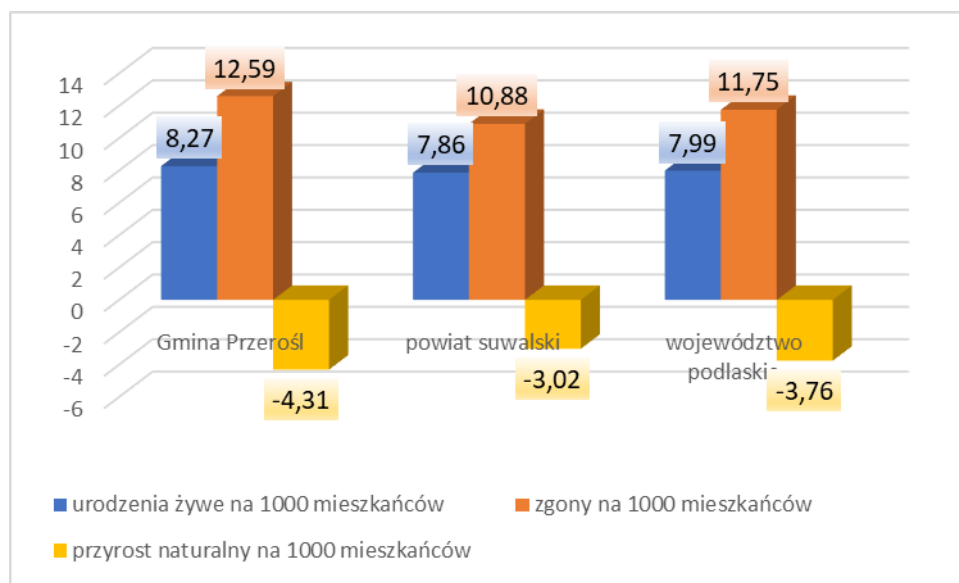
Wykres 11. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w poszczególnych gminach powiatu suwalskiego, 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS za 2022 r.

Z kolei porównując wskaźniki urodzeń żywych, zgonów oraz przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców Gminy Przerośl, powiatu suwalskiego oraz województwa podlaskiego za 2022 r. można zauważyć, że Gmina Przerośl charakteryzowała się gorszym poziomem przyrostu naturalnego (na 1000 mieszkańców) niż średnia dla powiatu czy średnia dla województwa. Co potwierdza, że w tym zakresie istnieje potrzeba przeprowadzenia przemyślanych działań na różnym poziomie.

Wykres 12. Wskaźniki urodzeń żywych, zgonów oraz przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców Gminy Przerośl, powiatu suwalskiego oraz województwa podlaskiego, 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS za 2022 r.

Saldo migracji wewnętrznych w 2022 r. w Gminie Przerośl, według danych GUS, wyniosło -27. Migracje zagraniczne w analizowanych latach odgrywały marginalną rolę i miały jedynie niewielki wpływ na saldo migracji ogółem. Saldo migracji zagranicznych w 2022 r. osiągnęło poziom 2. Dając tym samym saldo migracji ogółem -25.

Tabela 32. Migracje wewnętrzne i zagraniczne w latach 2017 - 2022

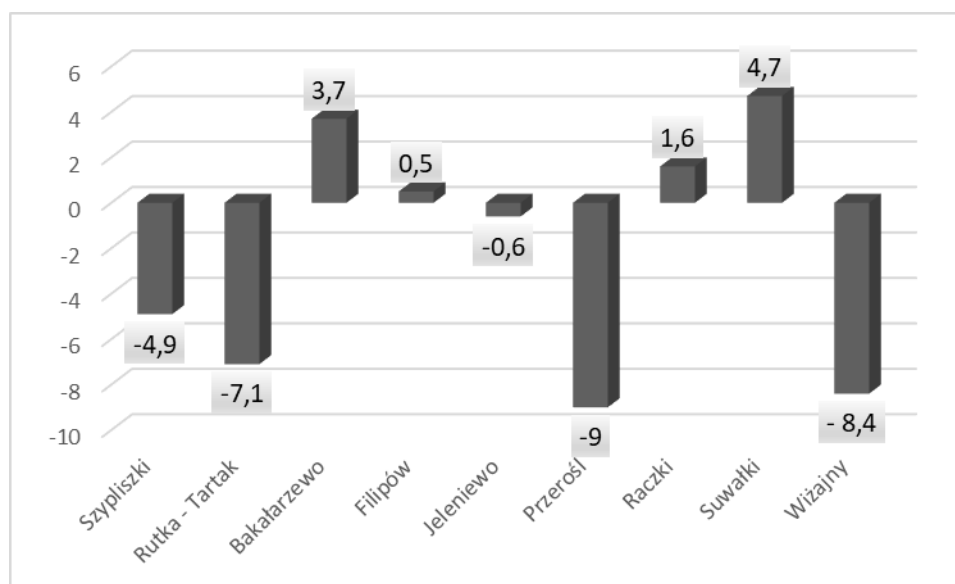
	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021	2022
zameldowania w ruchu wewnętrznym							
ogółem	osoba	27	30	41	27	43	18
mężczyźni	osoba	15	12	20	11	23	7
kobiety	osoba	12	18	21	16	20	11
zameldowania z zagranicy							
ogółem	osoba	0	0	1	0	1	2
mężczyźni	osoba	0	0	1	0	0	1
kobiety	osoba	0	0	0	0	1	1
zameldowania ogółem							
ogółem	osoba	27	30	42	27	44	20
mężczyźni	osoba	15	12	21	11	23	8
kobiety	osoba	12	18	21	16	21	12
wymeldowania w ruchu wewnętrznym							
ogółem	osoba	53	53	60	46	53	45
mężczyźni	osoba	19	23	25	19	29	18
kobiety	osoba	34	30	35	27	24	27
wymeldowania ogółem							
ogółem	osoba	53	53	60	46	53	45
mężczyźni	osoba	19	23	25	19	29	18
kobiety	osoba	34	30	35	27	24	27
saldo migracji wewnętrznych							

	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ogółem	osoba	-26	-23	-19	-19	-10	-27
mężczyźni	osoba	-4	-11	-5	-8	-6	-11
kobiety	osoba	-22	-12	-14	-11	-4	-16
saldo migracji zagranicznych							
ogółem	osoba	0	0	1	0	1	2
mężczyźni	osoba	0	0	1	0	0	1
kobiety	osoba	0	0	0	0	1	1
saldo migracji ogółem							
ogółem	osoba	-26	-23	-18	-19	-9	-25
mężczyźni	osoba	-4	-11	-4	-8	-6	-10
kobiety	osoba	-22	-12	-14	-11	-3	-15

Źródło: Dane GUS

Patrząc na saldo migracji ogółem na 1000 mieszkańców na terenie Gminy Przerośl na tle innych gmin leżących na terenie powiatu suwalskiego w 2022 r. należy stwierdzić że przedmiotowa gmina zajmowała wśród nich ostatnie miejsce. Najlepiej sytuacja wyglądała na terenie Gminy Suwałki.

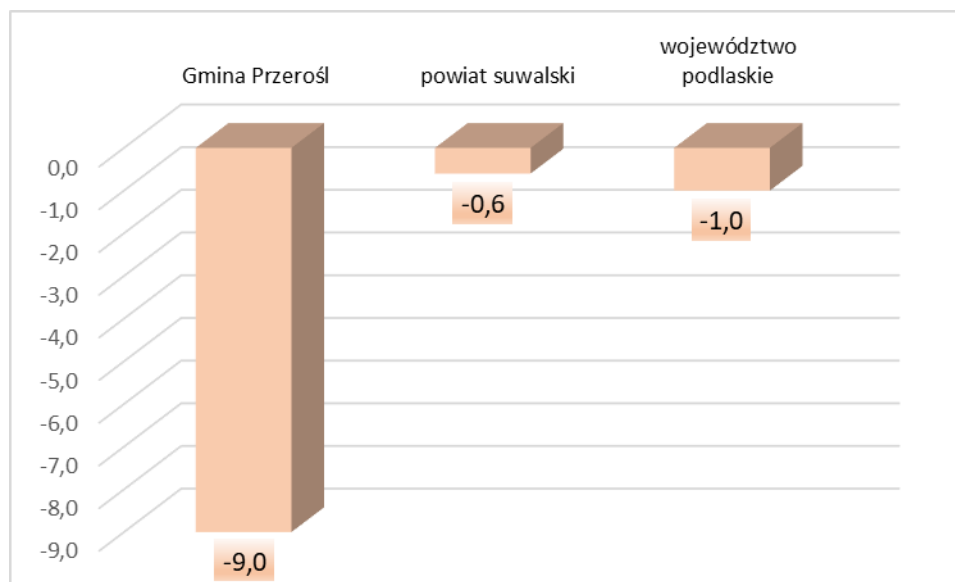
Wykres 13. Saldo migracji ogółem na 1000 mieszkańców w poszczególnych gminach powiatu suwalskiego, 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS za 2022 r.

Porównując dane gminy dotyczące salda migracji ogółem na 1000 mieszkańca ze statystykami dla powiatu suwalskiego oraz województwa podlaskiego (w 2022 r.) trzeba stwierdzić, że najmniej korzystnie sytuacja przedstawiała się w przypadku Gminy Przerośl. Najlepiej prezentuje się średnia dla powiatu suwalskiego.

Wykres 14. Saldo migracji ogółem na 1000 mieszkańców Gminy Przerośl, powiatu suwalskiego oraz województwa podlaskiego, 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS za 2022 r.

Analizując dane dotyczące liczby ludności na terenie Gminy Przerośl należy stwierdzić, że dynamika zmian liczby ludności nie jest korzystna. Istotne jest podejmowanie działań mających na celu przyciągnięcie na ten teren nowych mieszkańców, dla których istotne znaczenie może mieć m.in. stan środowiska przyrodniczego oraz dostępność do podstawowej infrastruktury społecznej i technicznej.

Zarówno dane dotyczące przyrostu naturalnego, jak i salda migracji często przedstawiają wyniki ujemne co jest zjawiskiem niekorzystnym i wskazuje na zmniejszanie się ludności gminy.

Jeśli więc nie zostaną zahamowane występujące obecnie trendy związane ze zmniejszaniem się liczby mieszkańców gminy, można się spodziewać, że w kolejnych latach liczba osób zamieszkujących tę część województwa podlaskiego będzie nadal malała.

3.2. WIEK I STRUKTURA WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW

Na terenie Gminy Przerośl w latach 2017 – 2019 zanotowano spadek osób w wieku przedprodukcyjnym, ich liczba wzrosła w 2020 r. by w latach 2021 – 2022 znów zacząć spadać. Ostatecznie w 2022 r. ich liczba była wyższa niż w 2017 r. o 27 osób i o 59 osób większa niż w 2019 r.

Analizując liczbę osób w wieku produkcyjnym to ich liczba w 2018 r. była wyższa niż w 2017 r. po czym zaczęła spadać i w 2022 r. była mniejsza niż w 2017 r. o 228 osób.

Patrząc zaś na liczbę osób w wieku poprodukcyjnym zauważyć można, że ich liczba w 2018 r. była niższa niż w 2017 r. po czym w 2019 r. wzrosła by do 2021 r. spadać i plonowanie wzrosnąć w 2022 r. Ostatecznie liczba osób w wieku poprodukcyjnym była w 2022 r. mniejsza niż 2017 r. o 8 osób.

Największy odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem wystąpił w 2022 r. Jest to zjawiskiem niekorzystnym.

Powyżej przedstawione zmiany – zmniejszanie się osób w wieku produkcyjnym i produkcyjnym jest zjawiskiem niekorzystnym. Jediną grupą wiekową w której zanotowano pewien wzrost to osoby w wieku przedprodukcyjnym. Wzrost osób w tej grupie wiekowej jest zjawiskiem pozytywnym. Zmniejszanie się liczby osób w wieku produkcyjnym może jednak powodować zwiększenie zapotrzebowania na usługi społeczne.

W celu przyrostu liczby osób w wieku produkcyjnym ważne jest przeprowadzanie inwestycji mających na celu poprawę stanu środowiska naturalnego, infrastruktury oraz zaplecza usługowego w celu dalszego przyciągania na teren gminy młodych, dobrze wykształconych mieszkańców, którzy zapewnią dodatkowe przychody dla budżetu gminy.

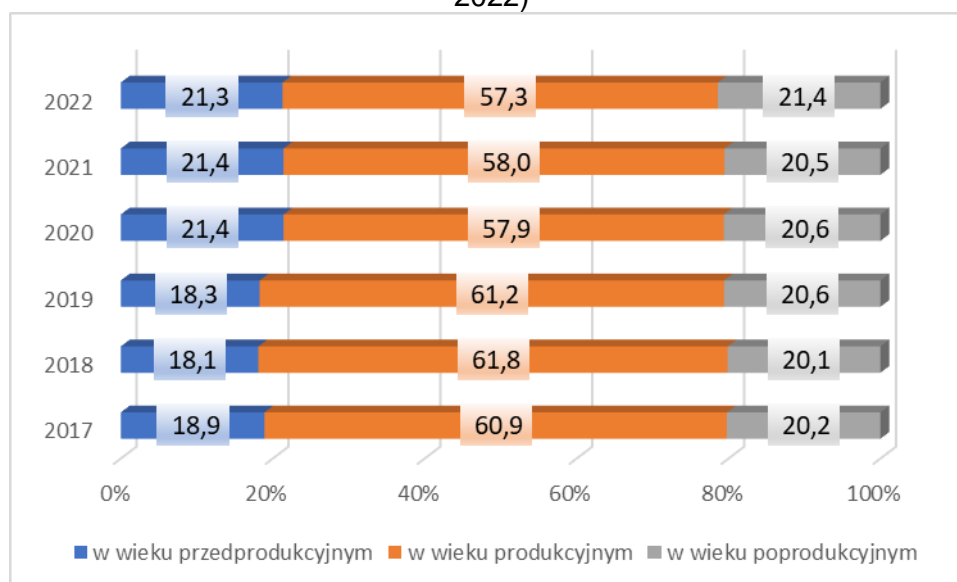
Tabela 33. Grupy wiekowe ludności w latach 2017 – 2022

	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci							
w wieku przedprodukcyjnym							
ogółem	osoba	565	534	533	604	600	592
mężczyźni	osoba	299	284	285	320	308	316
kobiety	osoba	266	250	248	284	292	276
w wieku produkcyjnym							
ogółem	osoba	1 816	1 820	1 786	1 634	1 625	1 588
mężczyźni	osoba	1 008	1 007	990	924	922	898
kobiety	osoba	808	813	796	710	703	690
w wieku poprodukcyjnym							
ogółem	osoba	601	593	600	582	575	593
mężczyźni	osoba	210	208	212	218	221	226
kobiety	osoba	391	385	388	364	354	367
Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem							
w wieku przedprodukcyjnym	%	18,9	18,1	18,3	21,4	21,4	21,3
w wieku produkcyjnym	%	60,9	61,8	61,2	57,9	58,0	57,3
w wieku poprodukcyjnym	%	20,2	20,1	20,6	20,6	20,5	21,4
Wskaźniki obciążenia demograficznego							
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	osoba	64,2	61,9	63,4	72,6	72,3	74,6
ludność w wieku poprodukcyjnym na	osoba	106,4	111,0	112,6	96,4	95,8	100,2

	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021	2022
100 osób w wieku przedprodukcyjnym							
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	osoba	33,1	32,6	33,6	35,6	35,4	37,3
współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	osoba	26,0	26,6	27,4	29,4	29,1	29,4
odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem	osoba	17,6	17,9	18,2	18,6	18,4	18,7
odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem - mężczyźni	osoba	13,8	13,9	14,3	14,9	15,2	15,7
odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem - kobiety	osoba	21,5	22,1	22,3	22,5	21,9	21,9

Źródło: Dane GUS

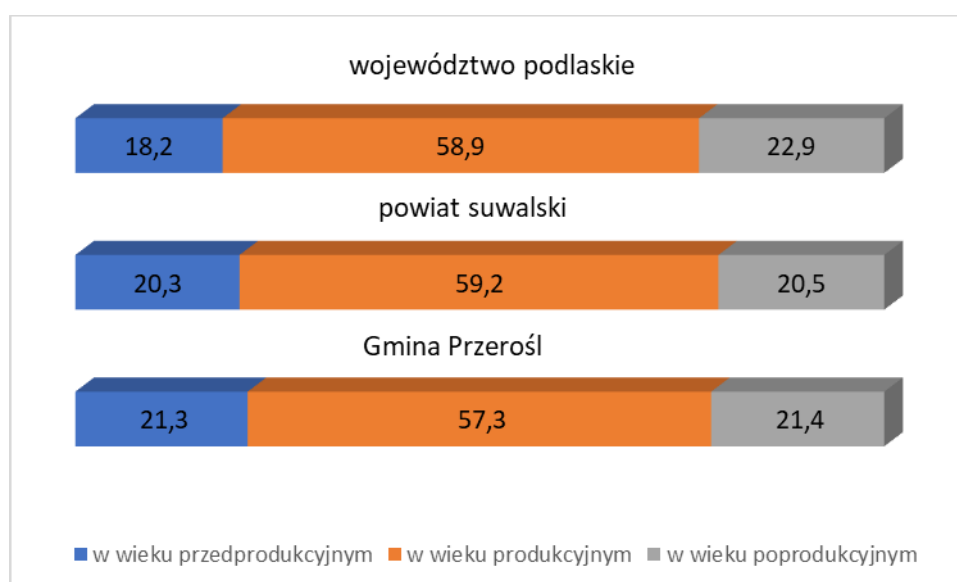
Wykres 15. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem (2017 – 2022)

Źródło: Dane GUS

Struktura wiekowa Gminy Przerośl, powiatu suwalskiego i województwa podlaskiego znajduje się na podobnym poziomie. W 2022 r. patrząc na ilość osób w wieku przedprodukcyjnym sytuacja gminy była lepsza niż średnia dla województwa i średnia dla powiatu. W przypadku osób w wieku produkcyjnym w gminie było ich trochę mniej niż w powiecie i w województwie. Analizując liczbę osób w wieku poprodukcyjnym to największy ich odsetek występował w województwie podlaskim.

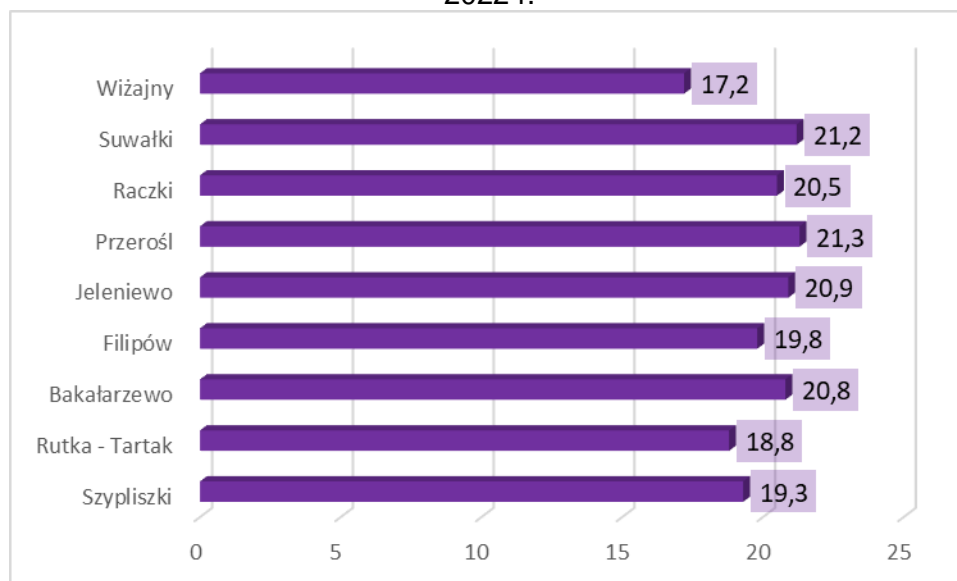
Wykres 16. Struktura ludności w podziale na główne grupy wiekowe w Gminie Przerośl, powiecie suwalskim i województwie podlaskim (%), 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, dane za 2022 r.

W powiecie suwalskim patrząc na dane za 2022 r. najmłodsze społeczeństwo posiadała Gmina Przerośl (21,3% populacji w wieku 0-17 lat).

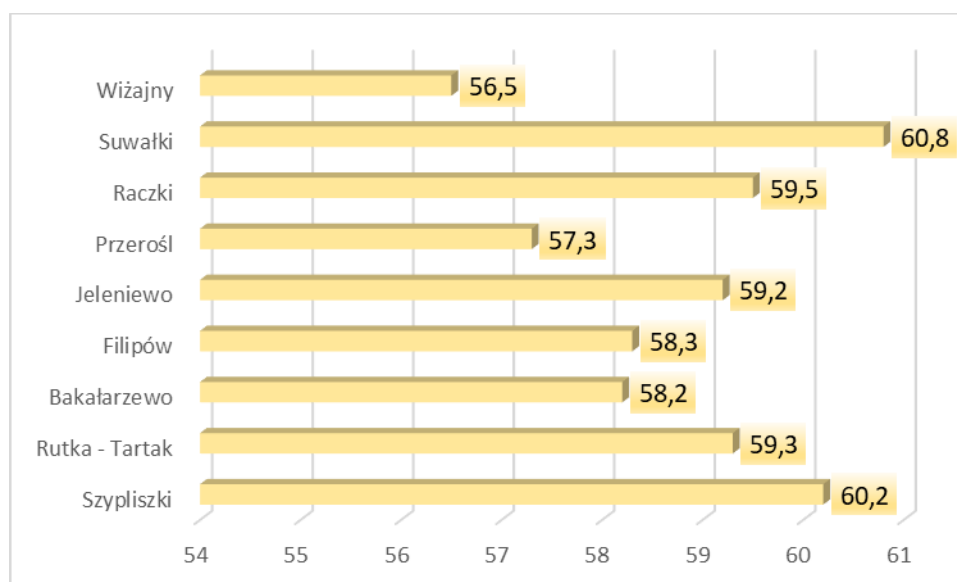
Wykres 17. Ludność w wieku przedprodukcyjnym w gminach powiatu suwalskiego (%), 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, dane za 2022 r.

W zakresie liczby ludności w wieku produkcyjnym w 2022 r. w gminach powiatu suwalskiego największą ich grupę posiadała Gmina Suwałki, najmniejszą zaś Gmina Wiżajny. Gmina Przerośl zajmowała drugie od końca miejsce (mniejszy odsetek osób w wieku produkcyjnym posiadała jedynie wspomnianą Gminą Wiżajny).

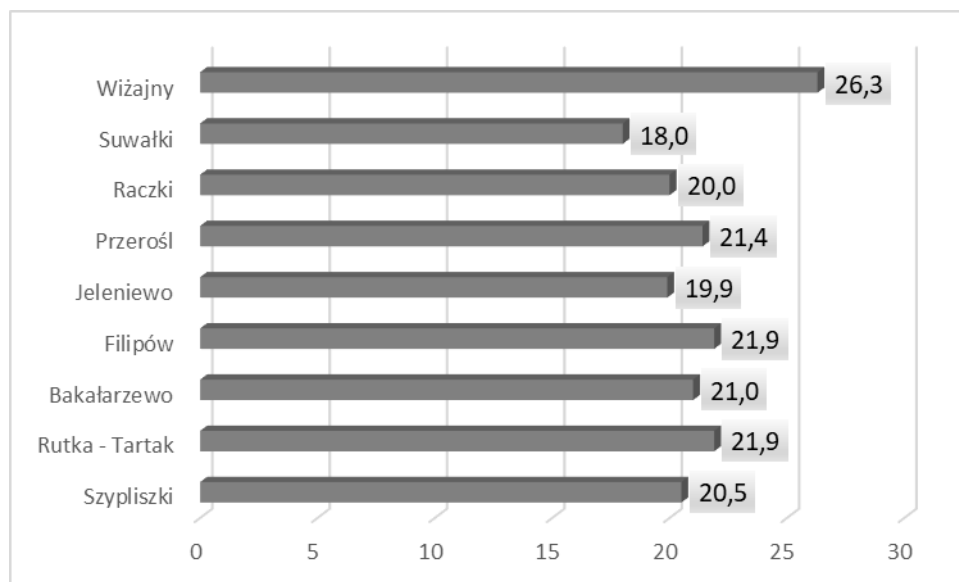
Wykres 18. Ludność w wieku produkcyjnym w gminach powiatu suwalskiego (%), 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, dane za 2022 r.

Procentowy udział ludności w wieku poprodukcyjnym w 2022 r. w gminach powiatu suwalskiego kształtował się w przedziale od 18,0% (Gmina Suwałki) do 26,3% (Gmina Wiżajny). Gmina Przerośl zajmowała czwarte miejsce. Szczegółowe dane zaprezentowano na wykresie 19.

Wykres 19. Ludność w wieku poprodukcyjnym w gminach powiatu suwalskiego (%), 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, dane za 2022 r.

Choć brak konkretnych danych dla Gminy Przerośl ze spisu powszechnego przeprowadzonego w 2021 r. dotyczącego wykształcenia to zostały opublikowane ogólne dane. Można uznać, że przedstawione poniżej, ogólne tendencje mają swoje przełożenie również na sytuację województwa podlaskiego, powiatu suwalskiego i Gminy Przerośl.

Według wstępnych wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2021 r. odsetek osób z wykształceniem co najmniej średnim wyniósł 55,5% (w 2011 r. - 48,5%) tj. wzrósł o 7 p. proc. Najbardziej dynamiczny wzrost (ponad 30%) został odnotowany w odniesieniu do osób o wykształceniu wyższym, których udział zwiększył się z 17,1% w 2011 r. do 23,1% w 2021 r. (wzrost o 6 p. proc.) wśród ogółu ludności w wieku 13 lat i więcej. Jednak największą dynamikę pozytywnych zmian (wzrost o prawie 40% w porównaniu do 2011 roku) odnotowano w grupie osób posiadających tytuł magistra, magistra inżyniera lub równorzędny. Absolwenci szkół średnich (łącznie z policealnymi) zajmują nadal dominującą pozycję w strukturze ludności według poziomu wykształcenia – w 2021 r. odsetek takich osób wyniósł 32,4% (w 2011 r. – 31,4%). W tej grupie najwyższy udział stanowią osoby z wykształceniem średnim zawodowym, których udział w 2021 r. wyniósł 18,2%, natomiast w 2011 r. - 17,2%. Wykształcenie zasadnicze zawodowe nadal zajmuje znaczące miejsce

w strukturze ludności według poziomu wykształcenia. W 2021 r. udział osób o tym poziomie wykształcenia wyniósł 19,6%, jednak w stosunku do 2011 r. zaobserwowano spadek o 2,1 p. proc. (21,7%). W ciągu ostatnich 10 lat znacząco obniżył się udział osób z wykształceniem podstawowym z 18,3% w 2011 r. do poziomu 11,7% w 2021 r. oraz osób z wykształceniem gimnazjalnym – z 4,9% do poziomu 3,1%. Dla 8,0% nie ustalono poziomu wykształcenia. Struktura ludności według poziomu wykształcenia różni się w zależności od płci. W 2021 r. wśród ogółu mężczyzn 19,0% ukończyło szkoły wyższe. Z kolei udział kobiet z wykształceniem wyższym wyniósł 26,9%, co oznacza, że przeszło co czwarta kobieta posiadała dyplom ukończenia studiów wyższych. Można uznać, że na terenie Gminy Przerośl również zwiększyła się liczba osób z wyższym i średnim wykształceniem. Nadal istnieje różnica pomiędzy poziomem wykształcenia kobiet i mężczyzn (więcej kobiet z wyższym wykształceniem w porównaniu do mężczyzn).

3.3. MIESZKALNICTWO

Na terenie Gminy Przerośl w 2022 r. istniało ogółem 946 mieszkań. Ich powierzchnia wynosiła 90 136 m².

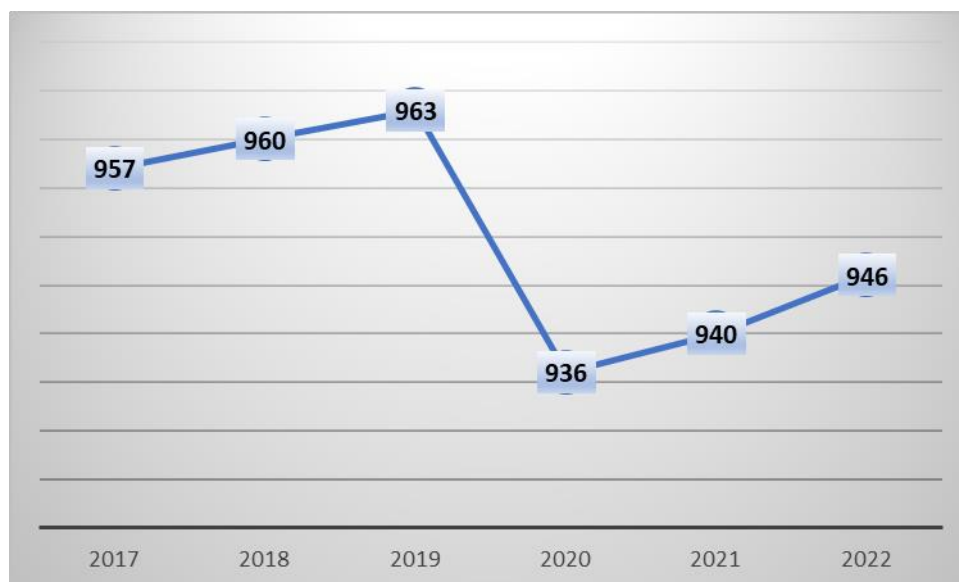
Do 2019 r. liczba mieszkań na terenie gminy wzrastała, zmniejszyła się ona w 2020 r. by w 2021 r. ponownie zacząć wzrastać (zgodnie z danymi GUS), podobnie sytuacja wyglądała w przypadku powierzchni użytkowej mieszkań. W analizowanych latach liczba izb wzrastała.

Tabela 34. Zasoby mieszkaniowe w latach 2017 – 2022

	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021	2022
mieszkania	-	957	960	963	936	940	946
izby	-	4 108	4 127	4 145	4 157	4 181	4 218
powierzchnia użytkowa mieszkań	m ²	90 872	91 496	91 970	88 302	88 873	90 136

Źródło: Dane GUS

Wykres 20. Liczba mieszkań ogółem w latach 2017 – 2022

Źródło: Dane GUS

W latach 2017 – 2022 poziom wyposażenia mieszkań w instalacje wzrastał i to zarówno w odniesieniu do wodociągu, ustępu spłukiwanego, łazienki, jak i centralnego ogrzewania. W 2022 r. były 2 mieszkania wyposażone w gaz sieciowy (poziom ten utrzymywał się od 2020 r.).

W 2022 r. 97,0% mieszkań wyposażonych było w wodociąg, 92,2% - w ustęp spłukiwany, 88,5% - w łazienkę, 76,0% - w centralne ogrzewanie i 0,2% w gaz sieciowy.

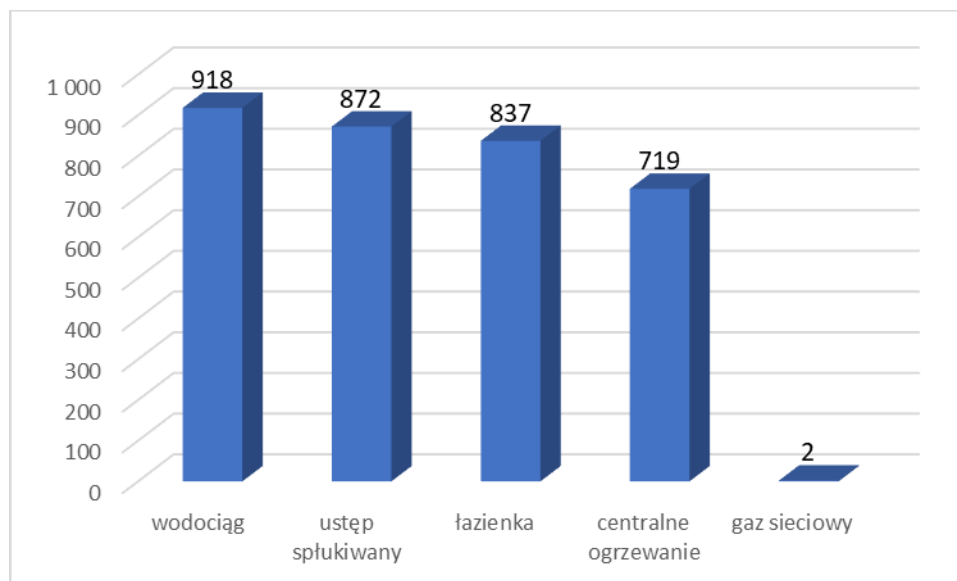
Tabela 35. Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne w latach 2017 – 2022

	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne							
wodociąg	-	870	873	876	908	912	918
ustęp spłukiwany	-	817	820	823	862	866	872
łazienka	-	790	793	796	827	831	837
centralne ogrzewanie	-	618	621	624	709	713	719
gaz sieciowy	-	0	0	0	2	2	2
Mieszkania wyposażone w instalacje - w % ogółu mieszkań							
wodociąg	%	90,9	90,9	91,0	97,0	97,0	97,0
ustęp spłukiwany	%	85,4	85,4	85,5	92,1	92,1	92,2
łazienka	%	82,5	82,6	82,7	88,4	88,4	88,5
centralne ogrzewanie	%	64,6	64,7	64,8	75,7	75,9	76,0
gaz sieciowy	%	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,2

Źródło: Dane GUS

W 2022 roku, według danych Głównego Urzędu Statystycznego, było 918 mieszkań wyposażonych w wodociąg, 872 w ustęp splukiwany, 837 w łazienkę, 719 w centralne ogrzewanie oraz 2 w gaz sieciowy.

Wykres 21. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne, 2022 r.

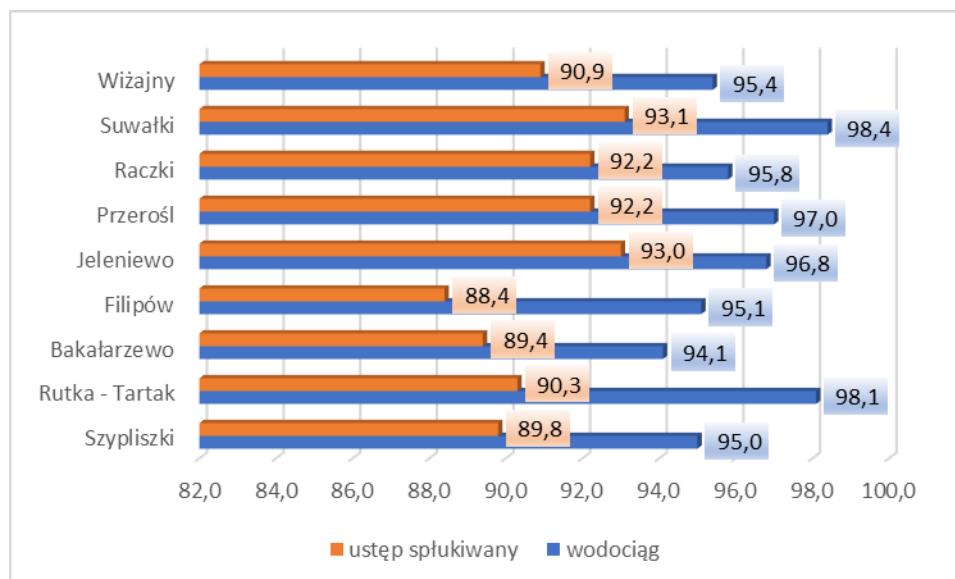

Źródło: Dane GUS

Biorąc pod uwagę wyposażenie sanitarne mieszkań w poszczególnych gminach powiatu suwalskiego należy stwierdzić, że Gmina Przerośl zajmuje trzecie miejsce pod kątem wyposażenia mieszkań w wodociąg, podobnie biorąc pod uwagę wyposażenie w ustęp splukiwany trzecie (ex aequo z Gminą Raczki), piąte miejsce w przypadku wyposażenia w łazienkę i ostatnie miejsce w przypadku wyposażenia w centralne ogrzewanie.

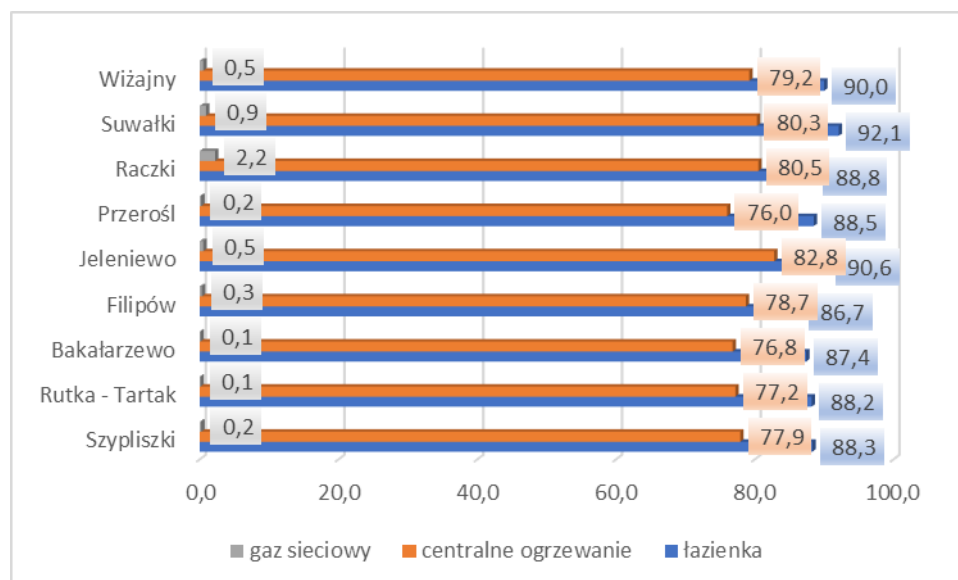
Potrzebna jest realizacja przedsięwzięć mających na celu osiągnięcie wyższego poziomu wyposażenia mieszkań w instalacje i zmniejszenie nierówności pomiędzy poszczególnymi gminami wchodzącymi w skład powiatu suwalskiego.

Wykres 22. Wyposażenie sanitarne mieszkań w gminach powiatu suwalskiego – wodociąg i ustęp spłukiwany

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS za 2022 r.

Wykres 23. Wyposażenie sanitarne mieszkań w gminach powiatu suwalskiego – centralne ogrzewania, łazienka i gaz sieciowy

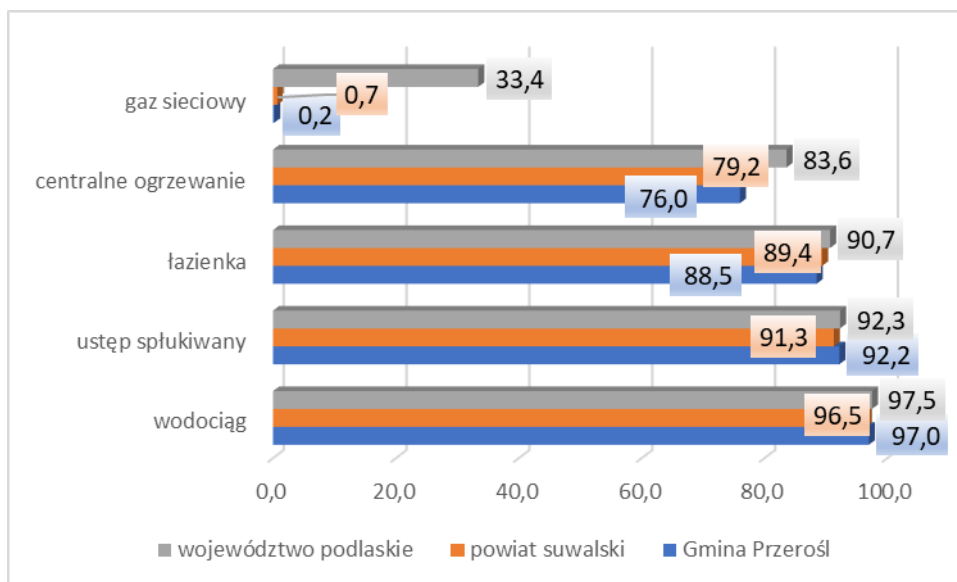

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS za 2022 r.

Porównując stan wyposażenia mieszkań w instalacje sanitarne na terenie Gminy Przerośl, powiatu suwalskiego oraz województwa podlaskiego można zauważyć, że stopień wyposażenia mieszkań w gminie na podobnym poziomie jak średnia wartość dla powiatu oraz mniejszy niż średnia dla województwa ogółem. Sytuacja na terenie gminy trochę jest lepsza niż średnia dla powiatu w przypadku wodociągu i ustępu spłukiwanego.

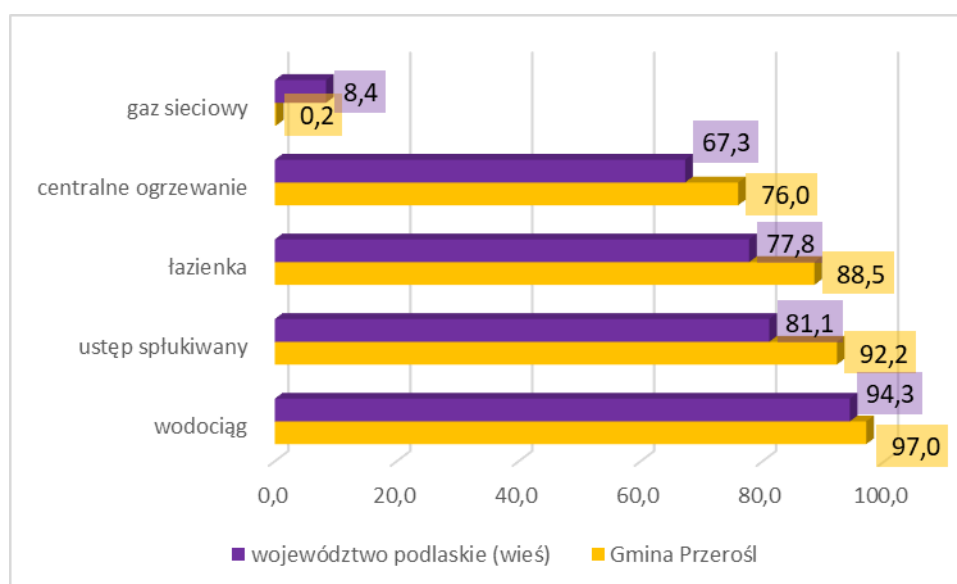
Porównując zaś wyposażenie w te instalacje na terenie gminy z obszarami wiejskimi województwa sytuacja na terenie Gminy Przerośl wygląda lepiej niż średnia dla tego terenu w większości przypadków (wyjątek stanowi sieć gazowa).

Wykres 24. Wyposażenie sanitarne mieszkań na terenie Gminy Przerośl, powiatu suwalskiego oraz województwa podlaskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2022 r.

Wykres 25. Wyposażenie sanitarne mieszkań na terenie Gminy Przerośl oraz województwa podlaskiego (obszar wiejski)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2022 r.

3.4. STRUKTURA ZATRUDNIENIA I RYNEK PRACY, ŹRÓDŁA UTRZYMANIA MIESZKAŃCÓW

W czasie tworzenia Diagnozy dane GUS dotyczące 2023 r. były jeszcze niedostępne.

Dane dotyczące pracujących w gminie i wskaźniki dotyczące pracujących na 1000 ludności kończą się w 2021 r.

Brak jednolitej tendencji w liczbie osób pracujących na terenie gminy. Ich największa ilość wystąpiła w 2021 r., najmniejsza zaś w 2017 r.

Tabela 36. Liczba osób pracujących na terenie gminy

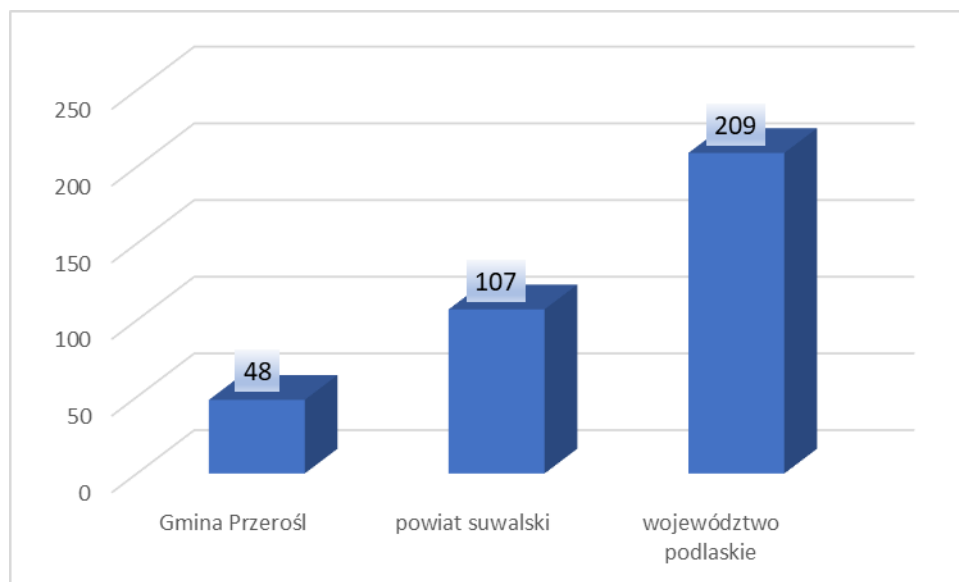
	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Pracujący na 1000 ludności							
pracujący na 1000 ludności ogółem	osoba	37	44	39	45	48	-
pracujący na 1000 ludności w wieku produkcyjnym	osoba	60,0	70,9	63,8	77,7	83,1	-
Pracujący w gminach wg płci							
ogółem	osoba	109	129	114	127	135	-
mężczyźni	osoba	26	46	26	39	36	-
kobiety	osoba	83	83	88	88	99	-
Pracujący w gospodarce narodowej wg płci (dane miesięczne za grudzień)							
pracujący							
ogółem	osoba	-	-	-	-	-	1 037
mężczyźni	osoba	-	-	-	-	-	600
kobiety	osoba	-	-	-	-	-	437
średnia wieku							
ogółem	lata	-	-	-	-	-	41,4
mężczyźni	lata	-	-	-	-	-	42,2
kobiety	lata	-	-	-	-	-	40,4
mediana wieku							
ogółem	lata	-	-	-	-	-	41,0
mężczyźni	lata	-	-	-	-	-	41,0
kobiety	lata	-	-	-	-	-	40,0

Źródło: Dane GUS

Patrząc na liczbę osób pracujących w gospodarce narodowej biorąc pod uwagę ich płeć zauważyć można, że większą grupę stanowią mężczyźni.

Porównując wskaźnik pracujących na 1000 mieszkańców na terenie Gminy Przerośl, powiatu suwalskiego i województwa podlaskiego (ostatnie dane GUS na ten temat pochodzą z 2021 r.) widać, że sytuacja gminy jest gorsza niż średnia dla powiatu i województwa.

Wykres 26. Wskaźnik pracujących na 1000 mieszkańców na terenie Gminy Przerośl, powiatu suwalskiego i województwa podlaskiego, 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS za 2021 r.

3.5. BEZROBOCIE

Brak jednolitej tendencji (wzrost, spadek) dotyczącej ilości osób zarejestrowanych jako bezrobotne na terenie Gminy Przerośl w latach 2017 – 2023. Warto zaznaczyć, że najmniejsza liczba bezrobotnych w porównaniu do pozostałych lat analizy wystąpiła w 2023 r.

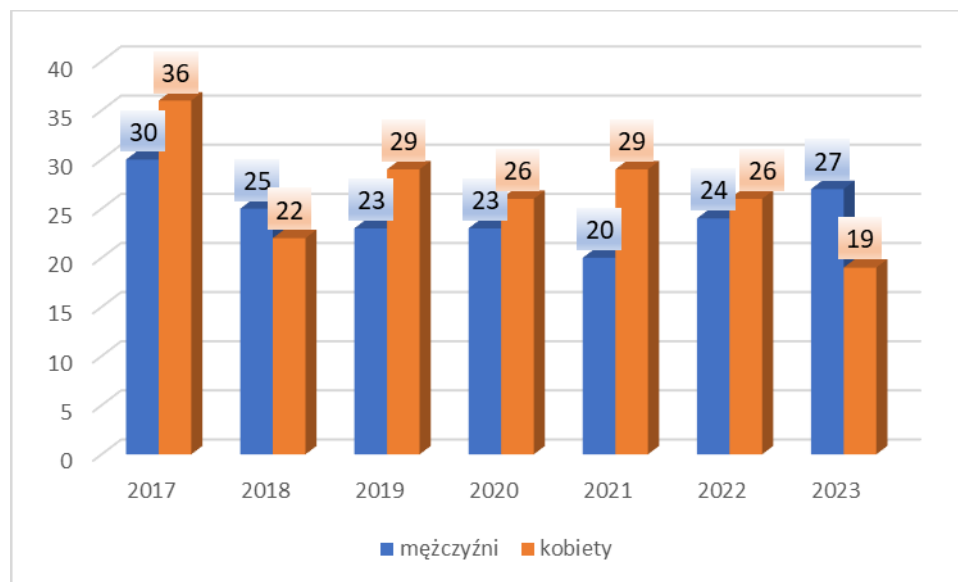
Analizując dane dotyczące bezrobocia nie można zapomnieć, że badania statystyczne prowadzone przez GUS i PUP nie pokazują pełnego obrazu rynku pracy, nie rejestrując przede wszystkim problemu ukrytego bezrobocia w rolnictwie. Nie można także pomijać faktu, że w przeciągu ostatnich lat zmieniały się przepisy dotyczące sposobu określania statusu osoby bezrobotnej, które eliminowały z tej statystyki niejednokrotnie całe grupy społeczne. Dodatkowym czynnikiem wpływającym na statystyki rynku pracy jest ujemne saldo migracji (które wystąpiło w prawie wszystkich latach analizy). Pomimo tych faktów oraz ogólnopolskich i światowych problemów, które mają różnorodne źródła i mogą zapowiadać recesję (związaną także ze zwolnieniami, trudniejszą sytuacją na rynku pracy) to dane statystyczne dają nadzieję, że w odniesieniu do rynku pracy na terenie gminy udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym nie będzie się znacząco zmieniać.

Tabela 37. Liczba osób bezrobotnych w latach 2017 – 2023

	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Bezrobotni zarejestrowani wg płci w gminach								
ogółem	osoba	66	47	52	49	49	50	46
mężczyźni	osoba	30	25	23	23	20	24	27
kobiety	osoba	36	22	29	26	29	26	19
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci								
ogółem	%	3,6	2,6	2,9	3,0	3,0	3,1	b.d.
mężczyźni	%	3,0	2,5	2,3	2,5	2,2	2,7	b.d.
kobiety	%	4,5	2,7	3,6	3,7	4,1	3,8	b.d.
Bezrobotni zarejestrowani według gmin (dane półroczne) - stan w końcu grudnia								
do 25 roku życia	osoba	13	9	9	11	6	12	10
do 30 roku życia	osoba	26	17	18	18	14	17	15
powyżej 50 roku życia	osoba	15	11	13	12	15	13	13
długotrwale bezrobotni	osoba	32	24	25	25	23	26	21

Źródło: Dane GUS

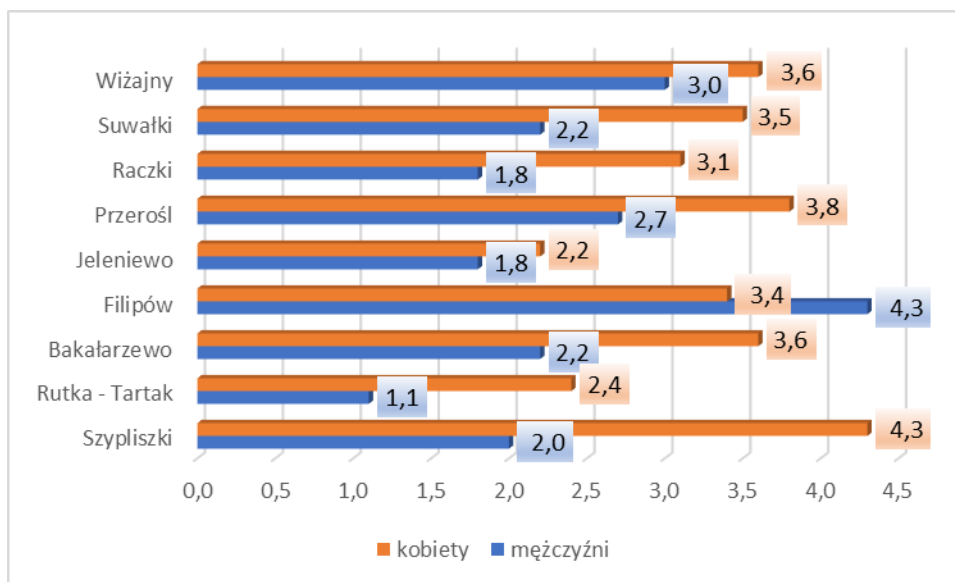
Wykres 27. Liczba osób bezrobotnych na terenie gminy w latach 2017 – 2023

Źródło: Dane GUS

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na terenie Gminy Przerośl w 2022 r. w przypadku kobiet plasował się na przedostatnim miejscu w porównaniu do innych gmin położonych na terenie powiatu suwalskiego. W przypadku mężczyzn sytuacja na terenie Gminy Przerośl była odrobinę lepsza i pośród innych gmin położonych na terenie powiatu suwalskiego omawiana jednostka samorządu terytorialnego zajmowała 3 od końca miejsce (z jednym z większych odsetkiem bezrobotnych mężczyzn).

Wykres 28. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym według płci w poszczególnych gminach powiatu suwalskiego (%), 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS za 2022 r.

Zgodnie z powyższym problem bezrobocia nie stanowi głównego problemu społecznego analizowanego obszaru, choć sytuacja szczególnie kobiet na jej terenie jest niezadawalająca. Wciąż potrzeba przeprowadzania różnych działań służących zwiększeniu możliwości podjęcia pracy – zwiększenia liczby osób pracujących.

4. SFERA GOSPODARCZA

4.1. ROLNICTWO

Według danych pochodzących z Powszechnego Spisu Rolnego z 2020 r. na terenie Gminy Przerośl było 443 gospodarstw indywidualnych, gdzie końcowa produkcja rolnicza przeznaczona była na sprzedaż.

Na terenie gminy było 521 gospodarstw rolnych, w tym 48,94% stanowiły gospodarstwa o powierzchni powyżej 15 ha, co wskazuje na stosunkowo nieduże rozdrobnienie powierzchni zajmowanej pod produkcję rolniczą co jest zjawiskiem korzystnym i wpływa na opłacalność działalności.

Tabela 38. Gospodarstwa rolne ogółem

Wyszczególnienie	Gospodarstwa
ogółem	521
do 1 ha włącznie	0
1 - 5 ha	80
5 - 10 ha	0
10 - 15 ha	104
15 ha i więcej	255

Źródło: Dane GUS, PSR 2020

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego (Powszechny Spis Rolny z 2020 r.) największy obszar powierzchni zasiewów zajmowała uprawa zbóż – 2 494,08 ha (zboża razem), co zaprezentowano w tabeli 39.

Tabela 39. Powierzchnia zasiewów wybranych upraw

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Powierzchnia
ogółem	ha	6 718,48
zboża razem	ha	2 494,08
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	ha	2 404,52
pszenica ozima (łącznie z orkiszem)	ha	102,66
pszenica jara (łącznie z orkiszem)	ha	63,79
żyto ozime	ha	162,48
żyto jare	ha	0,00
jęczmień ozimy	ha	0,00
jęczmień jary	ha	84,29
owies	ha	159,31

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Powierzchnia
pszenżyto ozime	ha	591,12
pszenżyto jare	ha	14,59
mieszanki zbożowe ozime	ha	33,02
mieszanki zbożowe jare	ha	1 158,08
kukurydza na ziarno	ha	57,58
przemysłowe (rocznikowe)	ha	0,00
strączkowe jadalne na suche ziarno razem	ha	6,13
ziemniaki	ha	34,74
warzywa gruntowe	ha	3,82
międzyplony (poplony) jare	ha	137,71
międzyplony (poplony) ozime	ha	105,12

Źródło: Dane GUS, PSR 2020

Analizując pogłowie zwierząt gospodarskich, zgodnie z Powszechnym Spisem Rolnym z 2020 r., zauważyć można, że przeważało bydło ogółem nad świniami i drobiem.

Tabela 40. Pogłowie zwierząt gospodarskich

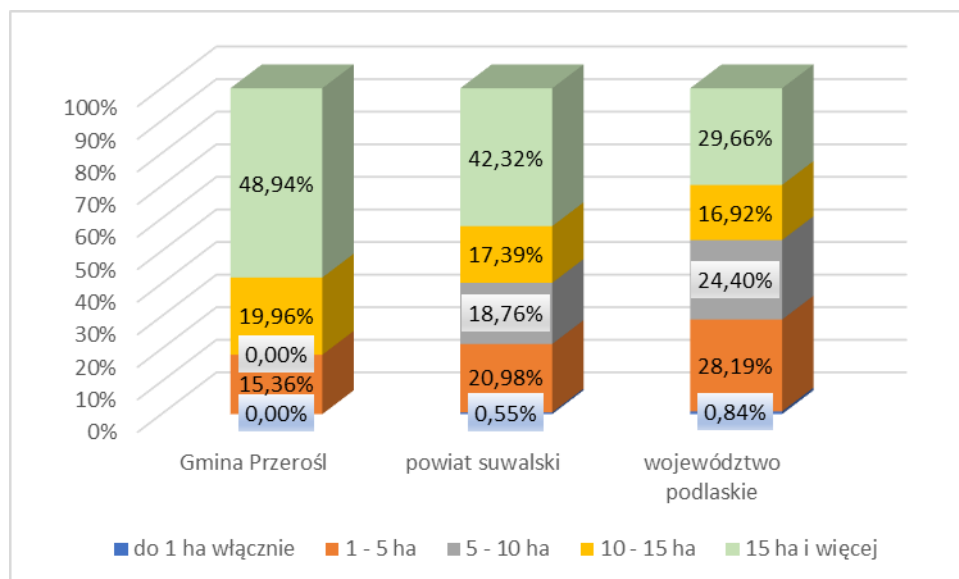
Wyszczególnienie	Jedn. miary	Ilość
bydło ogółem	szt.	8 574
bydło - krowy	szt.	3 889
świnie ogółem	szt.	6 413
świnie - lochy na chów	szt.	495
drób ogółem	szt.	4 737
drób kurzy razem	szt.	4 679
brojlery kurze	szt.	128
nioski kurze do produkcji jaj konsumpcyjnych	szt.	4 506

Źródło: Dane GUS, PSR 2020

Zgodnie z danymi zaprezentowanymi na wykresie 29 gospodarstwa rolne w Gminie Przerośl charakteryzują się zadawalającą strukturą agrarną, gdzie największy odsetek stanowią gospodarstwa duże (powyżej 15 ha). W powiecie suwalskim gospodarstwa powyżej 15 ha stanowią mniejszy odsetek niż na terenie przedmiotowej gminy.

Trochę mniej korzystna sytuacja występuje w przypadku całości województwa. W województwie podlaskim aż 28,19% ogółu reprezentują gospodarstwa o powierzchni 1-5 ha, co świadczy o ich znacznym rozdrobieniu i może wpływać na mniejszą opłacalność ekonomiczną prowadzenia działalności rolniczej.

Wykres 29. Struktura gospodarstw w Gminie Przerośl, powiecie suwalskim i województwie podlaskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

4.2. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

W czasie tworzenia Diagnozy dane GUS dotyczące 2023 r. były jeszcze niedostępne.

Na terenie Gminy Przerośl – zgodnie z danymi GUS – w 2022 r. istniało 161 podmiotów gospodarki narodowej, z czego sektor prywatny reprezentowało 150 podmiotów. Największą ilość podmiotów prywatnych stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą - w 2022 r. było ich 122.

Tabela 41. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według sektorów własnościowych w latach 2017 – 2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Podmioty wg sektorów własnościowych						
podmioty gospodarki narodowej ogółem	133	141	145	150	157	161
sektor publiczny - ogółem	9	9	9	11	11	11
sektor publiczny – państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	6	6	6	8	8	8
sektor prywatny - ogółem	124	132	135	139	146	150
sektor prywatny - osoby fizyczne prowadzące	96	103	107	111	118	122

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
działalność gospodarczą						
sektor prywatny - spółki handlowe	4	4	4	4	4	4
sektor prywatny - spółdzielnie	1	1	1	1	1	1
sektor prywatny - fundacje	1	1	0	0	0	0
sektor prywatny – stowarzyszenia i organizacje społeczne	10	7	8	7	7	7

Źródło: Dane GUS

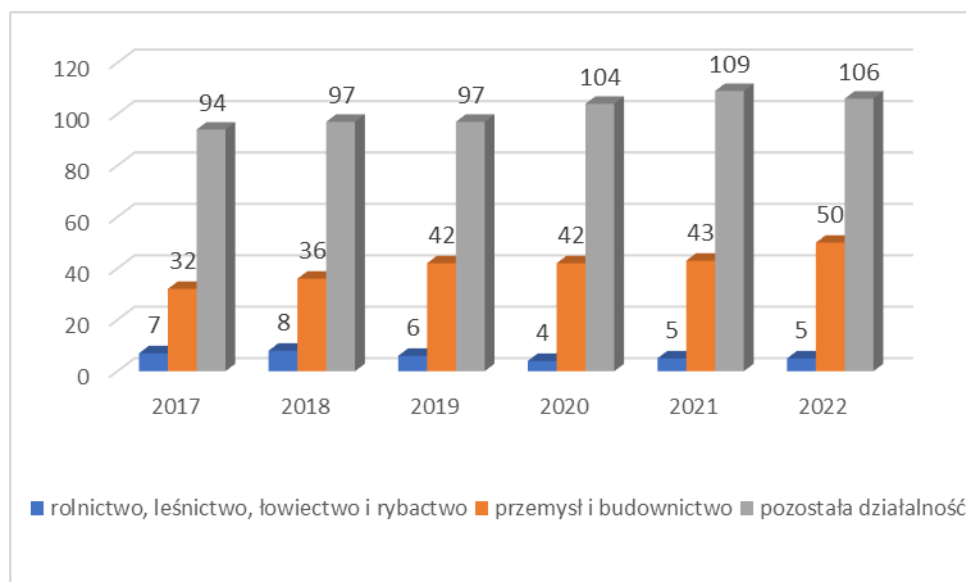
Na sektor publiczny składają się głównie państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego, w 2022 r. było ich 8, sektor publiczny ogółem liczył 11 podmiotów. Na sektor prywatny oprócz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą składają się również spółki handlowe (4), spółdzielnie (1) oraz stowarzyszenia i organizacje społeczne (7).

Tabela 42. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według grup rodzajów działalności PKD 2007

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ogółem	133	141	145	150	157	161
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	7	8	6	4	5	5
przemysł i budownictwo	32	36	42	42	43	50
pozostała działalność	94	97	97	104	109	106

Źródło: Dane GUS

Wykres 30. Podmioty według grup rodzajów działalności PKD 2007 w latach 2017 – 2022

Źródło: Dane GUS

Analizując podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według grup rodzajów działalności PKD 2007 można zauważyć, że w 2022 r. na terenie Gminy Przerośl najwięcej podmiotów zajmowało się pozostałą działalnością – 106, a najmniej rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem – 5.

Na terenie Gminy Przerośl w 2023 r. (zgodnie z danymi GUS) najwięcej było przedsiębiorstw o wielkości do 9 pracowników. Można więc stwierdzić, że na terenie gminy działają głównie niewielkie podmioty.

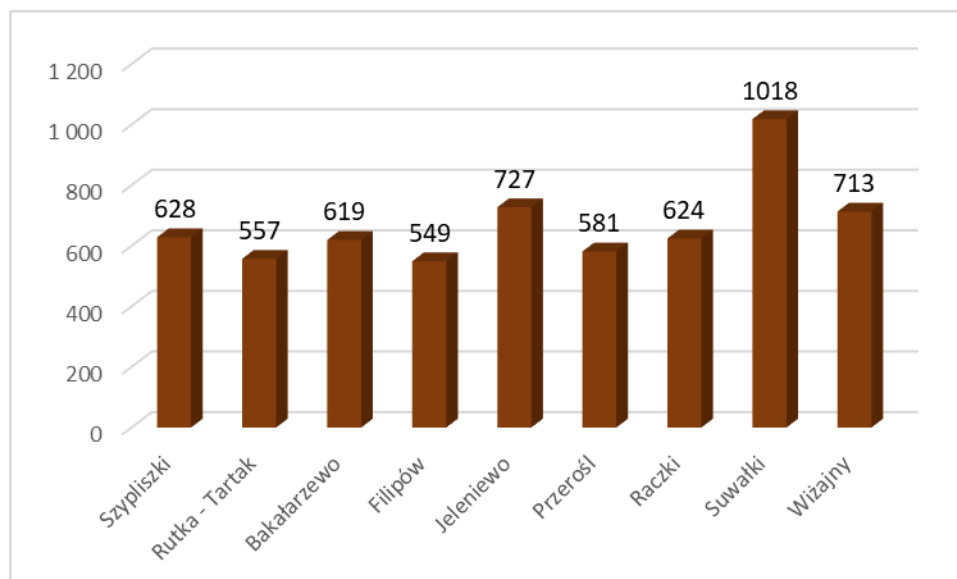
Tabela 43. Podmioty według klas wielkości

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Podmioty wg klas wielkości							
ogółem	133	141	145	150	157	161	165
0 - 9	128	136	140	144	151	155	160
10 - 49	5	5	5	6	6	6	5

Źródło: Dane GUS

Aktywność gospodarczą oraz przedsiębiorczość mieszkańców dobrze charakteryzuje wskaźnik podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Pod tym względem Gmina Przerośl w 2022 r. zajmowała trzecie od końca miejsce wśród gmin położonych na terenie powiatu suwalskiego.

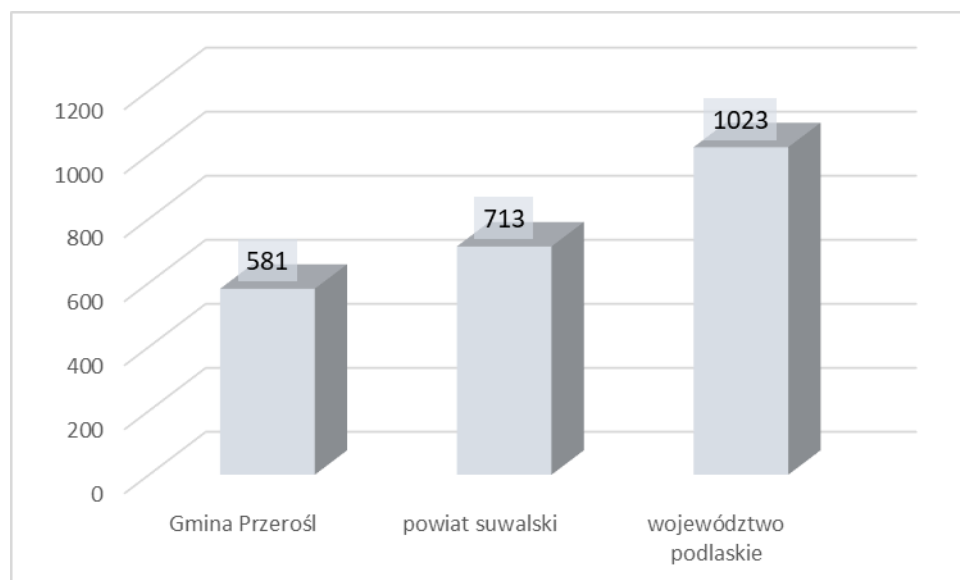
Wykres 31. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w poszczególnych gminach powiatu suwalskiego, 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS za 2022 r.

Porównując ten wskaźnik na terenie gminy ze średnią dla powiatu i województwa w 2022 r. to był on mniejszy zarazem od sytuacji w powiecie suwalskim jak i w województwie podlaskim.

Wykres 32. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności na terenie Gminy Przerośl, powiatu suwalskiego i województwa podlaskiego, 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS za 2022 r.

Wciąż istnieje potrzeba przeprowadzania działań służących pobudzeniu przedsiębiorczości mieszkańców gminy. Choć jej poziom nie jest najgorszy to wciąż mógłby ulec poprawie.

4.3. TERENY INWESTYCYJNE

Na terenie Gminy Przerośl wyznaczono tereny inwestycyjne. Ich położenie wygląda następująco:

- a) miejscowość: Przerośl, działka nr 504 - pow. 3,64 ha,
- b) miejscowość: Romanówka, działka nr 5/13 - pow. 1,34 ha,
- c) miejscowość: Zusenko, działka nr 88 – pow. 0,15 ha.

5. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

5.1. INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA I KOMUNIKACYJNA

Na sieć drogową Gminy Przerośl składają się:

- drogi powiatowe,
- drogi gminne.

Przez teren gminy nie przebiegają linie kolejowe.

Zgodnie z danymi GUS w 2022 r. w zakresie transportu publicznego mieszkańcy mogli skorzystać z 26 przystanków autobusowych.

Zgodnie ze „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Przerośl” teren gminy powiązany jest ze szlakiem wodnym jezior Kościelnego, Krzywólka i Przystajne czy szlakiem kajakowym rzeki Bludzi. Na terenie gminy istnieją następujące szlaki:

- szlak rowerowy - Pierścień Rowerowy Suwalszczyzny – część północna, o następującym przebiegu na terenie gminy: Przerośl – Przerośl Mała – Rakówek – Szafranki - Garbas (dł. 25,2 km) oraz Szlak Rowerowy Green Velo,
- szlaki piesze:

o Zielony – Mierkinie - Przerośl – Czarne , dł. 24,8 km,

o Czarny – Mierkinie – Stara Hańcza, dł. 1,6 km,

Fragmenty dłuższych szlaków pieszych w północnej części gminy:

o Czerwony E – 11 (Europejski Dalekobieżny Szlak Pieszy) – Jastrzębna PKP – Rakówek – Gołdap, dł. 216,9 km,

o Niebieski – Prudziszki – Jesionowa Góra – Gulbieniszki – Błaskowizna – Stara Hańcza – Smolniki, dł. 40,3 km.

przez teren gminy przewiduje się przebieg trasy rowerowej o znaczeniu międzyregionalnym : Stańczyki – Przerośl – Filipów – Bakałarzewo – Raczki – Augustów. Projektuje się również otwarcie dla spływów kajakowych szlaku wodnego rzeką Bludzią i połączenie tego szlaku ze szlakiem rzeki Rospudy

Część dróg stanowiących sieć drogową Gminy Przerośl wciąż nie w pełni odpowiada wymaganiom określonym w przepisach prawa dla dróg publicznych, charakteryzuje się niewystarczającymi parametrami technicznymi w stosunku do określonych w nich wymogów. Na terenie gminy występują drogi posiadające nawierzchnię nieutwardzoną, co powoduje, że możliwość poruszania się tymi szlakami komunikacyjnymi jest bardziej uzależniona od warunków atmosferycznych niż ma to miejsce w przypadku dróg asfaltowych.

W związku z tym zasadne jest podjęcie działań mających na celu poprawę standardu technicznego dróg publicznych, zapewniającą poprawę jakości dróg i bezpieczeństwa ruchu drogowego. W tym celu niezbędne jest dokonanie budowy, przebudowy, rozbudowy i modernizacji istniejących dróg publicznych stanowiących sieć komunikacyjną gminy. Ponadto – dla zwiększenia poziomu bezpieczeństwa rowerzystów – konieczne jest tworzenie ścieżek rowerowych.

5.2. GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA

Zgodnie z zapisami „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Przerośl” na terenie gminy istnieją dwie stacje wodociągowe – w Przerośli i Śmieciuchówce.

Na terenie Gminy Przerośl w 2022 r. – według danych GUS – 70,4% ludności korzystało z wodociągu.

W tymże roku zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca wynosiło 42,1 m³. Długość eksploatowanej sieci wodociągowej (rozdzielczej i przesyłowej) wynosiła 115,7 km. Było 627 przyłączy do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Wystąpiło 20 awarii sieci wodociągowej.

Tabela 44. Stan zaopatrzenia w wodę

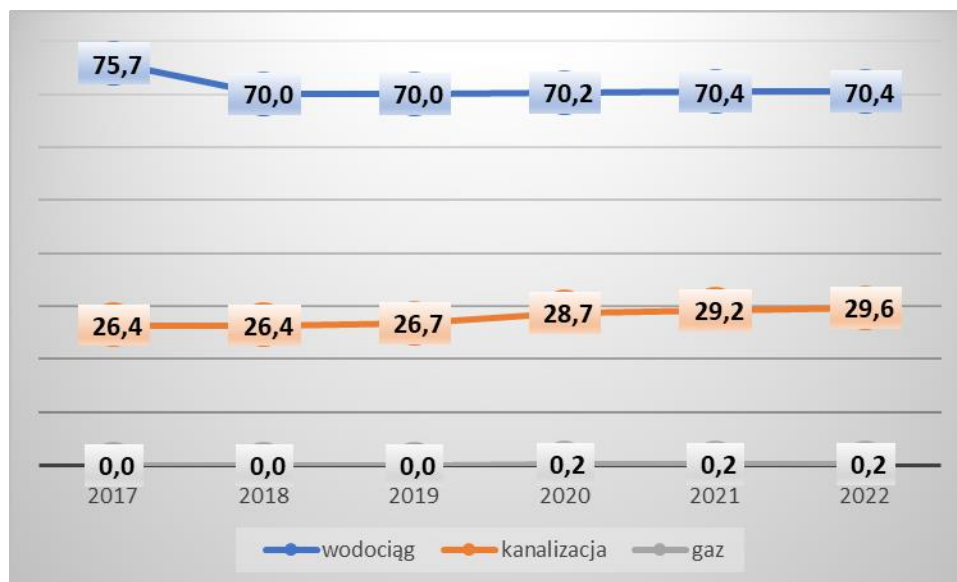
	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Wodociągi							
długość eksploatowanej sieci wodociągowej (rozdzielczej i przesyłowej)	km	-	-	-	115,7	115,7	115,7
długość czynnej sieci rozdzielczej	km	115,7	115,7	115,7	115,7	115,7	-
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	813	615	615	622	625	627
awarie sieci wodociągowej	szt.	55	50	43	73	38	20
woda dostarczona	dam ³	-	-	-	138,7	148,2	135,5
woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam ³	124,0	136,0	142,0	125,6	138,8	117,2
zużycie wody w gospodarstwach	m ³	41,8	46,1	48,3	44,6	49,4	42,1

	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021	2022
domowych ogółem na 1 mieszkańca							
zużycie wody w gospodarstwach domowych na wsi na 1 mieszkańca	m ³	41,8	46,1	48,3	44,6	49,4	42,1
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoba	2 258	2 063	2 043	1 981	1 970	1 953
straty wody	dam ³	-	-	-	-	60,4	53,2
dobowa produkcja wody	m ³	-	-	-	-	572	517
Zużycie wody - woda z wodociągów							
na 1 mieszkańca	m ³	41,8	46,1	48,3	44,6	49,4	42,1
na 1 korzystającego	m ³	54,9	65,9	69,5	63,4	70,5	60,0
Woda dostarczona do wodociągu na terenie gminy w czasie doby w badanym roku							
woda dostarczana do wodociągu	dam ³	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
woda sprzedana z wodociągu ogółem	dam ³	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
woda sprzedana z wodociągu gospodarstwom domowym	dam ³	0,3	0,4	0,4	0,3	0,4	0,3
Przedsiębiorstwa świadczące usługi w gminie w badanym roku							
przedsiębiorstwa świadczące usługę (dostarczające wodę)	ob.	1	2	2	1	1	1
Korzystający z instalacji w % ogółu ludności							
wodociąg	%	75,7	70,0	70,0	70,2	70,4	70,4

Źródło: Dane GUS

Zgodnie z „Raportem o stanie Gminy Przerośl za 2023 r.” długość czynnej sieci wodociągowej wynosiła 117,2 km. Liczba przyłączy wodociągowych wynosiła 919 szt.

Wykres 33. Odsetek ogółu ludności gminy korzystający z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej i gazowej w latach 2017 – 2022 (%)

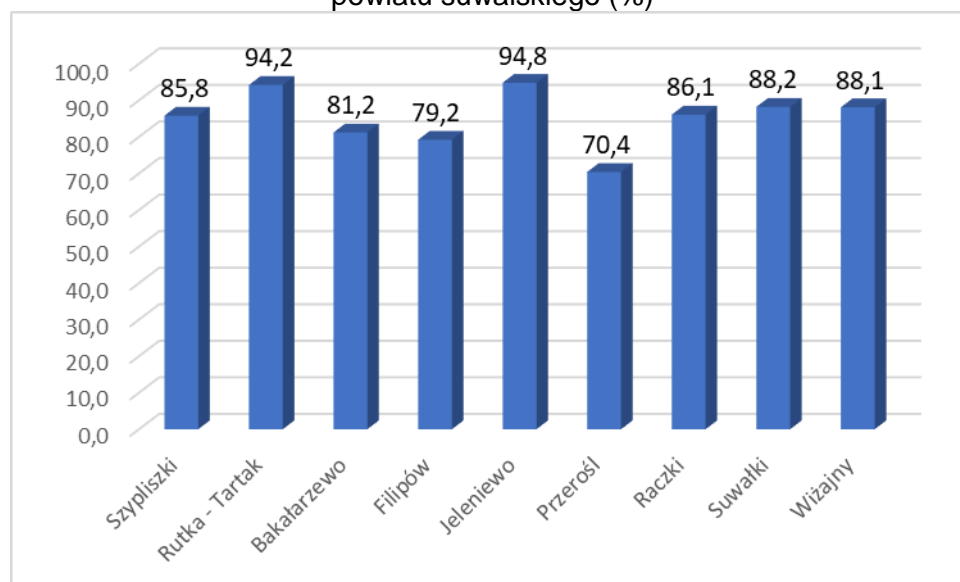

Źródło: Dane GUS

W 2022 r. 0,2% mieszkańców korzystało z sieci gazowej (zgodnie z danymi GUS), poziom ten utrzymuje się od 2020 r.

Biorąc pod uwagę odsetek ogółu ludności gminy korzystającej z wodociągu Gmina Przerośl zajmuje ostatnie miejsce z najniższym poziomem ludności korzystających z wodociągu. Najlepiej sytuacja prezentuje się na terenie Gminy Jeleniewo i Gminy Rutka – Tartak.

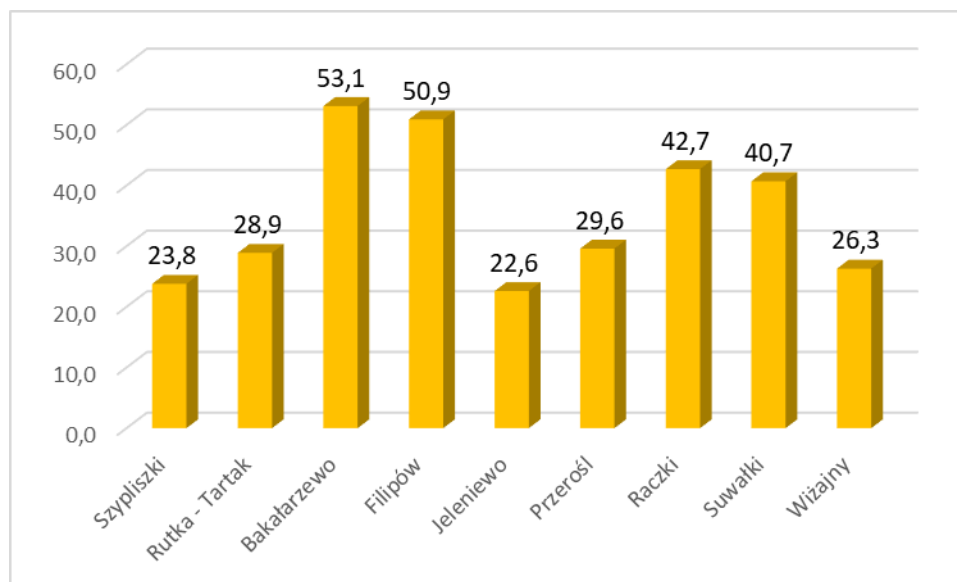
Wykres 34. Korzystający z wodociągu w % ogółu ludności w gminach leżących na terenie powiatu suwalskiego (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS za 2022 r.

Biorąc zaś pod uwagę korzystających z kanalizacji w % ogółu ludności Gmina Przerośl zajmuje piąte miejsce spośród gmin położonych na terenie powiatu suwalskiego. Najlepiej sytuacja wygląda w Gminie Bakalarzewo. Najgorzej w Gminie Jeleniewo.

Wykres 35. Korzystający z kanalizacji w % ogółu ludności w gminach leżących na terenie powiatu suwalskiego (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS za 2022 r.

Teren Gminy Przerośl jest częściowo skanalizowany. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej, zgodnie z danymi GUS, w 2022 r. wyniosła 10,0 km. W tymże roku istniało 158 przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Z sieci kanalizacyjnej korzystało 29,6% ogółu mieszkańców (822 osoby).

Tabela 45. Sieć kanalizacyjna

	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kanalizacja							
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	8,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	122	122	125	147	153	158
awarie sieci kanalizacyjnej	szt.	0	12	0	0	1	1
ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną	dam ³	16,5	16,5	30,3	35,4	34,0	36,0

	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ścieki oczyszczane odprowadzone	dam ³	3,0	3,0	3,0	21,0	35,0	36,0
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	788	779	780	809	818	822
Korzystający z instalacji w % ogółu ludności							
kanalizacja	%	26,4	26,4	26,7	28,7	29,2	29,6

Źródło: Dane GUS

Zgodnie z „Raportem o stanie Gminy Przerośl za 2023 r.” długość sieci kanalizacyjnej wynosiła około 10,00 km.

Na terenie gminy oczyszczalnia ścieków zlokalizowana jest w Przerośli – jest to oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna z podwyższonym usuwaniem biogenów.

Zgodnie z danymi GUS w 2022 r. z oczyszczalni korzystało 863 mieszkańców gminy. Odprowadzono ogółem 36,0 dam³ ścieków.

Tabela 46. Nieczystości ciekłe i oczyszczalnia ścieków

	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ludność korzystająca z oczyszczalni							
ogółem	osoba	813	813	815	818	837	863
biologiczne	osoba	813	813	815	818	837	863
Ładunki zanieczyszczeń w ściekach po oczyszczeniu							
BZT5	kg/rok	55	77	40	105	4	3
ChZT	kg/rok	656	555	550	1 155	33	37
zawiesina ogólna	kg/rok	99	200	300	86	5	7
azot ogólny	kg/rok	99	150	100	411	19	9
fosfor ogólny	kg/rok	8	9	9	24	2	1
Oczyszczalnie komunalne							
biologiczne	szt.	1	1	1	1	1	1
Osady wytworzone w ciągu roku							
ogółem	t	11	11	11	10	4	4
stosowane do rekultywacji terenów, w tym gruntów na cele rolne	t	0	0	0	8	1	1
magazynowane czasowo	t	11	11	11	2	3	3
Ścieki oczyszczane w ciągu roku							
odprowadzone ogółem	dam ³	3,0	3,0	3,0	21,0	35,0	36,0
odprowadzane w czasie doby do kanalizacji	dam ³	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1
oczyszczane łącznie z wodami	dam ³	12	12	12	35	35	36

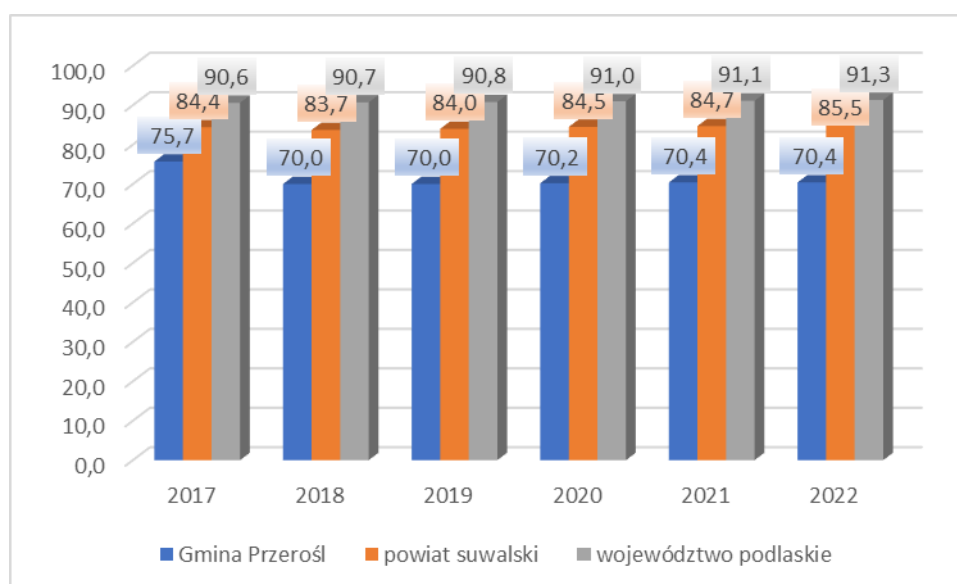
	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021	2022
infiltracyjnymi i ściekami dowożonymi							
oczyszczane razem	dam ³	3	3	3	21	35	36
oczyszczane biologicznie	dam ³	3	3	3	21	35	36
oczyszczane biologicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów w % ścieków ogółem	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
odprowadzone na 1 mieszkańca	-	0,001	0,001	0,001	0,007	0,012	0,013
ilość ścieków komunalnych odprowadzanych do zarejestrowanych instalacji na 1 mieszkańca	m ³	-	-	-	-	-	46,8
ilość oczyszczanych ścieków komunalnych na 1 mieszkańca	m ³	-	-	-	-	-	16,5
udział ścieków oczyszczanych w ściekach odprowadzanych	%	-	-	-	-	-	35,3
Wielkość (przepustowość) oczyszczalni wg projektu							
biologiczne	m ³ /dobę	156	156	156	156	156	156
ogółem	osoba	1 300	1 300	1 300	1 300	1 300	1 300
Nieczystości ciekłe							
zbiorniki bezodpływowe - stan w dniu 31 grudnia	szt.	520	480	480	480	480	480
oczyszczalnie przydomowe - stan w dniu 31 grudnia	szt.	7	47	50	50	51	55
stacje zlewne - stan w dniu 31 grudnia	szt.	1	1	1	1	1	1
nieczystości ciekłe (ścieki bytowe) odebrane w ciągu roku	m ³	-	115,5	154,0	166,3	214,2	281,6
ścieki bytowe w tym przekazane do stacji zlewnej	m ³	-	115,5	154,0	166,3	214,2	281,6

Źródło: Dane GUS

Ścieki komunalne z terenu gminy bywają również oczyszczane w instalacjach przydomowych lub przechowywane w zbiornikach bezodpływowych. W 2022 r. na terenie gminy istniało 480 zbiorników bezodpływowych, 55 oczyszczalni przydomowych i 1 stacja zlewna.

Porównując odsetek osób korzystających z sieci wodociągowej na terenie Gminy Przerośl, powiatu suwalskiego oraz województwa podlaskiego można zauważyć, że na obszarze gminy odsetek ten był niższy niż w powiecie i w województwie (dane ogólne dla województwa) we wszystkich analizowanych latach.

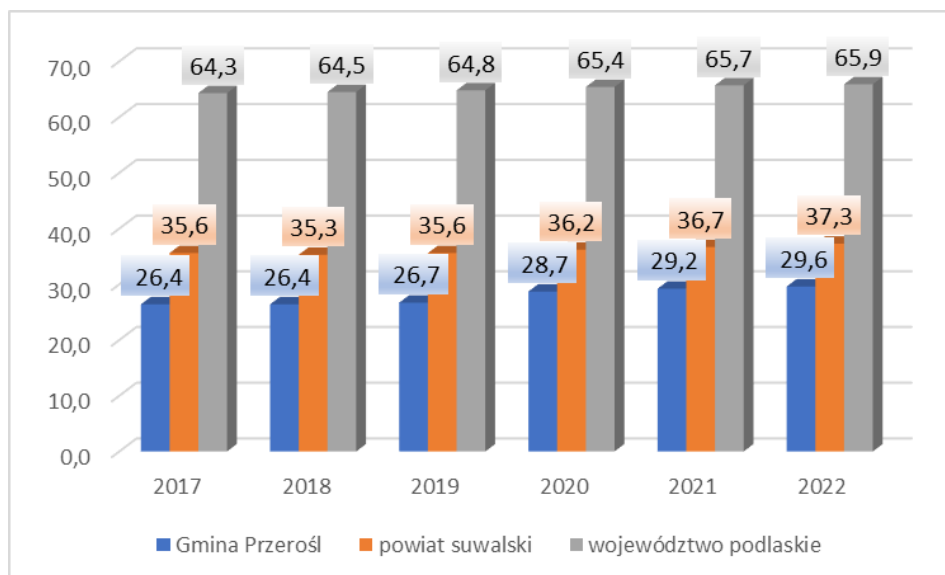
Wykres 36. Odsetek osób korzystających z sieci wodociągowej na terenie Gminy Przerośl, powiatu suwalskiego i województwa podlaskiego ogółem (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W przypadku sieci kanalizacyjnej sytuacja na terenie gminy jest mniej korzystna niż w powiecie suwalskim i województwie podlaskim ogółem.

Wykres 37. Odsetek osób korzystających z sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Przerośl, powiatu suwalskiego i województwa podlaskiego ogółem (%)

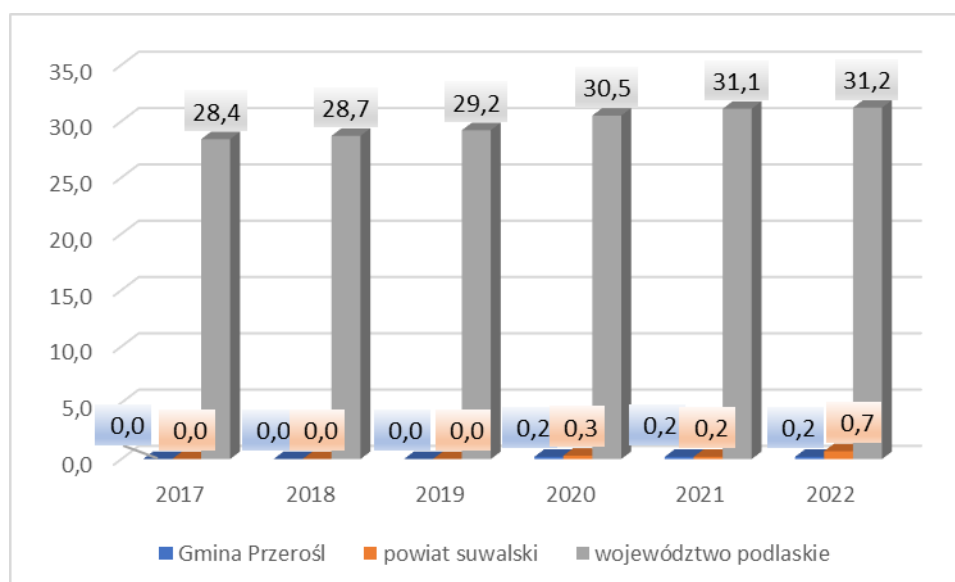

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W przypadku sieci gazowej sytuacja na terenie gminy jest porównywalna do sytuacji w innych gminach położonych na terenie powiatu suwalskiego. Pod tym względem wyróżnia się jedynie Gmina Raczki, gdzie 2,2% mieszkańców korzysta z tej sieci.

Porównując poziom korzystania z sieci gazowej na terenie Gminy Przerośl z sytuacją w powiecie i województwie to jest ona gorsza niż w województwie podlaskim i porównywalna do sytuacji w powiecie suwalskim.

Wykres 38. Odsetek osób korzystających z sieci gazowej na terenie Gminy Przerośl, powiatu suwalskiego i województwa podlaskiego

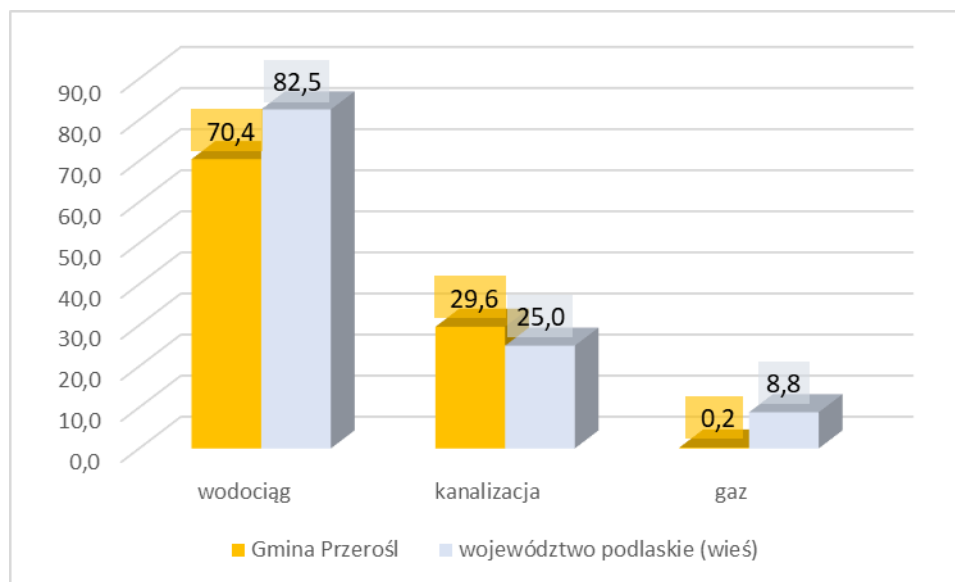

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Porównując zaś odsetek osób korzystających z sieci wodociągowej i gazowej na terenie Gminy Przerośl z odsetkiem dla obszaru wiejskiego województwa podlaskiego to sytuacja gminy w obydwu przypadkach jest gorsza niż w województwie.

W przypadku jednak sieci kanalizacyjnej to średnia dla obszarów wiejskich województwa jest niższa niż w przypadku gminy.

Wykres 39. Odsetek osób korzystających z instalacji na terenie Gminy Przerośl województwa podlaskiego (obszar wiejski), 2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2022 r.

5.3. GOSPODARKA ODPADAMI

Na terenie Gminy Przerośl źródłami wytwarzanych odpadów są:

- przedsiębiorstwa prowadzące działalność gospodarczą,
- gospodarstwa domowe, w których powstają także odpady wielkogabarytowe czy niebezpieczne,
- obiekty infrastruktury społecznej i komunalnej,
- ulice i place.

Ilość wytwarzanych odpadów komunalnych, wskaźnik ich nagromadzenia, jak również ich struktura oraz skład są uzależnione od różnych uwarunkowań lokalnych. Należą do nich: poziom rozwoju gospodarczego obszaru, zamożność społeczeństwa, rodzaj zabudowy mieszkalnej, sposób gospodarowania zasobami, przyzwyczajenia w konsumpcji dóbr materialnych, a także cechy charakterologiczne mieszkańców i ich podatność na edukację ekologiczną.

Zgodnie z danymi GUS – w 2022 r. na terenie Gminy Przerośl wytworzono 398,1 t odpadów. Na jednego mieszkańca przypadało 98,1 kg odpadów zmieszanych. W 2022 r. ilość zebranych odpadów zmieszanych była mniejsza niż w roku poprzednim. Najmniejszą ich ilość zebrano w 2018 r. Ilość odpadów zebranych selektywnie w 2022 r. była niższa niż w 2021 r. Największą ich ilość zebrano w 2021 r.

Odpady zebrane selektywnie w 2022 r. stanowiły większy odsetek zebranych odpadków w relacji do ogółu odpadów niż w roku 2021. Odsetek ten w większości lat analizy wynosił powyżej 30% (oprócz roku 2019 i roku 2021) co może świadczyć o stosunkowo wysokim poziomie świadomości mieszkańców dotyczącym segregowania odpadów.

Tabela 47. Odpady komunalne z terenu Gminy Przerośl

	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Odpady komunalne wytworzone w ciągu roku							
ogółem	t	304,72	251,16	393,34	424,98	468,14	398,10
ogółem w tys. ton	tys. t	0,30	0,25	0,39	0,42	0,47	0,40
z gospodarstw domowych	t	271,81	221,30	332,67	381,31	418,84	359,74
z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji)	t	32,91	29,86	60,67	43,67	49,30	38,36
Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku							
ogółem	t	164,54	149,30	303,34	290,87	328,78	272,88
ogółem na 1 mieszkańca	kg	55,4	50,6	103,3	103,2	117,0	98,1
z gospodarstw domowych	t	131,63	119,44	242,67	247,20	279,48	251,02
odpady z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca	kg	44,3	40,5	82,6	87,7	99,4	90,3
jednostki odbierające odpady w badanym roku wg obszaru działalności	szt.	1	1	1	1	1	1
z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji)	t	32,91	29,86	60,67	43,67	49,30	21,86
Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku							
ogółem	t	140,18	101,86	90,00	134,11	139,36	125,22
z gospodarstw domowych	t	140,18	101,86	90,00	134,11	139,36	108,72

	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021	2022
z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji)	t	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	16,50
Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca							
masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca	kg	-	-	134	151	167	143

Źródło: Dane GUS

Zgodnie z „Raportem o Stanie Gminy Przerośl za 2023 r.” na terenie gminy nie ma możliwości przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych, w związku z czym realizuje to podmiot MPO Sp. z o.o. Białystok na podstawie zawartej umowy w wyniku postępowania o udzielenie zamówienia publicznego. Gmina jest gminą wiejską, gdzie mieszkańcy wyposażeni są w kompostowniki lub urządzenia do kompostowania. Z terenu Gminy Przerośl w 2023 roku odebrano łącznie 390,300 Mg odpadów komunalnych. Na terenie gminy funkcjonuje punkt składowania odpadów.

Zgodnie z „Analizą stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Gminy Przerośl za 2023 rok” na terenie gminy zlokalizowany jest Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych. Znajduje się on w miejscowości Przerośl, przy ul. Zusenkowskiej. Potrzeby inwestycyjne związane z gospodarowaniem odpadami komunalnymi na przyszłe lata (po przeanalizowaniu roku 2023) określono następująco:

- dalszy rozwój selektywnej zbiórki odpadów komunalnych,
- osiągnięcie w roku następnym zakładanych limitów odzysku i recyklingu poszczególnych rodzajów odpadów,
- edukacja mieszkańców gminy,
- likwidacja nielegalnych wysypisk odpadów,
- organizowanie akcyjnych zbiórek odpadów wielkogabarytowych oraz zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego.

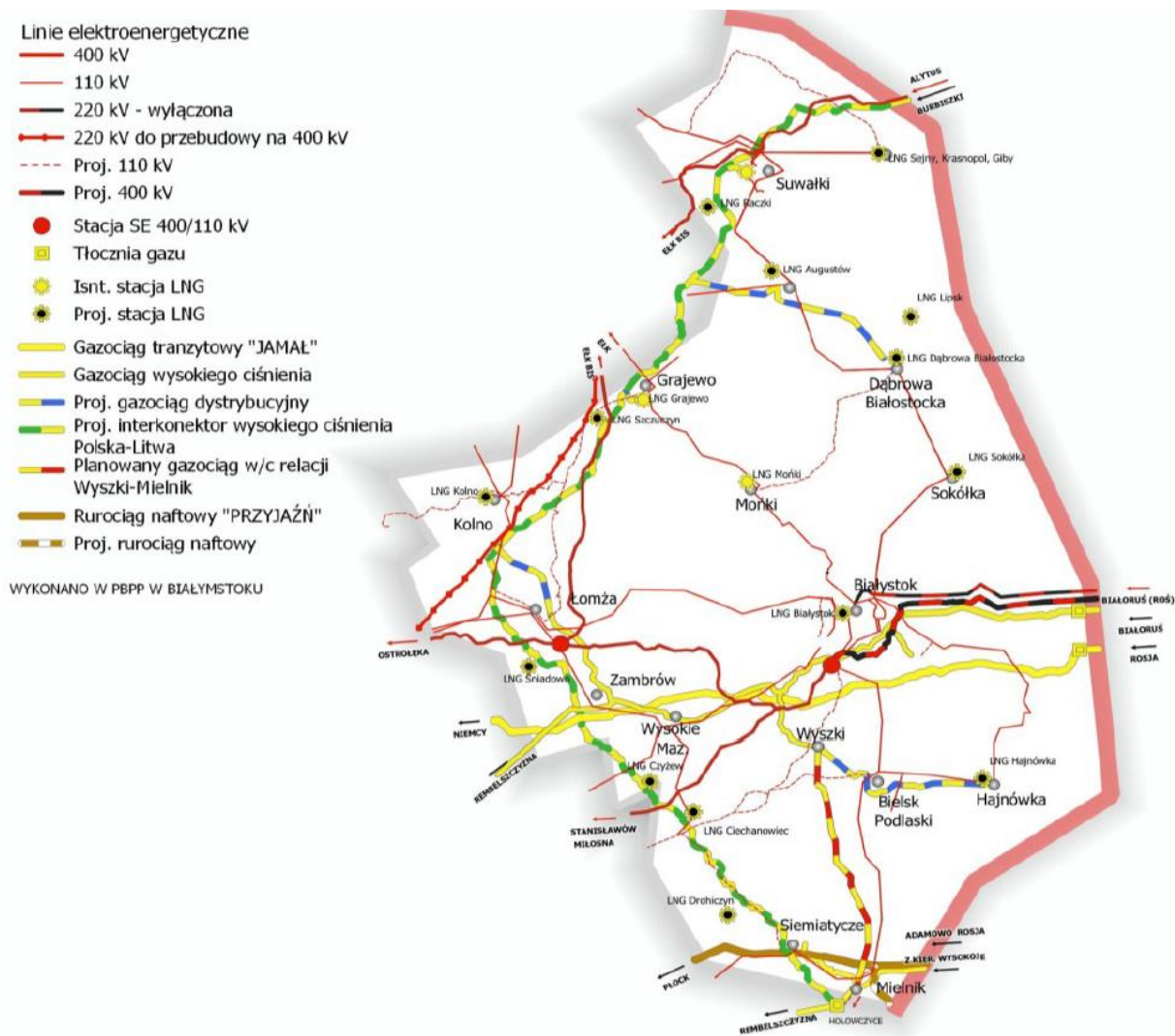
5.4. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA I GAZOWA

Energia elektryczna dla odbiorców na terenie Gminy Przerośl dostarczana jest ze stacji transformatorowych 110/20 kV w Filipowie i Suwałkach, zasilanych dwustronnie liniami

napowietrznymi 110 kV z państwowych sieci wysokich napięć oraz z rozdzielni 20/20 kV w Wiżajnach. Linie średnich napięć 20 kV doprowadzone są do stacji transformatorowych (SN/nn) 20/0,4 kV, z których liniami niskiego napięcia napowietrznymi i kablowymi bezpośrednio zasilani są odbiorcy.

Rysunek 22. przedstawia infrastrukturę energetyczną przebiegającą przez województwo podlaskie.

Rysunek 22. Infrastruktura energetyczna województwa podlaskiego

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030

Gospodarka ciepła na terenie gminy opiera się na kotłowniach osiedlowych, indywidualnych źródłach ciepła opalanych paliwem stałym i instalacjach korzystających z energii odnawialnych.

Istniejące źródła ciepła zaspokajają potrzeby poszczególnych odbiorców, jedynie stan techniczny tych obiektów w części nie odpowiada obowiązującym normom, a ich niska

sprawność, wysoki poziom emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego czy wysokie koszty eksploatacji sprawiają, że stają się one nieekonomiczne.

Przez jej teren przebiega Sieć Szerokopasmowej Polski Wschodniej.

6. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

6.1. INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA

W Gminie Przerośl w 2022 r. funkcjonowały dwie szkoły podstawowe:

- w Przerośli (na dzień 1 września 2022 r. – 247 uczniów),
- w Pawłówce (na dzień 1 września 2022 r. - 83 uczniów).

Na terenie gminy nie było prowadzone nauczanie indywidualne.

W 2023 r. nadal funkcjonowały dwie szkoły podstawowe na początku roku szkolnego 2023 – 2024 uczęszczało do nich:

- 1) w Przerośli – 244 uczniów,
- 2) w Pawłówce – 86 uczniów.

Nadal nie prowadzono nauczania indywidualnego.

Tabela 48. Liczba oddziałów i uczniów w szkołach we wrześniu 2022 r.

Klasy	Szkoła Podstawowa w Przerośli	Szkoła Podstawowa w Pawłówce
I	1 klasa - 23 uczniów	1 klasa – 7 uczniów
II	1 klasa – 23 uczniów	1 klasa – 6 uczniów
III	1 klasa – 22 uczniów	1 klasa – 8 uczniów
IV	1 klasa – 26 uczniów	0 klasa – 0 uczniów
V	1 klasa – 20 uczniów	1 klasa – 11 uczniów
VI	1 klasa – 18 uczniów	1 klasa – 7 uczniów
VII	2 klasy – 3 uczniów	1 klasa – 8 uczniów
VIII	1 klasa – 33 uczniów	1 klasa – 5 uczniów
Razem	9 oddziałów – 168 uczniów	7 oddziałów – 52 uczniów

Źródło: dane Gminy Przerośl

Tabela 49. Liczba oddziałów i uczniów w szkołach we wrześniu 2023 r.

Klasy	Szkoła Podstawowa w Przerośli	Szkoła Podstawowa w Pawłówce
I	1 klasa - 26 uczniów	1 klasa – 11 uczniów
II	1 klasa – 19 uczniów	1 klasa – 8 uczniów
III	1 klasa – 19 uczniów	1 klasa – 6 uczniów
IV	1 klasa – 21 uczniów	1 klasa – 7 uczniów
V	1 klasa – 23 uczniów	0 klasa – 0 uczniów
VI	1 klasa – 20 uczniów	1 klasa – 11 uczniów
VII	1 klasa – 17 uczniów	1 klasa – 6 uczniów
VIII	1 klasa – 4 uczniów	1 klasa – 8 uczniów
Razem	8 oddziałów – 149 uczniów	7 oddziałów – 57 uczniów

Źródło: dane Gminy Przerośl

Zgodnie z zapisami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego przyjętego uchwałą Nr XXXVI/330/17 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 maja 2017 r. na terenie województwa podlaskiego głównym ośrodkiem akademickim jest Białystok. Ośrodkami szkolnictwa wyższego są także: Suwałki, Augustów, Grajewo, Łomża, Zambrów, Hajnówka, Drohiczyń i Siemiatyczach.

Poniżej przedstawiono wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2022 r. i w 2023 r. oddzielnie dla Szkoły Podstawowej w Przerośli i Szkoły Podstawowej w Pawłówce.

Tabela 50. Wyniki egzaminu ósmoklasisty Szkoły Podstawowej w Przerośli, 2022 r.

Przedmiot	Średni wynik w %			
	Szkoła	Powiat	Województwo	Kraj
Język polski	64,27	52,8	57	60
Matematyka	55,82	53,76	59	57
Język angielski	51,1	56,81	67	67

Źródło: dane Gminy Przerośl

Tabela 51. Wyniki egzaminu ósmoklasisty Szkoły Podstawowej w Pawłówce, 2022 r.

Przedmiot	Średni wynik w %			
	Szkoła	Powiat	Województwo	Kraj
Język polski	53,4	52,8	57	60
Matematyka	42,4	53,76	59	57
Język angielski	42,89	56,81	67	67

Źródło: dane Gminy Przerośl

Tabela 52. Wyniki egzaminu ósmoklasisty Szkoły Podstawowej w Przerośli, 2023 r.

Przedmiot	Średni wynik w %			
	Szkoła	Powiat	Województwo	Kraj
Język polski	59	60	63	66
Matematyka	48	48	54	53
Język angielski	49	58	65	66

Źródło: dane Gminy Przerośl

Tabela 53. Wyniki egzaminu ósmoklasisty Szkoły Podstawowej w Pawłówce, 2023 r.

Przedmiot	Średni wynik w %			
	Szkoła	Powiat	Województwo	Kraj
Język polski	56	52,8	57	60
Matematyka	49	58	65	66
Język angielski	55	58	65	66

Źródło: dane Gminy Przerośl

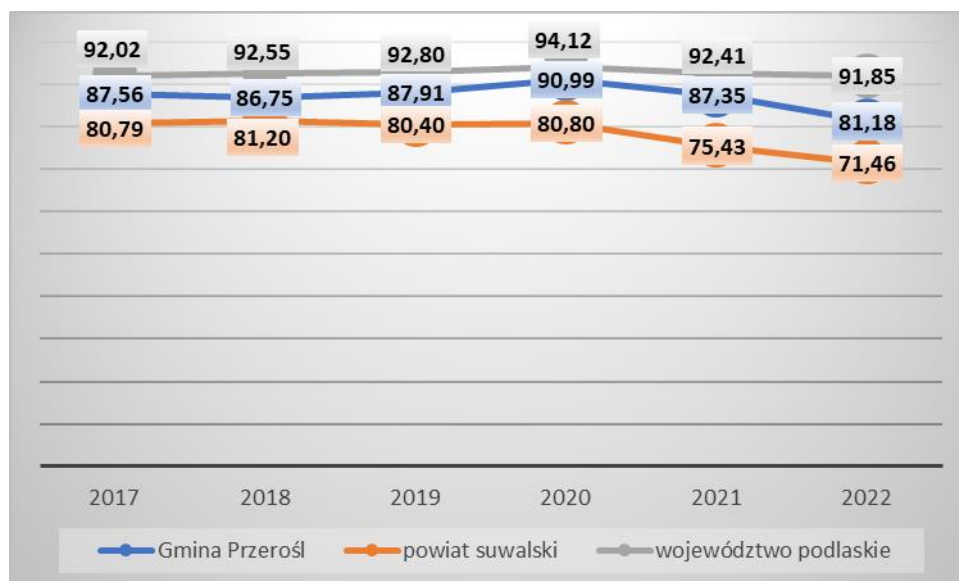
Analizując wyniki egzaminu ósmoklasisty, który został przeprowadzony w 2022 r. i 2023 r. widać, że wyniki uczniów z terenu Gminy Przerośl nie różnią się znacząco od średnich wyników uczniów z powiatu, województwa a nawet kraju. Widać jednak, że jest przestrzeń do poprawy szczególnie w przypadku języka angielskiego. W Szkole Podstawowej w Pawłówece widać też przestrzeń do poprawy w przypadku matematyki.

Wyniki egzaminów mogą wskazywać na to, że poziom edukacji na terenie gminy jest na stosunkowo dobrym poziomie. Wciąż jednak niezbędne jest przeprowadzenie dodatkowych prac służących by poziom nauczania był na jak najwyższym poziomie wraz ze wsparciem osób mających trudności w nauce, wykazujących specjalne zainteresowania w jakiejś dziedzinie oraz osób wybitnie uzdolnionych.

Współczynnik skolaryzacji netto jest liczony jako relacja liczby osób (w danej grupie wieku) uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

Porównując współczynniki skolaryzacji w stosunku do szkół podstawowych na terenie Gminy Przerośl, powiatu suwalskiego oraz województwa podlaskiego można zauważyć, że sytuacja gminy jest lepsza od średniej dla powiatu, jednak gorsza niż średnia dla województwa.

Wykres 40. Współczynnik skolaryzacji netto w Gminie Przerośl, powiecie suwalskim oraz w woj. podlaskim (szkoły podstawowe)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W poniższych tabelach przedstawiono liczbę oddziałów i przedszkolaków w poszczególnych szkołach w 2022 r. i 2023 r.

Tabela 54. Nauczanie przedszkolne, wrzesień 2022 r.

Oddziały przedszkolny	Szkoła Podstawowa w Przerześci	Szkoła Podstawowa w Pawłowce
3 -latki	1 oddział – 11 przedszkolaków	1 oddział - 15 przedszkolaków
4- latki	1 oddział – 25 przedszkolaków	
5 - latki	1 oddział – 18 przedszkolaków	1 oddział – 19 przedszkolaków
6- latki	1 oddział – 25 przedszkolaków	
Razem	4 oddziały – 79 przedszkolaków	2 oddziały - 31 przedszkolaków

Źródło: dane Gminy Przerześć

Tabela 55. Nauczanie przedszkolne, wrzesień 2023 r.

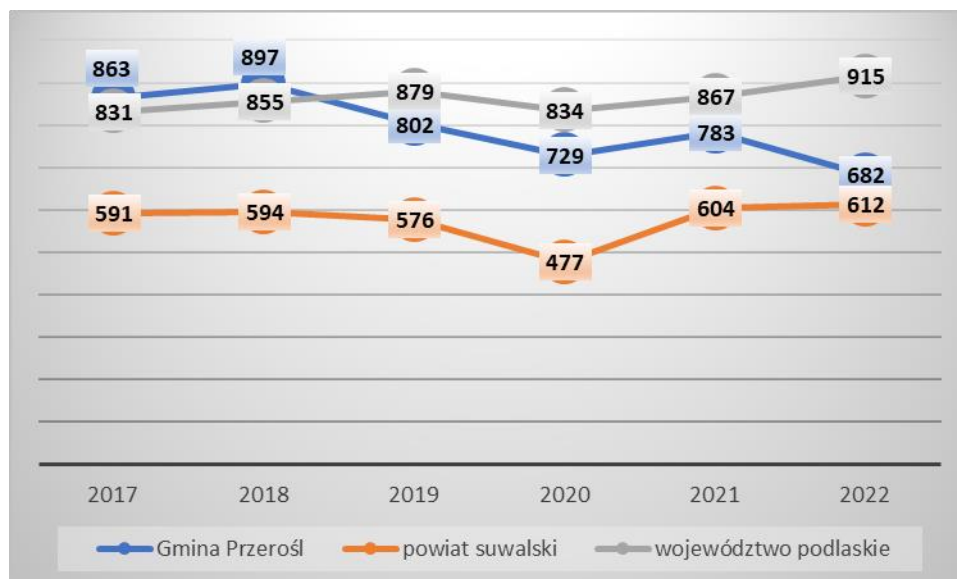
Oddziały przedszkolny	Szkoła Podstawowa w Przerześci	Szkoła Podstawowa w Pawłowce
3 -latki	1 oddział – 25 przedszkolaków	1 oddział - 14 przedszkolaków
4- latki	1 oddział – 21 przedszkolaków	
5 - latki	1 oddział – 25 przedszkolaków	1 oddział – 15 przedszkolaków
6- latki	1 oddział – 24 przedszkolaków	
Razem	4 oddziały – 95 przedszkolaków	2 oddziały - 29 przedszkolaków

Źródło: dane Gminy Przerześć

Porównując wskaźnik dzieci w przedszkolach i innych formach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat w Gminie Przerześć, powiecie suwalskim oraz województwie podlaskim można wskazać, że poziom objęcia wychowaniem przedszkolnym najmłodszych mieszkańców Gminy Przerześć w analizowanych latach nie różni się znacząco od średniej dla powiatu czy średniej dla województwa. W latach 2017 – 2018 sytuacja na terenie gminy była lepsza niż w województwie. We wszystkich latach analizy sytuacja w gminie była lepsza niż średnia dla powiatu.

Na terenie gminy w 2022 r. ilość dzieci w przedszkolach i innych formach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat była najniższa w porównaniu do lat 2017 – 2021.

Wykres 41. Dzieci w przedszkolach i innych formach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat w Gminie Przerośl, powiecie suwalskim oraz województwie podlaskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

6.2. INFRASTRUKTURA SPORTOWA I REKREACYJNA

Na terenie Gminy Przerośl znajdują się różne obiekty sportowe i rekreacyjne. Zaliczyć do nich można:

- a) boisko przy SP w Przerośli,
- b) plac zabaw i siłownia w parku w m. Przerośl,
- c) SKATEPARK w m. Przerośl,
- d) STREET WORKOUT w m. Przerośl.

Na terenie gminy działalność prowadzi klub sportowy przy SP w Przerośli.

6.3. INFRASTRUKTURA KULTURY

Zgodnie z danymi zaprezentowanymi w „Raporcie o stanie Gminy Przerośl za 2023 r.” na terenie Gminy Przerośl funkcjonuje jedna Gminna Biblioteka Publiczna, w skład której wchodzi 1 Filia Biblioteczna w Pawłówce. Obiekt w Przerośli nie jest przystosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych, natomiast obiekt w Pawłówce mieści się w Szkole Podstawowej w Pawłówce i posiada platformę dla osób niepełnosprawnych.

Księgozbiór w 2023 roku wynosił 21 922 woluminów - z czego 14 444 woluminów w Przerośli i 7478 w Pawłówce. Zakupiono 436 książek, natomiast w wyniku selekcji zdjęto ze stanu 589 książek.

W ciągu roku 2023 bibliotekę i filię czytelnicy odwiedzili 1896 razy i zarejestrowano 301 czytelników, którzy łącznie wypożyczyli 3 878 książek.

W 2023 r. biblioteka organizowała następujące wydarzenia:

- Poczęstuj się książką - półka z książkami, które można wziąć do domu - są to dary od czytelników.
- udział w projekcie organizowanym przez Instytut Książki Mała Książka – Wielki Człowiek dla rodziców oraz dzieci w wieku 3-6 lat. Każde dziecko, które przystąpiło do projektu otrzymało wyprawkę czytelniczą na dobry czytelniczy start, a w niej książkę i Kartę Małego Czytelnika do zbierania naklejek,
- wystawki tematyczne,
- wystawki nowości tematycznych,
- zorganizowanie wycieczki dla najmłodszych do Krasnogrudy w ramach cyklu „Śladami Pana Tadeusza”,
- udział w Narodowym Czytaniu „Nad Niemnem” pod patronatem honorowym Pary Prezydenckiej.

Gminna Biblioteka Publiczna w Przerośli w 2021 roku dołączyła do bibliotek należących do systemu ACADEMICA Cyfrowej Wypożyczalni Publikacji Naukowych, która oferuje dostęp do tekstów ze zbiorów Biblioteki Narodowej.

Ponadto Biblioteka włączyła się w przygotowania i przebieg wydarzeń pn.:

- ferie dla dzieci i młodzieży – udział w wyjazdach,
- Dzień Kobiet (przekazano 3 upominki książkowe),
- „Pieśni Wielkopostne”,
- „Chwalcie łąki umajone”,
- Dzień Dziecka,
- 100 lecie OSP w Przerośli,
- bal charytatywny (przekazano książki),
- obchodów Dnia Niepodległości,
- Andrzejkę przekazano nagrody książkowe,
- Balu Seniora,
- Mikołajki – ufundowano upominki,
- Wigilia środowiskowa.

Na terenie gminy działa Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Turystyki. W skład GOKSiT wchodzi Gminna Biblioteka Publiczna w Przerośli.

W 2022 r. działalność artystyczna zespołów GOKSiT prezentowała się następująco:

Zespół śpiewaczy „Znaroku” i kapela „Przeroślaki” cyklicznie uczestniczyły w próbach oraz wzięły udział w:

- Świącie Trzech Króli w Przerośli – 6 stycznia 2022 r.
- kiermaszu charytatywnym dla Igorka z Jeleniewa w Przerośli – 27 stycznia 2022 r.
- koncercie z okazji Dnia Kobiet w Przerośli – 8 marca 2022 r.
- XVIII koncercie pt. „Pieśń pasyjna w tradycji ludowej Suwalszczyzny” w Filipowie – 4 kwietnia 2022 r.
- XVII Powiatowym Spotkaniu Zespołów Ludowych Suwalszczyzny śpiewających Majowe Pieśni Religijne „Chwalcie łąki umajone” - 22 maja 2022 r.
- Pikniku z produktem Polskim „Bitwa Regionów” - 19 czerwca 2022 r.
- „Wakacyjnym graniu” w Przerośli – 3 lipca 2022 r.
- „Nocy świętojańskiej” nad Rospudą w Bakałarzewie – 2 lipca 2022 r.
- Jarmarku Rękodzieła – Biesiada na ludowo w Filipowie – 3 lipca 2022 r.
- XXII Suwalskim Jarmarku Folkloru – 27 lipca a2022 r.
- Festynie na Przeroskim Rynku – 07 sierpnia 2022 r.
- Dożynkach Powiatu Suwalskiego „Święto Plonów” - 4 września 2022 r.
- Dożynkach Parafialnych w Przerośli – 11 września 2022 r.
- Jubileuszu kapeli Onegdaj – 18 września 2022 r.
- Gminnym Balu Seniora – 6 listopada 2022 r.
- Jubileusz 50-lecia Kapeli Przeroślaki – 19 listopada 2022 r.
- XXIX Wigilii Chłopskiej – 17 grudnia 2022 r.
- spotkaniu przy wigilijnym stole w Przerośli – 18 grudnia 2022 r.
- spotkaniu z seniorami w Domu Seniora AURA – grudzień 2022 r.

Ponadto Kapela „Przeroślaki” uczestniczyła w:

- zakończeniu sezonu Klubu Morsa w Przerośli – 24 kwietnia 2022 r.
- karaoke w Przerośli – 22 lipca 2022 r.
- Dożynkach w Nowince – 28 sierpnia 2022 r.
- uroczystym zakończeniu projektu Cyfrowy Senior – 30 sierpnia 2022 r.
- Dożynkach Parafialno-Gminnych w Pozezdrzu – 3 września 2022 r.
- uroczystym podniesieniu flagi państwowej w Przerośli – 11 listopada 2022 r.
- występie z okazji Święta Niepodległości w Jeleniewie – 12 listopada 2022 r.
- wigilijnym koncercie kolęd w Przerośli – 24 grudzień 2022 r.

Zespół „Znaroku” wziął udział w warsztatach pieśni tradycyjnych oraz koncercie „Pieśni Tradycyjnych Zachodniej Suwalszczyzny” – Na styku kultur – 22-23 października 2022 r.

Imprezy, uroczystości i spotkania organizowane i współorganizowane przez GOKSiT:

- Ferie zimowe – styczeń-luty 2022 – w spotkaniach z dziećmi i młodzieżą każdorazowo wzięło udział około 30-40 uczestników

- Koncert walentynkowy – 11 lutego 2022 r. – ok. 50 osób
- Kiermasz charytatywny dla Igorka z Jeleniewa – 27 lutego 2022 r. – ok. 300 osób
- Koncert z okazji Dnia Kobiet – 8 marca 2022 r. – ok. 40 osób
- Spotkanie literackie z Danutą Ekman – 24 marca 2022 r. - ok. 10 osób
- Kiermasz wielkanocny – 3 kwietnia 2022 r. - ok. 100 osób
- Zakończenie sezonu Klubu Morsa w Przerośli - wspólnie z UG, GOPS i OSP w Przerośli – 24 kwietnia 2022 r. – ok. 40 osób
- XVII Powiatowym Spotkaniu Zespołów Ludowych Suwalszczyzny śpiewających Majowe Pieśni Religijne „Chwalcie łąki umajone” - 22 maja 2022 r. – ok. 300 osób
- Dzień Dziecka oraz Gminne Zawody Strażackie - wspólnie z GOPS, OSP i UG w Przerośli – 5 czerwca 2022 r. – ok. 300 osób
- Piknik z Produktem Polskim – VI edycja konkursu kulinarnego „Bitwa Regionów” – 19 czerwca 2022 r. – ok. 300 osób
- Czwartkowe wakacyjne spotkania z dziećmi i młodzieżą - WAKACJE 2022 – w spotkaniach z dziećmi i młodzieżą każdorazowo wzięło udział około 30 uczestników
- Wakacyjne granie nad jeziorem Kościelnym – 3 lipca 2022 r. - ok. 150 osób
- Karaoke w parku – 22 lipca 2022 r. - ok. 70 osób
- Festyn „Na Przeroskim Rynku” – 7 sierpnia 2022 r. - ok. 800 osób
- Koncert Jana Kondraka – 28 września 2022 r. - 50 osób
- „Święto pieczonego ziemniaka” wyjazd z dziećmi do Rakówka – 1 października 2022 r. - 30 uczestników
- Spotkanie seniorów z KMP w Suwałkach „Falszywy telefon – zagrożone oszczędności” - 10 października 2022 r. - ok. 20 osób
- Projekcja filmu STALAG IF SUNDUEN – 26 października 2022 r. – 120 osób
- „ŚWIĘTO DYNI” zajęcia klubowe dla dzieci – 27 października 2022 r. – ok. 20 uczestników
- Spotkanie z funkcjonariuszami KMP w Suwałkach „Bezpieczny-widoczny” - 28 października 2022 r. - ok. 20 uczestników
- Gminny Bal Seniora z Urzędem Gminy – 6 listopada 2022 r. – ok. 60 osób
- Uroczyste podniesienie FLAGI PAŃSTWOWEJ – 11 listopada 2022 r. – ok. 30 osób
- Jubileusz 50-lecia Kapeli Przeroślaki – 19 listopada 2022 r. – ok. 160 osób
- Uroczyste otwarcie Izby Regionalnej im. Jarosława Rynkiewicza – 19 listopada 2022 r. - ok. 40 osób
- Andrzejki dla najmłodszych – 24 listopada 2022 r. – ok. 30 uczestników
- Mikołajki 2022 – współdziałanie z GOPS - paczki z upominkami rozdane uczniom szkół w Pawłówce i Przerośli – około 350 sztuk

- Rozpoczęcie sezonu Klubu Morsa - wspólnie z UG i OSP w Przerośli – 11 grudnia 2022 r. – ok. 30 osób
- Spotkanie przy wigilijnym stole – wspólnie z Parafialnym Oddziałem Akcji Katolickiej przy parafii NNMP w Przerośli – 18 grudnia 2022 r. – ok. 80 osób.

Działalność artystyczna zespołów GOKSiT w 2023 r. występowała zaś następująco:

Zespół śpiewaczy Znaroku i kapela Przeroślaki cyklicznie uczestniczyły w próbach oraz wzięły udział w:

- Świącie Trzech Króli w Przerośli – 6 stycznia 2023 r.
- XXIII Suwalskim Jarmarku Kaziukowym – 5 marca 2023 r.
- XIX Koncercie najstarszych pieśni wielkopostnych pn. „Pieśń Wielkopostna w Tradycji Ludowej Suwalszczyzny” – 26 marca 2023 r.
- Obchodach Święta Konstytucji 3 Maja – 3 maja 2023 r.
- XVIII Powiatowym Spotkaniu Zespołów Ludowych Suwalszczyzny śpiewających Majowe Pieśni Religijne „Chwalcie łąki umajone” – 27 maja 2023 r.
- Pikniku z produktem polskim „Bitwa Regionów” – 11 czerwca 2023 r.
- Uroczystości jubileuszowej 100-lecia działalności OSP Przerośl – 17 czerwca 2023 r.
- „Nocy świętojańskiej nad Bludzianką” organizowaną przez stowarzyszenie „Głos Puszczy Romnickiej” w Dubeninkach – 24 czerwca 2023 r.
- Uroczystych obchodach 100-lecia Parafii pw. Trójcy Przenajświętszej w Nowej Pawłówce – 1 lipca 2023 r.
- „Wakacyjnym graniu” w Przerośli – 15 lipca 2023 r.
- Suwalskim Jarmarku Folkloru i Smaku – 22 lipca 2023 r.
- Festynie na Przeroskim Rynku – 6 sierpnia 2023 r.
- Dożynkach Parafialnych w Dowspudzie – 3 września 2023 r.
- Dożynkach Parafialnych w Przerośli – 10 września 2023 r.
- W uroczystym podniesieniu flagi państwowej w Przerośli – 11 listopada 2023 r.
- Obchodach dnia seniora – Herbatka z seniorem - 26 listopada 2023 r.
- XXX Wigilii Chłopskiej – 16 grudnia 2023 r.
- Spotkaniu przy wigilijnym stole w Przerośli – 17 grudnia 2023 r.

Ponadto kapela Przeroślaki uczestniczyła w:

- Występie z okazji dnia Polsko-Ukraińskiego w Szkole Podstawowej nr 7 w Suwałkach – 22 marca 2023 r.
- Spotkaniu z seniorami w Domu Seniora AURA – 3 maja 2023 r.
- „Nocy świętojańskiej” w Turtulu – 23 czerwca 2023 r.
- XXIV Mazurskim Spotkaniu z Folklorem w Olecku – 25 czerwca 2023 r.
- Świącie Sękacza w Żytkiejmach – 15 sierpnia 2023 r.
- Wigilijnym koncercie kolęd w Przerośli – 24 grudnia 2023 r.

Pani Janina Chmielewska z zespołu śpiewaczego Znaroku jako solistka reprezentowała gminę Przerośl na Festiwalu Sabałowe Bajana w Bukowinie Tatrzańskiej – 13 lipca 2023 r.

Zespół Znaroku wziął udział w warsztatach песни tradycyjnych – Na styku kultur – 3-4 listopada 2023 r.

W związku z obchodami jubileuszu 100-lecia Ochotniczej Straży Pożarnej w Przerośli został nagrany film z działalności OSP.

Wraz z OSP oraz Urzędem Gminy w Przerośli organizowany był konkurs plastyczny z okazji obchodów 100-lecia OSP w Przerośli pn. „Praca strażaka oczami dziecka”.

Imprezy, uroczystości i spotkania organizowane i współorganizowane przez GOKSiT w 2023 r.:

- Ferie zimowe – styczeń - luty 2023 – w spotkaniach z dziećmi i młodzieżą każdorazowo wzięło udział około 30-40 uczestników
- Koncert Formacja „Byle Dalej” – 25 stycznia 2023 r. – ok. 50 osób;
- Koncert zespołu „Z Innej Bajki” z okazji Dnia Kobiet – 11 marca 2023 r. – ok. 50 osób;
- Kiermasz wielkanocny – 2 kwietnia 2023 r. – ok. 60 osób;
- Gminne zawody strażacki - wspólnie z UG i OSP w Przerośli – 21 maja 2023 r. - ok. 60 osób;
- Dzień Dziecka - wspólnie z UG, GOPS oraz GBP w Przerośli – 28 maja 2023 r. - ok. 200 osób;
- Koncert fortepianowy Julii Kociuban z cyklu „Z klasyką przez Polskę” w kościele pw. Trójcy Przenajświętszej w Pawłówce – 8 czerwca 2023 r. – ok. 100 osób;
- Piknik z Produktem Polskim – VIII edycja konkursu kulinarnego „Bitwa Regionów” – 11 czerwca 2023 r. – ok. 300 osób;
- Jubileusz 100-lecia Ochotniczej straży Pożarnej w Przerośli – 17 czerwca 2023 r. - ok. 170 osób;
- Uroczyste obchody 100-lecia istnienia Parafii pw. Trójcy Przenajświętszej w Pawłówce – 1 lipca 2023 r. – ok. 120 osób;
- Wakacje 2023 – czwartkowe wakacyjne spotkania z dziećmi i młodzieżą – w spotkaniach z dziećmi i młodzieżą każdorazowo wzięło udział około 30 uczestników
- Wakacyjne granie nad jez. Kościelnym – 15 lipca 2023 r. – ok. 200 osób;
- I Historyczny Festiwal Jaćwieski Pera Sudinoi „Przybycie Jaćwingów” – Stara Hańcza – 29-30 lipca 2023 r. – ok. 900 osób;
- Festyn „Na Przeroskim Rynku” – 6 sierpnia 2023 r. – ok. 980 osób;
- Uroczystość upamiętniająca Przeroskich Żydów – odsłonięcie tablicy żydowskiej – 9 sierpnia 2023 r. – ok. 80 osób;
- Karaoke w parku – 26 sierpnia 2023 r. – ok. 100 osób;
- Dożynki parafialne w Przerośli – 10 września 2023 r. – ok. 140 osób;

- Święto Dyni - zajęcia klubowe dla dzieci – 26 października 2023 r. – ok. 30 osób;
- Bal charytatywny dla Marcela Leszczyńskiego – 28 października 2023 r. – ok. 150 osób;
- Święto Niepodległości – 11 listopada 2023 r. – ok. 40 osób;
- Przekazanie karmy oraz akcesoriów dla zwierząt na rzecz Fundacji „Zwierzęta Niczyje” – 13 listopada 2023 r. – ok. 80 osób;
- „Herbatka z seniorem” – 26 listopada 2023 r. – ok. 70 osób;
- Andrzejki dla najmłodszych – 30 listopada 2023 r. – ok. 50 osób;
- Mikołajki 2023 - współdziałanie z GOPS – rozdanie paczek z upominkami uczniom SP w Przerośli i Pawłówce – 6 grudnia 2023 r. – ok. 365 osób;
- Kiermasz Bożonarodzeniowy na rynku w Przerośli – 10 grudnia 2023 r. – ok. 50 osób;
- Spotkanie przy wigilijnym stole - wspólnie z Parafialnym Oddziałem Akcji Katolickiej przy parafii pw. NNMP w Przerośli – 17 grudnia 2023 r. – ok. 100 osób.

Liczba aktywnych czytelników korzystających z bibliotek publicznych, według stanu na 31.12.2023 r. (dane gminy) wyglądała następująco:

a) Przerośl:

- zarejestrowani czytelnicy – 215 osób,
- odwiedzający czytelnicy – 1496 osób,
- wypożyczenia – 3118 książek.

b) Pawłówka:

- zarejestrowani czytelnicy – 86 osób,
- odwiedzający czytelnicy – 400 osób,
- wypożyczenia – 760 książek.

Tabela 56. Biblioteki publiczne

	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Biblioteki publiczne - wskaźniki							
biblioteki publiczne na 10 tys. ludności	ob.	6,7	6,8	6,9	7,1	7,1	7,2
ludność na 1 placówkę biblioteczną (łącznie z punktami bibliotecznymi ujętymi zgodnie z siedzibą jednostki macierzystej)	osoba	1 491	1 474	1 460	1 410	1 400	1 387

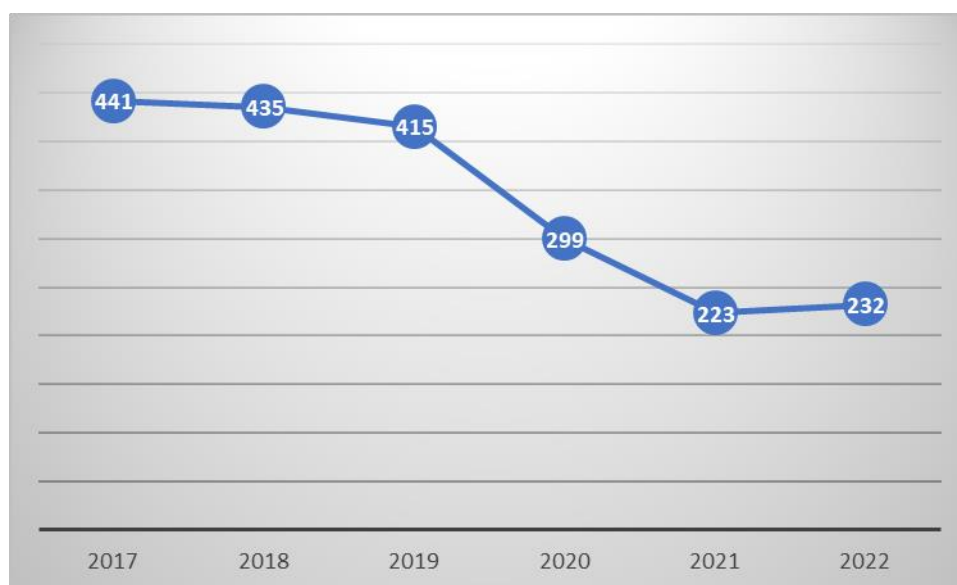
	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021	2022
księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	wol.	7 507,0	7 705,1	7 754,7	8 039,7	7 870,7	7 960,7
czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	osoba	149	148	141	106	79	83
wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach	wol.	19,9	18,5	20,4	17,9	22,4	15,0

Źródło: Dane GUS

Zgodnie ze wskaźnikami dotyczącymi bibliotek publicznych na terenie Gminy Przerześl w 2022 r. wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach osiągnęły poziom 15,0 woluminów (najniższy wynik spośród analizowanych lat).

Na Wykresie 42 zaprezentowano liczbę czytelników na terenie Gminy Przerześl, zgodnie z danymi GUS, w latach 2017 – 2022. Ich liczba największa wystąpiła w 2017 r.

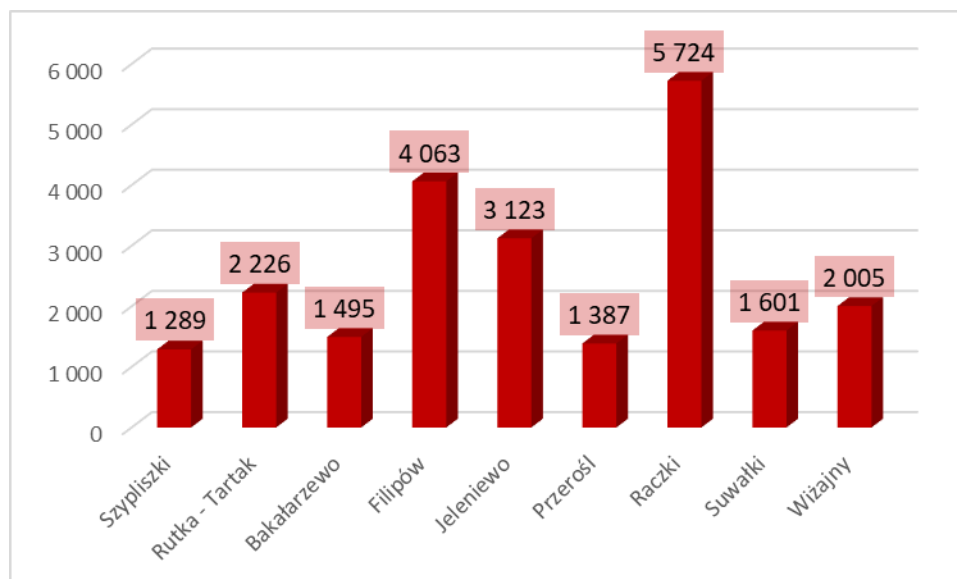
Wykres 42. Liczba czytelników w ciągu roku (2017 – 2022)

Źródło: Dane GUS

Porównując liczbę osób przypadających na 1 placówkę biblioteczną wśród gmin powiatu suwalskiego w 2022 r. zauważyć można, że sytuacja na terenie Gminy Przerześl jest jedną z lepszych. Lepiej sytuacja wygląda jedynie na terenie Gminy Szypliszki. W najgorszej sytuacji są mieszkańcy Gminy Raczki.

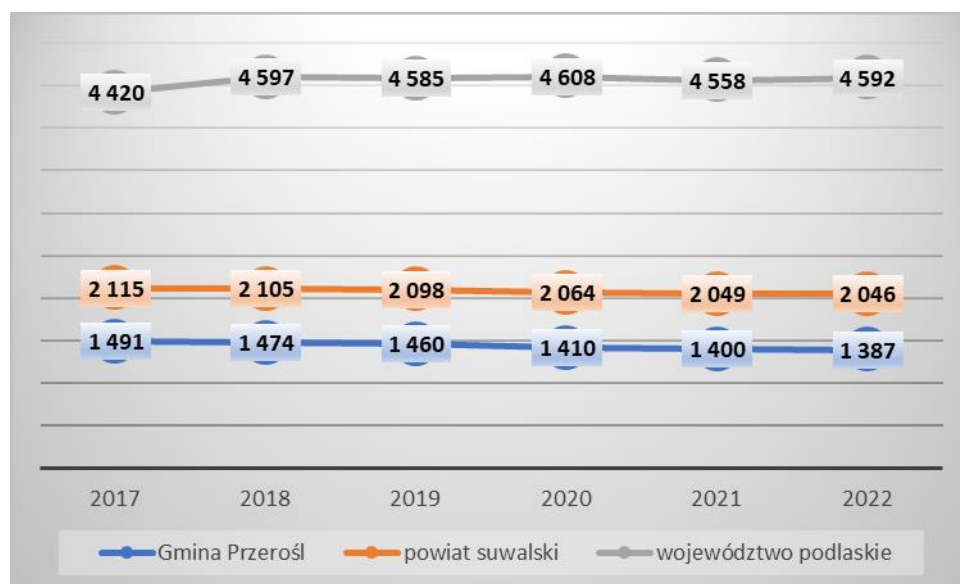
Wykres 43. Ludność na 1 placówkę biblioteczną w poszczególnych gminach powiatu suwalskiego, 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS za 2022 r.

W porównaniu do wielkości wskaźnika w powiecie i województwie sytuacja gminy również wygląda zadawalająco. Jest lepsza niż w powiecie i województwie we wszystkich latach analizy (w latach 2017 – 2022). W przypadku gdyby liczba ludności wzrosła (co byłoby samo w sobie zjawiskiem pozytywnym) dobry dostęp do biblioteki i jej zasobów w przypadku braku dalszych inwestycji mógłby ulec jeszcze pogorszeniu. Warto powiększać ofertę biblioteki zgodnie z oczekiwaniami mieszkańców.

Wykres 44. Ludność na 1 placówkę biblioteczną w Gminie Przerośl, powiecie suwalskim oraz województwie podlaskim (2017 – 2022)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

6.4. INFRASTRUKTURA OCHRONY ZDROWIA I OPIEKI SPOŁECZNEJ

Zgodnie z „Raportem o stanie Gminy Przerośl za 2023 r.” w tymże roku na terenie gminy funkcjonowały dwa podmioty lecznicze:

1. Gabinet Lekarski w Przerośli lek. med. Joanna Smykowska,
2. Gabinet Stomatologiczny w Przerośli lek. stomatolog Romuald Sztabiński.

W miejscowości Przerośl funkcjonowała Apteka "Ewa" Marta Sienkiewicz.

W zakresie opieki szpitalnej oraz specjalistycznej mieszkańcy korzystają z usług placówek zlokalizowanych m.in. na terenie Miasta Suwałki czy Gminy Miasto Augustów.

Tabela 57. Ochrona zdrowia

	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ambulatoryjna opieka zdrowotna - porady lekarskie							
porady lekarskie ogółem	-	10 544	9 381	8 587	6 839	6 841	7 222
Apteki ogólnodostępne - wskaźniki							
ludność na aptekę ogólnodostępną	osoba	2 982	2 947	2 919	2 820	2 800	2 773

Źródło: Dane GUS

Jednym z głównych aspektów w kwestii infrastruktury społecznej i jakości opieki zdrowotnej, który uwzględniono w analizie, jest dostęp pacjentów do świadczeń. Jest on bardzo istotny, zwłaszcza w kontekście najstarszych mieszkańców gmin. Zgodnie z informacjami zaprezentowanymi w tabeli 57 liczba udzielonych porad lekarskich w latach 2017 – 2020 spadała, od 2021 r. zaś ulega wzrostowi. Najmniejsza ich liczba wystąpiła w 2020 r. (co może mieć związek z wystąpieniem pandemii Covid-19).

Pomocą społeczną na terenie gminy zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Przerośli.

Zgodnie z „Raportem o stanie Gminy Przerośl za 2023 r.” wysiłki ośrodka pomocy społecznej w 2023 roku jak i postanowienia na lata kolejne zmierzają do stopniowej zmiany postrzegania tej instytucji w świadomości społeczności lokalnej. Ośrodek staje się narzędziem do budowania polityki społecznej na poziomie lokalnym.

Na terenie gminy, zgodnie z danymi przez nią posiadanymi, liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej według stanu na 31.12.2023 r. wносиła 521 osób (143 rodziny) w tym:

- liczba osób korzystających ze świadczeń z powodu alkoholizmu – 42 osoby (13 rodzin),
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – 4 osoby (1 rodzina),

- niepełnosprawności – 45 osoby (18 rodzin),
- z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa – 0,
- przemocy oraz liczba osób objętych niebieską kartą – 44 osoby (11 rodzin),
- ubóstwa – 259 osób (69 rodzin),
- wielodzietności – 127 osób (22 rodziny).

Na terenie Gminy funkcjonuje Zespół Interdyscyplinarny Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, któremu obsługę administracyjno- techniczną zapewnia Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Przerośli. Zgodnie z danymi zawartymi w „Raporcie o stanie Gminy Przerośl za 2023 r.” w tymże roku wpłynęło 10 Kart do Zespołu Interdyscyplinarnego „Niebieskich Kart A” w których podjęto działania interwencyjne.

W analizowanych latach liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności na terenie gminy rosła do 2020 r., w 2021 r. spadła by w 2022 r. ponownie wzrosnąć. Najmniejsza ich liczba wystąpiła w 2021 r. Wzrost, który nastąpił w 2022 r. jeśli stanie się początkiem wzrostowej tendencji może spowodować konieczność przekazywania dodatkowych środków z budżetu gminy na cele związane z pomocą społeczną.

Patrząc na gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej ich największa liczba wystąpiła w 2018 r. najmniejsza zaś w 2022 r. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej był największy w 2018 r., najmniejszy zaś w 2021 r.

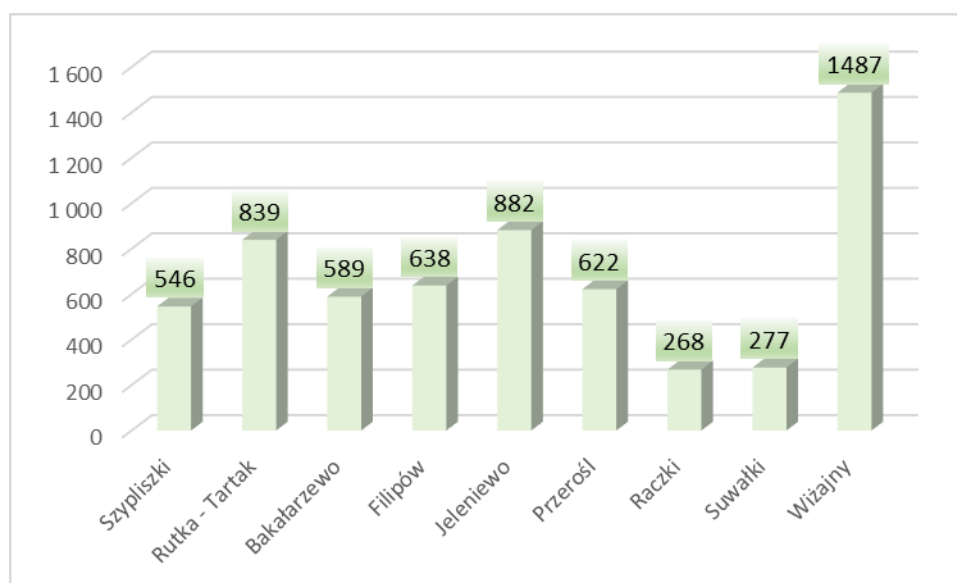
Tabela 58. Liczba osób i gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej na terenie gminy

	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej - wskaźniki							
beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	osoba	933	970	715	845	566	622
Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego							
ogółem	gosp.	89	98	76	86	72	66
poniżej kryterium dochodowego	gosp.	60	61	43	49	36	38
powyżej kryterium dochodowego	gosp.	29	37	33	37	36	28
Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego							
ogółem	osoba	277	286	210	238	159	173
poniżej kryterium dochodowego	osoba	195	200	131	146	102	123

	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021	2022
powyżej kryterium dochodowego	osoba	82	86	79	92	57	50
Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego							
ogółem	%	9,3	9,7	7,2	8,4	5,7	6,2
poniżej kryterium dochodowego	%	6,6	6,8	4,5	5,2	3,6	4,4
powyżej kryterium dochodowego	%	2,8	2,9	2,7	3,3	2,0	1,8

Źródło: Dane GUS

Wykres 45. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w gminach leżących na terenie powiatu suwalskiego

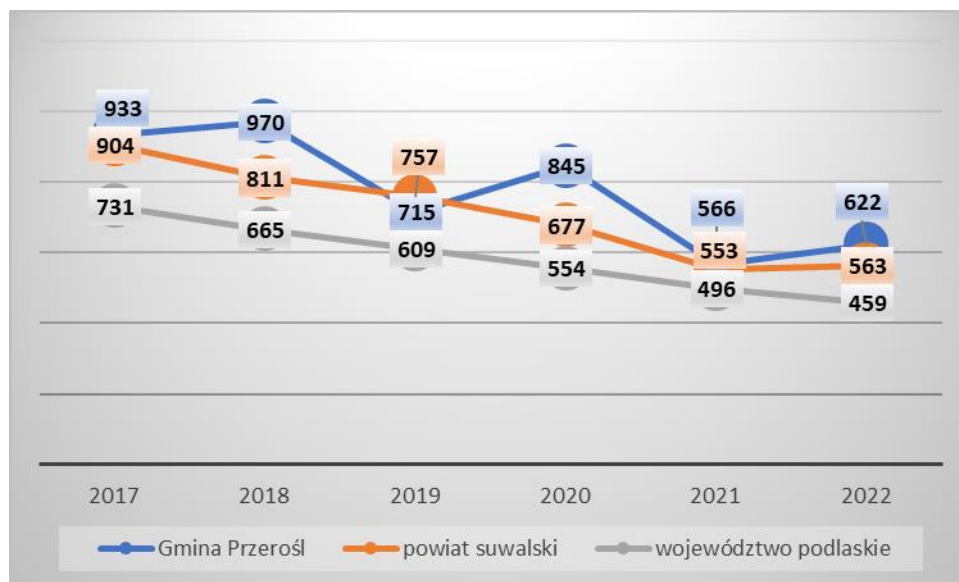

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS za 2022 r.

Biorąc pod uwagę beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w gminie patrząc na sytuację Gminy Przerośl i innych gmin położonych na terenie powiatu suwalskiego sytuacja na jej terenie nie odbiega znacząco od sytuacji w innych gminach. Najmniejsza liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej znajdowała się w Gminie Raczki, największa w Gminie Wizajny. Gmina Przerośl zajmuje piąte miejsce, mniejsza liczba beneficjentów wystąpiła w czterech gminach powiatu suwalskiego.

Porównując liczbę osób będących beneficjentami środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Gminie Przerośl z adekwatnymi wskaźnikami na poziomie powiatu suwalskiego i województwa podlaskiego w latach 2017 – 2022 widać, że sytuacja ta we wszystkich latach analizy najlepsza była w województwie. Do 2018 r. liczba beneficjentów w gminie była największa. Podobnie sytuacja wyglądała w latach 2020 – 2022.

Wykres 46. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Gminie Przerośl, powiecie suwalskim oraz województwie podlaskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

6.5. INFRASTRUKTURA BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO

Nad porządkiem na terenie gminy czuwa Komenda Miejska Policji w Suwałkach.

Ochroną przed żywiołami zajmuje się Ochotnicza Straż Pożarna. Na terenie Gminy Przerośl funkcjonują następujące jednostki OSP:

- 1) Ochotnicza Straż Pożarna w Przerośli wpisana do Krajowego Systemu Ratowniczo Gaśniczego,
- 2) Ochotnicza Straż Pożarna w Pawłówce,
- 3) Ochotnicza Straż Pożarna w Rakówku.

O ochronę przeciwpożarową dba również Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Suwałkach.

Na terenie gminy, zgodnie z danymi zaprezentowanymi w „Raporcie o stanie Gminy Przerośl za 2023 r.”, w roku 2023 na terenie gminy funkcjonował monitoring wizyjny mający wpływ na poziom bezpieczeństwa na jej terenie - 16 kamer zainstalowanych jest w obrębie ul. Rynek, ul. Kościelna, w parku, oczyszczalni, PSZOK i OSP.

7. FINANSE SAMORZĄDOWE

W tabeli 59 zaprezentowano dochody i wydatki Gminy Przerośl w latach 2017 – 2022, zgodnie z danymi GUS. Wynika z nich, że jedynie w 2018 r. gmina odnotowała deficyt budżetowy. W pozostałych okresach dochody przewyższały wydatki, co pozwala na założenie, że w kolejnych latach gmina będzie dysponowała środkami niezbędnymi do realizacji inwestycji poprawiających stan życia mieszkańców.

Od 2019 r. dochody gminy wzrastały. W przypadku wydatków tendencja wzrostowa rozpoczęła się w 2020 r. Szczegółowy podział dochodów i wydatków według działów Klasyfikacji Budżetowej prezentuje tabela 60.

Zgodnie z Wieloletnią Prognozą Finansową Gminy Przerośl na lata 2024 – 2038 (przyjęta Uchwałą Nr XXXIV/326/2024 Rady Gminy Przerośl z dnia 28 lutego 2024 r.) przewidywane wyniki roczne budżetu (do 2038 r. włącznie) będą dodatnie (wyjątek stanowi rok 2024).

Tabela 59. Dochody i wydatki Gminy Przerośl w latach 2017 – 2022 (zł)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Dochody ogółem	14 843 532,93	14 830 841,07	14 410 179,82	17 899 735,49	19 940 169,05	26 512 587,18
Wydatki ogółem	12 312 694,67	17 953 757,60	13 855 890,98	16 093 477,11	19 183 796,76	24 461 060,96
Różnica	2 530 838,26	-3 122 916,53	554 288,84	1 806 258,38	756 372,29	2 051 526,22

Źródło: Dane GUS

Tabela 60. Dochody i wydatki wg działów Klasyfikacji Budżetowej (zł)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Dochody ogółem wg działów Klasyfikacji Budżetowej						
ogółem	14 843 532,93	14 830 841,07	14 410 179,82	17 899 735,49	19 940 169,05	26 512 587,18
Dział 010 – Rolnictwo i łowiectwo	470 773,76	565 795,55	1 188 687,99	703 245,29	757 508,80	775 641,69
Dział 600 – Transport i łączność	0,00	1 222 503,25	0,00	1 300 000,00	1 047 972,60	1 999 771,22
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	36 941,59	35 699,47	38 161,51	76 293,67	36 907,44	48 762,61
Dział 710 - Działalność usługowa	0,00	8 046,00	5 293,68	30 711,51	8 958,19	7 681,43
Dział 720 - Informatyka	0,00	0,00	120 985,80	28 510,10	0,00	152 463,00
Dział 750 - Administracja publiczna	46 796,17	49 125,85	53 263,86	189 212,82	552 771,75	556 660,72
Dział 751 - Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	639,00	45 563,06	30 275,16	29 470,00	648,00	647,00
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,00	25 961,31	21 519,60	14 676,93	15 995,00	17 236,19
Dział 755 - Wymiar sprawiedliwości	234,76	234,76	0,00	0,00	0,00	0,00

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Dział 756 - Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	5 592 492,32	3 557 492,86	3 804 070,56	3 734 540,20	3 503 909,16	9 016 011,90
Dział 758 - Różne rozliczenia	3 715 542,00	3 978 585,00	3 352 398,00	4 730 659,00	6 564 316,00	5 376 889,00
Dział 801 – Oświata i wychowanie	138 810,17	271 184,76	123 882,18	460 530,73	323 369,80	347 875,68
Dział 851 - Ochrona zdrowia	0,00	0,00	0,00	0,00	35 412,46	250 000,00
Dział 852 - Pomoc społeczna	340 784,60	297 109,22	288 962,25	410 430,04	346 336,94	837 873,46
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	18 720,00	5 147,92	1 599,98	554 000,00	601 301,10	2 199 309,49
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	70 160,42	66 488,38	56 965,71	49 459,24	39 213,52	44 139,70
Dział 855 - Rodzina	4 056 314,51	4 010 800,62	4 537 006,59	4 981 349,55	5 159 676,17	3 478 914,34
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	355 323,63	671 448,06	777 442,95	606 646,41	945 872,12	1 402 709,75
Dział 926 - Kultura fizyczna	0,00	19 655,00	9 664,00	0,00	0,00	0,00
Wydatki ogółem wg działów Klasyfikacji Budżetowej						
ogółem	12 312 694,67	17 953 757,60	13 855 890,98	16 093 477,11	19 183 796,76	24 461 060,96
Dział 010 – Rolnictwo i łowiectwo	431 812,40	1 656 977,74	534 179,45	656 339,82	762 145,72	1 154 259,80
Dział 600 – Transport i łączność	193 107,45	3 412 416,66	403 104,73	627 443,96	2 431 957,78	3 829 454,83
Dział 630 - Turystyka	2 041,03	2 715,81	4 151,22	3 893,51	4 431,84	2 441,50

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	279 813,61	312 828,58	467 565,99	545 562,09	437 478,30	687 604,63
Dział 710 - Działalność usługowa	15 022,34	37,66	117,35	23 383,95	8 811,44	38,63
Dział 720 - Informatyka	0,00	0,00	120 985,80	28 510,10	0,00	188 964,00
Dział 750 - Administracja publiczna	1 427 406,32	1 561 337,96	1 520 281,87	1 819 440,07	1 899 446,17	3 151 551,67
Dział 751 - Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	639,00	45 563,06	30 275,16	29 470,00	1 388,96	647,00
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	134 551,82	200 368,25	152 359,25	162 316,51	191 565,15	232 260,59
Dział 757 - Obsługa długu publicznego	74 191,23	60 752,29	62 745,89	78 337,95	49 350,00	166 300,00
Dział 801 – Oświata i wychowanie	3 942 733,53	4 246 102,16	4 269 334,11	4 436 056,71	5 297 970,63	5 831 404,21
Dział 851 - Ochrona zdrowia	30 571,76	37 984,68	41 409,15	52 147,08	73 214,02	340 786,53
Dział 852 - Pomoc społeczna	696 368,13	731 363,02	747 440,60	777 362,91	756 249,26	1 238 229,81
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	4 938,44	24 379,48	1 599,98	571 340,56	624 990,54	2 111 873,87
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	87 700,52	83 676,28	71 772,94	62 407,07	49 628,21	55 847,44
Dział 855 - Rodzina	4 102 776,03	4 058 809,25	4 575 021,07	5 043 459,41	5 235 535,48	3 596 891,08
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	459 175,19	1 197 637,34	497 647,90	855 480,00	982 966,98	1 452 993,37

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Dział 921 – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	291 520,37	294 106,88	313 678,00	275 366,51	357 615,18	419 196,00
Dział 926 - Kultura fizyczna	138 325,50	26 700,50	42 220,52	45 158,90	19 051,10	316,00

Źródło: Dane GUS

8. PODSUMOWANIE ANALIZY I DIAGNOZY

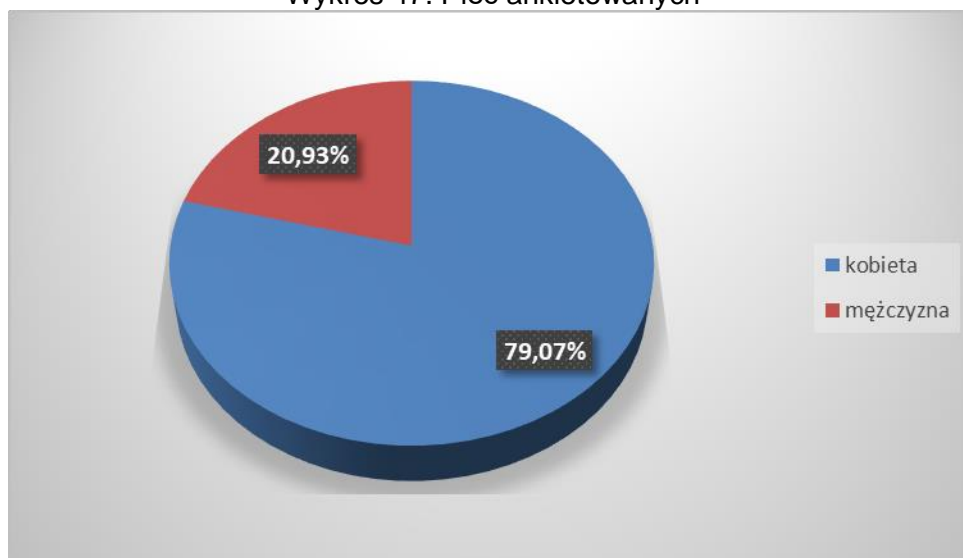
8.1. PODSUMOWANIE WYNIKÓW BADANIA ANKIETOWEGO

W ramach prac nad przygotowaniem „Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Przerośl” oraz „Strategii Rozwoju Gminy Przerośl na lata 2024 - 2030” wśród mieszkańców analizowanej jednostki samorządu terytorialnego zostało przeprowadzone badanie ankietowe. W sumie w badaniu wzięły udział 44 osoby zamieszkujące Gminę Przerośl.

Struktura ankietowanych z uwzględnieniem ich płci, wieku i statusu zawodowego została zaprezentowana na wykresach 47 – 49. Wynika z nich, że wśród osób biorących udział w badaniu przeważały kobiety, które stanowiły 79,07% ankietowanych. Biorąc pod uwagę wiek - przeważały osoby w przedziale wiekowym 26 - 45 lat (46,51%). Wśród ankietowanych wystąpiły osoby ze wszystkich wskazanych grup wiekowych.

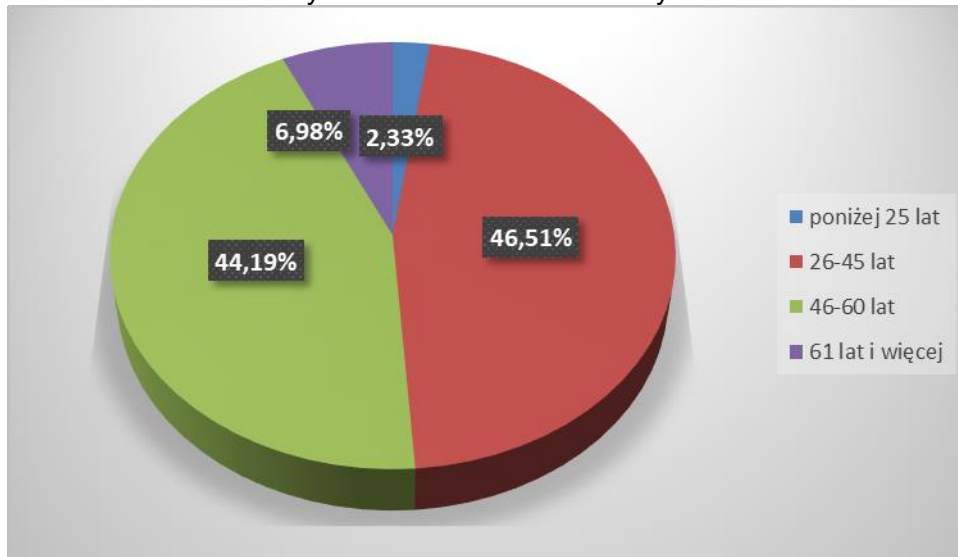
Analizując dane dotyczące statusu zawodowego należy stwierdzić, że największa ilość ankietowanych posiadała status pracownika – osoba pracująca (81,4%). Wszystkie osoby, które określiły swój status zawodowy jako inny wskazały, że są emerytami (wpisano „emeryt” lub „emerytka”).

Wykres 47. Płeć ankietowanych

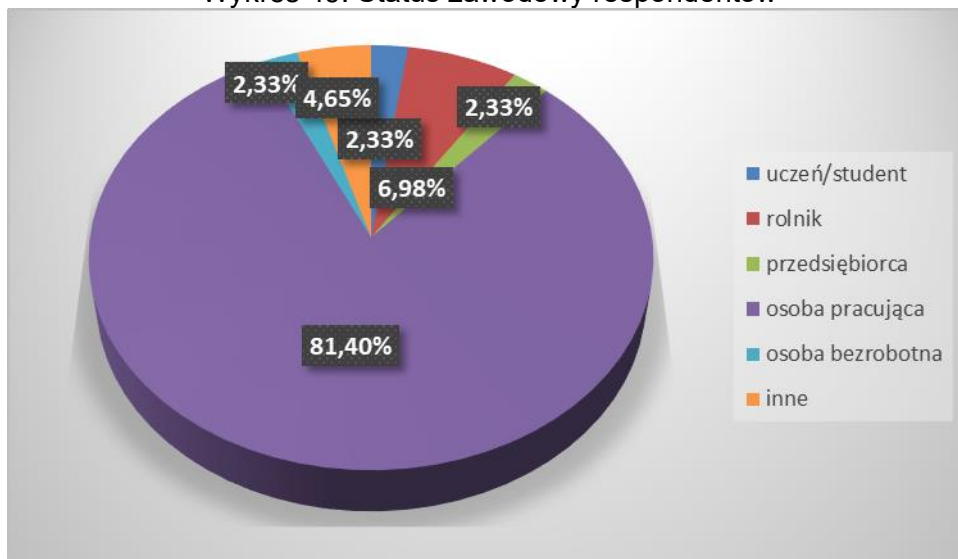
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

Wykres 48. Wiek ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

Wykres 49. Status zawodowy respondentów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

Pytania sformułowane w ramach ankiety zostały podzielone na następujące obszary:

- społeczeństwo;
- gospodarka;
- środowisko i przestrzeń;
- infrastruktura techniczna;
- turystyka i rekreacja;
- kultura;
- edukacja.

W ramach poszczególnych obszarów respondentów poproszono o dokonanie oceny według 5-ciostopniowej skali, gdzie 1 oznacza ocenę najniższą, a 5 - najwyższą. Na podstawie zebranych odpowiedzi obliczoną średnią ocenę dla każdego obszaru.

Ankietowanych poproszono także o wskazanie mocnych i słabych stron Gminy Przerośl, szans i zagrożeń dla jej rozwoju oraz najpilniejszych aspektów, które wymagają poprawy.

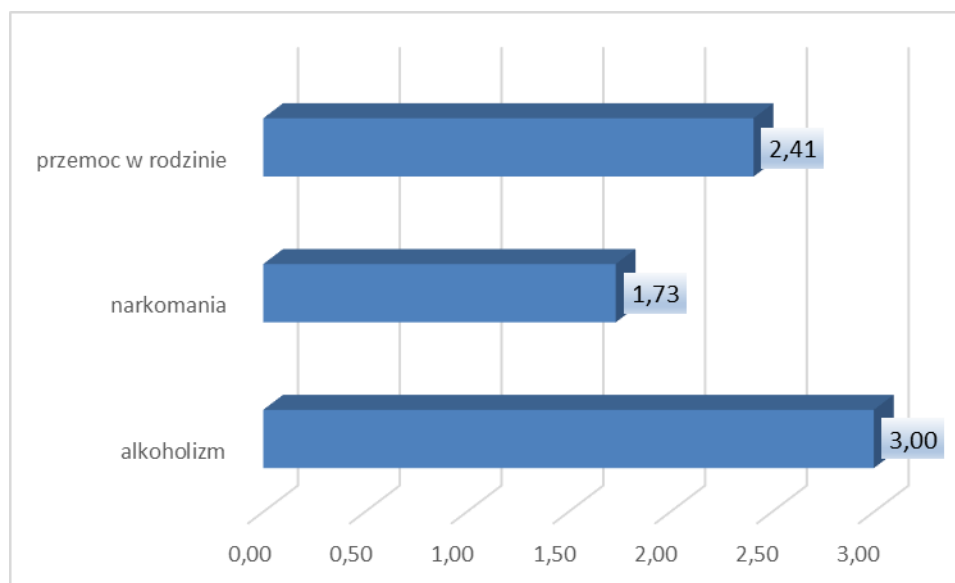
SPOŁECZEŃSTWO

Na terenie gminy średnio zauważany jest problem alkoholizmu (3,00 pkt). Bardziej dostrzegają go mężczyźni (3,11 pkt) niż kobiety (2,97 pkt). Patrząc na wiek ankietowanych najbardziej widzą w tym zakresie problem osoby w wieku 46-60 lat.

Mniej zauważalnym problemem jest przemoc w rodzinie (2,41 pkt), wśród mieszkańców pojawiły się głosy, że występowanie tego problemu jest sporadyczne. Bardziej dostrzegają go kobiety (2,47 pkt) niż mężczyźni (2,11 pkt).

Najniżej oceniono występowanie narkomanii (1,73 pkt) wskazując tym samym, że jej występowanie jest stosunkowo niewielkie. Niektórzy mieszkańcy wręcz nie dostrzegają by taki problem występował na terenie gminy. Średnia 1,00 pkt wystąpiła zarówno wśród ankietowanych w wieku poniżej 25 lat jak i wśród respondentów w wieku 61 lat i więcej.

Wykres 50. Skala występowania problemów społecznych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

Ankietowani docenili dostęp do usług ochrony zdrowia w gminie (podstawowa opieka medyczna, apteki, stomatolog) – średnia ocena 4,20 pkt. Lepiej oceniły i doceniły ją kobiety (4,35 pkt) niż mężczyźni (3,56 pkt). Patrząc na wiek ankietowanych najwyżej oceniły ten dostęp osoby w wieku 46-60 lat (4,37 pkt). Najniżej zaś osoby w wieku 61 lat i więcej

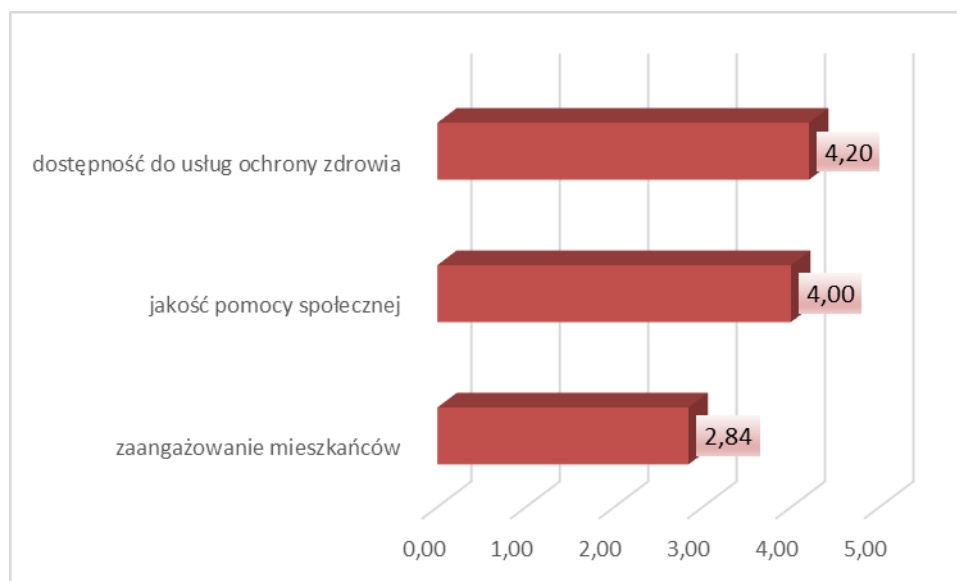
(3,67 pkt). Tylko w grupie wiekowej 26-45 lat udzielono odpowiedzi na 1 (5,00%). Odpowiedzi na 5 udzielili ankietowani w wieku 26-45 lat (45,00%), 46-60 lat (52,63%) i 61 lat i więcej (33,33%).

Wysoko oceniono także jakość pomocy społecznej (4,00 pkt). Co jest dobrą oceną choć zawsze istnieje jakaś przestrzeń do poprawy. Patrząc na płeć ankietowanych lepiej oceniły ją kobiety (4,19 pkt) niż mężczyźni (3,33 pkt). Patrząc na wiek ankietowanych najlepiej oceniły ją osoby w wieku 46-60 lat (4,11 pkt). Najgorzej zaś osoby w wieku poniżej 25 lat (3,00 pkt).

Warto zaznaczyć, że jedynie w grupie wiekowej 26-45 lat dokonano wskazania na ocenę 1. Na ocenę 5 wskazań dokonano w grupie wiekowej 26-45 lat (40,00%), 46-60 lat (38,89%) oraz 61 lat i więcej (50,00%).

Ankietowani nie są w pełni zadowoleni z poziomu zaangażowania mieszkańców w sprawy społeczności lokalnej (średnia ocena wyniosła 2,84 pkt). Kobiety oceniły go na 2,91 pkt zaś mężczyźni na 2,67 pkt. Patrząc na wiek ankietowanych najbardziej krytycznie w tej sprawie wypowiedzieli się mieszkańcy gminy w wieku 61 lat i więcej. Średnia ocena w tym przedziale wiekowym wyniosła 1,67 pkt (66,67% ich ocen było na poziomie 1, warto zauważyć, że dużo odpowiedzi na poziomie 1 i 2 wystąpiło także wśród ankietowanych w grupie wiekowej 46-60 lat stanowią one 100% ich odpowiedzi). Najlepiej ocenili zaangażowanie mieszkańców ankietowani w wieku 26-45 lat – średnia 3,05 pkt. W tej grupie wiekowej 30,00% odpowiedzi to wskazania na ocenę 1 i 2 tak samo jak na ocenę 4 i 5.

Wykres 51. Ocena poziomu zaangażowania mieszkańców oraz podstawowych usług

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

GOSPODARKA

W sferze gospodarczej ankietowani najlepiej ocenili rolę działalności rolniczej na terenie gminy w dalszej perspektywie rozwoju całości gminy (3,80 pkt). Uznając i podkreślając tym samym jej ważność dla funkcjonowania Gminy Przerośl. Jej ważność bardziej zauważają kobiety – średnia ocena 3,79 pkt, średnia ocena wśród mężczyzn wyniosła 3,56 pkt. Patrząc na wiek ankietowanych najwyżej oceniły ten aspekt osoby w wieku 61 lat i więcej (średnia ocena – 4,33 pkt), najniżej zaś osoby w wieku poniżej 25 lat (średnia ocena – 3,00 pkt).

Respondenci najniżej ocenili natomiast możliwość uzyskania zatrudnienia na terenie gminy (2,16 pkt). Choć zagadnienie zostało nisko ocenione wśród ankietowanych pojawiły się głosy, że istnieje trudność ze znalezieniem ludzi do pracy.

Średnia ocena wśród kobiet – 2,18 pkt, wśród mężczyzn – 2,13 pkt. Patrząc na wiek ankietowanych najbardziej krytycznie w tym temacie wypowiedzieli się ankietowani w wieku 46-60 lat (1,84 pkt), najwyżej zaś osoby w wieku 61 lat i więcej (2,50 pkt). W większości mieszkańcy zauważają tym samym potrzebę poprawy w tym zakresie.

Trochę lepiej oceniono działania promocyjne gminy, mające na celu pozyskanie inwestorów/przedsiębiorców tworzących miejsca pracy – średnia ocena 2,8 pkt (kobiety – 2,91 pkt, mężczyźni – 2,71 pkt).

Respondenci zauważyli również pewne braki w przypadku warunków prowadzenia działalności gospodarczej – średnia ocena 2,92 pkt (kobiety – 2,87 pkt, mężczyźni – 3,17 pkt). Najniżej ocenili je ankietowani poniżej 25 lat (średnia ocena 2,00 pkt). Najbardziej pozytywnie ocenili ją respondenci w wieku 61 lat i więcej (średnia ocena 4,00 pkt). Tylko wśród ankietowanych w wieku 26 – 45 lat dokonali wskazań na ocenę 5 (15,00% ich odpowiedzi). Wskazań na ocenę 1 dokonali respondenci w wieku 26 – 45 lat (10,00%) i 46 – 60 lat (6,25% ich odpowiedzi).

Ocena poniżej 3,00 pkt zarówno w przypadku możliwości uzyskania zatrudnienia i warunków prowadzenia działalności gospodarczej ukazuje potrzebę podjęcia działań służących poprawie tej sytuacji na terenie gminy. Mieszkańcy zauważają w tym zakresie braki.

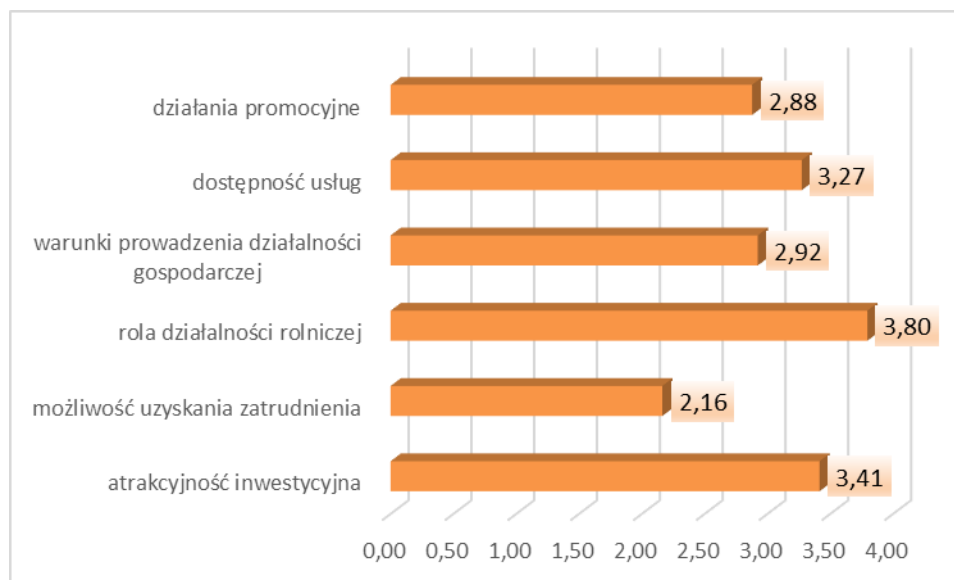
Średnią ocenę powyżej 3,00 pkt oprócz roli działalności rolniczej na terenie gminy uzyskały także pytania dotyczące atrakcyjności inwestycyjnej oraz dostępność do usług.

Dostępności usług na terenie gminy (handel, punkty usługowe) oceniono na 3,27 pkt (kobiety – 3,24 pkt, mężczyźni – 3,44 pkt). Najniżej ocenili ją osoby w wieku 61 lat i więcej (średnia

ocena: 3,00 pkt). Najlepiej zaś ankietowani w grupie wiekowej poniżej 25 lat (średnia ocena: 4,00 pkt).

Atrakcyjności inwestycyjnej obszaru gminy (cechy, dzięki którym jest atrakcyjna dla inwestorów z zewnątrz) oceniono na 3,41 pkt (kobiety – 3,41 pkt, mężczyźni – 3,57 pkt). Najniżej ocenili ją mieszkańcy w wieku 61 lat i więcej (średnia ocena: 3,00 pkt). Najlepiej ocenili ją respondenci w wieku poniżej 25 lat (średnia ocena: 4,00 pkt).

Wykres 52. Ocena warunków funkcjonowania – gospodarka

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

ŚRODOWISKO I PRZESTRZEŃ

Ankietowani najlepiej ocenili ex aequo estetykę obiektów użyteczności publicznej (szkoły, przedszkola, urząd, świetlice, boiska, place zabaw itp.) oraz estetykę miejscowości – średnia ocena 4,23 pkt. W przypadku estetyki obiektów użyteczności publicznej średnia wśród kobiet wyniosła 4,27 pkt, wśród mężczyzn zaś 4,00 pkt. Patrząc na wiek ankietowanych najlepiej ocenili ją respondenci w wieku 46-60 lat (4,47 pkt), najgorzej zaś w wieku 61 lat i więcej (3,67 pkt).

W przypadku estetyki miejscowości kobiety oceniły ją na 4,18 pkt, mężczyźni zaś na 4,33 pkt. Patrząc na wiek ankietowanych najwyżej oceniły ją osoby w wieku 46-60 lat (4,32 pkt), najniżej zaś osoby w wieku 61 lat i więcej (3,67 pkt).

Trochę gorzej oceniono czystość środowiska naturalnego na terenie gminy – średnia ocena 4,18 pkt (kobiety – 4,24 pkt, mężczyźni – 3,89 pkt). Najbardziej pozytywnie oceniali ją mieszkańcy w wieku 26-45 lat (średnia ocena 4,20 pkt).

Funkcjonalność obiektów użyteczności publicznej (szkoły, przedszkola, urząd, świetlice, boiska, place zabaw itp.) oceniono na 4,07 pkt (kobiety – 4,16 pkt, mężczyźni – 3,50 pkt). Najbardziej są z niej zadowoleni ankietowani w wieku 61 lat i więcej (średnia ocena 5,00 pkt).

Wpływ działalności zakładów przemysłowych i wytwórczych działających na terenie gminy na jakość środowiska naturalnego został oceniony jako obojętny, lekko pozytywny. Średnia ocena 3,38 pkt. Kobiety – 3,44 pkt, mężczyźni – 3,50 pkt. We wszystkich grupach wiekowych średnia ocena była powyżej 3,00 pkt (gdzie ocena 3 wskazywała na obojętny wpływ na środowisko a 4 na pozytywny wpływ). Najwyżej został on oceniony ex aequo przez osoby w wieku 26-45 lat oraz 61 lat i więcej – średnia ocena 3,50 pkt).

Średnia ocena w przypadku efektywności zagospodarowania przestrzeni w gminie (czy tereny są wykorzystywane optymalnie) wyniosła 3,62 pkt. Kobiety – 3,55 pkt, mężczyźni – 4,00 pkt). Najbardziej krytycznie ocenili ją ankietowani w wieku poniżej 25 lat – 3,00 pkt. Najlepiej zaś respondenci w grupie wiekowej 61 lat i więcej – 4,00 pkt. Tym samym ankietowani nie są w pełni zadowoleni ze sposobu zagospodarowania przestrzeni. Choć ocenili ją stosunkowo pozytywnie wciąż uważają, że mogłoby być ona jeszcze bardziej efektywne.

Brak oceny poniżej 3,00 pkt co świadczy, że respondenci są stosunkowo zadowoleni z omawianych zagadnień.

Wykres 53. Ocena warunków funkcjonowania gminy – środowisko i przestrzeń

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

W obszarze: Infrastruktura techniczna ankietowani najlepiej ocenili poziom rozwoju sieci wodociągowej (4,18 pkt) i system odbioru odpadów (4,05 pkt). Co wskazuje, że mieszkańcy zauważają poprawę w jakości i dostępności infrastruktury i pozytywnie oceniają działania władz gminy mające na celu zapewnienie jak najszerszego dostępu do infrastruktury technicznej – sieci wodociągowej oraz istniejący system odbioru odpadów.

Resztę zagadnień oceniono poniżej 4,00 pkt.

Stosunkowo pozytywnie oceniono poziom rozwoju sieci kanalizacyjnej (3,85 pkt, kobiety – 3,91 pkt, mężczyźni – 3,88 pkt).

Trochę gorzej oceniono małą infrastrukturę drogową w gminie (chodniki i ścieżki rowerowe, oświetlenie, przystanki, itp.) – średnia ocena 3,37 pkt (kobiety – 3,44 pkt, mężczyźni – 3,22 pkt).

Mieszkańcy stosunkowo pozytywnie ocenili stan dróg w gminie (3,55 pkt, kobiety – 3,44 pkt, mężczyźni – 3,22 pkt). Stan dróg najlepiej ocenili mieszkańcy w wieku poniżej 25 lat (4,00 pkt). Najgorzej zaś respondenci w wieku 46-60 lat (3,26 pkt). Mieszkańcy doceniają przeprowadzone prace wykonane w ostatnich latach służące temu by stan dróg był jak najlepszy, wciąż jednak ich stan mógłby być jeszcze lepszy.

Infrastrukturę sportowo – rekreacyjną w miejscu zamieszkania (boiska, place zabaw, sale gimnastyczne, itp.) oceniono na 3,34 pkt (kobiety – 3,35 pkt, mężczyźni – 3,13 pkt). Najlepiej ocenili ją ex aequo mieszkańcy w wieku poniżej 25 lat oraz 61 lat i więcej (4,00 pkt).

Trochę gorzej oceniono i infrastrukturę melioracji szczegółowej (rowy, sieć drenarska, przepusty itp.) – średnia ocena 3,26 pkt, kobiety – 3,30 pkt, mężczyźni – 3,00 pkt). Najbardziej krytyczni byli w tym wypadku ankietowani w wieku poniżej 25 lat (3,00 pkt).

Dostęp do Internetu oceniono na 3,07 pkt. Kobiety oceniły to zagadnienie na 3,10 pkt a mężczyźni na 2,78 pkt. Najbardziej krytycznie to zagadnienie ocenili ankietowani w wieku poniżej 25 lat (średnia ocena 2,00 pkt).

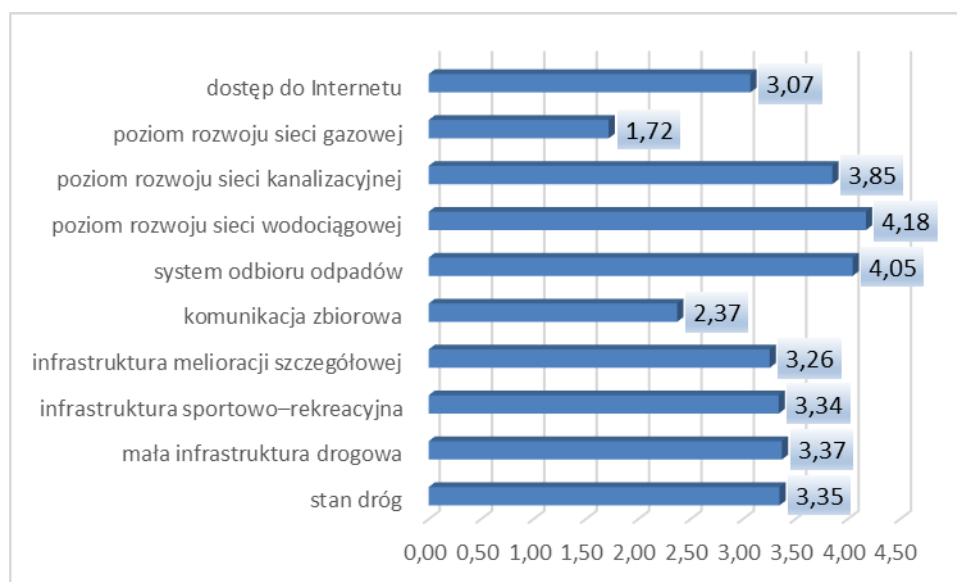
Resztę zagadnień oceniono poniżej 3,00 pkt.

Mieszkańcy dostrzegają przestrzeń do poprawy w przypadku komunikacji zbiorowej, którą oceniono na 2,37 pkt (kobiety – 2,44 pkt, mężczyźni – 2,22 pkt). Patrząc na wiek ankietowanych najniższą ocenę wystawiły osoby w wieku poniżej 25 lat (średnia ocena

2,00 pkt). Wśród ankietowanych pojawiły się głosy, że wciąż tygodnia liczba autobusów jest niewystarczająca a w weekendy w ogóle one nie kursują.

Poniżej 2,00 pkt. oceniono poziom rozwoju sieci gazowej. Średnia ocena – 1,72 pkt (kobiety – 1,74 pkt, mężczyźni – 1,86 pkt). Patrząc na wiek ankietowanych najbardziej krytycznie (ex aequo) podeszli do tego zagadnienia respondenci w wieku poniżej 25 lat i 46-60 lat (średnia ocena 1,00 pkt). 27% ankietowanych pozostawiło to pytanie bez odpowiedzi.

Wykres 54. Ocena warunków funkcjonowania gminy – infrastruktura techniczna

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

TURYSTYKA I REKREACJA

Mieszkańcy Gminy Przerośl zauważają potrzebę inwestowania w rozwój turystyki (4,37 pkt, kobiety 4,34 pkt, mężczyźni 4,33 pkt). Patrząc na wiek ankietowanych najbardziej tę potrzebę dostrzegają mieszkańcy w wieku 26-45 lat (4,53 pkt).

Podjęcie takich kroków – inwestowanie w rozwój turystyki może przyczynić się także do wzrostu dochodów mieszkańców, którzy dzięki rozwojowi tej gałęzi gospodarki będą mogli znaleźć zatrudnienie na terenie gminy.

Mieszkańcy najniżej ocenili ofertę spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla dorosłych (2,88 pkt, kobiety – 2,87 pkt, mężczyźni – 3,11 pkt). Najgorzej ocenili ją ankietowani w wieku 46-60 lat (2,72 pkt).

Najwyższa średnia ocena u ankietowanych kobiet dotyczyła ważności inwestowania w rozwój turystyki. Najniższa dotyczyła oferty spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla dorosłych.

Wśród ankietowanych mężczyzn zagadnienia te się pokrywały w przypadku najwyższej średniej oceny. Najniżej ocenili zaś ofertę spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla seniorów (2,78 pkt).

Najstarsi ankietowani (61 lat i więcej) najwyżej ocenili ex aequo ofertę spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla dzieci oraz działania promocyjne gminy, mającą na celu pozyskanie potencjalnych turystów (średnia 5,00 pkt). Najniżej zaś ocenili poziom bazy turystyczno-wypoczynkowej (baza noclegowa, gastronomiczna, gospodarstwa agroturystyczne, itp.) (średnia ocena 2,33 pkt).

Ankietowani w przedziale wiekowym poniżej 25 lat najniżej ocenili działania promocyjne gminy, mającą na celu pozyskanie potencjalnych turystów (2,00 pkt).

Ankietowani dostrzegają też pewien potencjał związany z atrakcyjnością turystyczną gminy (średnia ocena 3,93 pkt, kobiety – 3,84 pkt, mężczyźni – 4,11 pkt), który mógłby być wykorzystany.

Ofertę spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla dzieci oceniono na 3,39 pkt. Najlepiej ocenili ją ankietowani w wieku 61 lat i więcej (5,00 pkt). Najgorzej zaś respondenci w wieku 26-45 lat (3,32 pkt).

Trochę gorzej oceniono poziom rozwoju infrastruktury sportowo-rekreacyjnej został oceniony na 3,37 pkt (kobiety – 3,34 pkt, mężczyźni – 3,44 pkt). Najbardziej pozytywnie ocenili ją mieszkańcy w wieku 61 lat i więcej (3,67 pkt). Najgorzej zaś mieszkańcy w wieku poniżej 25 lat (3,00 pkt).

Gorzej oceniono poziom bazy turystyczno-wypoczynkowej (3,07 pkt). Najgorzej ocenili ją mieszkańcy w wieku 61 lat i więcej (2,33 pkt). Najlepiej zaś mieszkańcy w wieku poniżej 25 lat (4,00 pkt).

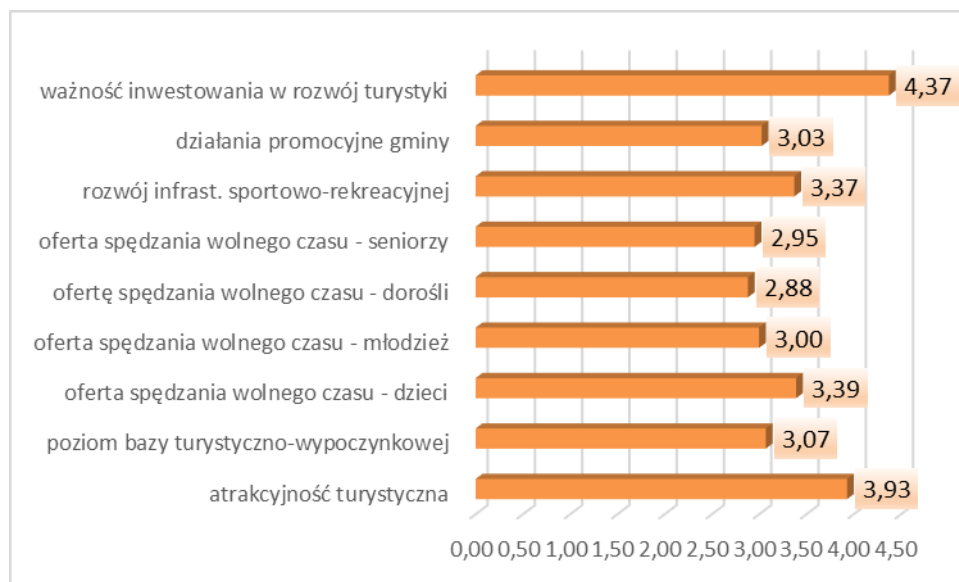
Działania promocyjne gminy, mające na celu pozyskanie potencjalnych turystów oceniono na średnią ocenę 3,03 pkt (kobiety – 2,97 pkt, mężczyźni – 3,29 pkt). Najniżej oceniły je osoby w wieku poniżej 25 lat (2,00 pkt), najwyżej osoby w wieku 61 lat i więcej (5,00 pkt). Tym samym najstarsi mieszkańcy uważają je więc za wystarczające a osoby młode widzą w tym zakresie sporą przestrzeń do poprawy.

Ofertę spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla młodzieży oceniono na 3,00 pkt. Najbardziej krytycznie oceniają ją mieszkańcy w wieku 46-60 lat (2,89 pkt).

Poniżej 3,00 pkt oprócz oferty spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla dorosłych oceniono także ofertę spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla seniorów. Tu średnia

ocena wyniosła 2,95 pkt. Bardziej krytyczni byli w tym przypadku mężczyźni oceniając ją na 2,78 pkt (kobiety – 3,06 pkt). Patrząc na wiek ankietowanych to najniżej ocenili tę ofertę respondenci w wieku 46-60 lat (2,72 pkt). Ankietowani widzą więc pewne braki w ofercie spędzania wolnego czasu na terenie gminy.

Wykres 55. Ocena warunków funkcjonowania gminy – turystyka i rekreacja

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

KULTURA

Choć wszystkie zagadnienia związane z kulturą zostały stosunkowo dobrze ocenione wciąż istnieje pewna przestrzeń do poprawy.

Mieszkańcy Gminy Przerośl zauważają pewne braki w liczbie obiektów kulturalnych położonych na terenie gminie (świetlice, biblioteki, domy kultury, itp.) – średnia ocena 3,26 pkt. Kobiety oceniły to zagadnienie na 3,12 pkt, a mężczyźni na 3,78 pkt. Patrząc na wiek ankietowanych najlepiej liczbę obiektów oceniły osoby w wieku poniżej 25 lat – średnia ocena 4,00 pkt a najgorzej osoby w wieku 61 lat i więcej – średnia ocena 3,00 pkt.

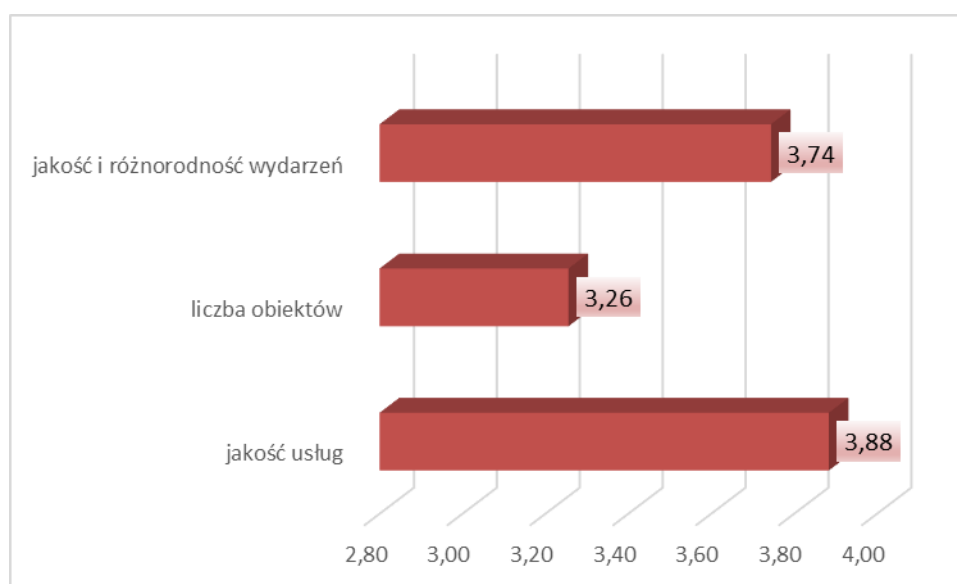
Warto zauważyć, że wskazań na ocenę 1 dokonały jedynie osoby w grupie wiekowej 61 lat i więcej. Najwięcej wskazań na ocenę 2 wskazali ankietowani w grupie wiekowej 26-45 lat (26,32%). Wskazań na 4 i 5 dokonano najczęściej wśród ankietowanych w wieku poniżej 25 lat.

Lepiej oceniono jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno – rozrywkowych odbywających się na terenie gminy – 3,74 pkt. Lepiej ocenili ją mężczyźni – 4,11 pkt niż kobiety – 3,67 pkt.

Patrząc na wiek respondentów najgorzej ten aspekt funkcjonowania gminy postrzegają osoby w wieku 61 lat i więcej – średnia ocena 3,00 pkt. Najlepiej zaś osoby w wieku poniżej 25 lat – średnia ocena 5,00 pkt.

Najlepiej oceniono jakość usług świadczonych przez obiekty kulturalne na terenie gminy. Średnia ocena w tym przypadku wyniosła 3,88 pkt. Kobiety oceniły to zagadnienie na 3,91 pkt, a mężczyźni na 3,67 pkt. Patrząc na wiek ankietowanych to osoby w wieku 46-60 lat są najbardziej zadowolone z jakości tych usług (4,05 pkt) a najmniej ex aequo osoby w wieku poniżej 25 lat oraz 61 lat i więcej (3,00 pkt).

Wykres 56. Ocena warunków funkcjonowania gminy – kultura

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

EDUKACJA

W zakresie działań edukacyjnych na terenie Gminy Przerośl ankietowani najlepiej ocenili jakość edukacji przedszkolnej (średnia ocena – 4,13 pkt, kobiety – 4,23 pkt, mężczyźni - 3,75 pkt).

Trochę gorzej ocenili jakość edukacji w szkołach podstawowych (średnia ocena – 3,88 pkt, kobiety – 3,97 pkt, mężczyźni – 3,50 pkt).

Ankiety posiadały pytanie dotyczące jakości edukacji w gimnazjum (2,15 pkt). Obecnie gimnazja nie funkcjonują, stąd duża część respondentów pozostawiła to pytanie bez odpowiedzi.

Nie licząc pytania dotyczącego gimnazjów najgorzej oceniono ilość obiektów oświatowych w gminie (przedszkola, szkoły) – średnia ocena 3,38 pkt. Był to więc wynik powyżej 3,00 pkt

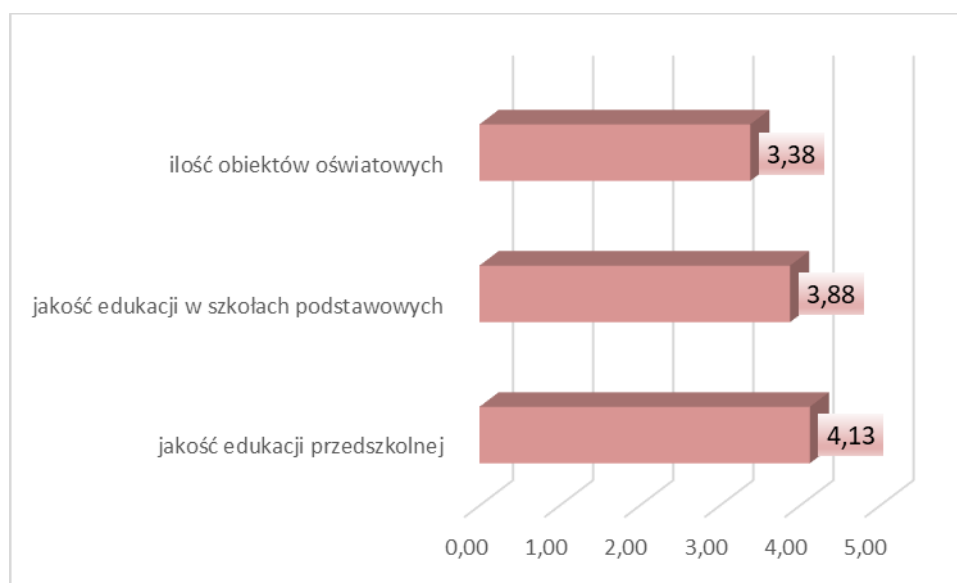
co wskazuje, że mieszkańcy choć widzą tu pewną przestrzeń do poprawy są stosunkowo z niej zadowoleni.

Lepiej tę ilość oceniły kobiety – 3,53 pkt niż mężczyźni – 2,89 pkt. Patrząc na wiek ankietowanych najwyżej ocenili ją osoby w wieku 46-60 lat – 3,63 pkt, najniżej zaś osoby w wieku poniżej 25 lat – 2,00 pkt.

Na ocenę 1 dokonali wskazań jedynie osoby w wieku 61 lat i więcej. Na ocenę 1 i 2 najwięcej wskazań było w grupie wiekowej poniżej 25 lat.

Na ocenę 5 najwięcej wskazań dokonano ponownie w grupie wiekowej 46-60 lat (31,58%). Na ocenę 4 i 5 najwięcej wskazań było w tej grupie wiekowej 61 lat i więcej. Warto zaznaczyć, że wśród ankietowanych w grupach wiekowych: poniżej 25 lat oraz 61 lat i więcej nie dokonano wskazań na ocenę 5.

Wykres 57. Ocena warunków funkcjonowania gminy – edukacja

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

ASPEKTY WYMAGAJĄCE POPRAWY

W ramach ankiety mieszkańcy gminy wskazali także sfery, które wymagają najpilniejszej poprawy. Jako najbardziej istotne wskazano:

- poprawę infrastruktury drogowej (chodników, dróg) – 19,01% wskazań;
- edukację – 12,40% wskazań;
- promocję gminy – 10,74% wskazań;
- rozwój turystyki – 9,92% wskazań;
- rozwój sportu – 7,44% wskazań;
- zajęcia pozalekcyjne dla dzieci i młodzieży – 7,44% wskazań.

MOCNE I SŁABE STRONY GMINY, SZANSE I ZAGROŻENIA DLA JEJ ROZWOJU

Według respondentów mocne strony gminy to przede wszystkim:

- czyste środowisko naturalne;
- wysokie walory środowiska naturalnego;
- korzystne położenie;
- dobry dostęp do opieki medycznej.

Z kolei słabymi stronami Gminy Przerośl są:

- brak dogodnych międzymiastowych połączeń komunikacyjnych (linie autobusowe);
- niska inicjatywa społeczna;
- brak podmiotów gospodarczych o silnej pozycji w regionie;
- niska konkurencyjność usług na rynku lokalnym;
- mała ilość zajęć pozalekcyjnych dla dzieci.

Jako największe zagrożenia dla rozwoju gminy respondenci wskazali:

- ucieczkę ludzi młodych z obszarów wiejskich do większych miast;
- malejące dochody budżetu gminy;
- niski przyrost naturalny;
- malejącą inicjatywę społeczną;
- brak rozwoju małej przedsiębiorczości (handel, usługi).

Szanse dla zwiększenia potencjału Gminy Przerośl to – według mieszkańców:

- dostęp do środków finansowych z Unii Europejskiej;
- rozwój małej przedsiębiorczości (handel, usługi);
- osiedlanie się na terenie gminy nowych mieszkańców;
- wysokie walory środowiska naturalnego;
- wzrastające dochody budżetu gminy.

PODSUMOWANIE

Przedstawiony materiał badawczy zawiera informacje odnośnie opinii mieszkańców Gminy Przerośl w wielu ważnych dla niej kwestiach. Głównym celem badania było zweryfikowanie poglądów mieszkańców na temat funkcjonowania kluczowych obszarów gminy oraz poznanie oczekiwań co do jej przyszłości. Badanie dostarcza materiałów diagnostycznych, jak również inspiracji w kontekście definiowania kierunków rozwoju gminy, które zostaną wykorzystane w ramach dalszych prac nad konstruowaniem Strategii Rozwoju Gminy Przerośl na lata 2024 – 2030.

Zauważają oni (mieszkańcy) ważność środków finansowych z Unii Europejskiej dla rozwoju i funkcjonowania gminy (wskazane zostały one jako jedno z głównych szans rozwojowych). Wielokrotnie podkreślano istotność walorów przyrodniczych terenu i doceniono stosunkowo czyste środowisko (szanse rozwojowe i mocne strony gminy). Stosunkowo pozytywnie mieszkańcy ocenili też estetykę i funkcjonalność obiektów użyteczności publicznej oraz estetykę miejscowości. Co ma wpływ na atrakcyjność turystyczną terenu i możliwość rozwoju w tym zakresie.

Ankietowani ukazują potrzebę poprawy komunikacji zbiorowej, dostrzegają braki w liczbie dogodnych międzymiastowych połączeń komunikacyjnych (linie autobusowe). Zauważają potrzebę dużej poprawy w tym zakresie. Jest to jeden z głównych problemów wskazanych przez respondentów.

Mieszkańcy stosunkowo pozytywnie ocenili jakość pomocy społecznej i dostępność do usług ochrony zdrowia. Dobry dostęp do opieki medycznej został wskazany jako jedna z mocnych stron terenu.

Za jedno z największych zagrożeń terenu uznano brak rozwoju małej przedsiębiorczości (handel, usługi) a za jedną z szans rozwojowych wskazano jej rozwój co ukazuje potrzebę podjęcia działań w tym zakresie. Szczególnie przy niskiej ocenie możliwości uzyskania zatrudnienia na terenie gminy i niezadawalającej ocenie warunków prowadzenia działalności gospodarczej (udogodnienia i ulgi dla przedsiębiorców, dostęp do informacji na temat zakładania własnej działalności). Do tego mieszkańcy nie dostrzegają by na terenie gminy istniały podmioty gospodarcze o silnej pozycji w regionie a konkurencyjność usług na rynku lokalnym według nich jest niska.

Mieszkańcy zauważają potrzebę rozwoju turystyki co wraz z ważnością w ich oczach działalności rolniczej na terenie gminy ukazuje ważność promocji w celu przyciągnięcia potencjalnych turystów, warto również promować rozwój agroturystyki i ekoturystyki oraz tworzenia lokalnych produktów. Miałoby to także swoje przełożenie na sytuację na lokalnym rynku pracy, który w oczach respondentów obecnie nie jest mocno przyjazny dla osób poszukujących pracy czy pragnących otworzyć własną działalność.

Ankietowani są stosunkowo zadowoleni z poziomu rozwoju sieci wodociągowej i sieci kanalizacyjnej, widzą przestrzeń do poprawy w zakresie rozwoju sieci gazowej. Są stosunkowo zadowoleni z poziomu dostępu do Internetu. Dość pozytywnie oceniono także stan dróg i małą infrastrukturę drogową. Wciąż jednak istnieje przestrzeń do poprawy w tym zakresie i warto przeprowadzać prace służące poprawie np. stanu dróg i infrastruktury

towarzyszącej, tym bardziej, że poprawa infrastruktury drogowej (chodników, dróg) została wskazana jako aspekt do poprawy.

Stosunkowo pozytywnie oceniono poziom edukacji na terenie gminy (choć z drugiej strony wskazano edukację jako jeden z ważnych aspektów do poprawy) oraz jakość usług świadczonych przez obiekty kulturalne na jej terenie. Ankietowani dostrzegają jednak potrzebę poprawy oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży. Do tego ankietowani widzą potrzebę by poprawić ofertę zagospodarowania czasu wolnego skierowaną do różnych grup wiekowych, która obecnie jest niesatysfakcjonująca. Warto więc obserwować potrzeby uczniów oraz innych grup mieszkańców i przygotowywać adekwatne oferty zajęć i możliwości spędzania czasu, które co jakiś czas będą aktualizowane zgodnie ze zmieniającymi się ich potrzebami.

Respondenci stosunkowo nisko ocenili zaangażowanie mieszkańców w sprawy społeczności lokalnej. Uznali niską inicjatywę społeczną jako jedno z największych zagrożeń.

Obraz gminy oczami jej mieszkańców dopełnia zauważany przez nich niski przyrost naturalny, dostrzegana ucieczka ludzi młodych z obszarów wiejskich do większych miast oraz obawa o malejące dochody budżetu gminy (łącznie się z szansą, którą widzą z możliwością ich wzrostu). Dostrzegają też braki w promocji gminy i to zarazem mających na celu pozyskanie inwestorów/przedsiębiorców tworzących miejsca pracy jak i tych mających na celu pozyskanie potencjalnych turystów.

8.2. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych metod diagnozy sytuacji, w jakiej znajduje się wspólnota samorządowa. Służy porządkowaniu i segregacji informacji, dzięki czemu stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia danej jednostki samorządu terytorialnego, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju. Jej nazwa to skrót od pierwszych liter angielskich słów, stanowiących jednocześnie pola przyporządkowania czynników, mogących mieć wpływ na powodzenie planu strategicznego – silne strony (strengths), słabe strony (weaknesses), szanse (opportunities) i zagrożenia (threats).

S -> STRENGTHS, czyli silne strony

W -> WEAKNESSES, czyli słabe strony

O -> OPPORTUNITIES, czyli okazje

T -> THREATS, czyli zagrożenia

Zgodnie z powyższym, czynniki rozwoju podzielić można na wewnętrzne, na które społeczność lokalna ma wpływ (silne i słabe strony), oraz na czynniki zewnętrzne – umiejscowione w bliższym i dalszym otoczeniu jednostki (szanse i zagrożenia). Podział ten można przeprowadzić również w inny sposób, mianowicie: czynniki pozytywne, czyli atuty i szanse, oraz czynniki negatywne, czyli wady i zagrożenia.

Analiza SWOT została przeprowadzona w oparciu o przedstawioną diagnozę sytuacji gminy oraz z uwzględnieniem wyników przeprowadzonych badań ankietowych. Zgodnie z zakresem przeprowadzonej diagnozy oraz w oparciu o sfery najbardziej istotne dla rozwoju gminy, analizę SWOT przeprowadzono w pięciu obszarach:

- sfera przestrzenno-środowiskowa;
- sfera społeczna;
- sfera gospodarcza;
- infrastruktura techniczna;
- infrastruktura społeczna, jakość życia mieszkańców.

Sfera przestrzenno-środowiskowa	
Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – korzystne położenie; – tradycje kultywowane podtrzymywane przez mieszkańców; – funkcjonujące koła gospodyń wiejskich; – cenne zabytki architektoniczne; – duża świadomość społeczna lokalnego dziedzictwa kulturowego; – walory kulturowe; – zadawalający stan części dróg; – obowiązywanie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego określającego zasady zagospodarowania terenu całej gminy; – wysokie walory środowiska naturalnego; – występowanie terenów cennych pod kątem turystycznym 	<ul style="list-style-type: none"> – niewystarczający stan techniczny części dróg; – niewystarczająca długość sieci kanalizacyjnej i niewystarczająca ilość przydomowych oczyszczalni ścieków oraz szczelnych szamb; – niewystarczający poziom izolacyjności części budynków; – wciąż niezadawalający poziom wykorzystania odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej oraz w budynkach indywidualnych; – niewystarczający poziom efektywności energetycznej części budynków; – występowanie częściowo nieefektywnego oświetlenia ulicznego; – zanieczyszczenie wód powierzchniowych; – występowanie terenów zagrożonych suszą; – występowanie terenów zagrożonych powodzią
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – racjonalna polityka przestrzenna; – poprawa dostępności terenów i poprawa systemów komunikacji; – możliwość pozyskania funduszy zewnętrznych; 	<ul style="list-style-type: none"> – przewlekłość procedur lokalizacyjnych inwestycji; – duże koszty opracowania planów zagospodarowania przestrzennego;

<ul style="list-style-type: none"> – stworzenie spójnej oferty turystycznej oraz rozwój i rozbudowa zaplecza rekreacyjnego i okołoturystycznego; – tworzenie i rozbudowa istniejących tras turystycznych; – poprawa oznakowania poziomego i pionowego; – zadbanie o utrzymanie czystości środowiska naturalnego; – zwiększenie efektywności energetycznej budynków wraz ze zwiększeniem wykorzystywania odnawialnych źródeł energii; – remont, modernizacja i budowa infrastruktury sportowo – rekreacyjnej; – polepszenie oświetlenia ulicznego; – budowa ścieżek edukacyjnych; – rewitalizacja i zagospodarowanie terenów 	<ul style="list-style-type: none"> – zwiększenie kosztów montażu alternatywnych źródeł energii; – niestabilność warunków ekonomiczno-prawnych mająca wpływ na zachowania i wybory mieszkańców
--	---

Sfera społeczna	
Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – wzrastający poziom wyposażenia mieszkań w podstawowe instalacje; – podnoszenie poziomu wykształcenia przez mieszkańców gminy; – świadomość społeczna lokalnego dziedzictwa kulturowego; – zadawalający dostęp do opieki medycznej 	<ul style="list-style-type: none"> – niekorzystne zmiany demograficzne w tym starzenie się społeczeństwa (ujemne saldo migracji, ujemny przyrost naturalny, spadek liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym); – występowanie zauważalnych przez mieszkańców problemów społecznych – np. alkoholizm; – niewystarczająca oferta zagospodarowania czasu wolnego dzieci, młodzieży i dorosłych, a także seniorów; – zauważalny przez mieszkańców niedobór udogodnień i dostępnych informacji dotyczących zakładania nowych firm; – zauważalny przez mieszkańców problem z uzyskaniem zatrudnienia na terenie gminy
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – lokalizacja gminy; – rozwój rolnictwa ekologicznego; – rozwój agroturystyki i ekoturystyki; – zapotrzebowanie na wypoczynek w gospodarstwach rolnych; – stworzenie spójnej oferty turystycznej oraz rozwój i rozbudowa zaplecza rekreacyjnego i okołoturystycznego zapewniających dodatkowe dochody dla mieszkańców gminy; – krzewienie kultury regionalnej, tworzenie i promowanie produktów regionalnych; – osiedlanie się na terenie gminy nowych mieszkańców; – poprawa oferty zajęć pozalekcyjnych; – rozwój opieki długoterminowej i geriatrycznej; – przeprowadzanie działań służących integracji mieszkańców; 	<ul style="list-style-type: none"> – niekorzystne ogólnopolskie zmiany demograficzne; – zbyt mała różnica między najniższym wynagrodzeniem, a wysokością świadczeń socjalnych; – brak rozwoju małej przedsiębiorczości; – rosnące koszty pracy; – ucieczka ludzi młodych z obszarów wiejskich do większych miast; – rosnące koszty życia; – trudności ze znalezieniem atrakcyjnego zatrudnienia; – wzrost występowania problemów społecznych

– wzrost inicjatywy społecznej	
--------------------------------	--

Sfera gospodarcza	
Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – potencjał do rozwoju turystyki dzięki korzystnemu położeniu i wysokim walorom środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> – mała ilość podmiotów gospodarczych; – brak podmiotów gospodarczych o silnej pozycji w regionie; – zauważalny przez mieszkańców niedobór udogodnień dla pokonywania barier w zakładaniu przedsiębiorczości; – zauważane przez mieszkańców trudności w rozwoju małej przedsiębiorczości (handel, usługi); – zauważana przez mieszkańców niska konkurencyjność usług na rynku lokalnym
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – możliwość pozyskania funduszy zewnętrznych; – wzrost zapotrzebowania na wypoczynek w gospodarstwach rolnych, – transfer nowych technologii do rolnictwa zmierzających do modernizacji zaplecza technicznego; – stworzenie spójnej oferty turystycznej oraz rozwój i rozbudowa zaplecza rekreacyjnego i okołoturystycznego; – zwiększenie poziomu inwestowania na terenie gminy; – rozwój agroturystyki i ekoturystyki; – przeprowadzanie akcji promocyjnych gminy 	<ul style="list-style-type: none"> – brak jednolitej oferty turystycznej na terenie powiatu; – niestabilność warunków ekonomiczno-prawnych dla działalności gospodarczej; – zbyt mała różnica między najniższym wynagrodzeniem, a wysokością świadczeń socjalnych; – rosnące koszty prowadzenia działalności gospodarczej; – ograniczenie dostępu do środków zewnętrznych – dofinansowań; – brak rozwoju małej przedsiębiorczości (handel, usługi)

Infrastruktura techniczna	
Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – efektywny system gospodarki odpadami; – prowadzenie prac polepszających stan dróg na terenie gminy; – zadowalający według mieszkańców rozwój sieci wodociągowej i kanalizacyjnej; – zadowalający dostęp do Internetu 	<ul style="list-style-type: none"> – niewystarczająca ilość przydomowych oczyszczalni ścieków oraz szczelnych szamb; – niewystarczający poziom izolacyjności części budynków użyteczności publicznej oraz obiektów prywatnych; – niewystarczający poziom wykorzystania odnawialnych źródeł energii; – niewystarczający poziom efektywności energetycznej części budynków; – niedostateczny stan części dróg oraz infrastruktury drogowej (chodniki, ścieżki rowerowe, oświetlenie); – zauważalne przez mieszkańców niedobory w komunikacji zbiorowej
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – racjonalna polityka przestrzenna, tworzenie planów miejscowych na terenach rozwojowych, – poprawa dostępności terenów i poprawa systemów komunikacji, 	<ul style="list-style-type: none"> – przewlekłość procedur lokalizacyjnych inwestycji, – duże koszty opracowania planów zagospodarowania przestrzennego,

<ul style="list-style-type: none"> – możliwość pozyskania funduszy zewnętrznych; – rozwój infrastruktury wodno – ściekowej; – stworzenie korzystnych warunków do tworzenia farm wiatrowych i innej przyjaznej dla środowiska infrastruktury wytwarzającej energię; – dalsze prowadzenie prac rozbudowujących sieć wodociągową i kanalizacyjną 	<ul style="list-style-type: none"> – wzrost kosztów budowy alternatywnych źródeł energii, – zmiany prawa powodujące zmniejszenie opłacalności wykorzystania odnawialnych źródeł energii; – wzrost kosztów przeprowadzania inwestycji w infrastrukturę w wyniku wzrastających cen
---	---

Infrastruktura społeczna, jakość życia mieszkańców	
Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – funkcjonowanie placówek wychowania przedszkolnego; – funkcjonowanie szkół podstawowych; – funkcjonowanie Ochotniczej Straży Pożarnej zapewniającej bezpieczeństwo mieszkańców; – wystarczająca ilość miejsc w przedszkolach i punktach przedszkolnych – satysfakcjonujący dostęp do opieki medycznej 	<ul style="list-style-type: none"> – niewystarczający system aktywizacji i zagospodarowania wolnego czasu osób starszych, dorosłych oraz młodzieży i dzieci; – trudności z dostępem do specjalisty; – zauważalne przez mieszkańców niedobory w komunikacji zbiorowej; – zauważalne przez mieszkańców trudności ze znalezieniem atrakcyjnego zatrudnienia na terenie gminy
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – możliwość pozyskania funduszy zewnętrznych; – zwiększenie współpracy Gminy Przerośl z organizacjami pozarządowymi; – przeznaczenie dodatkowych środków finansowych na dofinansowanie inicjatyw organizacji pozarządowych; – poprawa bezpieczeństwa poprzez m.in. poprawę oznakowania poziomego i pionowego oraz stanu dróg i oświetlenia; – krzewienie kultury regionalnej, tworzenie i promowanie produktów regionalnych; – poprawa jakości edukacji i oferty zajęć pozalekcyjnych; – poprawa oferty kulturalnej; – doposażenie jednostek OSP; – przebudowa świetlic wiejskich, remiz OSP 	<ul style="list-style-type: none"> – zmiany przepisów prawnych dotyczących polityki finansowej jednostek samorządu terytorialnego; – trudności w pozyskaniu zewnętrznych funduszy; – wzrost kosztów funkcjonowania instytucji kultury i edukacji

9. SPIS TABEL, WYKRESÓW I RYSUNKÓW

TABELA 1. POWIERZCHNIA MIEJSCOWOŚCI POŁOŻONYCH NA TERENIE GMINY	6
TABELA 2. MIESZKAŃCY POSZCZEGÓLNYCH MIEJSCOWOŚCI	7
TABELA 3. SZCZEGÓŁOWY PODZIAŁ SPOSOBU ZAGOSPODAROWANIA GRUNTÓW NA TERENIE GMINY	8
TABELA 4. ZESTAWIENIE ZASOBNOŚCI GLEB NA TERENIE POWIATU SUWAŁSKIEGO W LATACH 2011-2014	13
TABELA 5. ZŁOŻA ZASOBÓW GEOLOGICZNYCH	17
TABELA 6. SIEĆ DROGOWA.....	17
TABELA 7. POMNIKI PRZYRODY.....	24
TABELA 8. CELE DZIAŁAŃ OCHRONNYCH DLA OBSZARU NATURA 2000 JELENIEWO.....	39
TABELA 9. CELE DZIAŁAŃ OCHRONNYCH DLA OBSZARU NATURA 2000 OSTOJA SUWAŁSKA PLH200003	41
TABELA 10. CELE DZIAŁAŃ OCHRONNYCH, DOLINA GÓRNEJ ROSPUDY	43
TABELA 11. WYKAZ WIĘKSZYCH JEZIOR.....	48
TABELA 12. JEDNOLITE CZĘŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH ZWIĄZANE Z TERENEM GMINY, CZ. 1..	48
TABELA 13. JEDNOLITE CZĘŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH ZWIĄZANE Z TERENEM GMINY, CZ. 2..	48
TABELA 14. STAN JEZIOR (2016 – 2021), CZ. 1	49
TABELA 15. STAN JEZIOR (2016 – 2021), CZ. 2	49
TABELA 16. STAN RZEK (2016 – 2021), CZ. 1	50
TABELA 17. STAN RZEK (2016 – 2021), CZ. 2.....	51
TABELA 18. STAN JEZIOR, 2022 R.	52
TABELA 19. STAN RZEK, 2022 R.....	52
TABELA 20. CELE ŚRODOWISKOWE – JEZIORA, DORZECZE PRĘGOŁY	53
TABELA 21. CELE ŚRODOWISKOWE – JEZIORA, DORZECZE NIEMNA	53
TABELA 22. CELE ŚRODOWISKOWE – RZEKI, DORZECZE NIEMNA.....	54
TABELA 23. CELE ŚRODOWISKOWE – RZEKI, DORZECZE WISŁY	54
TABELA 24. ZMIANY WARUNKÓW KLIMATYCZNYCH W REGIONIE PÓŁNOCNO-WSCHODNIM DO 2030 R.	64
TABELA 25. ZABYTKI WPISANE DO WOJEWÓDZKIEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH.....	71
TABELA 26. ZABYTKI NIERUCHOME ZGODNIE Z GMINNĄ EWIDENCJĄ.....	76
TABELA 27. STAN LUDNOŚCI ZAMIESZKUJĄCEJ TEREN GMINY W LATACH 2017 – 2022	79
TABELA 28. LUDNOŚĆ NA TERENIE GMINY W LATACH 2017 – 2022.....	81
TABELA 29. RUCH NATURALNY W LATACH 2017 – 2022	81
TABELA 30. MIGRACJE WEWNĘTRZNE I ZAGRANICZNE W LATACH 2017 - 2022	85

TABELA 31. GRUPY WIEKOWE LUDNOŚCI W LATACH 2017 – 2022	88
TABELA 32. ZASOBY MIESZKANIOWE W LATACH 2017 – 2022	93
TABELA 33. WYPOSAŻENIE MIESZKAŃ W INSTALACJE TECHNICZNO-SANITARNE W LATACH 2017 – 2022	94
TABELA 34. LICZBA OSÓB PRACUJĄCYCH NA TERENIE GMINY	98
TABELA 35. LICZBA OSÓB BEZROBOTNYCH W LATACH 2017 – 2023	100
TABELA 36. GOSPODARSTWA ROLNE OGÓŁEM.....	102
TABELA 37. POWIERZCHNIA ZASIEWÓW WYBRANYCH UPRAW.....	102
TABELA 38. POGŁOWIE ZWIERZĄT GOSPODARSKICH	103
TABELA 39. PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ WPISANE DO REJESTRU REGON WEDŁUG SEKTORÓW WŁASNOŚCIOWYCH W LATACH 2017 – 2022.....	104
TABELA 40. PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ WPISANE DO REJESTRU REGON WEDŁUG GRUP RODZAJÓW DZIAŁALNOŚCI PKD 2007.....	105
TABELA 41. PODMIOTY WEDŁUG KLAS WIELKOŚCI	106
TABELA 42. STAN ZAOPATRZENIA W WODĘ	110
TABELA 43. SIEĆ KANALIZACYJNA.....	113
TABELA 44. NIECZYSTOŚCI CIEKŁE I OCZYSZCZALNIA ŚCIEKÓW.....	114
TABELA 45. ODPADY KOMUNALNE Z TERENU GMINY PRZEROŚL.....	119
TABELA 46. LICZBA ODDZIAŁÓW I UCZNIÓW W SZKOŁACH WE WRZEŚNIU 2022 R.	123
TABELA 47. LICZBA ODDZIAŁÓW I UCZNIÓW W SZKOŁACH WE WRZEŚNIU 2023 R.	123
TABELA 48. WYNIKI EGZAMINU ÓSMOKLASISTY SZKOŁY PODSTAWOWEJ W PRZEROŚLI, 2022 R.	124
TABELA 49. WYNIKI EGZAMINU ÓSMOKLASISTY SZKOŁY PODSTAWOWEJ W PAWŁÓWCE, 2022 R.	124
TABELA 50. WYNIKI EGZAMINU ÓSMOKLASISTY SZKOŁY PODSTAWOWEJ W PRZEROŚLI, 2023 R.	124
TABELA 51. WYNIKI EGZAMINU ÓSMOKLASISTY SZKOŁY PODSTAWOWEJ W PAWŁÓWCE, 2023 R.	124
TABELA 52. NAUCZANIE PRZEDSZKOLNE, WRZESIEŃ 2022 R.....	126
TABELA 53. NAUCZANIE PRZEDSZKOLNE, WRZESIEŃ 2023 R.....	126
TABELA 54. BIBLIOTEKI PUBLICZNE	133
TABELA 55. OCHRONA ZDROWIA	136
TABELA 56. LICZBA OSÓB I GOSPODARSTW DOMOWYCH KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ NA TERENIE GMINY	137
TABELA 57. DOCHODY I WYDATKI GMINY PRZEROŚL W LATACH 2017 – 2022 (zł).....	141
TABELA 58. DOCHODY I WYDATKI WG DZIAŁÓW KLASYFIKACJI BUDŻETOWEJ (zł).....	141

RYSUNEK 1. POŁOŻENIE GMINY PRZEROŚL NA TLE POWIATU SUWALSKIEGO.....	4
RYSUNEK 2. LOKALIZACJA W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM.....	5
RYSUNEK 3. POŁOŻENIE GMINY PRZEROŚL NA TLE REGIONÓW FIZYCZNOGEOGRAFICZNYCH, CZ. 1	10
RYSUNEK 4. POŁOŻENIE GMINY PRZEROŚL NA TLE REGIONÓW FIZYCZNOGEOGRAFICZNYCH, CZ. 2	11
RYSUNEK 5. SZLAKI KOMUNIKACYJNE.....	22
RYSUNEK 6. POŁOŻENIE SUWALSKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO NA TERENIE GMINY PRZEROŚL	29
RYSUNEK 7. OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU NA TERENIE GMINY PRZEROŚL.....	38
RYSUNEK 8. OBSZARY NATURA 2000 NA TERENIE GMINY PRZEROŚL.....	46
RYSUNEK 9. OBSZARY CHRONIONE NA TERENIE GMINY PRZEROŚL.....	47
RYSUNEK 10. MAPA ZASOBÓW DYSPOZYCYJNYCH WÓD PODZIEMNYCH W OBSZARACH BILANSOWYCH (STAN NA 31.12.2023 R.).....	59
RYSUNEK 11. MAPA RYZYKA POWODZIOWEGO.....	61
RYSUNEK 12. USŁONECZNIE NIE.....	63
RYSUNEK 13. SUMA OPADÓW.....	63
RYSUNEK 14. ZAGROŻENIE SUSZĄ ATMOSFERYCZNĄ.....	66
RYSUNEK 15. ZAGROŻENIE SUSZĄ ROLNICZĄ.....	66
RYSUNEK 16. ZAGROŻENIE SUSZĄ HYDROLOGICZNĄ.....	67
RYSUNEK 17. ZAGROŻENIE SUSZĄ HYDROGEOLOGICZNĄ.....	68
RYSUNEK 18. ŁĄCZNE ZAGROŻENIE SUSZĄ TERENU GMINY PRZEROŚL.....	69
RYSUNEK 19. PRZEGLĄDOWA MAPA OSUWISK I OBSZARÓW PREDYSPONOWANYCH DO WYSTĘPOWANIA RUCHÓW MASOWYCH W POWIECIE SUWALSKIM (S).....	70
RYSUNEK 20. ZABYTKI WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW WRAZ Z SEKCJAMI ARCHEOLOGICZNEGO ZDJĘCIA POLSKI.....	73
RYSUNEK 21. ZABYTKI WPISANE DO EWIDENCJI ZABYTKÓW.....	74
RYSUNEK 22. INFRASTRUKTURA ENERGETYCZNA WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO.....	121
WYKRES 1. POWIERZCHNIA GMIN W POWIECIE SUWALSKIM.....	9
WYKRES 2. SOŁECTWA I MIEJSCOWOŚCI W GMINACH POWIATU SUWALSKIEGO.....	9
WYKRES 3. ZASOBY WÓD PODZIEMNYCH W WOJEWÓDZTWACH, 2022.....	58
WYKRES 4. TEMPERATURY POWIETRZA I OPADY ATMOSFERYCZNE W STACJI METEOROLOGICZNEJ W SUWAŁKACH, 2022 R.	62
WYKRES 5. LUDNOŚĆ ZAMIESZKUJĄCA TEREN GMINY WEDŁUG PŁCI, STAN NA 31.XII.	79
WYKRES 6. LICZBA MIESZKAŃCÓW W POSZCZEGÓLNYCH GMINACH POWIATU SUWALSKIEGO, 2022 R.	80

WYKRES 7. GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA W POSZCZEGÓLNYCH GMINACH POWIATU SUWALSKIEGO, 2022 R.	80
WYKRES 8. PRZYROST NATURALNY WEDŁUG PŁCI W LATACH 2017 – 2022	82
WYKRES 9. URODZENIA ŻYWE NA 1000 MIESZKAŃCÓW W POSZCZEGÓLNYCH GMINACH POWIATU SUWALSKIEGO, 2022 R.	83
WYKRES 10. ZGONY NA 1000 MIESZKAŃCÓW W POSZCZEGÓLNYCH GMINACH POWIATU SUWALSKIEGO, 2022 R.	83
WYKRES 11. PRZYROST NATURALNY NA 1000 MIESZKAŃCÓW W POSZCZEGÓLNYCH GMINACH POWIATU SUWALSKIEGO, 2022 R.....	84
WYKRES 12. WSKAŹNIKI URODZEŃ ŻYWYCH, ZGONÓW ORAZ PRZYROSTU NATURALNEGO NA 1000 MIESZKAŃCÓW GMINY PRZEROŚL, POWIATU SUWALSKIEGO ORAZ WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO, 2022 R.....	85
WYKRES 13. SALDO MIGRACJI OGÓŁEM NA 1000 MIESZKAŃCÓW W POSZCZEGÓLNYCH GMINACH POWIATU SUWALSKIEGO, 2022 R.....	86
WYKRES 14. SALDO MIGRACJI OGÓŁEM NA 1000 MIESZKAŃCÓW GMINY PRZEROŚL, POWIATU SUWALSKIEGO ORAZ WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO, 2022 R.	87
WYKRES 15. UDZIAŁ LUDNOŚCI WG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU W % LUDNOŚCI OGÓŁEM (2017 – 2022)	90
WYKRES 16. STRUKTURA LUDNOŚCI W PODZIALE NA GŁÓWNE GRUPY WIEKOWE W GMINIE PRZEROŚL, POWIECIE SUWALSKIM I WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM (%), 2022 R.....	90
WYKRES 17. LUDNOŚĆ W WIEKU PRZEDPRODUKCYJNYM W GMINACH POWIATU SUWALSKIEGO (%), 2022 R.	91
WYKRES 18. LUDNOŚĆ W WIEKU PRODUKCYJNYM W GMINACH POWIATU SUWALSKIEGO (%), 2022 R.	91
WYKRES 19. LUDNOŚĆ W WIEKU POPRODUKCYJNYM W GMINACH POWIATU SUWALSKIEGO (%), 2022 R.	92
WYKRES 20. LICZBA MIESZKAŃ OGÓŁEM W LATACH 2017 – 2022	94
WYKRES 21. MIESZKANIA WYPOSAŻONE W INSTALACJE TECHNICZNO-SANITARNE, 2022 R.....	95
WYKRES 22. WYPOSAŻENIE SANITARNE MIESZKAŃ W GMINACH POWIATU SUWALSKIEGO – WODOCIĄG I USTĘP SPŁUKIWANY.....	96
WYKRES 23. WYPOSAŻENIE SANITARNE MIESZKAŃ W GMINACH POWIATU SUWALSKIEGO – CENTRALNE OGRZEWANIA, ŁAZIENKA I GAZ SIECIOWY	96
WYKRES 24. WYPOSAŻENIE SANITARNE MIESZKAŃ NA TERENIE GMINY PRZEROŚL, POWIATU SUWALSKIEGO ORAZ WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO	97
WYKRES 25. WYPOSAŻENIE SANITARNE MIESZKAŃ NA TERENIE GMINY PRZEROŚL ORAZ WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO (OBSZAR WIEJSKI)	97

WYKRES 26. WSKAŹNIK PRACUJĄCYCH NA 1000 MIESZKAŃCÓW NA TERENIE GMINY PRZEROŚL, POWIATU SUWAŁSKIEGO I WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO, 2021 R.....	99
WYKRES 27. LICZBA OSÓB BEZROBOTNYCH NA TERENIE GMINY W LATACH 2017 – 2023.....	100
WYKRES 28. UDZIAŁ BEZROBOTNYCH ZAREJESTROWANYCH W LICZBIE LUDNOŚCI W WIEKU PRODUKCYJNYM WEDŁUG PŁCI W POSZCZEGÓLNYCH GMINACH POWIATU SUWAŁSKIEGO (%), 2022 R.	101
WYKRES 29. STRUKTURA GOSPODARSTW W GMINIE PRZEROŚL, POWIECIE SUWAŁSKIM I WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM	104
WYKRES 30. PODMIOTY WEDŁUG GRUP RODZAJÓW DZIAŁALNOŚCI PKD 2007 W LATACH 2017 – 2022	106
WYKRES 31. PODMIOTY WPISANE DO REJESTRU REGON NA 10 TYS. LUDNOŚCI W POSZCZEGÓLNYCH GMINACH POWIATU SUWAŁSKIEGO, 2022 R.....	107
WYKRES 32. PODMIOTY WPISANE DO REJESTRU REGON NA 10 TYS. LUDNOŚCI NA TERENIE GMINY PRZEROŚL, POWIATU SUWAŁSKIEGO I WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO, 2022 R.....	107
WYKRES 33. ODSETEK OGÓŁU LUDNOŚCI GMINY KORZYSTAJĄCY Z SIECI WODOCIĄGOWEJ I KANALIZACYJNEJ I GAZOWEJ W LATACH 2017 – 2022 (%)	112
WYKRES 34. KORZYSTAJĄCY Z WODOCIĄGU W % OGÓŁU LUDNOŚCI W GMINACH LEŻĄCYCH NA TERENIE POWIATU SUWAŁSKIEGO (%)	112
WYKRES 35. KORZYSTAJĄCY Z KANALIZACJI W % OGÓŁU LUDNOŚCI W GMINACH LEŻĄCYCH NA TERENIE POWIATU SUWAŁSKIEGO (%)	113
WYKRES 36. ODSETEK OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z SIECI WODOCIĄGOWEJ NA TERENIE GMINY PRZEROŚL, POWIATU SUWAŁSKIEGO I WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO OGÓŁEM (%).....	116
WYKRES 37. ODSETEK OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z SIECI KANALIZACYJNEJ NA TERENIE GMINY PRZEROŚL, POWIATU SUWAŁSKIEGO I WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO OGÓŁEM (%).....	117
WYKRES 38. ODSETEK OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z SIECI GAZOWEJ NA TERENIE GMINY PRZEROŚL, POWIATU SUWAŁSKIEGO I WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO	117
WYKRES 39. ODSETEK OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z INSTALACJI NA TERENIE GMINY PRZEROŚL WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO (OBSZAR WIEJSKI), 2022 R.	118
WYKRES 40. WSPÓŁCZYNNIK SKOLARYZACJI NETTO W GMINIE PRZEROŚL, POWIECIE SUWAŁSKIM ORAZ W WOJ. PODLASKIM (SZKOŁY PODSTAWOWE)	125
WYKRES 41. DZIECI W PRZEDSZKOLACH I INNYCH FORMACH WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO NA 1 TYS. DZIECI W WIEKU 3-5 LAT W GMINIE PRZEROŚL, POWIECIE SUWAŁSKIM ORAZ WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM.....	127
WYKRES 42. LICZBA CZYTELNIKÓW W CIĄGU ROKU (2017 – 2022)	134
WYKRES 43. LUDNOŚĆ NA 1 PLACÓWKĘ BIBLIOTECZNĄ W POSZCZEGÓLNYCH GMINACH POWIATU SUWAŁSKIEGO, 2022 R.	135

WYKRES 44. LUDNOŚĆ NA 1 PLACÓWKĘ BIBLIOTECZNĄ W GMINIE PRZEROŚL, POWIECIE SUWALSKIM ORAZ WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM (2017 – 2022)	135
WYKRES 45. BENEFICJENCI ŚRODOWISKOWEJ POMOCY SPOŁECZNEJ NA 10 TYS. LUDNOŚCI W GMINACH LEŻĄCYCH NA TERENIE POWIATU SUWALSKIEGO	138
WYKRES 46. BENEFICJENCI ŚRODOWISKOWEJ POMOCY SPOŁECZNEJ NA 10 TYS. LUDNOŚCI W GMINIE PRZEROŚL, POWIECIE SUWALSKIM ORAZ WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM	139
WYKRES 47. PŁEĆ ANKIETOWANYCH	145
WYKRES 48. WIEK ANKIETOWANYCH	146
WYKRES 49. STATUS ZAWODOWY RESPONDENTÓW	146
WYKRES 50. SKALA WYSTĘPOWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	147
WYKRES 51. OCENA POZIOMU ZAANGAŻOWANIA MIESZKAŃCÓW ORAZ PODSTAWOWYCH USŁUG	148
WYKRES 52. OCENA WARUNKÓW FUNKCJONOWANIA – GOSPODARKA	150
WYKRES 53. OCENA WARUNKÓW FUNKCJONOWANIA GMINY – ŚRODOWISKO I PRZESTRZEŃ	151
WYKRES 54. OCENA WARUNKÓW FUNKCJONOWANIA GMINY – INFRASTRUKTURA TECHNICZNA ..	153
WYKRES 55. OCENA WARUNKÓW FUNKCJONOWANIA GMINY – TURYSTYKA I REKREACJA	155
WYKRES 56. OCENA WARUNKÓW FUNKCJONOWANIA GMINY – KULTURA	156
WYKRES 57. OCENA WARUNKÓW FUNKCJONOWANIA GMINY – EDUKACJA	157